

ileana vulpescu

de-amor, de-amar, de inimă albastră

Timpul timp și este și un timp al fiecăruia. Ultimul are și început și sfârșit. Pentru om - măcar așa- ne-nchipuim, adică doar pentru om - există o singură certitudine: sfârșitul. Toate ființele și simt și își presimt sfârșitul: doar că nu-l cunosc de la-nceputul vieții. Sau măcar asta credem noi oamenii. Oricât te-ai considera de pregătit pentru el, nu ești. Fiindcă altminteri ar trebui să-l privești ca traversatul de pe un trotuar pe cel de vizavi. Pe măsură ce îmbătrânești îți vin în minte pe negândite întâmplări din trecut, fără nici o legătură cu vreun fapt al prezentului, care este și el trecutul de mîme.

Trecut și iară trecut, adesea plin de regrete și de-nvinuiri față de tine însuși, față de alții. Pentru unii poate că timpul lor e frumos, măcar pe-alocuri, dacă știi să-i prețuiești frumusețea și mai întâi dacă știi ce e aceea frumusețe. E atît de variată ideea despre frumusețe: unii prețuiesc numai bunurile materiale și satisfacțiile pe care ți le oferă ele, alții caută frumusețea în cît mai multă cunoaștere. După o viață de om, mă-ntreb dacă frumusețea este echivalentă cu fericirea. Nu e. Nimic nu este echivalent cu fericirea, în fața frumuseții poți să fii fericit, dar nu-i obligatoriu. Frumusețea, fie a naturii, fie a ființelor, fie a creațiilor acestora, mai mult te uimește.

O colegă mi-a lăsat moștenire, cînd a plecat definitiv în Australia, un pick-up și treizeci de discuri: muzică simfonică. N-am ascultat niciodată concertul de vioară de Mendelssohn-Bartholdy fără să plîng. Ca și cînd aș fi vărsat din mine un sac de durere. Nu știu de ce îmi aflu toată viața în concertul ăsta. Ce să fi avut Mendelssohn-Bartholdy cu-o amărită de țărancă din inima Olteniei ? Cine-știe-ce dureri s-or fi prelins și din sufletul lui în acest concert...

«Viața» - cum zicea Maica - «pentru unii e miere, pentru alții - fiere». Și mai zicea: «Maică, eu știu două feluri de oameni: unora le pare rău că mor, alții-și doresc moartea ca pe o izbăvire... Ciobăneștilor ce le lipsește? Au suta de pogoane, pămînt ca alifia, casă cuprinsă, acareturi, trăsura, cai de le sclipește părul ca argintul viu și Florina lu' Ciobănescu îmi spune azi săptămîna, cînd a murit tușă-sa Mărita, „mai bine muream eu”. „Da' de ce, Florino, ce-ți lipsește?”. Nu mi-a răspuns, da' a făcut din mîină a pagubă».

Maica nu se plîngea niciodată de nimic. Nici cînd Taica-i trăgea la măsă; atunci se-mbuna și ne povestea din moși-strămoși și tot ce-nvățase el la școală cu Domnul și cu Doamna - «ăia dascăli» - pînă adormeam pe scaun și dădeam cu nasul de pămînt; nici cînd, treaz, era numai un pufnet și-un bufnet, că nu știam, eu și cu Gelu, frate-meu, pe unde să ne-ascundem, fiindcă nimic din ce făceam nu era bun. Numai săraca Maica se făcea că nu-l aude. El zicea, ea își vedea de treburi, cu un chip ca de piatră. Cînd aveam eu zece ani, ea avea douăzeci și opt: slabă, uscată, cu-o față trasă, cu pielea-ntinsă pe oase și cu-o amărăciune în ochi,

amărăciune care-avea să se stingă odată cu ea. «Maică, matale de ce nu spui nimic când te face proastă; și te face una-două ?». «Cui să-i spui, maică ? Nu te poți lua de piept cu soarta. Acasă, la alde maica și-alde taica, tot așa era. Așteptam să plec de lângă ei că mi-o fi și mie mai bine. Da' n-a fost să fie... Voi, maică, tu și cu frate-tău, învățați și plecați la oraș să vă câștigați pâinea și să nu mai dați cu sapa. Și să scăpați...». «Și matale ?». «Când mi-o veni rîndul, o să plec și eu în deal», și arăta cu mîna spre cimitir, în glasul Maicăi nimic nu suna tragic sau cu ton de revoltă. Pe mine și pe frate-meu nu ne certa niciodată, orice prostie-am fi făcut. Ne privea doar cu ochii ei împietriți în tristețe și-nțelegeam că ne socotea boroboațele ca făcînd parte din același răboj pe care era însemnată soarta ei fără noroc. «Maică, te-ai bucurat când ne-ai făcut pe noi, pe Gelu și pe mine ?». «Nu-mi aduc aminte să mă fi bucurat. Da' m-am simțit în rîndul lumii. Dacă-i e dat omului să aibă copii, aveam și eu copii. Eram în rînd cu lumea, da' de bucurat...». «Nu ți-ai pus nici o nădejde-n noi ?». «Nu-mi pun nădejde-n nimic. Tot cu sapa o să dau pîn' mi-o ieși sufletul și ce s-a stins aici» — și arăta spre inimă — «nu-l mai aprinde nimeni. Dacă vrea să-mi dea și mie soarta ceva bun, apăi atunci să vă știu că trăiți mai ușor decît mine. Atîta».

O vară-ntreagă bătuse la chirpici pentru ca să le facă un grajd ca lumea boilor, vacii, ălor trei oi, și cocină porcului. Multe vorbe urîte, multe uși trîntite, gata să iasă din țîțîni îndurase Maica și pentru vite și pentru noi. Miloasă, Maica o mulgea pe Joiana cît să ne umplem strachina mare de lapte - masa noastră de seară - lăsîndu-i lapte vițelului să sugă și el de la țîțele maică-sii, ca orice făptură. La fel și mieilor; și după ce începeau să pască le mai lăsa lapte-n ugerul oilor. Dacă vitele, oile și porcul ar fi putut trăi doar cu iarbă și cu apă, Taicăi i s-ar fi părut firesc. Totul era să-și țină zilele. Iar nouă ne număra orice-mbucătură. O singură dată să fi luat o lingură mai mult decît el și-ți dădea una peste mîină. Maica și Florei, mă-ntreb cum își țineau zilele: Maica lua și ea o lingură-două din laptele cu mămăligă, iar lui Florei îi aduna firimiturile de pe masă, i le tăvălea prin strachina unde fusese lapte și dacă izbutea să mai dosească un boț de mămăligă, iar vara cîte un porumb, i le dădea și pe astea. Florei trăia ca mai toți cîinii din sat. Nu era de mirare că se duceau toți pe cîmp și mîncău boabele de porumb de pe știulete pînă-l lăsau gol. De multe ori țnă-ntrebam, acasă la părinți, cîtă lume în satul nostru o fi mîncat pe săturate. Mă-ntreb și-acum: în general, cîți oameni mănîncă pe săturate ? Nu pun la socoteală calitatea mîncării, plăcerea pe care ți-o poate produce. Mă-ntreb: cîtă lume mănîncă pe săturate ? Și nu din motive de păstrare a siluetei și de scădere a colesterolului. Toată copilăria, toată adolescența și prima primă tinerețe, pînă să «ies pe leafă», mi-am dorit să mănînc pe săturate, bun-rău, dar să-mi simt burta plină. Asta-și dorea și frate-meu. Găină-n țest n-am mîncat niciodată acasă la părinți. De Sîntă Măria-mare, dintr-o găină făcea Maica o oală de ciorbă acrită cu aguridă. Maica mîncea ghearele și, dacă mai apuca, și gîtul și capul găinii. «Mănîncă, Maică, și matale, o bucățică mai ca lumea», ziceam eu și-i împingeam cu lingura o aripă sau tîrțița. «Lasă, Adelino, maică, să vă săturați voi, că

pîn' la lăsa-ta-secului alta nu mai tăiem». «De unde să tăiem, fa, că n-om fi niscaiva boieri», se repezea Taica, pus pe ceartă ca de obicei. «Cîtă lume-n satu-ăsta mănîncă mai bine decît tine ? Bă» - ni se adresa el, mie și lui Gelu, frate-meu - «dacă vreți să mîncați mai bine, mîncați acuma cartea, ca să vă faceți un rost la oraș și să nu rămîneți proști ca mă-ta, de nu știe nici să se iscălească. Nu vă faceți griji de ce mănîncă mă-ta. Tot slabă rămîne de parcă ară dracu-n plug cu ea. Așa le e tot neamul». obrazul Maicăi rămînea ca de piatră. Lua repede un ardei iute și mușca din el, ca să pară că lacrimile i se trăgeau din iuțeala ardeiului. Repede ieșea din casă cu strachina de oase pentru Florei, ca să știe și el că era sărbătoare. Florei, învățat să trăiască din te-miri-ce și-mai-nimic - la fel cu noi, stăpînii lui - își chivernisea oasele, în așa fel, ca să-l țină cît mai mult. Mînca două-trei, apoi își lăsa capul într-o parte, le cîntărea din ochi și le-ngropa cît mai adînc, păzind cu grijă locul pînă ce mînca și ultimul oscior din găina de praznic.

Pe Taica îl chema Vasile, pe Maica - Măria, pe frate-meu - Gelu (și-n acte), iar pe mine - Argentina ! De cînd era Brăteasa pe lume, satul nostru, asemenea nume nu pomenise. Povestea Taica, de cîte ori îi trăgea la măsese, cum se-nchinase notarul nostru, Gicu al lui Petculeață, cînd auzise numele ăsta. «Bă, băiete, tu ești sigur că nu visezi ? Unde-ai mai auzit tu de vreo creștină a lui Dumnezeu s-o cheme-așa ?». «Taci, bă, din gură. Așa o cheamă pe nașa fetei. Nevastă de colonel, bă, nu fitecine».

Pe nașa mea, nevastă de colonel, ce e drept, o chema Adelina. Taica, luat cu «duda», uitase cum o chema și a potrivit-o: «Ardelina... Ardentina... Argentina !». În actul de naștere mă numesc Boboc Argentina, în cel de botez -Adelina. Pe vremea cînd m-am născut eu, în 1932, preotul nu cerea certificatul de naștere al celui ce urma să fie trecut în rîndul creștinilor. Pînă am mers la școală nici n-am știut că mă chemam Argentina. Toată lumea mă știa de Adelina. În sat, pînă am terminat patru clase, doar învățătoarea, doamna Suciu, de prin Mărginimea Sibiului de felul ei, îmi spunea ca-n catalog: Argentina. De cînd am început cît de cît să judec, mi-am dat seama că părinții mei erau unul pentru altul doi străini care trăiau sub același acoperiș, care munceau împreună ca să aibă ce mînca și cu ce să-și hrănească și copiii. Taica, fire nestăpînită, ar fi avut nevoie de-o femeie care să-i țină piept, una cu limba despicață, nu de mucenica de Maica, învățată doar să-și înghită vorbele, de-ai fi crezut-o mută, gîngavă sau proastă. Acești oameni, despărțiți de-o prăpastie, aveau o singură părere comună: să ne vadă pe noi, copiii lor, cîștigîndu-ne pîinea la oraș.

Aveam și-un exemplu de felul cum puteai trăi la oraș, fără să fii buricul-pămîntului: o soră mai mare a Maicăi, dada Mița, era măritată la Craiova cu un mecanic de locomotivă, neică Ionel, văr de-al doilea cu Taica. Aveau doi băieți la liceu. N-o duceau boierește, dar nici de foame nu răbdau; aveau radio, electrică, apă la cișmea, se duceau o dată pe săptămînă la cinematograful. Dada Mița, iute și-nvățată cu munca, dimineața termina treburile casei, iar după-amiezele

crai de tobă îi trăgea un pui de somn; pe urmă se-așternea la taifas cu vecinele pe bancă-n fața porții, în timp ce mâinile nu-i stăteau o clipă: cîrpea, cosea, făcea, pe bani, macrameuri, goblenuri, draperii pe etamină, cu lînuri colorate, cum era moda la oraș; învățase să coase și haine bărbătești, de dragul unei mașini „Singer”, luată-n rate. Mașina făcea și broderii. Dada Mița umbla-mbrăcată ca la oraș, avea chiar și pălărie pentru mers la biserică ori pe la vreo cununie prin mahala. Cînd am ajuns, Gelu și cu mine, la liceu la Craiova, și ne luau duminica la ei la masă, am înțeles că dadei Mița se cuvenea să-i spunem tanti, neicăi Ionel - unchiule, iar verișorilor noștri - pe nume, Văii și Gabi, de la Valentin și Gabriel - și nu vărurile, vere, cum ne ziceam cu verișorii noștri din sat.

Cînd aveam s-ajungem la oraș, eu și cu Gelu, de multe aveam să ne mirăm. Aveam s-aflăm că oamenii-și sărbătoreau ziua de naștere, ca și pe-a numelui de botez, că de zilele astea se făceau și se primeau daruri; că în case procopsite se-mpodobea de Crăciun brad, cu globuri colorate, cu bomboane-nvelite-n hîrtii sclipitoare sau în foițe argintii și aurii; că erau oameni cu avere, care mîncău lucruri despre care noi nici n-auzisem. Taica povestea cîte și mai cîte de pe vremea cînd fusese el ordonanță la colonelul Georges lamandi, însă nouă pe-o ureche ne intra, pe alta ne ieșea. Mi-aduc aminte că Maica întrebase doar: «Ce nume e ăsta Jorj ?». «Cică ar fi „Gheorghe” pe franțuzește, de se scrie „Georges”»; și spre convingere ne arăta un cartonaș -cartă de vizită - pe care, cu litere de tipar erau trecute numele domnului colonel și al nevastă-sii, nașa mea, Adelina. Și Taica încheia orice povestire de pe vremea petrecută în casa colonelului cu vorbele: «Ce știm noi, țărani proști ?!». Chiar, ce era să știm ? Ce trăiam și ce vedeam. Și ce să fi văzut într-un sat sărac, de nisipuri, unde cu spor creșteau doar pepenii și lubenițele (cărora în alte părți, lumea le spune pepeni verzi) ? Tot anul, noi, copiii, așteptam luna august cînd era toiul lubenițelor, ca să luăm de pe unde se nimerea cîte una coaptă, s-o tăiem cu briceagul, ori să dăm cu ea de pămînt, dacă n-aveam briceag, s-o spargem și mai întîi să-i împărțim frățește bul-bucul, partea din mijloc, a mai dulce, apoi s-o mîncăm pînă la coajă. În fine să ne simțim și noi o dată burțile pline.

Cînd am ajuns la liceu, la internat, multe fete se plîngeau că mîncarea nu era nici gustoasă, nici variată. Mie una mi se părea că-l apucasem pe Dumnezeu de amîndouă picioarele: în viața mea, pînă la unsprezece ani, cînd am intrat bursieră - la „Elena Cuza”, liceu de renume din Craiova - nu văzusem zahăr, nu băusem lapte cu cicoare -zis cafea cu lapte - nu băusem ceai, nu mîncasem marmeladă și nici trei mese pe zi îndestulătoare, chiar de n-or fi fost ele ca la „Minerva” - cel mai luxos restaurant din oraș. Internele, care plăteau, își aduceau de-acasă cearșafuri, pernă, fețe de pernă, plapumă și alimente, potrivit unei liste care se tot lungise îndată ce pornise războiul. Și dacă nu mi-ar fi convenit ceva, tot n-aș fi cutezat să ridic glas, eu care învățam pe pomana Statului.

Doamna Seciu ne-nvățase carte cum trebuia. De la dînsa aflasem că «pin» era «prin», că «șuşaua» era «șosea», că nu despre orice se putea spune «amară», ci potrivit numărului și

genului - «amar, amară, amari, amare»; și câte și mai câte, care mă făcuseră în stare s-ajung bursieră la liceu, înainte de-a ne-nscrie la examenul de admitere, Taica îi rugase pe domnul colonel Iamandi și pe doamna colonel, profesoară de română și de latină, să-și dea cu părerea dacă Gelu și cu mine făcea să-ncercăm la niște licee de mîna-ntîi ori să mergem la ceva mai jos - Gelu pe la școala de meserii, eu la școala de menaj. Doamna colonel, nașa, ne-a dictat niște fraze pe care le țin minte și-n ziua de azi: «Duce-m'aș și m'aș tot duce. Aplecîndu-mă'n pădure după flori, mi-am pierdut batista. Dusu-s'a Domnul spre necredincioși, aceștia îndoindu-se de la'nceput de faptele și de minunile Sale ce nu s'au petrecut în față-le». Apoi am despărțit cuvintele-n silabe cît țineau două foi de caiet. Ne-a ticluit și nașul o problemă care cuprindea cele patru operații aritmetice. La toate ne-au dat zece amîndoi. N-am spus nimănui că doamna profesoară Iamandi era nașa mea sau că verii mei, Văii și Gabi, erau și ei finii familiei Iamandi. Tata, care se născuse cu tălpi plate ca ursul și din pricina asta avea mari dureri de șale încă de la tinerețe, ocrotit de colonelul Iamandi, fusese luat ca ordonanță și apoi scutit și de front, în momentul cînd începuse războiul. Fiii colonelului și-ai nașei se stabiliseră la București după ce terminaseră facultatea de medicină și, urmînd exemplul părinților lor căsătoriți de tineri, îndată se și-nsuraseră: cînd intram eu în liceu, ei aveau fiecare câte un copil.

La țară era prăpăd: cotele de grîu și de porumb care se luau de la săteni, pînă și de la niște amanți ca noi, cu patru pogoane, aduseseră oamenii la disperare. Se-ntîmpla, și nu o dată, ca pămîntul să nu dea cît cerea Statul. Ar fi trebuit

să mai cumpere oamenii boabe - de unde și de unde parale ? - ca să-mplinească atît cît li se cerea. Se pregătea-n felul ăsta colectivizarea. Sătui de-atîta hărțuială, de procese de sabotaj, lăsate cu ani grei de pușcărie penjru unii mai avuți, oamenilor le rămînea ori să-și pună ștreangul de gît ori să treacă la colectivă. Maica și Taica, pe care un singur gînd îi unise - acela de-a ne vedea pe noi cîștigîndu-ne pîinea la oraș - mai aflaseră un moment de înțelegere: intrarea-n colectivă de la-nceputul începutului, tot de dragul nostru, al copiilor, care altfel am fi riscat să ne pierdem bursele, ceea ce ar fi-nsemnat «adio, școală» și întorsul la sapă. Eleve bune părăsiseră internatul fiindcă părinții lor, declarați chiaburi, nu mai aveau bani de taxe. Începuseră oamenii maturi, chiar și noi adolescenții, să se uite și să ne uităm unii la alții bănuitori și temători, și să ne măsurăm fiecare vorbă. De la tanti Mița și de la unchiul Ionel aflam că a fost arestat cutare, că un proces al unei organizații «antistatale» se terminase cu pedepse de douăzeci și cinci de ani de temniță pentru participanți, spre regretul asesorilor populari că legislația nu cuprindea pedeapsa cu moartea. Printre cei condamnați se afla și tatăl a două fete, eleve strălucite la noi în liceu. Doar vîrsta și inocența lor cu privire la zisul complot, precum și cumsecădenia directoarei liceului nostru le-au salvat de exmatricularea din toate școlile. «Copii, tată, țineți-vă gura că nu e de glumă cu ăștia», își sfătuia unchiul Ionel copiii și de asemenea pe Gelu și pe mine.

În liceul meu, cîteva eleve se cocoșaseră în fruntea Uniunii Tineretului Progresist, ținîndu-le la respect nu numai pe eleve dar și pe profesoare, dintre care cele ajunse la vîrsta pensiei se consideraseră fericite de-a nu se mai vedea mereu chemate la ordine și de elevele care se plasa-seră-n fruntea bucatelor și de unele profesoare care, avînd de acoperit, ca mîța, cîte ceva din trecut, se repeziseră-n Partidul Comunist. Ca la toate schimbările, cine putea își plătea polițele, sporite cu venin acumulat conștiincios, ca tot ce ține de răutate pe lumea asta. Rodica Neagu, fiică de ofițer care luptase și-n Est și-n Vest, devenită brusc reprezentantă a poporului muncitor, a eticii și a echității comuniste, nu se lăsase pînă ce n-o văzuse exmatriculată din toate școlile - fiindcă numai dintr-una ce haz ar fi avut! - pe Valentina Valerian, care n-avea altă vină afară de-aceea de-a se fi plasat ca învățătură, cultură și prezență, înaintea Rodicăi Neagu, elevă bună prin ambiție și prin strădanie, în urmă însă cu pași mulți față de mintea Valentinei Valerian, care brusc devenise primejdios dușman al poporului și-al noii orînduiri. Și cum cauzelor nedrepte mulți li se alătură, tot U.T.C.-ul votase exmatricularea Valentinei Valerian, care trei ani avea să bată la toate ușile pînă să-și dovedească nevinovăția, fiindcă nimic nu este mai greu de demonstrat decît ceea ce n-ai făcut. Valentina Valerian se arătase întristată că numele școlii noastre fusese schimbat din „Liceul Elena Cuza” în impersonalul „Liceu teoretic nr. I”, își exprimase părerea la ora de dirigiență, cu glas tare și pe tonul cel mai pașnic. Cînd vrei să îneci un cîine spui că e turbat. Vorbele acestea de bun-simț o transformaseră brusc în exponentă a concepțiilor burghezo-moșierești și suita. Eu, ca țăranul, prudentă și bănuitoare, tăceam ca peștele-n baltă și mă feream de orice discuție, mereu cu nasu-ntr-un caiet sau într-o carte. Părinții mei intraseră-n gospodăria colectivă nesiliți, însă știam ce era în sufletul lor de cînd rămăseseră fără car și fără boi. Taica ședea cu zilele-n prag, răsucind țigară după țigară, oftînd prelung, trăgîndu-se-ntruna de mustăți și uitînd chiar să mai bea țuica de dude care-i era atît de dragă. Biata Maica intra-n casă și plîngea cu suspine după sărăcia, pierdută și-aceea; sărăcia știută și moștenită, schimbată pe alta la voia președintelui colectivei, a brigadierilor, puși toți pe procopseală. Sărăcia dintîi ținea doar de voia lui Dumnezeu. Cînd ajungi la cheremul oamenilor îți vine să-ți iei cîmpii. Văzuseră cum li se duc din bătătură car, plug, grapă și li se umpluse inima de jale; cînd li se luaseră boii, de s-ar fi aflat lîngă o apă s-ar fi aruncat în ea, ca să nu mai știe de nici unele. Rămăseseră amindoi în poartă ca două stane de piatră. «Ne rămase bătătura pustie», zisese Maica. «Măcar de l e-ar folosi copiilor la ceva», răspunsese Taica, uitîndu-se-n pămînt ca și cînd acolo s-ar fi slobozit un mort. Fiică de țărani colectiviști, ușor mi-aș fi aflat un loc lîngă Rodica Neagu și lîngă acolitele ei. Noroc că așa cum nu mă băgase-n seamă pînă la mărirea ei, Rodica nu mă băga-n seamă nici după. Ea avea grijă să se-nconjoare de colege cărora oricînd să le poată dezgropa vreun mort, nu de una ca mine, săracă și de la țară, care odată mă puteam propti pe copitele dindărăt și să le stric toată etica timpurilor noi, de care le era plină gura. Țîșnea din ele etica asta ca bășicile de săpun.

Ceva tulbure și nesănătos pătrunsese între oameni: frica unuia față de celălalt, care cerea o permanentă supraveghere nu doar asupra vorbeii, dar și asupra unui gest, a unei priviri. Apăruseră și «specializări» ale unor cuvinte care înainte avuseseră înțelesuri neutre, înaintea lui 1944, verbul «a interpreta», fără o determinare, se referea numai la actori, la instrumentiști, la cântăreți; actorii interpretau sau jucau un rol, instrumentiștii și cântăreții executau sau interpretau o piesă muzicală. Altminteri acest verb se cerea determinat de un adverb ca «tendențios, răuvoitor, greșit» etc. Înnoirea comunistă a vocabularului privase acest verb de orice determinant, încărcându-l cu un singur sens: a-i atribui cuiva intenții dușmănoase la adresa noului regim.

Socotind numărul de oameni băgați la pușcărie după instaurarea comunismului, îți puteai da seama în ce necunoștință față de acest regim se aflau românii, începând cu politicienii Țării. Nimeni nu crezuse că un asemenea regim avea să fie altceva decât o etapă scurtă în istoria noastră, fiindcă lumea cât de cât informată nu putea concepe că Puterile Occidentale aveau să rămână impasibile față de soarta unei jumătăți de Europă, cea în care ne aflăm și noi. La-nceput, lumea vorbea slobod despre ce auzea la Radio Londra și pe la Vocea Americii. Sfârșitul lui 1947 și abdicarea «stimulată» a Regelui fuseseră un semnal de alarmă pentru credulii de români, fără să le folosească însă la nimic, fiindcă planul bine întocmit de decapitare a vîrfurilor intelectuale, politice și a oricărui potențial opozant față de regim avea să-și urmeze nestingherit cursul. Mă miram cât de puțin informați despre acest regim erau unii oameni de la care ai fi avut niște -pretenții. Taica povestea cum înaintea lui '38, când desființase Carol al II-lea Parlamentul, el, Taica, în ziua alegerilor se ducea pe câmp sau în pădure, numai ca să nu meargă la urne. Cum venea careva de pe la vreun partid să-l momească să voteze cu partidul ăla, Taica îi spunea: «Bă, băiete, eu nu vreau să mă pun bine cu nimeni, dar nici rău. Că oricine-o veni, eu tot cu sapa am să dau și de procopsit nu mă mai procopsesc. Ce mi-e dracu', ce mi-e tac-su». «De-aia nu s-a ales nimic de capu' tău mă, Vasile. Că nu știi s-alegi ce e bun». «De-aia», răspundea Taica, dînd din cap a pagubă, lăsîndu-l pe agentul electoral în poartă. Alde Bîrsan, vecinii noștri, în '44 abia-i așteptau pe ruși, fiindcă auzise Bîrsan că o dată cu ei avea să-nceapă o viață nouă pentru țărănime, «de-o să bem și noi cafea cu lapte, ca boierii». Cînd pentru cote li se lua și pleava de pe arie, cînd plecau femeile de la mașina de treierat, jelindu-se ca după mort, Taica-l întrebase o dată pe Bîrsan: «Cum fu, bă, Ioniță, cafeaua cu lapte a de dimineață ?». Bîrsan nu mai lăsase sfînt din călindar neînjurat, ca și pe cel care-i spusese gogoșa cu cafeaua cu lapte, el cu tot neamul lui. Se lăsaseră ei păcăliți oameni trăiți la oraș, oameni cu carte și să ne fi mirat de unul de-ai noștri care nici în tren nu se urcase vreodată ? Pînă-n '44 era bine să fi fost bogat și să se fi știut că erai bogat. După, venise moda să faci pe săracul și cînd nu erai. Noi eram săraci de cînd ne știam, în liceu, externele se-mprieteneau ele-ntre ele, ținînd seama din ce familie se trăgea fiecare. Și-n internat se grupau fetele după condiția lor socială. Caietele mele circulau

În toată clasa, dar asta nu însemna că eram acceptată ca relație socială, în opt ani de internat, nimeni nu m-a invitat o singură dată acasă ori la o plimbare în oraș. Iar eu urmam întocmai sfaturile Maicăi: «Maică, nu vă băgați în sufletul nimănui, nu căutați să ieșiți ca păduchele-n frunte, nu vorbiți ne'ntrebați. Că dacă e ceva de capul vostru o să se vadă». Deși erau fete cu nasul pe sus și între externe și între interne și oricât învățam eu, n-aveam să le-ajung din urmă la conversație pe colegile care vorbeau franțuzește acasă, ori la germană pe acelea crescute cu guvernantă, profesoarele mă prețuiau pentru strădania mea de-a ști tot ce ne învățau dumnealor; nu uitau că eram țărăncă și cu mamă analfabetă.

Noul regim, care aparent era pus să-i ridice pe cei săraci, nu m-a convins să mă manifest în vreun fel. Urmînd principiile Maicăi, omului îi trebuie un timp pînă să-ti descopere meritele, însă în fruntea bucatelor nu te pot împinge decît orgoliul și datul din coate. Eu nu doream să-mi știe nimeni de frică și nici să iau cuiva ochii; eu voiam doar s-ajung să-mi cîștig pîinea cît mai repede. Felul în care preinșii oameni ai noului regim încercau să se impună, și anume prin teama semănată ca buruiana rea în sufletul celorlalți, m-a făcut să mă țin de-o parte, în rezerva mea țărănească, plină de bănuieli față de toți și de toate. Nu puteam spune că liceul îmi adusese fericirea și că nu simțeam deosebiriile dintre mine și fetele de la oraș, dar nici nu-mi pricinuiseră niciodată spaimă. Noul regim, fără să mă fi amenințat cu vreun lucru anume, totuși mă făcuse s-aștept cu nerăbdare să termin liceul, în speranța de-a merge-n altă parte în care măcar să nu mai fi știut despre nimeni nimic și să nu fi fost martora atîtor întoarceri de cojoc, atîtor păreri schimbate după cum bătea vîntul. Daisy Jitianu, ai cărei părinți avuseseră fabrică, acuma trup și suflet cu Neagu Rodica, îmi spusese, într-o zi, văzîndu-mă posomorită: «Ce ai, dragă, de ești atît de pleoștită, de parcă cine-știe-ce averi ai fi pierdut ?». «Am pierdut toată averea: patru pogoane de pămînt, carul și boii. Săracul cînd pierde, pierde tot; bogatului tot îi mai rămîne cîte ceva». Daisy, nefiind proastă, pricepuse că pe sărac îl doare mai rău cînd își pierde sărăcia decît pe bogat cînd își pierde bogăția. Pricepuse și avusese buna-cuviință să nu mă spună Rodicăi Neagu. Altminteri, deși nu înseamnă o concurență pentru Rodica Neagu, riscul de-a mă fi văzut dușman de clasă, ori măcar retrogradă în concepții nu era exclus.

O dată, fiind și eu de față, Rodica bătuse șaua ca să priceapă iapa. «E multă lume care nu-și dă seama că dacă-n țara noastră nu s-ar fi instaurat regimul comunist, singurul regim democratic, ar fi păscut vacile în loc să-nvețe carte». «Eu am intrat în liceu în 1943», m-am trezit eu spunînd, fără a mă adresa cuiva anume. Rodica tăcuse și-nghițise. Din acel moment ocoleam pe cît se putea să mă mai aflu-n aceeași încăpere cu ea și dădeam har Domnului că eram la clasa B și nu la A, ca să nu fi avut cum s-o evit.

Cînd începe să-ți fie teamă de semeni și cînd trebuie să-ți cîntărești fiecare cuvînt - fiindcă marea primejdie o reprezintă cuvintele, primejdie mai mare și decît faptele -chiar dacă ești tînăr, bucuria vieții - dacă există - se-ntu-necă. Sărăcia, cînd nu te află numai printre săraci, te

face să te simți umilit în fiecare clipă. Ciorapii de mătase „Mica” și cei de mătase naturală „Adesgo 2X” începuseră să fie-nlocuiți de cei de nylon, veniți din Occident, unii mai plini - trotteur, alții ca din fir de păianjen, ziși crys-tal. Eu tot cu singura mea pereche de ciorapi de bumbac în dungulițe, nemergerizat, umblam de toamna pînă primăvara, cînd îi înlocuiam cu o pereche de șosete gri, cadou de la tanti Mița care, pe lîngă uniformă, îmi cususe și o rochie, pepit negru cu vișiniu, de stambă luată pe cartelă. Dintr-o manta a neicăi Ionel, întoarsă pe dos, mătușă-mea se milostivise și de-un palton care, în loc de vatelină, avea o mesadă de molton, prinsă-n nasturi, care primăvara și toamna era scoasă și pusă la păstrare.

N-am fost niciodată frumoasă. Am avut mereu o față obosită, pe care mîncarea proastă își lăsase definitiv amprenta. Nas destul de mare, gură cărnoasă, mare, dinți nițel încălecați, o piele fără strălucire. Doar ochii verzi, ca frunza de nuc primăvara, aduceau nițică tinerețe în chipul meu fără vîrstă. Îngustă-n umeri, cu sîni rotunzi, teșiți, cu talie prea subțire pentru lățimea șoldurilor, cu glesnele otova, nu eram făcută să-ntoarcă după mine cineva capul. Sufeream că Dumnezeu nu mi se-arătase darnic nici pe partea frumuseții, mai ales că la noi în liceu erau cîteva fete frumoase de-ți tăiau răsufierea. Apoi am hotărît să nu mai sufăr și din pricina asta și să-ncerc să-mi pun în valoare atît cît aveam: talia subțire și ochii, periindu-mi cu grijă sprîncenele frumos arcuite și lungi pînă la tîmple. Părul l-am avut totdeauna des, cu fir gros și aspru, de culoarea castanei, în loc să mai port coada pe spinare, am început să mi-o adun într-un coc, pe ceafă, ceea ce-mi dădea o anume alură și mă desțărănea. Prost îmbrăcată cum eram, încercam să par cît de cît fată de la oraș. Aveam voce de con-tralto, bine timbrată, dicție perfectă și nici o reminiscență rurală în ton sau în exprimare.

Modelul meu, și nu numai al meu, era profesoara noastră de română care ne spunea mereu: «înghițiți întii prunele și pe urmă vorbiți. Fetelor, e păcat să faceți opt ani de liceu și să nu se vadă că i-ați făcut. Multe dintre voi nu vor mai avea parte, nemaivînd timp, de altă învățatură umanistă în afara celei din liceu. Formați-vă acum. Nu lăsați timpul să treacă degeaba». Doamna Despina Mateescu ne scotea la tablă pe fiecare și ne corecta orice greșală de exprimare sau de logică, explicîndu-ne, fără pic de ironie, cu tact și cu îngerească răbdare, tot ce nu era corect în felul în care ne

expuneam cunoștințele în fața întregii clase. «Ca să fiți pregătite pentru examenele pe care le veți da în școală, în meseria voastră, în viață, învățați-vă să vă susțineți punctele de vedere. Nu spuneți „da” cînd gîndiți „nu”». Au trecut anii peste noi, o jumătate de veac. dar cînd amintirile dau năvală peste mine, o lumină se aprinde vie, nealterată, o voce îmi sună blînd și pătrunzător în suflet, o figură copleșește și-nfrumusețează opt ani din viața mea: doamna Despina, cu portul ei simplu și domnesc, așa cum îi era și numele. Pentru toate elevele sale, doamna Despina Mateescu era doar «doamna Despina», ceea ce ne-o deosebea de toate profesoarele, pe care le numeam totdeauna între noi cu numele lor de familie. Doamna Despina, cu înfățișarea ei desprinsă ca din cronici și ca din freștele votive din

biserici și din mînăstiri ne-a ctitorit sufletele, ni le-a-mpodobit cu tot ce era mai frumos în mintea și-n sufletul ei. De la nimeni în viață n-am învățat mai mult. Comparate cu ea, multe profesoare mi se păreau șterse și fără har. După ce am terminat liceul, cei de la care am mai avut de învățat au fost și mai dezavantajați de această comparație. La bătrînețe îmi dau seama cîtă nevoie are omul de modele. Din păcate, ele se răresc, iar ceea ce ni se prezintă drept modele valorează cît falșii prooroci: niște pușlamale - chiar dacă nu lipsite de minte - însă pușlamale: menite și dornice să trăiască bine oricînd și oriunde; și dacă pică din avion să nimerească într-o plasă de saltimbanc, elastică, din acelea care te aruncă-n aer tot mai sus, la fiecare atingere cu-mpletitura ei. Săracul Taica, fără să fi fost el o pildă prin purtările lui, nu pregeta să ne spună, nouă, copiilor, învățămintele trase de el într-o viață: «Taică, pe lumea asta peștele ăl mare-l înghite pe ăl mic. Să nu v-așteptați erai de tolbă nici la milă, nici la dreptate. Milă mai poți afla pe ici-pe colea, pe la cîte-un om al lui Dumnezeu, dar dreptate n-are decît ăl de ține pîinea și cuțitul».

Prin '37, Gică al Popii, pădurarul satului, prinsese-n pădure un rudar cu o crosnă de lemne. Ce se-ntîmplase nu știau decît Gică și rudarul căruia-i crăpase capul cu toporișca. Murise rudarul pe loc, lăsînd o casă cu patru copii. Se făcuseră niște anchete, din care pădurarul ieșise basma-curată. La cîteva luni de la acea-ntîmplare, Gică dăruise un clopot mare bisericii din sat, clopot care acoperea cu dangătul lui gros clopotul mai vechi, de trei ori mai mic, făcut din banii enoriașilor și dintr-ai Mitropoliei din Craiova. Cînd auzea dangătul clopotului donat de Gică, Maica întîi asculta un timp cu fața crispată ca de-o durere sfîșietoare, pe urmă șoptea «de sufletul lui Grigore, Doamne» - rudarul ucis - apoi își făcea semnul crucii, urmat totdeauna de-un gest concesiv care nu se știa cui îi era adresat. Taica nu se-nchina niciodată cînd auzea clopotul cu pricina, dar nu uita să zică «ăsta crede că l-a mituit pe Dumnezeu»; și scuipa printre dinți. Cînd fusese omorît Grigore rudarul, popa Marin, fratele lui Gică Pădurarul, se dăduse bolnav ca să nu-l slujească pe mort. Tena, rudăreasa, văduva lui Grigore, cu doi frați ai ei, săpaseră groapa în cimitir, duseseră mortul pe-o năsălie și-l îngropaseră fără preot, îi ciopliseră o cruce și i-o-nfip-seseră la căpătîi, pe care băiatul ăl mare al mortului scrisese cu catran «Grigorie al Stancăi lu Oatu mort de mână de om». De la moartea lui Grigore, picior de rudar nu mai călcase-n biserică la Brăteasa. Și unii români lăsau capu-n jos ori treceau drumul cînd se-ntîlneau cu popa Marin, de parcă el l-ar fi omorît pe rudar și nu frate-său, Gică pădurarul, care fura pe rupte din pădurea Statului. Tatăl celor doi - preot la Brăteasa, vreo douăzeci și cinci de ani - ar fi fost amestecat la vremea lui cu niște hoți de cai. Sigur era un lucru: popa Gheorghe fusese dezgropat și aruncat în Jii, cu o potcoavă bătută-n frunte. Cei mai mulți credeau că popa îi înșelase la-mpărțeală pe tovarășii de hoție, care nu-l iertaseră nici după moarte. Altminteri cine ce să fi avut cu el ? Nu se-avusese rău cu nici un sătean din Brăteasa.

în satele bogate, lumea se ducea la biserică nu doar ca să se roage Lui Dumnezeu, ci și ca să

se mai vadă care ce țoale-și mai luase, și chiar să pună la cale o vânzare, o cumpărare, un schimb de bunuri, în satele sărace, cum era Brăteasa noastră, în duminicile obișnuite, drumul bisericii îl băteau doar femeile bătrâne, ca să afle și ele un pic de odihnă și să cucăie legănate de cântările preotului și-ale dascălului. Să-și afle o liniște a trupului și-a sufletului, acolo unde credeau că Dumnezeu se uita neapărat la ele și se gîndea să le-aline amărăciunea și obida unei vieți în care afară de muncă și de griji nu le dăruise cu nimic. Dacă le-ntrebai: «De unde vii, dadă ?». «De la sfînta biserică», și-n glas le suna blîndețea împăcării de sine, împăcării cu viața. Noi, copiii, ne duceam la biserică fiindcă la orele de religie ne-ndemna taica părintele, apoi eram nelipsiți la marile sărbători, la nunți, la botezuri și la-nmormîntări: ele erau evenimentele unui sat. Părintelui Marin nu-i mai tihnea la noi în sat după cele întîmplate cu Grigore rudarul. Cînd venise cu Ajunul, dacă-i mai dăduseră cîțiva săteni cîte un cîrnat, de unde pînă atunci și ăl mai amărît gospodar îi punea ceva în traistă. De unde ani și ani nu mai pomenise nimeni de popa erai de tolbă

Nicolae, ăl care plutise pe Jii cu potcoava bătută-n frunte, dintr-o dată întregul sat își adusese aminte și de-această ciudățenie și lumea părea să-l învinovățească tot pe popa Marin și de bănuitele păcate ale răposatului său tată, nemaivorbind de păcatul săvîrșit de frate-său Gică. Dacă pînă la clopotul dăruit de Gică bisericii mai avea cîte un sătean îndoieli în privința vinovăției pădurarului, clopotul convinsese pe toată lumea că dania voia să-l împace pe Dumnezeu. Fără să se fi făcut vinovat cu nimic prin propriile fapte, popa Marin începuse să fie privit ca o piață rea, din pricina bolovanului de păcate ce-i atîma de picioare prin nelegiuirile făptuite de cei din neamul lui. E greu oricui să-nfrunte bănuiala și rezerva celor pe care nu-i poate ocoli, cu-atît mai mult preot fiind, sfătuitor și mîngîietor de suflete. Popa Marin izbutise, prin socru-său, preot în Craiova, să se mute la o biserică din marginea orașului, în Brăteasa luîndu-i locul un preot tînăr cu preoteasa învățătoare și cu doi copii mici. Noi, copiii din Brăteasa, aflam la școală povești cu Făt-Frumos și cu Ileana Cosînzeana, iar acasă, fiecăruia ni se istorisea din fir a păr povestea neamului Dumitreasa din care se trăgeau popa Nicolae, popa Marin și Gică pădurarul. Cel din urmă, turnase la băutură-n el pînă tăcuse o burtă ca de femeie borțoasă-n nouă luni; o vreme nu se mai mișcase din pat, pînă-n ziua cînd își dăduse sufletul, zi în care-și frămîntase întruna mîinile bolborosind: «pleacă de-aci, pleacă de-aci!». Sînt istorii care pe-o ureche-ți intră, pe alta îți ies. Pentru mine, istoria asta, căreia nu-i cunoscusem eroii, a rămas vie toată viața, astfel că înainte de-a-mi face cruce, la fel ca tot țăranul cînd aude bătaie de clopot, am și azi reținerea pe care-o avea Maica la auzul clopotului dăruit de Gică pădurarul și, fără să vreau, mă-ntreb: «Doamne, oare n-o bate și-n clopotul ăsta vreun suflet de om ?».

Și viața trecea.

În ultima clasă de liceu m-am îndrăgostit de vărul meu Gabriel, cu doi ani mai mare decît mine, student la medicină. Era un băiat frumos, înalt, subțire, brun, cu un păr ca peria, cu

ochi în care licărea un zîmbet ironic mereu, cu o față prelungă așa cum aveam să văd în albumele cu pictori spanioli, cu nas fin, ușor acvilin, cu dinți de-un alb albăstrui, între buze bine conturate, sub o mustață neagră menită să le-accentueze frumusețea. Vocea lui baritonală, gravă, îmi exalta și mai mult imaginația. Aș fi dat oricît din viață pentru o-mbrățișare, pentru o privire din care să aflu că eram și eu o făptură feminină în ochii lui și nu doar un neam după mamă. Privirile mele nu-i ascundeau iubirea care implora, care cerșea. Mă străduiam să nu bage de seamă ceilalți vîlvătaia care se-aprinsese în mine. Cît or fi văzut sau n-or fi văzut ceilalți nu știu, dar n-au avut cruzimea să mi-o spună. Frate-meu Gelu, care numai prost nu era, mi-a povestit, ca din întîmplare, ca pe ceva aflat de la un coleg de Facultate al lui Gabriel, că vărul nostru îi căzuse cu tronc unei doctorițe frumoase și bogate, care se-apropia de patruzeci de ani și care-l ținea pe băiat ca pe-un pașă. Sînt momente-n viață cînd te miri că nu ți se oprește inima. L-am ascultat pe frate-meu fără o șoaptă, albindu-mă probabil ca varul și oprindu-mă din mers. Frate-meu m-a luat de mîină și fără să mă privească a continuat: «Soru-meo, eu, fie ce-o fi, dau examen la Drept. Pămînt să știu că arșii d® tolsă mănînc, dar mă duc la Facultate». Eu tăceam. Eram prea năucită de ceea ce aflasem despre Gabriel ca să mă mai intereseze ce perspective i se arătau fratelui meu. «Ei, ce zici ?». Am dat din umeri și într-un tîrziu m-am gîndit să spun și eu ceva. «Gelule, faci cum crezi, cum crezi că ți-e mai bine». «Vreau să-mi fie și mie cîndva bine, că m-am săturat să n-am bani nici de-un covrig». «Și eu vreau să-mi câștig pîinea cît mai repede. Am să dau și eu examen la București la vreo școală post-liceală ca s-ajung mai repede pe leafă». Ceea ce aflasem despre Gabriel nu-mi micșorase dragostea, ci doar îmi crescuse deznădejdea. Cele mai frumoase momente ale zilei erau tot acelea în care-l adoram, rostindu-i la nesfîrșit numele, făcînd abstracție de ființa mea neînsemnată. Ca să-mi micșorez suferința, mă gîndeam că eu trăiam într-o altă galaxie decît Gabriel: a fetelor nearătoase, prost îmbrăcate și lipsite de-ndrăzneala de-a-i spune unui bărbat că-l iubesc. Să-i fi spus ? De ce să-l pui pe-un om într-o situație neplăcută, de pe urma căreia nu numai că nu tragi nici un folos, dar riști și ca omul cu pricina să se simtă stînjenit în prezența ta și să te evite pe cît poate ? Mă mulțumeam doar ca făptura mea întregă să-i spună că-l iubea. El evita orice moment cînd ar fi putut rămîne singur cu mine.

Doamna Despina mă privise în ochi și-mi spusese: «Ești îndrăgostită, Argentina». «Și dacă iubești fără speranță ?», o-ntrebasem eu cu glas pierit. «Cu sau fără speranță, iubirea-l înfrumusețează pe om. E o mare experiență sufletească... Să știi că-n dragoste nimic nu e mai frumos decît închipuirea. De multe, de prea multe ori, realitatea e plină de fisuri». Realitatea mea promitea să fie numai fisuri. Acest prim și esențial eșec pentru o ființă tînără - o iubire neîmpărtășită - căpăta în sufletul meu proporții de catastrofa; viața, care nici pîn-atunci nu-mi fusese o bucurie, își pierdea orice sens. Urma să fie viața bouului căruia Dumnezeu îi hărăzise doar jugul. Sirtgurul meu gînd trebuia să se-ndrepte spre munca din

care să-mi câştig punea, și asta cât mai repede. Aș fi putut da examen la Medicină, dar cine să mă fi ținut șase ani în Facultate, când părinții noștri abia aveau ce mânca, iar când plecam la oraș, la școală, abia de ne dădeau câte un pol lui Gelu și mie, două-trei ouă fierte, o bucățiță de slănină și o farîmă de brînză, într-o trăistuță. Cine-și poate-ngădui mărunte plăceri firești - cum ar fi să mănînci o prăjitură într-o cofetărie - nu-și închipuie poate că ființe ca și el nici măcar nu călcașeră vreodată în asemenea loc.

Am avut mai tîrziu o colegă la Școala de Surori medicale. Paula Ichim. Orfană de mamă de la doi ani, între cinci copii, ea fiind cea mai mică, ajunsese la acea școală cu ajutorul fraților mai mari. Văzînd-o că nu calcă niciodată într-o biserică, m-am gîndit că era sectantă. Am întreat-o. «Ca să fii sectant sau ce-oi fi, trebuie să crezi în Dumnezeu. Eu nu cred». «De ce ? Fiindcă ni se spune că nu există Dumnezeu ?». «Fiindcă dacă ar exista Dumnezeu m-ar fi auzit și pe mine o dată măcar cum îl rugam să găsesc și eu pe drum un bănuț ca să-mi cumpăr un covrig, fiindcă plecam de-acasă nemîncată și nemîncată stăteam pînă seara». «Dumnezeu nu e așa cum ni-L închipuim noi». «Dacă nu e așa, atunci la ce e bun ? Unde e dreptatea pe lumea asta ? La oameni - nu, la Dumnezeu - nu. Atunci ce fel de Dumnezeu este Dumnezeul ăsta care ne pedepsește fără să fi făcut nimic ?». «Nu știu, dar eu simt că este». «Să fii sănătoasă !». Paula respecta credințele și părerile altora și crai de tolbă nu provoca niciodată discuții în contradictoriu și nici nu se uita cu milă ori cu dispreț la una ca mine; țărancă eu, țărancă ea, fiindcă în mine stăteau întipărite prea adînc vorbele Maicăi: «Maică nu știm nici unul de ce ne-a trimes Dumnezeu pe pămînt. Dar pe ai de ne-a trimes să-ndurăm, îndurăm pînă ce ne-o chema înapoi la El». Resemnarea fără proteste a Maicăi mi-a rămas pînă astăzi cea mai importantă lecție de viață și nu mă pot plînge că n-am primit lecții și câte încă ! Omul face noi ființe pe pămînt fiindcă astea sînt legile firii și fiindcă, la fel ca și altor făpturi, îi e dat să nu trăiască singur. Dar nu poate comanda ce ființe vor ieși din colaborarea sa cu o ființă de sex opus. Eu nu mi-am moștenit nici mama nici tatăl; amîndoi cu fețe subțiri, piele și os, fără nimic greoi sau butucănos în alcătuirea lor, de sus și pînă jos. Fără să le semene, Gelu, frate-meu, îi moștenise. Despre el se putea spune că era tras ca prin inel și cu un mers de ziceai că plutește. Deși eram pastrama de slabă, făptura mea avea ceva greoi, de parcă nu mi s-ar fi desprins cum trebuie din pămînt picioarele cu glesne otova și de parcă sculptorul neștiut, care ne modelează cu totul, ar fi uitat să mai tragă o daltă-două obrazilor mei căzuți. Niciodată nu-mi părusem atît de urîtă ca-n vremea primei iubiri pentru vărul meu Gabriel. Inutil mă comparam cu două colege din clasă care erau fără dar și poate urîte. Față de ele eram zîină, dar asta nu mă mîngîia. Dacă nu-și oprise Gabriel ochii asupra mea, nici o comparație nu făcea nici doi bani. Eram perfect conștientă că niciodată n-aveam să-nsemn nimic pentru el, dar am luat hotărîrea să-mbunătățesc măcar ceea ce n-aveam cum să schimb. Mergeam minute-n șir pe vîrfuri pentru a-mi schimba călcătura apăsată, călcătura pe care-o au atîtea femei de la țară, călcătura omului împovărat mereu de greutate și de

greutățile vieții, care nu se cântăresc pe nici un cântar. Din cei șapte lei cîți aveam cu totul, am sacrificat doi și m-am tuns. M-am dus la o coafeză tînă și am rugat-o să hotărască ce tunsoare socotea ea că-mi venea bine. Mi-a ales una pe care n-am mai schimbat-o toată viața, fiindcă se potrivește tuturor vîrstelor, așa cum se potrivesc albul și culorile pastelate. Părul, filat din creștet pînă la ceafă, iar în față, acoperind maxilarele cîte o șuviță nițel subțiată la vîrf. Mi-am adunat coada, mi-am împletit-o și am legat-o la amîndouă capetele cu șiret albastru, pe care mi l-a dat pedagoga noastră. Albastrul e culoarea speranței. Pentru mine era culoarea inimii mele, potrivită vorbei «de foc și de inimă-albastră»; fiindcă de-acest foc, al deznădejdiei și-al îndoielii cu privire la propria persoană, îmi tăiasem părul, în ciuda acestei schimbări exterioare, prin care uimisem pe toată lumea - eu, țărâna sută la sută - în suflet parcă intrasem la călugărie. Despre mintea mea n-aveam dubii. Dar asta nu mă făcea mai fericită și nici să-mi uit amărăciunea. Frumoasă nu eram, Gabriel nu mă băga-n seamă, dar de trăit trebuia să trăiesc; și să trăiesc de pe urma acelei minți la care natura nu se calicise. La bacalaureat nu fusese profesoară să nu-și arate părerea de rău că nu mă duceam la Facultate.

Prin nenea Ionel, mecanic de locomotivă, am ajuns la București, fără bilet. Mergeam prima oară-n viață cu trenul, îmi bătea inima să-mi sară din piept cînd a pornit trenul și tot așa la fiecare oprire. La București, nenea Ionel m-a dus la soră-sa mai mică, măritată și ea cu un ceferist. Tușa Lina, sora neicăi Ionel, avea o rudă după bărbat infirmieră la Spitalul Militar și s-a gîndit să-mi găsească și mie un loc pe-acolo. Tușa Simina de la militari, știa tot ce mișca-n spital. Tocmai se pensionaseră două infirmiere. Salariul nu era cine-știe-ce, dar tot îți mai dădea un bolnav un măr, o prăjitură, poate și cîte un bănuț. La cadre, unde mă dusesem cu tușa Lina și cu tușa Simina, șeful n-avusese nimic împotriva mea, doar că se mirase cum o fată de colectivisti, care terminase un liceu teoretic cu media 9,50, în loc să meargă la Facultate se angaja infirmieră.

M-am dus cu tușa Lina la spitalul Filaret pentru analiza Wassermann. Contra 25 de bani, tușa Lina a dat dintr-o farmacie telefon nașilor mei, cerîndu-le îngăduința de-a fi primite amîndouă pe la ei. Din 1950, nașii mei, domnul colonel Iamandi și doamna profesoară Adelina Iamandi, se mutaseră la București într-un apartament, în care Oficiul de închiriere să nu le poată aduce pe nimeni. Vînduseră frumusețea lor de casă din Craiova de urîtul de-a o-mpărți cu alții, după noile reguli, spațiul fiind prea mare pentru doi oameni. Se și pensionaseră și se gîndi-seră că spre bătrînețe era bine ca omul să fie cît mai aproape de copiii lui. Tușa Lina a luat o sticlă de țuică din cămară, a adunat niște cîrciumărese dintr-un răzor din curte, a făcut din ele un buchet și am pornit-o spre nași. «Tușă, s-ar fi convenit ca eu să nu merg la nași cu mîna goală; dar ce să le duc ? Ale cinci ouă fierte și fărîmița de brînză pe care le am în traistă ?». Și am oftat ca omul obidit. «Lasă, fată, că o să ai și tu într-o zi. Nici noi n-o ducem ca Bim-

paşa, da' tot ni se mai găseşte una-alta, că omu' meu umblă prin toată ţara şi aduce şi el ce găseşte mai ieftin prin alte părţi, şi mai şi capătă câte ceva».

Naşii locuiau pe strada Doctor Lister, la parterul unei case în stil maur, cum văzusem într-un Larousse. În Craiova, asemenea case nu existau. Locuinţa se compunea dintr-o încăpere de cel puţin patruzeci de metri pătraţi - cu o nişă în care se afla dormitorul, despărţit de rest printr-o draperie de pluş vişiniu - din baie şi din bucătărie. Totul era pardosit cu pătrate de marmură albă şi roz. Ne-au întâmpinat naşul şi naşa. Eu le-am sărutat la amândoi mîna şi le-am dus-o la frunte cum se făcea la noi la ţară, în semn de respect. M-au sărutat amândoi pe frunte. «Adelina, te-ai tuns şi-ţi stă foarte bine», a observat naşa. «Am vrut să arăt şi eu ca de la oraş», am spus eu cu tristeţe, de parcă-aş fi vorbit de cine-ştie-ce nenorocire, în vremea asta, mătuşa Lina le-ntinsese timid - naşului sticla de rachiu, naşei -bucetul de cîrciumărese, apoi le sărutase şi ea mîna.

Am fost poftite să ne-aşezăm pe două fotolii, alături de-o măsuţă joasă. Naşa ne-a tratat cu o cremă de zahăr ars, o bunătate, şi cu apă de la gheaţă. Eu nu ştiam ce să le spun, tuşa Lina nici atît. Ca să nu stăm ca nişte momîi - cum se-ntîmplă adesea între oameni din medii diferite şi, mai ales, care se văd foarte rar - naşa a-nceput să mă-ntrebe ce mai era prin liceul fost „Elena Cuza”, unde fusese o viaţă profesoară. I-am povestit din fir a păr câte cojoace se-torseseră pe dos, cum ajunsese Rodica Neagu a mai mare şi mai tare.

- Fata asta a fost totdeauna complexată, fiindcă erau altele mai deştepte şi mai frumoase decît ea. Nu mă miră evoluţia ei şi nici evoluţia unor profesoare, foste colege ale mele. Pleac-ai noştri, vin ai noştri. E lume talentată, care ştie să trăiască bine oricînd.

- Şi alta făcută să care apă cu ciurul tot aşa, oricînd şi cred că şi oriunde, am zis eu cu amărăciune-n glas de parcă mi s-ar fi-necat corăbiile, pe care nu le-avusesem niciodată.

- Mă frapează la tine, Adelino, mi s-a adresat domnul colonel, tonul de om bătrîn şi dezamăgit. De ce eşti atît de neîncrezătoare-n viaţă ? Acuma e timpul celor fără avere; e momentul să te-afirmi, fiindcă ştiu de la nevastă-mea ce bine-ai învăţat şi cît eşti de isteţă.

- Dumneavoastră-aţi spus că e vremea săracilor. Sînt săraci şi săraci. E vremea celor cu clanţă mare. Dacă stai la locul tău, nu te ia nimeni în seamă, oricît ai fi de sărac. Nu se dau premii de sărăcie.

- Şi pe tine cine te-mpiedică să dai şi tu din gură ca alţii, ca să-ţi fie mai bine ?

- Nu mi-e firea. Aş vrea să-mi fie şi mie bine, dar cu un ban cîştigat pe muncă, nu pe dat din gură.

- De, dădică, deschisese şi tuşa Lina gura, de, ete la omu-meu, de cînd l-au băgat în Partid, i-a mărit salaru', i-a dat cartelă la economat. Ne-ajungem şi noi mai bine.

- Are timp şi Adelina să vadă cum merg lucrurile-n lume. Acum e dezorientată. Are viaţa-nainte. Pe lumea asta, nimic nu e bătut în cuie. Dar hai să vorbim de lucruri practice: unde-ai să stai, Adelina ?

- La tușa Lina, aci de față, și la nenea Costel. Sînt buni și m-au primit la dumnealor în bucătărie. Dumneaei e sora mai mică a lui nenea Ionel, cumnatul Maicăi. I-ați botezat și lui nenea Ionel copiii: pe Gabriel și pe Valentin.

Cînd rostisem numele «Gabriel», îmi trecuse un cuțit prin inimă.

- Ei ce mai fac ?

- Cine ? Finii dumneavoastră ? Sînt amîndoi studenți la Medicină, la Cluj.

- Dar fratele tău... ?

- Gelu ? A terminat liceul anul ăsta. E mai mare decît mine cu un an. Ne-au dat la școală pe amîndoi deodată. El a zis că pămînt de-ar mînca și tot se duce la Drept. Pînă-n examen stă la un văr de-al Maicăi.

- Vrei neapărat să stai la mătușa și la unchiul tău ?

- Nu e vorba de vrute, e pe puteri. Tot liceul am fost internă, precum știți. Dacă am un acoperiș deasupra capului, nu cer mai mult.

- Dacă ți s-ar oferi o cămăruță de serviciu ai vrea să stai în ea ? Bine-nțeles, fără să-i superi pe unchiul și pe mătușa ta.

- Și pentru asta ce-ar trebui să fac ?

- O zi pe săptămînă, curățenie într-un apartament ca ăsta, sus la etaj, la soră-mea.

Și așa, în loc să stau la tușa Lina și la nenea Costel, în casă cu lemne, doi ani am locuit la familia Zamfirescu, în camera de serviciu, care pentru mine a-nsemnat o emancipare: aveam un spațiu al meu pe care nu-l împărțeam cu nimeni. Camera era de trei pe trei, cu un divan bun, cu dulap de haine, cu o mobilă micuță cu sertare, cu o măsuță octogonală, cu un scaun tapisat, în încăperea de-alături erau o chiuvetă cu apă caldă și cu apă rece, closetul și un duș, pe care nu le-mpărțeam nici pe astea cu nimeni.

Doamna doctor Olga Zamfirescu, sora nașei, dintr-o privire și-a dat seama cît eram de săracă. Era destul să te uiți la rochia mea pepit grenă cu negru, decolorată de-atîta spălat și la sandalele mele de pînză cenușie, ca să-ți faci o idee de «prosperitatea» din care descindeam. Deși nu era zi de la Dumnezeu în care să nu mă spăl din cap pînă-n picioare, iar sandalele mi le spălam o dată la două zile -din pricina tălpilor de cauciuc, din clipa cînd le scoteam din picioare nu se putea sta cu ele-n aceeași odaie, că puteau de-ți mutau nasul din loc.

- Cînd vrei, te muți la noi, mi-a spus doamna doctor, îți aduci lucrurile și gata.

— Afară de ce e pe mine mai am o cămașă de noapte, un prosop și peria de dinți, la tușa Lina.

- Atunci, rămîi chiar de-acuma. Om mai găsi noi prin casă o cămașă de noapte și celelalte.

Cu toate că mă primiseră cum nu se poate mai bine și ea și nenea Costel, tușei Lina i se luminaseră ochii de bucurie cînd mă văzuse de la bun-început aciuită pe lîngă alții.

O condusesem pe tușa Lina pînă la tramvai, promițîndu-i doamnei doctor că n-aveam să mă

rătăcesc. Le știam adresa pe dinafară, iar la venire căscasem ochii cât cepele, atentă să-mi fixez cât mai multe puncte de reper.

- Ți-a pus Dumnezeu mâna-n cap. Ai să domnești la oamenii ăștia, oameni cu dare de mînă. Ai văzut ce-aveau în casă ? mi-a spus tușa Lina pe drum.

- Am să am și eu pentru prima oară-n viață un colțișor al meu.

- Ai să ai mai mult. Vezi cum te porți.

- Trag nădejde să n-aibă de ce să se plîngă.

M-am întors la nașa ca să le spun noapte-bună și ca să le mulțumesc pentru binele pe care mi-l făceau. Oricît ar fi omul de adaptat la viața-n colectiv, nu se poate să nu-și dorească un loc numai al lui, cât de modest, dar pe care să nu-l împartă cu alții, mai ales că pe acești «alții» n-are cum să-i aleagă. Aflam de la nașa că în camera lor de serviciu locuia un frate al domnului colonel. Acest frate, inginer, fusese-nchis pentru aur. Nevastă-sa murise cât fusese el în pușcărie, iar în locuința lor se instalase, știa el cine, și de-aceea nu-ncercase măcar un colțișor să obțină din casă. Răposata lui nevastă avusese prevederea să vîndă tot, presimțind ce avea să se-ntîmple cu apartamentul lor situat pe Bulevardul Dacia. Asemenea «presimțiri», în acea vreme nu țineau deloc de paranormal, ci erau ușor deduse din aplicarea așa-zisului comunism, care abolise orice lege sau regulă contravenind intereselor «de clasă». Doamna lamandi bătuse talciocul și consignațiile pînă vînduse tot, ca să nu dea nimănui - și-n primul rînd ei înseși - bătaie de cap în cazul unei evacuări. Ajunsă acasă după o ultimă «excursie» în talcioc, pe-o vreme de arșiță, făcuse o congestie cerebrală; Dumnezeu avusese milă de ea și o luase în două zile, scutind-o, ca și pe cei apropiați, de nenorocirea care de obicei urmează după un asemenea accident. Plecînd de la nași și luînd-o pe scara interioară, spre apartamentul de la etaj, dădusem nas în nas cu domnul doctor, pe care nu-l văzusem pînă atunci. Mă inventariase dintr-o ochire și-nțelesesem că nu-l interesam. Cît de tînără și de nedusă-n lume ar fi, o fată pricepe din prima clipă că trezește sau nu un gînd bărbatului care o privește.

- Bună seara, am spus eu cu un glas pierit, aș putea să vorbesc nițel cu doamna doctor ?

- Și mai mult.

Și domnul doctor mi-a deschis larg ușa bucătăriei. Doamna doctor așeza masa de seară.

- Astă seară ai să mănînci cu noi, mi s-a adresat doamna doctor. Cred că ești flămîndă. Domnul e soțul meu. Adelina e fina soră-mii. Ți-am spus că o să stea la noi, i se adresase ea lui bărbatu-său.

Doamna doctor ne-a pus fiecăruia în farfurie cîte trei tartine unse cu unt, cu o felie de șuncă pe deasupra, șunca

- o delicatesă de care n-avusesem niciodată parte, în trei căni, fiecare de altă culoare, a turnat un ceai rece, parfumat, invitîndu-mă pe mine să mi-l îndulcesc. Cu-ase-me-nea mese

de seară nu era de mirare că doamna și domnul doctor, deși se apropiau de șaizeci de ani, aveau niște trupuri ca la treizeci.

Am mulțumit pentru masă, am spălat ceștile și farfuriile cu un burete pe care l-am stropit mai întâi cu un fluid ce picura dintr-un flacon de plastic pe care scria ceva, englezește am crezut eu, ceea ce doamna doctor mi-a confirmat.

- E ceva anume pentru spălat vase, faianță, aragazul. Mi-l trimite fie-mea din America.

În 1944, când se aflau în România reprezentanți ai Trupelor aliate, în sala de așteptare a unui dentist, Mariela, fiica doctorilor Zamfirescu, întâlnise un ofițer american. Dragoste la prima vedere, căsătorie într-o lună și plecarea într-una jumate în Statele Unite. Mariela avea pe atunci optsprezece ani, iar americanul - douăzeci și trei. Ajunși la el acasă, amîndoi se apucaseră de Medicină, stimulați și de faptul că tatăl băiatului, medic de renume la Boston, îi putea lua ca asociați la propriul cabinet. Mariela și soțul ei, Gene Buttler, erau în 1951 medici, aveau trei băieți, locuiau într-o casă mare și frumoasă, lucrau și la o clinică și la cabinetul doctorului Buttler-senior. Mariela avea grijă să le trimită părinților ei tot ce credea că le-ar fi ușurat viața și le-ar fi făcut plăcere. Bucuria cea mai mare le-o oferea aducîndu-i la doi-trei ani o dată în Statele Unite, în ciuda relațiilor reci dintre zisele State și lagărul moscovit, care-i despărțiseră de prin '46 pe foștii aliați, după ce aceștia-și împărțiseră lumea, încercînd însă fiecare să se șurubuiască în spațiul celuilalt. Familia Buttler avea relații sus-puse în aristocraticul Boston, iar doctorii Zamfirescu nu se puteau plînge nici ei de lipsă de relații în regimul din România, comunist cum se pretindea el că este.

După ce am așezat ceștile, farfuriile și lingurițele, pe-un uscător de vase din material argintiu inoxidabil, cum vedeam pentru prima oară-n viață - trimis tot din America - am mai mulțumit o dată și am cerut voie să mă retrag «în cameră». M-am codit mult pînă să zic «în cameră», neîndrăznit s-o numesc «a mea», în primul rînd, fiindcă nu eram obișnuită să stau singură într-o cameră și mai ales fiindcă nu mi se părea cuviincios să numesc ceva «al meu» în casa altcuiva, într-un loc unde n-aveam nici un drept și unde eram doar beneficiara unei nesperate bunăvoințe, în cămăruța cu dușul, pe chiuvetă - așezat pe o bucățică de ebonită, ca un grătar - m-aștepta un săpun parfumat, transparent cum nu mai văzusem. Pe sticla de deasupra chiuvetei - un pahar tot de ebonită, periuță de dinți și un tub de „Kalodont”.

Pe divan mă așteptau două combinezoane milaneze culoarea untului, nou-nouțe, două perechi de chiloți de aceeași culoare, o cămașă de noapte din „bemberg” portocaliu cu floricele albastre, o rochie dintr-un material cum nu mai văzusem pînă atunci: parcă era un burete subțire; strîngeai rochia în pumni, îi dădeai drumul și nu făcea un pliu, o dungă. Aveam colege în liceu care purtau lenjerie de mătase naturală pe care tot așa o strîngeai în pumni și nu se cunoștea. Asta însă era altceva decît erai de tolă mătase naturală. Alături de canapea era o pereche de sandale culoarea nisipului, cu un toc de patru-cinci centimetri, într-o sanda era un bilet. «Sper să-ți vină bine toate lucrurile. Să le porți sănătoasă. Nu veni să-

mi mulțumești. Noapte bună». Scrisul semănacu-al doamnei Despina. Mutam fiecare sanda dintr-o mână-ntr-alta. Erau de piele de șarpe, încălțate doar de câteva ori. La liceu, în opt ani văzusem și eu la colege bogate, la profesoare, în vitrinele magazinelor tot felul de lucruri despre care la Brăteasa nici nu știusem că existau. Cîntăream sandalele de parc-aș fi avut de gînd să le vînd. Față de-atîtea lucruri care erau acum ale mele mi se golise mintea. Mă uitam la ele de parcă m-aș fi aflat într-un magazin. Ciudat că nu mă bucuram. Fiindcă dintr-o dată o văzusem pe Maica dinaintea ochilor, pe Maica și pe-atîtea femei din Brăteasa, care de luni pînă sîmbătă purtau fusta pe dos și o-ntorceau pe față numai duminica pentru mers la biserică ori ca să privească și ele hora flăcăilor și-a fetelor, care se ținea-n mijlocul satului lîngă fîntîna Ciocîrlănoaiei. În cele din urmă am încercat sandalele, îmi veneau turnate. Cu ele-n picioare, în rochia mea pepit ieșită de-atîta spălat, m-am așezat pe marginea divanului, mi-am luat capu-n mîini și m-a podidit un plîns că simțeam cum îmi picurau lacrimile pe picioare, într-un tîrziu mi-am oprit privirea peste sandale. Erau stropite de lacrimi. Am scos batista din sîn și le-am șters. De ce plînsesem ? Plînsesem peste hăul care de totdeauna și pentru totdeauna îi despărțise și-avea să-i despartă pe bogați de săraci. Tocmai acum cînd venise vremea săracilor ! Acestora li se mai adăugaseră și sărăciții. Spunîndu-mi Tatăl nostru de seară, îl rugasem pe Dumnezeu de sănătatea doamnei doctor și-a alor ei și ca tot ce-mi dăduse să fie primit.

Maica, fără să fi făcut măcar o zi de școală, învățase de la frații și de la verii ei mai mari Tatăl nostru. De la ea-l știam și noi. Și ne punea să-l rostim cu glas tare, pe mine și pe Gelu, pînă se-ncredințase că-l știam. «Maică, să-l spuneți în gînd, în sufletul vostru, în culcare și-n sculare». «Și pentru noi să nu-l cerem nimic lui Dumnezeu ?». «Să nu-l cereți. Că El știe ce vă trebuie. Dacă vrea vă dă, dacă nu vrea - nu». «Dumneata, Maică, nu-l ceri nimic ?». După o tăcere care ni se păruse cît o veșnicie, se uitase la noi senin și ne șoptise ca pe-o taină: «îi cer iertarea păcatelor și-o moarte ușoară». Pe acea vreme abia să fi avut treizeci de ani. «Ce păcate ai matale, Maică ?». «Tot omul are, dacă nu cu fapta ori cu vorba, măcar cu gîndul». După ce spuneam Tatăl nostru, de copil l-am cerut și eu lui Dumnezeu tot iertarea păcatelor și-o moarte ușoară. Cu gîndul ăsta am adormit într-o cameră pe care pentru prima oară în viață n-aveam s-o-mpart cu nimeni.

Peste cinci zile eram angajată infirmieră la Spitalul Militar, la secția de Ortopedie, secție socotită cel mai greu serviciu dintr-un spital, și pe bună-dreptate. Majoritatea bolnavilor erau imobilizați și-și făceau nevoile la ploscă. E multă lume care spune «eu așa ceva n-aș putea face», cînd i se relatează anumite situații în care te poate pune viața, în primele zile, pînă m-am învățat cu putoarea ploștilor și cu mirosul de spital, în general, la ore bune după ce ieșeam

din tură abia de izbuteam și eu să-mbuc ceva, după ce mai întîi mă spălam pînă și pe dinți și făceam și gargară. «Așa e la-nceput», mă asigurau infirmierele mai vechi, «după aia te speli

pe mâini, intri-n debaraua de lenjerie și mănânci ca la restaurant». Ele aveau dreptate. Ajunsesem eu slabă ca moaștele sfintei Filoftia, cum îmi spuneau colegele, dar mă-nvățasem cu toate, mă spălam pe mâini și mîncam «ca la restaurant». Bună-rea, mîncarea ne era asigurată. Cînd ni se termina tura, colegele care distribuiau mîncarea bolnavilor aveau grijă să ne umple la bucătărie și borcanele pentru acasă. De la surori învățasem să fac chiar și injecții intravenoase. Doamna doctor Zamfirescu mă recomandase prin vecini celor care aveau nevoie de injecții și tot dînsa îmi stabilise «pretențiile»: doi lei - intramusculara, trei lei intravenoasa. Din leafă și din ce mai cîștigam cu injecțiile îmi cumpărasem un loden, o pereche de pantofi groși, de iarnă, și lînă din piață, din care-mi împletisem o fustă nișel evazată și-o jachetă sub care puteam pune o mulțime de tricouri dăruite de doamna doctor Zamfirescu. Iar marele meu lux era să-mi iau în fiecare lună un kilogram de rahat, desertul meu, nu neapărat de preferință, ci potrivit pungii. Tot ce-mi prisosea le trimiteam părinților. Gelu avea cămin și cantină, învățase și el să facă injecții, iar eu îl mai milostiveam cu douăzeci-treizeci de lei. Drept recunoștință mă lua și pe mine la cinema, la teatru - unde biletele erau la jumătate de preț pentru elevi, studenți și soldați. Mi-aduc aminte că biletul de cinema pentru noi, «redușii», era un leu. Gelu se-mprietenise de la cantină cu niște studenți de la Teatru și cu alții de la Conservator. Prin ei mergeam la repetiții generale și la teatre și la Filarmonică și la Operă. Opera nouă cred că s-a inaugurat prin '53-'54. Știu că acolo se duceau la muncă «voluntară», în timpul construcției, Gelu și colegii lui. Noi, salariații de la munci cu spor de dificultate sau de periclitare, eram scutiți de-asemenea «voluntariat». Șeful nostru de secție era un general, reputat ca foarte bun ortoped. Venea de la șase dimineața-n spital și, înainte de raportul de gardă, controla secția din pivniță pînă-n pod. Într-o zi, cînd venea cu toată suita de medici și de surori la vizita de dimineață, eu i-am ieșit dinainte cu un cărucior în care se afla o urgență, un soldat cu o fractură deschisă, de tibie și de peroneu. Se vede că domnul general -- mie-mi venea tare greu să spun «tovarășe» unor oameni care numai tovarăși nu-mi erau -- continua o discuție începută la raportul de gardă, probabil în jurul unei piese de Shakespeare, de curînd prezentată la un teatru. Deodată, generalul se-ntoarce spre suită și-ntreabă: «Chiar, în ce an a murit Shakespeare ?». După un moment de tăcere s-a auzit un glas: «La-nceputul secolului 17, oricum». Și, nici azi nu știu cum, m-am trezit vorbind: «În 1616». Generalul a făcut ochii mari spre mine, iar ceilalți s-au privit uimiți și a-ntrebare unul pe altul. «Și, mata, drăguță, de unde știi data exactă ? că ăsta este anul într-adevăr». «De la istorie», am răspuns cu glas pierit. «Și de unde știi matale atîta istorie ?». «Cîtă am învățat și noi în liceu». «Dar ce, mata ai făcut liceul ? Ce fel de liceu ?». «„Liceul Elena Cuza" din Craiova, numit, după Reforma învățămîntului, „Liceul teoretic numărul I"». Nimeni n-a mai spus nici un cuvînt. Eu am rămas lipită de perete pînă a trecut suita și apoi am pornit-o-n trap săltat spre radiologie. Bietul soldat din cărucior era amețit fiindcă i se făcuse un calmant care să-i mai aline durerile și sperietura. Nu-mi venea să cred

că avusesem îndrăzneala de-a mă băga ne'ntre-bată în vorba unor oameni pentru care eu nici nu existam. Doar doamna Despina ar fi fost mândră de mine. Maica ar fi intrat în pămînt de frică și de rușine. După această întâmplare, toată lumea care-i fusese martoră bănuia că ceva de la dosarul meu - dosarul de cadre - avea niscaiva bube, pentru ca o absolventă de liceu să ajungă infirmieră. La o săptămîină de la această întâmplare, întîlnindu-mă cu domnul general pe culoar în timp ce spălam cu teul pe jos îmi spune: «Du găleata și bîta asta la locul lor și vino la mine-n cabinet». La ușa cabinetului mi-a făcut semn să intru eu întîi. Față de ezitarea și de mirarea mea mi-a spus: «întîi femeile».

- Fată dragă, spune-mi cum te cheamă ?

- Boboc Argentina.

- Dragă Argentina - auzi «Argentina» ! - ai bube la dosar și-ți dregi originea ca infirmieră ?

Mai întîi am înghițit și-apoi m-am silit să vorbesc rar ca să nu-mi tremure glasul.

- N-am nici o bubă, domnule general. Sînt țarancă din Oltenia, cu părinți colectiviști. Am un frate student în anul întîi la Drept. Neam de neamul meu n-a avut avere și n-a făcut politică.

- Și n-ai încercat la vreo Facultate ? sau n-ai reușit ?

- N-am încercat, fiindcă n-are cine să mă țină la Facultate.

- Dar la liceu cine te-a ținut ?

- Am fost bursieră și frate-meu tot bursier.

- Bursieră ai fi putut fi și ca studentă.

- Domnule general, părinții n-au de unde ne da nimic. Trebuie să muncesc pentru ca să mă țin pe mine și-i ajut cît pot și pe ei.

- Dar fratele dumintale ?

- Ca să facă rost de-un ban, mai face injecții, ca și mine, mai descarcă lăzi în Obor sau la Gara de Nord.

- Fată dragă, o soră de la sala de operații se pensionează, așa că rămîne un loc liber. Te-aș lua pe mata de pe-acum. Te-ar școli ea, fiindcă e foarte bună.

- Bine, dar nu trebuie să am o anumită școală pentru așa ceva ?

- Ai să dai niște examene acolo. Se-aranjează lucrurile. Nu-ți face griji. De fapt ce-ai fi vrut să faci în viață ?

- Aș fi vrut să fiu profesoară.

- Poți face destule facultăți la fără frecvență. Acuma se poate. Uitasem să te-ntreb unde stai ?

- Într-o cameră de serviciu la o familie. Fac o dată pe săptămîină curățenie și-atît.

Peste două zile făceam cunoștință cu sala de operații de la ortopedie. Sora Anișoara, cea care avea să-mi predea ștafeta, m-a rugat să nu leșin de ce-am să văd. Pe lîngă plăgi deschise care sîngerează, pe lîngă depărtătoare de mușchi, zgomotul fierăstrăului și-al frezei te putea face să leșini ori să-ți iei lumea-n cap. Mi-am adus aminte cuvintele Maicăi: «Adelină, mamă, pe lumea asta am și eu o mîngîiere: am trăit ca să le fiu de folos altora». Și ca infirmieră,

munceam tot spre-a le fi de folos altora. Când am trecut la sală mi-am luat rărnas-bun de la toți bolnavii din secție. Doi îmi fuseseră cei mai dragi: neică Tudor, invalid, rămas fără un picior de la Cotul Donului, și Sandu Iliescu, rămas fără mîna dreaptă, lîngă Budapesta, și cu-amîndouă timpanele sparte, fiind îngropat de-un obuz ale cărui schije îi tăiaseră și mîna, de sub cot. Neică Tudor cînta-n fiecare seară din fluier doine haiducești, cîntece vechi populare și scotea din țevișoara aia cu găurele sunete ca toate păsările cîntătoare. Iar de povestit nu te-ai mai fi săturat să-l asculți. Toate istorisirile sale se-ncheiau cu vorbele: «Taică, ce ți-e scris, în frunte ți-e pus». «Greu e fără picior, da' ăl mai rău îmi pare că nu mă mai pot sui pe cal să merg ca-nainte pînă-n vîrf la Mîndra. Da' dac-așa mi-a fost scris. Și de nu ne-ar mai purta ăștia pe drumuri la „reevaluări”, c-așa le zice, de parcă ne-ar mai crește mîinile și picerele la loc». Sandu Iliescu avea 21 de ani cînd a rămas infirm pe viață. Fusesse învățător. Cînd plecase la război «vorbea» și el cu-o fată. Cînd se întorsese cum se-ntorsese, îi spusese fetei că nu mai îndrăznea s-o ia de nevastă. Ce să facă o biată femeie cu un ciung și surd pe deasupra. Dar fata, cu toate protestele părinților ei, îl luase de bărbat, aveau doi băieți și-și cîștigau viața de pe urma unui debit de tutun din centrul Craiovei.

Sandu Iliescu vorbea încet, ca foarte mulți surzi, dar atît de blînd că-ți venea să-l mîngîi ca pe-un copil. «După ce-am rămas fără mîna, multă vreme simțeam că mă mănîncă podul palmei și-mi venea mereu să strîng din degetele pe care nu le mai aveam. Visez și-acuma, după șapte ani, că scriu pe tablă la copii cu mîna dreaptă. Și-n somn mă mănîncă iară-n podul palmei»; și dădea din cap, zîmbind resemnat. Și se-ntreba și el ca și neică Tudor: «De ce ne-or mai pune pe drumuri la „reevaluări” ?», dînd din cap cu tristețe în fața unei nedreptăți făcînd parte din același destin care-l hărăzise să fie ciung și surd.

Între atîta suferință, singura lumină era gîndul la Gabriel care n-avea să mă iubească niciodată, iar pe care eu presimțeam că avem să-l iubesc toată viața, așa cum presimțeam că orice avea să mi se-ntîmple în această viață, atît de asemănătoare cu-a atîtora și-a atîtora, nimic nu ar fi fost în stare să spulbere amintirea celui prim avînt al tinereții, cum nu ți se poate șterge niciodată amintirea primei dureri.

În clasa-ntîi, potrivit felului cum învățasem și-al notelor, ar fi trebuit să iau premiul întîi. Îmi și făcusem coroniță, împletisem cîteva crengi de salcie și cîteva cîrciumărese din grădina Mumii, mamaTaicăi. Asta-mi era coronița. Maica-mi făcuse cu iglița o pereche de cipici de bumbac văpsit în foi de ceapă, ca să nu merg desculță la serbare. Ghetele de la Crăciun nu mă mai încăpeau. Dar premiul întîi nu l-am luat eu; l-a luat fata învățătoarei de la clasa a doua. Am luat premiul doi, adică o cărțuție cu cîteva povești ale lui Creangă. Noroc că Maica și cu Taica aveau treabă la cîmp și nu veniseră la serbare. Am ocolit toți copiii, mi-am ascuns coronița sub șorț și-am luat-o pe ulițele ale mai lăturalnice pînă-am ajuns la pîrîu, în jos de casa noastră. Am scos coronița de sub șorț, m-am uitat lung la ea și-am aruncat-o în apă. În jumătăți de tîrtăcuță se trimiteau pe apă de Paști și de Sîmbetele Morților lumînărele

aprinse, de sufletul celor duși. Cît avea să-mi lase Dumnezeu mințile-ntregi, acea zi a umilirii mele prin nedreptate n-aveam s-o uit.

De cînd mă școlea sora Anișoara iar eu eram cu ochii cînd în instrumentar cînd în plagă, dragostea pentru Gabriel se-mbogățise cu duiosia milei. Ca student la Medicină era obligat să vadă același spectacol ca și mine -bineînțeleș cu alte perspective - iar în plus mai trecuse și prin sălile de disecție. Doamne, cum să ciopîrțești un biet trup în care a sălășluit un suflet ca și al tău ? Cum să umbli cu un biet trup cum ai umbla cu un obiect oarecare, pentru simplul fapt că nu fusese recunoscut și cerut de nimeni spre a-și afla și el odihna-n țărîină, cum se cuvine fiecărei făpturi care-a călcat pe-acest pămînt ?

Cînd aflasem că pe lume existau mineri, adică niște ființe care munceau pe sub pămînt și-i mai și pîndea moarte-n orice clipă, mă minunasem că printre oameni cineva își putea cîștiga astfel pîinea. Mă minunasem și mai mult de curajul unor consăteni de-ai mei care plecaseră în Valea Jiului, la minele de-acolo, ca s-adune un ban pentru a-și face casă, încrezători în soartă și mai ales mînați de sărăcie. De cînd mă «transferasem» de la spălat pe jos, de la ploști și de la spălat closete, mă minunam și că unii oameni se făceau doctori. Unii se gîndeau, cînd apucau acest drum, să-și ajute semenii; alții - la o pîine mai albă odată ajunși la liman. Oricîtă nevoie ar fi avut tot omul de ei și cît de albă le-ar fi fost pîinea, eu nu-i invidiam. Cît fusesem infirmieră aflasem că în sala de operații unii doctori înjurau ca la ușa cortului. Atunci nu zisesem nimic. Ridicasem doar din umeri, înjurăturile alea mi se păruseră din partea doctorilor un fel de-a-și da importanță și mai ales de-a le arăta altora că se socoteau mai presus de restul semenilor și că li se cuvenea să nu se sinchisească de ce credeau aceia despre asemenea «licențe» de limbaj.

Ajunsă în sala de operații, cînd în împrejurări critice pentru bolnavul de pe masă, îl auzisem pe domnul General slobozind niște-njurături fără adresă, dar țîșnite din bojoci și din rărunchi, altfel am judecat asemenea răbufniri. Nu porneau din nici un sindrom de superioritate ori de teribilism - spre impresionarea «galeriei» - ci din nevoia de a-și descărca o emoție care altfel ar fi făcut să-i plesnească ceva în creier, din imperioasa nevoie de-a restabili echilibrul pe care-l cerea viața pacientului. După o asemenea operație cu «vocalize», cum numea domnul General intervențiile la care el înjura iar pacientul scăpa cu viață ca prin urechile acului, domnul General m-a bătut pe umăr și mi-a spus: «Ei, Argentino, te-ai speriat ?». «M-am speriat. Am crezut că moare». «Și eu m-am speriat. Mă gîndeam că te-ai speriat și de-njurăturile mele». «Domnule General, să știți că pentru ele n-am nevoie de dicționar». Și-a izbucnit domnul General într-un rîs de-a răsunit coridorul. «Deșteaptă mai ești, Argentino ! Păcat că sînt eu așa de bătrîn...». «Și păcat că eu nu sînt frumoasă». M-a strîns de umeri și s-a uitat în ochii mei. «Frumusețea nu e totul». «E doar nouăzeci la sută». Am rîs amîndoi, de data asta cu o bănuială de tristețe: Generalul - pentru tinerețea rămasă în urmă, eu -pentru permanenta mea lipsă de frumusețe, înțelegeam, de cînd lucram la sală, și nevoia chirurgilor

de-a bea o tărie sau un vin bun după câte o zi grea. Și domnul General, cât era el de echilibrat și de stăpîn pe meserie, își ținea totuși în dulapul metalic din cabinet un clondir de palincă de piersici, o băutură cum nu cred să fie alta mai bună pe lume. După o operație la care nu mai știam nici unul unde ne era capul, fiindcă bolnavul, cardiac și cu fractură dublă de coloană, prin spaimetele iadului ne trecuse, la ieșirea din sală, m-am rezimat de perete, moale ca o cîrpă și albă ca varul. «Ce e cu tine, Argentino, ți-e rău ?». Și domnul General m-a apucat de bărbie și și-a mișcat degetele prin fața ochilor mei. «Domnule General, acum m-a răzbit frica. Vă rog să nu vă supărați pe mine». «Hai încoace să ne dregem de sperietură», și m-a luat pe după umeri și m-a condus la dumnealui în cabinet. A scos două țoiuri mici, ca de circiumă și le-a umplut cu băutură dintr-un clondir verde. «Băut-ai tu vreodată palincă de Turț ?». Am dat din cap a negație. «Dar ce-ai băut ?». «Păi, must, câte un pic de vin, de Paști și de Crăciun, și am gustat și țuică de dudu, dar nu mi-a plăcut». «Noroc, Argentino !». Și domnul General mi-a-ntins țoiul cu băutură galbenă ca spicul de grîu și cu miros de piersică, apoi a ciocnit cu mine. Întîi am dus țoiul la nas, apoi am luat doi stropi în gură. Am simțit că-mi amortăște limba de tărie, dar nu înghițeam băutură ci mătase, mireasmă. «Ce bunătate ! Eu dacă beau tot țoiul n-am să mă mai pot ține pe picioare». «Bea cât crezi tu și nu-ți face probleme. Ce nu bei tu beau eu». «Beți după mine ?». «Mai întîi că nu mă tem de microbi. Ȃia care-mi sînt sortiți mie-s puși de-o parte». «Domnule General, cum de v-ați hotărît să faceți meseria asta atît de grea ?», am prins eu curaj de la palincă să-i pun întrebări. «Părinții mei, Dumnezeu să-i odihnească, erau țărani ca și ai tăi. Am fost patru copii. N-am huzurit acasă, dar nici săraci n-am fost. Eram făcuți, noi copiii, la doi la doi ani unul de altul. Purtam unul de la altul încălțăminte și hainele pînă ajungeau de aruncat la gunoi. Pînă la Liceul Militar, eu fiind cel mai mic dintre toți patru, o dată n-am purtat și eu ceva nou. Părinții aveau grijă să nu ne lipsească nici caietele nici cărțile de școală, dar ne dădeau fiecareia ceva de făcut în gospodărie. Eram student și vara tot duceam oile la păscut și le mulgeam ca-n copilărie». «Cîte oi aveai ?». «Douăzeci, douășcinci, cam pe aici». «Avem și noi trei». «Tu știi să le mulgi ?». «Da. Mulg și vaca». «De mic am fost, să zic curajos poate e prea mult, mai mult năzbîtos. Dacă făceau flăcării un foc și se luau la-ntrecere la sărit peste el, hop și eu, mucea, să sar prin flăcări. La trecut Oltu-not ce să mai vorbim. Mă luam la-ntrecere cu oameni în toată firea. La noi la Călimănești, de unde sînt eu, nu e vară să nu se-nece careva-n Olt. Un frate-al mamei s-a-ne-cat la șaptespe ani, așa că mama, săraca, se albea de spaimă cînd auzea de isprăvile mele, o lăsau picioarele, se-așeza pe jos și se-nchina cu gînd că m-o mai domoli Dumnezeu. Taica-i spunea: „Femeie, stai cuminte. Lasă nărodu-n pace, că ce-i e scris omului în frunte-i e pus”, într-o noapte, mama a visat un vis care ei i s-a părut cu tîlc. În vis, noi, ăi patru copii, doi băieți și două fete, și alți copii din vecini ne luaserăm la-ntrecere: care urcă mai sus în bradul din curtea noastră, un brad încă o dată cât casa. În visul mamei, fiecare a urcat cât a urcat și cînd nu l-au mai ținut puterile a coborît. Numai eu am urcat pînă-n vîrf. Asta i-a-ntărit

mamei credința că eu aveam s-ajung ceva-n viață. Frații și surorile mele au făcut Școala Normală și sînt învățători; o soră și-un frate - la noi, în Călifhănești; o soră - la Ocna Sibiului. Mama visase visul ăsta într-o sîmbătă spre duminică. Duminică spre luni, pe-o noapte cu lună și cu cerul puzderie de stele, m-am strecurat din pat de lîngă frate-meu, și-n izmene și cu cămașa suflecată, ca să nu mă-mpiedic, m-am urcat pînă-n vîrfurile bradului. Mai greu mi-a fost la coborît. Asta m-a-ntărit și pe mine-n credința că visul mamei era o prevestire». «Și-ați mers la Liceul Militar». «Și-am intrat bursier la Liceul Militar. Pentru noi, la țară, nimic nu era mai sus decît să fii ofițer. Toate fetele de moșieri din preajmă erau măritate cu ofițeri. Profesorul nostru de igienă, medic militar, m-a-ndemnat să fac Medicina. „Măi, băiete, eu nu zic că milităria, ofițeria nu e meserie. Orice-ar da peste lume, stetoscopul și bisturiul nu ți le ia nimeni de la ureche și din mînă". Și cîtă dreptate-a avut, Dumnezeu să-l ierte, că s-a dus și el. Bărbatul soră-mii erai de la Ocna Sibiului, căpitan de artilerie, fiindcă l-au luat nemții prizonier de lîngă Budapesta, cum s-a-ntors din lagăr, din Germania, l-au și deblocat. Acum e contabil la o fabrică de confecții, și asta cu mari pile și proptele. Dacă n-aș fi fost eu doctor, tot asta m-ar fi păscut și pe mine, fiu de chiaburi, de ! Așa, mă țin, că nu faci un specialist bătînd din palme». «Și ce specialist!». «Dar tu de unde știi cît sînt de specialist ?». «Domnule General, doamna Anișoara mi-a fost un dascăl bun. Cu-atîta cît mai știi și eu de la anatomie din liceu și cu-atîta cît învăț acum pentru Școala de Surori pot să fac deosebirea între un doctor și altul». «Să nu cumva să scapi vreo vorbă-n sensul ăsta față de careva». «Fiți fără grijă. Eu tac ca peștele-n baltă. Am învățat că tăcerea e de aur». «Eu cîteodată simt că plesnesc de-atîtea vorbe-nghițite-n mine. Abia aștept s-ajung acasă la nevastă-mea să-mi descarc sacul». «Aveți copii, domnule General ?». «N-am. Nevastă-mea a făcut două sarcini extrauterine, așa că...». «Mă iertați că v-am întrebat». «Ce e de iertat aici ? Tu mi-ai pus o întrebare și eu ți-am răspuns. Cînd vrei să cunoști un om, e firesc să știi ce e cu el, mai ales cînd nu comiți nici o indiscreție, cînd răspunsurile lui sînt lucruri știute de toată lumea. Faptul că mă-ntrebi pe mine dacă am copii și nu pe alții dovedește că ești un om discret. A fost o vreme cînd lipsa copiilor mi se părea ca o amputare; în ultima vreme o simt chiar ca o ușurare. Nu știi niciodată la ce-i aduci pe lume. Mama, săraca, a murit nemîngîiată că tocmai eu, mîndria, fala ei, nu lăsam urmă pe lume». Băusem încetișor aproape toată palinca din țoi. Nu mă simțeam amețită; prin tot trupul, din cap pînă-n picioare, parcă se destinsese un arc; destinderea asta îmi aducea împăcare și îmbunare față de viață. Mă simțeam atît de onorată că un om de importanța domnului General găsea de cuviință să stea de vorbă cu mine, ca de la om la om. «Argentina, acum te-ntreb eu pe tine - comit o mare indiscreție - ai un iubit, mă rog există vreun suflet de bărbat pe lîngă tine ?». «Nu», am răspuns fără șovăire. «Ei, fată dragă. Păi atunci să ne gîndim să facem ceva pentru tine... mai întîi, buletin de București... pe urmă, rost de locuință cu acte-n regulă». S-a uitat la mine, apoi pe fereastră. «Femeile cinstite cu greu se descurcă pe la autorități și nu numai... Tu să-i aprinzi o luminare lui

Shakespeare», și mi-a zîmbit părintește, ca unui copil cam nedreptățit de soartă. Cred că privirea mea a fost a unui cățel azvîrlit care, în loc de-un picior în coaste, primește o mîngîiere. Apoi mi-am mutat ochii peste buchetul de tufănele aurii și mov de pe birou așezate într-o oală de pămînt roșu, burtoasă, ca ale de sarmale. Tot spitalul știa că domnului General îi plăceau florile. Familiile pacienților îi aduceau feluri felurite, fiecare după puteri, iar Generalul le trimitea în toată secția. Numai în sala de operații nu aveam flori. «Argentino, ia florile astea». «Cum să le iau ?! Le stă așa de frumos aici, pe biroul dumneavoastră...». «Las' că mâine primesc altele. Tu dacă pleci cu ele faci lumea să te vorbească și-ți crește prestigiul. Ascultă ce-ți spun eu».

Dacă nu toți oamenii, măcar unii trăiesc momente pe care și le-aduc aminte cu drag. Domnul General se gîndea cum aveam să-mi ridică prestigiul florile dumnealui, prestigiul în fața celor din jur. Adevăratul prestigiu, față de mine însămi, mi-l ridicase statul la taină cu domnul General. îmi vorbise ca unui egal un om pentru care, pînă-n acea zi, nu crezusem că însemnam mai mult decît o utilitate. Cînd am ajuns acasă, am dat nas în nas cu domnul doctor Zamfirescu. Oricît era el de stilat, de om de lume, și tot nu și-a putut ascunde mirarea din privire, o mirare ușor ironică, în limba alor mei de la Brăteasa, privirea asta ar fi-nsemnat «Etete la ea...!». Am simțit nevoia să răspund acelei priviri printr-un zîmbet enigmatic. Se deștepta și-n mine o picătură de vanitate muierească. Am pus florile într-un vas de porțelan albastru-nchis - cobalt cum aveam să aflu - și le-am așezat pe-un gheridon - altă îmbogățire a cunoștințelor mele. Am oprit cîteva tufănele și pentru vasul mic de flori din cămăruța mea, vas de pămînt smălțuit, culoarea griului de primăvară, în care se rătăciseră niște frunze ruginii. I-am cerut voie domnului doctor să șterg praful din casă cît timp avea să mănînce dînsul în bucătărie. Pe mobilă îl ștergeam cu niște petice de finet îmbibate cu un lichid antistatic, iar pe veioze, pe aplice și pe cele două candelabre de fier forjat din salon îl adunam cu pămătufuri de pene, cărora doamna doctor le spunea pliumo, ca pe franțuzește. De cîte ori ajungeam la bibliotecă citeam ce scria pe cotoarele cărților, scoteam cîte una din raft, o răsfoiam și o puneam la locul ei. Literatura română era separată de cea franceză și de cea medicală.

De cînd lucram la sala de operații și mă-nscrisesem și la Școala de Surori, doamna doctor îmi dăduse tot ce credea dînsa că putea să-mi folosească din cursurile și din cărțile după care-nvățase; și dicționare franco-române și româno-franceze care să mă ajute la nevoie; și dacă totuși mă-mpotmoleam, doamna și domnul doctor erau gata oricînd să mă lumineze, în ziua cu florile și cu palinca - așa cum aveam să-mi însemn în minte acea zi - ștergînd praful din bibliotecă mi s-a oprit privirea pe cotorul de piele al unei cărți, în partea de sus, pe roșu, scria *LETTRES PORTUGAISES*, iar mai jos, pe verde, *LETTRES DE Mlle AÏSSE*. Tocmai îmi dădeam osteneala să deslușesc pagina de titlu, cînd m-am trezit cu doamna doctor lîngă mine. Am tresărit fiindcă, absorbită cum eram, iar doamna doctor purtînd pantofi cu tălpi de crep, n-o auzisem cînd intrase-n

salon. «Ia te uită ce flori frumoase ne-a adus domnul doctor !». Eu am tăcut. «Adelina le-a adus, nu eu». Din ușa salonului domnul doctor și-a însoțit vorbele cu un gest larg. «Un bolnav venit la control ne-a adus flori pe secție», am zis eu într-o supremă inspirație ! Doamna doctor, ca să-mi ridice acțiunile față de bărbatu-său, mi-a aruncat un zîmbet complice. Domnul doctor mai credul și-a privit nevasta în așa fel de parcă nu-și revenea din uimire, adică: «Ce zici, te-așteptai la așa ceva ?!».

Cîtă dreptate avea domnul General: erau de-ajuns niște flori ca să-ți așeze-n jurul capului o aură de întrebări măgulitoare. «Doamnă doctor, v-aduceți aminte ceva despre cartea asta..., despre Scrisorile astea portugheze ?». I-am întins doamnei doctor cartea. A citit pagina de titlu, a răsfoit începutul cărții, a părut nedumerită, a mai citit o pagină și și-a dus un deget la tâmplă. «Acum mi-aduc aminte. Nici nu mai știu cînd am citit-o, dar știu că la vremea aia mi-a rupt sufletul. E vorba de-o călugăriță portugheză din secolul șaptesprezece, pe care-o părăsește un bărbat pe care l-a iubit... l-a divinizat». Ochii doamnei se-ntunecaseră ca de-o durere surdă în momentul cînd evocase povestea femeii abandonate. N-aș fi știut să spun ce anume din vorbele doamnei doctor, din crisparea de-o clipă de pe fața, ei mi-au trezit bănuiala că pusesem degetul pe-o rană. «El a iubit-o ?», m-am trezit s-o-ntreb pe doamna doctor. «A iubit-o !». Eu am dat din umeri a nedumerire. Doamna doctor mi-a pus o mîină pe braț, dar am simțit-o undeva departe. «Adelina, dac-ai ști cît poate omul să uite... Dacă vrei să citești cartea asta, citește-o... ți-o dau ție. Dacă nu-nțelegi unele lucruri întreb-o pe sora mea».

Așa a intrat în viața mea Călugărița portugheză*, care trăise de-adevăratelea și nu doar în închipuirea unui autor, iar scrisorile ei nu erau nici ele închipuire ci strigătul unei inimi sfîșiate, sîngerînd de durerea femeii părăsite. Citisem într-un autor român că o femeie nu iartă un bărbat care o părăsește nici dacă nu l-a iubit. Dar cînd l-a iubit ! Portugheza mea, Mariana Alcoforado, ierta, își făgăduia să uite, se revolta, sufletul ei trecea prin chinurile iadului mai ales cînd își amintea clipele de fericire ajunse cătușe dureroase într-o temniță din care nu putea să evadeze: temnița propriei ființe. Eu făceam cunoștință cu Mariana printr-o traducere. Cum or fi fost strigătele astea deznădăjduite în limba ei, netrecute prin mintea și prin sufletul unui intermediar. Am citit scrisorile, cinci la număr; de la primul la ultimul rînd, fără dicționar. Pe urmă aveam să le iau pe îndelete, încercînd să pătrund fiecare cuvînt și dincolo de cuvînt. Aveam să mă cufund în durerea ei, închipuindu-mă în locul ei. Și-n toată durerea mă năpădea cîte-un val de fericire. «Nu pot să nu recunosc pasiunea pe care mi-ai dăruit-o și care m-a făcut să-mi pierd judecata. Eram tînră, eram încrezătoare; îmi închipuiam că-ți datoram farmecul și frumusețea pe care mi le descopereai și pe care mă făceai să le văd și eu, prin laudele dumitale neconținute». Ce n-aș fi dat să fi avut temei să-i scriu și eu lui Gabriel asemenea scrisoare. Să fi avut parte nu de pasiunea lui, dar măcar de-o privire a lui de bărbat către o femeie. Să mă fi strîns în brațe o dată, una singură, măcar din

capriciu, din curiozitate... și tot i-aș fi fost recunoscătoare întreaga viață. Așa, strîngeam în brațe perna, și-o udam cu lacrimi, gemînd încet «Gabriel, Gabriel». Mi-l închipuiam bolnav, iar eu salvîndu-i viața, legîndu-l de mine prin greaua povară a recunoștinței. Mariana avea ce să-i scrie cavalerului Noe'l Bouton de Chamilly, conte de Saint-Leger, marea ei dragoste. Avea ce să dezgroape, avea de ce să-l învinuiască, avea peste ce fericire apusă, îngropată sub cenușă, să plîngă. Dacă aș fi avut și eu ce să-i scriu lui Gabriel. Eu n-aveam curajul personajului feminin dintr-o carte a lui Ștefan Zweig, o fată infirmă care, înainte de a-și lua viața, îndrăznește să-și strige în scris dragostea și să i-o aducă la cunoștință unui bărbat care nici nu-i bănuise existența. Da, dar pe mine Gabriel mă cunoștea. Prin cuvîntul «rușine», țăranul înțelege nu numai teama de-a săvîrși și de-a i se descoperi fapte urîte, nu numai pudoarea, dar și teama de ridicol. Pentru Maica, vorba asta era mult mai cuprinzătoare decît pentru orice intelectual. Cînd zice țăranul «să nu te faci de rîs ori de rușine», ideea de ridicol este la fel de puternică, dacă nu chiar mai mult decît cea de-a nu te da de gol cu un lucru urît, nepermis. Să fi-ndrăznit să-i scriu lui Gabriel că ființa mea întreagă i se-nchina, cînd știam că iubea sau măcar era legat de-o altă femeie ? Lui, care văzuse că-l iubeam, fiindcă numai un orb n-ar fi băgat de seamă. Oricît îl iubeam, n-aveam să i-o spun niciodată, în mine, țărăneasca rușine biruia orice elan nesăbuit al dragostei. Ii puteam scrie lui Gabriel scrisori pe care să nu i le trimit niciodată, îmi aflasem o prietenă în femeia părăsită, din secolul șaptesprezece; mă substituiau ei, iar în locul domnului de Chamilly mi-l închipuiam pe Gabriel.

Cît ocupă oare în viața noastră închipuirea ? Oricît de mult ar fi-nsemnat în viața mea trăirile imaginare, nu trebuia să uit că zilnic mă aștepta sala de operație, cu suferințe care n-aveau de-a face cu luminoasa, dar și cețoasa închipuire. Acolo trebuia să fiu prezentă nu doar cu trupul ci cu toată atenția și cu toată răspunderea - mărunță cum eram eu în angrenaj - pentru viața unor oameni ca și mine, despre care n-aveam cum să aflu cît trăiau de-a-devăratelea și cît cu închipuirea.

Citiseam undeva că dragostea ignoră demnitatea. Scrisorile Mariane Alcoforado erau o ilustrare a observației acesteia. Eu, țărâna din Oltenia, n-aveam să-narc niciodată sufletul unui om cu mărturisirea dragostei mele. N-aveam să-narc sufletul unui om care n-avea decît vina că-l iubeam. Dacă-aș fi fost frumoasă... măcar teamă de ridicol nu mi-ar fi fost...

A doua zi după «întîlnirea» mea cu Mariana Alcoforado, Generalul a operat trei cazuri fără probleme, fără complicații, în asemenea împrejurări ne spunea cîte o glumă cînd ieșeam din sală, ne chema în cabinet și ne trata cu pateuri, cu fursecuri, cu bomboane aduse la iuțeală de la o cofetărie din apropiere. Buna lui dispoziție m-a încurajat să-i povestesc despre succesul de imagine - cum se spune în zilele noastre - pe care mi-l aduseseră tufănelele din ajun. «Păi, ce ți-am spus eu ?... Ca să menții succesul ăsta, ia cîte flori poftești și cînd poftești de la mine din cabinet, îmi ceri cheia și gata». Cam o dată pe săptămînă dijmuiau florile din

cabinetul domnului General: atunci cînd cele de-acasă începeau să se ofilească. Mă-nvățasem să numesc «acasă» apartamentul familiei Zamfirescu. În viața de oraș pe care-o duceam, destul de grea, dar floare la ureche pe lîngă viața părinților mei și-a oricui se «arănește» cu sapa, în viața asta de cucoană de oraș, mi se făcea un dor de pădurea de tei din marginea Brătesei, un dor care se-ase-muia doar cu dorul de Gabriel. Mă visam noaptea cu boii și cu vaca la păscut în pădure. Simțeam mirosul teilor în floare și stăteam culcată-n iarbă, cu ochii pierduți prin nori fumurii și albicioși, pînă mă uita Dumnezeu. Și trăiam o pace și-o-mpăcare a lipsei de orice gînd. Și-n vis ca și-n viața pe care o lăsasem în urmă. Și deodată, în vis, ca și aievea, îmi suna în minte glasul Maicăi: «Adelino, maică, ai grijă să nu ne ia vitele la gloabă, că ne omoară tat-tu».

Primăria și Ocolul silvic îngăduiau sătenilor să pască vitele în pădure, dar să nu se fi atins de locurile cu puieți că era vai de om. De Maica mi se usca sufletul de dor și chiar și de Taica, așa cum era el, de-i plăcea să bage frica-n tine, la fel ca «bîta», maică-sa, de-i zicea lumea «melița lu' Necuratu'». Maica nu ne pupa, nu ne mîngîia decît arareori, dar în ochii ei vedeai atîta milă și-atîta duiosie cîta nu dau nici brațele, nici buzele, nici vorbele. Cînd ne loveam, ne juleam genunchii, ne certa careva, și eu și Gelu ne lipeam de dînsa și ne băgăm capul în subțioara ei. Și ea ne strîngea încet lîngă trupul firav și ne șoptea «lasă, maică, lasă, că toate trec și noi cu ele». Eram recunoscătoare soartei pentru casa în care stăteam, pentru munca la spital, care-mi asigura hrana, îngăduindu-mi din ce cîștigam să mă chivernisesc și eu cu cîte o țoală, să-mi adun și materiale de-un cearșaf, de-o față de pernă și să le trimit alor mei tot ce puteam agonisi și eu: biscuiți, dropsuri sau bomboane umplute cu marmeladă, un pic de zahăr, arpacaș, chiar și untdelemn și cîte ceva de-mbrăcat, cumpărat din talcioc, așa cum mă-nvățaseră doamna doctor și nașa. Din talcioc i-am luat taicăi, pe-un pol, o căciulă de astrahan brumărie, o frumusețe, cum nu purtase neam de neamul nostru. Gelu, care mergea mai des pe-acasă - îl ducea nenea Costel cu trenul, fără bilet - mi-a spus că Taica o pusese pe Maica să-nvelească-ntr-o năframă și-n frunze de tutun căciula și s-o pună-n lada cu țoalele de moarte. «Mărie, asta nu e căciulă de purtat. Asta mi-o pui în tron cînd oi muri». Mi-a venit și să rîd și să plîng. N-aveam eu să schimb rînduielile noastre țărănești: pentru înfățișarea la Dumnezeu trebuie să pui pe tine ce ai mai bun, lucruri cuviincioase, adunate-n ladă încă de la tinerețe, că omul nu-și știe zilele. M-am mai dus o dată în talcioc și i-am cumpărat Taicăi o căciulă de oaie, pe care să se-ndure s-o poarte. Maica umbla iarna cu o șubă de dimie căptușită cu piei de miel, aceeași de cînd o știam. Duminica, la biserică, pricepusem din privirile ei că jinduia la o scurteică de postav negru, cu căptușeala și cu marginile de vulpe, cu firul des, vînată iarna, cum aveau ale lui Ciobănescu și-ale lui Șoavă, de li se-ndunda capul în blană. Și frumoasă și ținea și de cald. Mi-am pus în gînd să bat talciocul pînă aveam să-i găsesc și maicăi scurteică și-o broboadă cu ciucuri. Talciocul era magazinul universal, supermarketul acelor timpuri. De la bijuterii, la ciorapi rupți și

desperechiați, găseai tot ce cu gîndul nu gîndeai. Văzînd că mă-ntorc de cîteva ori de la talcioc cu mîna goală, doamna doctor m-a-ndemnat să-i cumpăr Maicăi palton. «Doamnă doctor, la noi, femeile nu poartă palton. Umblă cu cîte-o șubă de dimie pe frig mare. Scurteică e de mers la biserică, la o nuntă, la o cumetrie. Dumneavoastră sînteți doamnă de oraș, n-aveți de unde să știți cum e la noi, la țară». «După cîte-nțeleg eu, scurteică e cam ce e vizonul sau agneau-rase-ul la oraș. Adică o summa a eleganței». «Chiar așa e. Dacă i-aș trimite eu Maicăi un palton de cea mai bună stofă și cu guler de vulpe albastră cum aveți dumneavoastră, dacă s-ar îmbrăca-n el ar arăta-o lumea cu degetul. Palton la noi poartă numai învățătoarele și doctorița de la Rojiște, de la Dispensar». «Atunci nu ne rămîne decît să bați talciocul pîn-ai să găsești scurteică», a zis doamna doctor, fără ironie, ca omul care nu ia-n derîdere obiceiurile altora, pentru că aceia țin de altă categorie socială.

Doamna doctor și domnul doctor - ca și nașii mei - vorbeau între ei franțuzește. Cînd apăream eu, o dădeau numaidecît pe românește. «Doamnă doctor, domnule doctor, am o rugămintă față de dumneavoastră: vă rog să vorbiți și cu mine franțuzește. Am să vorbesc și eu cum m-oi pricepe, iar dumneavoastră vă rog să mă corecți la orice greșală. Ar fi păcat să stau pe lîngă dumneavoastră și să nu trag folos din ce știți dumneavoastră». Din acea zi, în orice moment cînd mă aflam în bucătărie, de obicei serile, doamna doctor mă punea să-i povestesc pe franțuzește cum îmi petrecusem ziua. După vreo patru-cinci luni de asemenea exerciții mi s-a dezlegat limba și puteam spune că n-aș fi murit de foame dacă prin nu știu ce minune m-aș fi trezit în Franța sau prin alte locuri unde se vorbea franțuzește. «Ce-nseamnă mintea sănătoasă și proaspătă de țăran: cît de ușor înveți tu orice, Adelina», m-a complimentat doamna doctor, pentru progresele mele de franceză. Acum înțelegeam mai bine scrisorile călugăriței mele portugheze. Iar în gînd îi compuneam lui Gabriel cîte o scrisoare în franțuzește. Chiar și-n gînd îmi era mai ușor să-i spun pe franțuzește că-l iubeam decît în limba noastră. O limbă străină e ca o pînză între tine și cel căruia îi vorbești, ca o mînușă care-ți desparte mîna de mîna celui alt. Nici un timp al vieții mele n-a fost mai plin de învățăminte și de-nvățătură decît orele de română cu doamna Despina și decît cei doi ani petrecuți în casa doamnei și-a domnului doctor Zamfirescu. Ce mult am învățat din albumele lor de artă și cîte frumuseți am văzut! Cînd mă duceam și eu din curiozitate prin consignații, începeam să deosebesc stilul mobilelor, să deosebesc pictorii nu doar după cît îmi plăceau tablourile lor și după preț, ci după ce țineam minte despre fiecare din albumele doamnei doctor. Pășisem timid, dar cu stăruință și cu mult respect în încăperi de viață despre care abia de-auzisem în liceu. Și nu din vreo ambiție de-a face pe deșteaptă față de cineva, ci din curiozitatea, din aviditatea de-a afla cît mai mult despre lumea în care trăiam, în care, material, eram atît de îngrădită de gardul înalt al sărăciei. Față de viața mea din liceu puteam spune că «m-ajunsesem». Mai întîi mîncam pe săturate, îmi luam și kilul de rahat cu nucă în fiecare lună, îmi ajutam părinții, îmi ajutam fratele, îmi luam cîte ceva de-mbrăcat,

căpătasem gustul talciocului, de unde îmi cumpăram pe nimica toată cîte un lucrușor după cît mă ducea mintea: un vas turcesc de alamă, burtos, îngustat la gură, cu tot felul de incizii pe el - «versete din Coran», cum avea să mă informeze doamna care mi-l vînduse - un cuțit de tăiat hîrtie, argintiu, cu un mîner ajurat - persan mi s-a spus - o tavă de ceai, făcută parcă din solzi, cu două mînere cu o lucrătură de-ți lua ochii. «Adelina, dar știi că ai gust. Numai lucruri unul și unul iei. Bravo ție !». Cînd m-a-ntrebat de preț, doamna doctor a dat din cap. «leftin, dar puteai să te mai tocmești». «Doamnă doctor, lucrurile astea nu cer de mîncare. Dacă omul le vinde, înseamnă că are mare nevoie de bani. Eu fără ele pot să trăiesc. Dacă totuși mă-ncumet să le cumpăr... să mă mai și tocmesc...». «Adelina, deși ești copil sărac, ești tare generoasă. Puține doamne, și cu pretenții, s-ar purta ca tine. Bravo ție, ești un suflet de om». Și fiindcă doamna doctor era și ea un adevărat suflet de om, atîtea haine mi-a dăruit în doi ani și tot timpul vieții ei, cît nu mi-aș fi cumpărat eu într-o sută de ani. Ca omul care n-are nimic de ascuns și ca săracul văzut ca găina-n grămadă, mă-mbrăcam cu tot ce-mi dădea doamna doctor, de-ajunsese lumea-n spital să-și dea coate cînd mă vedea, fiindcă știau toți că, deși lucram ca soră la sala de operații, continuam să am leafă de infirmieră. Domnul General, singurul, știa sursa prosperității mele.

«Nu fi proastă și nu spune nimănui de unde ai țoalele-astea. Las' să creadă că te ții cu vreun barosan». Deci domnul General nu excludea posibilitatea ca - eu ! - să mă țin cu vreun barosan. Asta m-a făcut să pășesc mai țațoș pe picioarele mele cu glesne otova, mai ales de cînd îmi dăduse doamna doctor niște ghetuțe cu toculeț, care urcau pînă spre mijlocul pulpei, acoperindu-mi exact partea necioplită de Dumnezeu. Dacă s-ar fi purtat ghetuțe și vara... Primul presupus barosan căruia i-aș fi datorat dărnicia a fost domnul General. Nimic din comportamentul meu respectuos și de ființă nebăgăreață nu îndreptățea asemenea presupunere. Domnul General, vulpe bătrînă, care la vremea lui nu fusese chiar ușă-de-biserică, vrînd, fără dar și poate, să mă salte în ochii mediului ambiant, nu încerca în nici un fel să spulbere acest zvon. În pauzele dintre operații mă lua cu dînsul în cabinet. Pentru presupuse giugiuleli și cine-știe-ce prăpăstii între un bărbat de șaizeci de ani și o fată de nouăsprezece. Cum ajungeam în cabinet, încuia ușa, își scotea bluza, se-ntindea pe canapea, iar eu mă duceam și-l masam din creștet pîn' la brîu. «Argentino, ai mîini de aur. Cred că nici gheișele nu masează mai bine». Și cunoștințele mele se-mbogăteau. Aflasem ce era și cu gheișele. «Unde-ai învățat tu, fată dragă, să faci masaj mai ceva ca ăia de meserie ?». «Cînd o dor pe Maica oasele și carnea, o trag cu gaz din cap pînă-n vîrfurile degetelor de la picioare». Pe domnul General îl masam cu talc. La ultimele mișcări îi spuneam «să vă fie de leac», iar el, după ce-și punea bluza, se-nclina și-mi săruta ceremonios mîna. Prima dată am fost atît de uluită că am rămas cu mîna în aer ca o pasăre aripată. Domnului General ceva i s-a topit în ochi, i-a-nchis o clipă și mi-a șoptit «mulțumesc, Argentina !». Am băgat de seamă că nu mai folosea vocativul «Argentino !». Apoi, oricîte complicații s-ar fi ivit la sala de operații,

ofta, mormăia, dar uitase de-njurături.

Într-o zi, când dînsul ieșise din sală iar eu număram încă o dată pansamentele de absorbit sîngele, din veșnica mea teamă de-a nu uita vreunul în plagă, am simțit o privire ațintită-n ceafă. Era privirea albastră precum cerul a locotenentului Gheorghiu, care fusese mîna a doua la operație. «S-a-ntîmplat ceva, domnule doctor ?», l-am întrebat cu tea-mă-n glas. M-a măsurat din cap pînă-n picioare cu-o privire fără echivoc. Nimeni nu se uitase vreodată așa la mine. Îmi bătea inima ca la iepurii fugăriți. Locotenentul a ridicat din sprîncene și mi-a spus pe-un ton glumeț: «Nu s-a-ntîmplat nimic, dar poate că așa vrea să se-ntîmple». Și iar m-a măsurat din cap pînă-n picioare. «Dacă n-ai costa așa de scump... Eu, un biet locotenent, nu pot intra-n competiție».

Mi s-a urcat sîngele la cap, dar judecata mi-a spus s-o dau pe glumă. «Domnule locotenent, atunci nu ne rămîne decît s-așteptăm să-naintați în grad». Și ne-am pornit amîndoi pe rîs. Știam despre el doar că fusese-nsurat cu-o farmacistă din spital, o fată mărunțică, delicată, cu trăsături frumoase, cu-o privire în care bănuiai permanenta așteptare a unei catastrofe. Și catastrofa se petrecuse: i se desfăcuse contractul de muncă și nici măcar un post de infirmieră nu găsise.

După aproape un an de cînd fusese concediată, sosise din partea ei cîte o scrisoare cu același conținut, una adresată farmacistei-șefe, cealaltă colonelului-șef al laboratorului:

«De un an de zile încerc să aflu un mijloc de-a-mi cîștiga pîinea și n-am aflat. Am vîndut bruma de lucruri rămase de la părinți. Nu mai am ce vinde. Viața mea a ajuns într-o fundătură. Nu mai am putere să lupt cu foamea și cu insomnia. Singura mea legătură cu viața, singura mea obligație față de viață era motanul meu. El a murit acum o lună. Moartea lui îmi ușurează despărțirea de viață. Am reușit să-nfrîng groaza față de moarte, înfiptă în fiecare fibră a ființei noastre, îi mulțumesc lui Dumnezeu și-i mulțumesc lui Mițuș al meu că m-au dezlegat de-această groază. Vă rog să mă iertați că vă scriu aceste rînduri. Am lăsat, ca un ban alb pentru zile negre, unor vecini cumsecade, banii de incinerare și am compus și scrisoarea față de autorități (ca să nu-mi facă necropsie).

Rămîneți cu bine și, dacă vreodată am să vă trec prin amintire, să nu vă gîndiți la mine cu tristețe ci cu un zîmbet și chiar cu invidie. Eu am trecut și ultimul examen.

Lucia Cantemir, fostă Gheorghiu».

Lucia Cantemir, fostă Gheorghiu, scrisese cele două scrisori acelor doi oameni care ar fi putut s-o apere cînd i se desfăcuse contractul de muncă; ar fi putut s-o apere, dar n-o făcuseră. Cei doi n-ar fi arătat în veci de veci cuiva scrisoarea ce venea ca o muștrare din lumea de dincolo. Dar biata Lucia Cantemir mai trimisese aceeași scrisoare nu-se-știe-cui. Cuiva care o multiplicase la șapirograf și o-mprăștiase în tot spitalul. Știu că domnul General s-a albit la față cînd a citit-o, s-a lăsat pe scaunul de la birou și și-a luat capul între mîini. «Domnule General, ce s-a-ntîmplat ?», l-am întrebat eu, alarmată. Fără nici un cuvînt mi-a-ntins foaia de

hîrtie. Am citit-o o dată, de două ori, de trei ori și parcă refuzam să-i dau crezare. Pînă la urmă m-am închinat și-am șoptit «Dumnezeu s-o ierte și s-o odihnească !». «Au dat-o afară fiindcă i-a rămas un unchi în Franța, fratele maică-sii», a sunat într-un tîrziu explicația tragediei a cărei victimă fusese Lucia Cantemir.

Noi, copiii din sat, mergeam după carul cu mortul fiindcă la răscruți, unde preotul făcea o cetanie, se azvîrleau și ceva crețari, vama de trecut dincolo. Ne buluceam cu toții că doar de-om apuca și noi vreunul. Apoi, la cimitir, ne mai milostiveau neamurile mortului cu cîte-un colac și ne mai puneau în palmă o lingură de grîu îndulcit - coliva - în care-ntingeam cu bucățele din colac și apoi ne lingeam palma. Ne duceam la mort cum ne duceam și la nunți și la botezuri. Pentru noi, moartea nu era prilej nici de mirare, nici de-ntristare. Pînă la douăzeci de ani nu plînsesem după nici un mort. Țineam minte doar vorbele unei vecine ale noastre căreia-i murise în același timp și-un ginere, om în floarea vîrstei, și porcul. Stînd de taină cu-o fată de-a ei - nu cu aceea rămasă văduvă -fiică-sa-i spusese la un moment dat vecinei noastre: «Maică, dumitale parcă mai rău îți pare dupe porc decît dupe neică Oncică, de se duse». «Păi cum să nu-mi paie, fată ? Nean-tu, fie acolo unde e, cît a mai supărat-o pe dadă-ta... da' bietu' porc pe cine-a supărat ? Cum să nu plîng dupe el ?! Și ne lăsă și fără bucatură pe masă». Fără să știu să exprim ceea ce simțisem cînd le-auzisem pe cele două femei spunînd ceea ce spusese, am înțeles că și-n durere era o scară de valori, legată în primul rînd de utilitatea ființei pierdute.

Moartea Luciei Cantemir îmi amintea de toate acele întîmplări ale copilăriei. Hîrtia pe care-o țineam în mîină mă făcea să simt pentru prima oară moartea ca pe ceva cumplit, ca pe-o zidire într-o singurătate fără leac, ca pe-un sfîrșit a tot ce-ai trăit, a tot ce ți-ai închipuit, ca pe-o anihilare a mărunțului univers reprezentat de fiecare dintre noi. De la moartea Luciei Cantemir, cuvîntul sfîrșit a căpătat pentru mine un înțeles pe care nu-l avusese pîn-atunci. De-atunci avea să-nsemne un pumn de cenușă, praful și pulberea în care ne prefăceam cu toții pînă la urmă. Am întrebat-o pe doamna doctor cum se-ajungea la Crematoriu, în ziua incinerării Luciei Cantemir urma să fiu în tura de noapte. M-am oprit la „Națiunii” și-am cumpărat patru garoafe liliachiu deschis, mărginite cu grenă. De teamă să nu mă rătăcesc și să nu-ntîrzii la ceremonie, am plecat cu două ceasuri mai devreme de-acasă. Cînd am ajuns la Crematoriu nu era nimeni afară de personal, care intra și ieșea, văzîndu-și de treburi. Lucia Cantemir se afla chiar pe catafalcul central, acela coborîtor. Avea stîlp la cap, cu numele și cu timpul trecerii ei prin lume: 1924-1952. Peste vreun ceas au sosit un bărbat și o femeie de vîrstă mijlocie, îmbrăcați în negru, cu-o colivă și cu-o prescură. S-au uitat la mine, și doamna s-a simțit datoare să-mi spună cîteva cuvinte: «Sînteți colegă de-a Luciei, domnișoară ?» «Sînt infirmieră la ortopedie, la spitalul unde-a lucrat și dînsa». încet-încet, sala s-a umplut. Cred că numai infirmierele și surorile care erau de serviciu n-au venit. Dintre gradele mari, în uniformă, i-am văzut pe Generalul nostru și pe ge-neralul-șef de la oftalmologie. Cînd a-

nceput slujba, afară de noi, personalul de jos, numai cei doi generali și-au făcut semnul crucii. Spre cinstea lui, a venit la incinerare și doctorul Costi Gheorghiu, fostul soț al moartei. Un preot caterisit a făcut slujba, însoțit de-un cor bărbătesc, frumos cum eu nu mai auzisem niciodată. Nu mai auzisem, dar mi-am dat seama că a cântat duios, cuprins parcă de milă pentru ființa care pleca din lume. Am aflat de la infirmiere că acei doi oameni de suflet, vecinii Luciei Cantemir, nu-i spusese preotului că moarta își luase viața. Deși scos din cinul preoțesc - fiindcă cei din cin, pe vremea aceea, n-aveau voie să slujească la crematoriu - poate nici el n-ar fi vrut să facă slujbă creștinească unei sinucigașe. Vecinii Luciei Cantemir luaseră asupra lor păcatul de-a nu-i fi spus preotului adevărul. «Măcar să plece și ea cu cinstire, cu cântare. Numai Dumnezeu are dreptul s-o judece». Tot timpul slujbei m-am gândit la viață și la viața mea. Ce-aș fi făcut eu dacă m-ar fi dat afară de la spital ? Dacă n-aș fi găsit altă muncă la oraș, mă-ntorceam în sat, lângă ai mei, la sapă, ca neam de neamul meu.

Doamna Despina mereu ne-ndemna să ne gândim bine la ceea ce voiam să facem în viață. La țară ce-nsemna să te gîndești bine ? Însemna să te măriți cît mai de tînără, să faci repede copii, ca să ai timp să-i crești, să te străduiești să ai casă, grajd, patul, vite, păsări, s-o duci cît de cît omenește și să fii în rîndul lumii. Să nu te-arate lumea cu deștiul. Tot ce nu era cum gîndea lumea că trebuie să fie te trăgea la margine. Paulina și cu Gica, soru-sa, ale lui Gălbează, rămăseseră singurele nemăritate din tot satul. Frumoase nu erau, sărace erau. Dar mai erau și altele la fel ca ele, dar măritate, cu copii. Eu ajunsesem la oraș. Eu ce gîndeam că aveam de făcut ? Spre a fi în rîndul lumii, rînd a cărui vechime se pierdea în negura timpului, ar fi trebuit să mă mărit și să fac copii. De măritat n-aveam cu cine. Prin urmare îmi rămînea să-ncerc să mă salt și eu într-o meserie, să-nvăț cît și ce puteam, cîștigîndu-mi pîinea.

Au trecut cincizeci de ani de-atunci. Oare și-o mai aminti-o cineva pe Lucia Cantemir dintre cei care mai trăiesc și-au cunoscut-o ? Ciudată e memoria omului. Am uitat atîtea și-atîtea întîmplări legate de viața mea, dar țin și-acum minte minutele ei ca de copil, subțiri, aproape transparente, împreunate a pace pe piept peste o bluză albă cu jabou; printre actele mele păstrez și-acum scrisoarea ei trasă la șapirograf. După ce se terminase ceremonia și corul mai intona abia auzit o cântare de petrecere din lume, un tînăr, îmbrăcat civil, s-a apropiat de catafalc și a spus: «Și-acum să ne luăm rămas-bun de la aceea care a fost Lucia Cantemir, să ne luăm rămas-bun chiar cu vorbele ei: „Rămîneți cu bine și dacă vreodată am să vă trec prin amintire, să nu vă gîndiți la mine cu tristețe, ci cu un zîmbet și chiar cu invidie. Eu am trecut și ultimul examen"». A făcut o pauză, apoi a spus «drum bun, Lucia !» și a ieșit din încăpere fără să se uite în urmă.

O văzusem în viață de patru-cinci ori pe Lucia Cantemir, cînd se ivise nevoia cîte unui medicament care nu fusese trecut în condică. De fiecare dată întorsese farmacia pe dos, dar nu mă lăsase să plec cu mîna goală. De cum o văzusem, citisem în ochii ei - mi se părea atunci -pecetea lăsată de-o mare amărăciune. Nu mă gîndisem la anticiparea unei catastrofe.

De multe ori - aveam să bag de seamă cu vremea - în făpturi e-ntipărit nu doar trecutul, dar și viitorul; în ochi, într-un zîmbet, într-o inflexiune a vocii. La noi în sat, înainte de-a mă fi născut eu, se spînzurase o femeie. Bărbatul bătea la ea ca la fasole, din te-miri-ce. Cînd n-a mai putut răbda, și-a adunat și ea într-o boccea cît a putut și s-a-ntors la părinți. Dar, în loc să-i oblojească sufletul ajuns carne vie, părinții nu știau cum s-o trimită înapoi la podoaba de bărbat, într-o zi, femeia s-a dus la pîrîu, s-a scăldat, s-a spălat pe cap cu flori de salvie, s-a primenit, s-a-ncălțat cu gumarii de zile mari și a plecat de-acasă către seară. Cîinele a urlat deodată a moarte și i-a dus pe oameni la marginea pădurii din jos de Brăteasa. Femeia se spînzurase de-o ramură joasă de tei. Atît de joasă că n-avea cum s-atîrne de ea. Au găsit-o în genunchi. Atît de mult voise să moară. O-ngropaseră fără preot, fără praznic, în afara cimitirului, fiindcă așa este rînduiala creștină. Parcă toți voiseră să se lepede de ea. Numai cîinele i se-așezase pe mormînt și acolo murise. Degeaba-i aduceau de-acasă mîncare și strachină cu apă. Ceva se rupsesse în sufletul lui. Floarea lui Ciocîrlan, așa se numise femeia, fusese ceva neam cu Maica. De cîte ori mergea la tîmîiat, înainte de-a intra în cimitir, Maica se oprea la mormîntul Floarei, îl tîmîia și aprindea o lumînare. «Maică, matale crezi că chiar trebuia să se spînzure ?». «Nu trebuia, maică, fiindcă e ăl mai mare păcat să pui tu capăt la ce ți-a dat Dumnezeu. Da' dac-a răzbit-o săraca...». «Și nici dacă te răzbește, nu trebuie... ?». «Păi, din bătrîni cică să-L lași pe Ăl de te-a trimes acilea să te cheme cînd crede El». «Va să zică să rabzi și iar să rabzi». «Da, maică, să rabzi pînă ți-o veni ceasul». Oricît aveam să mai aflu și eu de prin cărți în privința liberului-arbitru asupra propriei vieți, am rămas neclintită în credința Maicăi. Simplificată, adusă la nivelul unei țărance școlite, ajunsă în slujbă la oraș, «teoria» Maicăi se traducea prin interdicția de-a-ți da demisia din viață. Moartea Luciei Cantemir, ca și scrisorile Călugăriței portugheze, parcă-mi treziseră în minte ceva ce pînă atunci dormise somn adînc. Poate că nici unuia dintre noi nu ne este dat să știm cîtă însemnătate avem în viața altora. De unde să fi bănuțit Lucia Cantemir că o infirmieră din spital, pe care o văzuse de cîteva ori, avea s-o țină minte o viață ? Că ea, Lucia Cantemir avea să fie piatra de hotar în jurul căreia urmau să se-nvîrtească păreri despre lume ale acelei mărunte infirmiere ? Păreri ce-aveau să se-mpartă între «înainte» și «după» Lucia Cantemir ?

Iar Călugărița portugheză, despre care nu știam cum își sfîrșise viața, cum să-și fi-nchipuit că, peste trei veacuri, avea să fie tovarășa de fiecare seară a unei fete neînsemnate, dintr-o țară de care nici un portughez al vremii n-auzise ? Cîte povești nu teșeam în jurul vieții ei ? Ca răzbunare împotriva celui care-o părăsise, apărea un cavaler mai frumos, mai viteaz și mai de neam decît «trădătorul», care-o răpea din mînăstire, făceau o nuntă ca-n povești și trăiau împreună fericiți pînă la adînci bătrînețe. Alteori, o-nchipuiam înălțată deasupra tuturor amărăciunilor, înseninată în fața spectacolului unei lumi pe care, cunoscînd-o prea bine o lăsa în urmă, călugărindu-se pentru totdeauna. Ajungînd stareță, împărtășea din bogăția sufletului

ei încercat unor tinere cu inima scrum în urma vreunei iubiri pîrjolitoare. Dar dragostea mea pentru Gabriel ? Nu mi-era ciudă că nu mă iubea, mi-era ciudă că n-aveam ce vină să-i aduc. Și fără să mi-o spun deschis chiar mie, tînjeam să fiu și eu dacă nu iubită măcar dorită, pentru o zi, pentru un ceas, așa cum eram: nici urîță, nici frumoasă, dar curată, îngrijită, purtîndu-mă cuviincios, încercînd să fiu blîndă și îngăduitoare cu oamenii. «Maică, nimic nu face mai mult pe lumea asta ca o inimă bună și ca o vorbă bună. Să te gîndești de-o sută de ori cînd scoți vorba din gură, că nu știi unde lovești cu ea». De cînd o știam, Maica vorbea ca o femeie bătrînă. Parcă se adunase-n ea înțelepciune de veacuri, în sufletul nemulțumit clipa sapă adînc. La treizeci și opt de ani ai ei, femeile de la oraș, cucoanele, se simțeau în plină tinerețe, preocupate de modă, de mondenități, coafate, manichiurate, fardate. Ea arăta fără vîrstă. Parcă nu fusese niciodată și ea tînără. Era atît de muncită și trăită-atît de prost și n-auzise o dată o vorbă bună. Erau și alte femei sărace-n Brătcasa, muncite și trăite rău, dar cînd rîdeau, rîdeau sănătos. Maica și cînd rîdea, rareori, i se lăsau colțurile gurii-n jos, a tristețe, în ochi i se ivea o privire care parcă ar fi căutat ceva-n depărtare, iar rîsul ei era mut. Maica era dintre cei făcuți să-ndure viața, nu s-o-nfrunte. Mă gîndeam ce să fac eu ca să-i răzbun viața, ca să simtă ea că i-am răzbunat-o. Dacă Gelu și cu mine aveam să ne facem un rost la oraș, pentru Maica ar fi fost a mai mare mîngîiere.

O

în concediu învățam pentru Școala de Surori. Eram scutită parțial de frecvență, datorită muncii în spital. Voiam să fiu totuși la-nălțime la școală și să nu se spună că mi se făceau favoruri fiindcă lucram la militari, în acea vreme urmau Școala de Surori fete reușite la Medicină, fără loc, din cauza originii sociale; altele care, știindu-se fără șanse, nici măcar nu-și încercaseră norocul pe la facultăți, și fete din categoria mea, dorind toate să cîștige o pîine acolo unde se putea. O aveam colegă chiar pe fiica unuia dintre cei mai cunoscuți fiziologi din România. Norocul meu a fost spiritul de ordine și de chibzuire a timpului pe care-l supsesem o dată cu laptele Maicăi. Ordinea și chibzuirea Maicăi, fără de care demult ne-ar fi mîncat cîinii. Tot ce-avea de făcut era bine rostuit în mintea ei. Doar din cînd în cînd, peste zi, o vedeai că se-așeza pe marginea prispei, pe-un scăunel cu trei picioare, și chiar pe jos, sub dudul din curte, închidea ochii și stătea așa zece-cincisprezece minute. «Maică, la ce te gîndești cînd stai așa cu ochii-nchiși ziua-n nămiaza mare ?». «La nimic. Dorm, ca să prind puteri și s-o duc mai departe». Am moștenit de la ea felul ăsta de-a mă odihni oriunde m-aș afla. Și cinci minute dacă le dorm cînd m-ajunge oboseala și tot mă simt refăcută. Aveam să aflu că același sistem de-a se odihni îl au cosmonauții: ei își comandă cînd s-adoarmă, cînd să se trezească. Și uite-așa, Maica și cu mine eram niște premergătoare ale cosmonauților !

Vreo săptămînă, în spital s-a vorbit de moartea Luciei Cantemir. Fiecare își dezgropa amintirile despre ea, își dădea cu presupusul și mai ales nu-i aproba gestul. «Femeie de serviciu să se fi angajat undeva și așa ceva tot nu trebuia să facă». Am fost, cred, singura

care nu mi-am dat cu părerea în nici un fel despre sinuciderea ei. Domnul General care, ca și mine, nu scosese o vorbă în privința acestui subiect, mi-a spus într-o zi cu multă amărăciune: «Doamne Dumnezeu, ce ți-e și cu oamenii ăștia. Nici mort nu-ți dau pace. Cît a trăit, unul nu ne-am gîndit la ea, și-acuma, nu mai putem de grijă de ce s-a omorît». Și iară și-a luat capul între mîini și și-a rezimat în dușmănie coatele pe birou de parc-ar fi vrut să-l găurească. Nu puteam spune că nu eram și eu curioasă în privința unei ființe care-și pusese capăt zilelor, că n-aș fi vrut să știu și eu care fuseseră meandrele unui suflet de om care mai întîi și mai întîi își înfrinsese frica de moarte. Eram și eu curioasă. Dar mi se părea o impietate să scotocești prin viața unui om, fără să ai măcar scuza că ești scriitor și că psihologia personajelor este parte esențială a meseriei tale. «De ce iui consultase un psihiatru ?», era părerea cea mai răspîndită. Ca și cînd psihiatrul i-ar fi dat și de mîncare. După vreo săptămînă, uitarea se așternuse asupra Luciei Cantemir ca asupra tuturor morților, în echipa de la sală mă nimerisem, peste vreo șase zile, cu doctorul Costi Gheorghiu. Ne mai întîlnisem întretimp, ne salutase, evitînd să ne privim, între noi stăruia imaginea unui catafalc pe care dormea un chip de ceară înconjurat de bucle brune, a două mîini de copil încrucișate peste un jabou alb. Despre divorțul dintre el și Lucia Cantemir auzisem versiuni cîtă frunză, cîtă iarbă. După ce se terminase operația - mîna-ntîi fiind un colonel, iar el mîna a doua - în timp ce așezam instrumentarul pentru sterilizare, doctorul Gheorghiu mi-a pus o mîină pe braț. «Argentina, aș vrea să stau nițel de vorbă cu dumneata». M-am uitat întrebător la el. «Vreau să-ți spun ceva». M-am uitat din nou întrebător, fără nici un cuvînt. În sală rămăsesem singuri. Arri închis caseta cu instrumente și l-am privit din nou. A tras aer în piept. «Argentina, știu că ai auzit o mie și una de versiuni despre divorțul Luciei și-al meu. Lucia a divorțat de mine. După șase ani de căsătorie în care ne-am înțelea foarte, foarte bine. Cînd s-a convins că nu putea avea copii din cauza unei malformații congenitale, a înaintat acțiune de divorț. Protestele mele n-au servit la nimic. „Nu mi-aș ierta niciodată să n-ai copii din cauza mea”, răspundea ea la toate argumentele mele împotriva despărțirii. Din ziua acțiunii de divorț a refuzat să ne mai vedem». De ce oare-mi spunea mie lucrurile astea ? «Domnule doctor, de ce...», și vorbele mi s-au oprit în gît. «Te-ntrebi de ce ți-am spus toate astea. Fiindcă..., fiindcă nu vreau să ai o părere greșită despre mine». Din ochi îi pierise sclipătul ironic și șugubăț care mi-l amintea pe Gabriel. îi luase locul ceva palid și stins. Avea o privire de om trecut printr-o grea încercare. Dacă mă gîndesc acum, la bătrînețe, care a fost și este sentimentul dominant al vieții mele îmi dau seama că e vorba de milă. Mila care cuprinde și dragoste, și duioșie, și mai ales dăruire. Mă uitam la doctorul Costi Gheorghiu și parcă-l vedeam pentru prima oară. Și bărbatul subțirel, aproape slăbănog, din fața mea, nici înalt, nici scund, blond, cu-o față între rotund și oval, cu ochi proeminenți, cînd albaștri, cînd bătînd în verde, cu buze cărnoase, deodată mi s-a părut o ființă care tînjea, măcar în acel moment, după mila cuiva, după înțelegerea cuiva care să nu se erijeze în procuror, în anchetator, tînjea după

adierea unui suflet dispus să ia omul așa cum e. Am uitat o clipă că eram o subalternă oarecare și mai ales mi-am uitat rezerva, rețineră mea țărănească, și privindu-l, cum își privește o mamă copilul amărît, i-am mîngîiat fața, abia atingîndu-i-o cu degetele. A-nchis ochii și chipul i s-a destins, asemenea cu-al aceluia care-și dau ultima suflare. Cînd i-a deschis, eu eram în ușă. Din cîtiva pași a fost lîngă mine. Nu-mi regretam gestul și nu i-am ocolit privirea, în ea am citit recunoștința omului căruia cineva îi întindea la greu o mînă și nicidecum suspiciunea unei încercări de seducție. Deși prima noastră «conversație» mi-situase în rîndul fus-tangiilor, din ziua în care i-am atins fața am început să mă gîndesc la el ca la un frate. Mi-nchipuiam că lui Gelu, frate-meu - ferească Dumnezeu ! - i s-ar fi întîmplat ceea ce i se-ntîmplase doctorului Gheorghiu. II priveam, cînd nu ne observa nimeni, cu ochi de mamă, de soră. Era singura libertate pe care mi-o îngăduiam față de el. Pe vremea copilăriei și-a tinereții mele, buna-cuviință cerea ca orice pas, în orice fel de relație între un bărbat și-o femeie, să pornească din partea bărbatului. Dacă Maica ar fi știut că mă-ndrăgostisem de Gabriel - «vărul meu din frați», cum se spune pe la noi - cred că m-ar fi trimis neîntîrziat să mă spovedesc și, ca ispășire pentru asemenea păcat, să fac mătănii pînă la sfîrșitul vieții. După frați, verii din frați sînt cele mai apropiate rude și nu e păcat mai mare decît să te dai în dragoste cu neamurile. Așa ceva în Brăteasa nu se pomenise. Erau vreo trei-patru femei măritate care aveau ibovnici - «ibomnici», în pronunția locală - și lumea se uita chiorîș la ele și mai ales la bărbații lor care țineau așa ceva-n bătătură. Afară de faptul că nu-i spusese prin viu grai că-l iubeam, făcusem tot ce se putea ca vărul meu Gabriel s-o știe. Prin urmare nu respectasem principiul care-ți recomanda s-aștepti primul pas din partea bărbatului. Dragostea nu cunoaște legi, nu ține seama de reguli și de principii, înseamnă abolirea oricărei «constituții», ca la orice revoluție. Dacă nu făceam nici un pas către doctorul Costi Gheorghiu nu-nsemna altceva decît că nu eram îndrăgostită de el. Mare ghinion în viață, dacă nu chiar nefericire, ca prima dragoste să fie un om frumos și o virtualitate, o dorință neîmplinită, aceea care conservă nealterată imaginea primei ființe iubite. Imaginea lui Gabriel avea să se suprapună tuturor bărbaților întîlniți în viața mea. Costi Gheorghiu nu era nici el îndrăgostit de mine; cum nu era nici domnul General. Nu era vorba doar că nu eram frumoasă. Am văzut în viață și unele urîte care stîrnesc pasiuni, îmi lipsea acel «vino-ncoa'» sau, cum zic golani, «vino peste mine». Pentru a fi fost băgată-n seamă de cineva, indiferent din ce punct de vedere, trebuia ca mai întîi omul să mă cunoască și să mă prețuiască pentru capacitatea mea de-a trage ca boul la jug, pentru mentalitatea mea de om sărac, din categoria celor care n-așteaptă pere mălăiete, pentru corectitudinea mea în orice fel de relație, pentru concepția mea despre viață, din care lipsea chiulul; o dată cu zisul comunism, chiulul începea să se-ntindă ca iedera. De pe-atunci se practica sistemul «trei cu mapa, doi cu sapa». Într-o zi, cînd ieșeam amîndoi din tură, doctorul Gheorghiu m-a invitat la o cofetărie mititică, peste drum de Facultatea de Drept. Acolo am mîncat pentru prima oară în viață mascote.

Bune - că n-aveam să le uit niciodată. După ce le-am prins gustul, când voiam să mă răsfăț, înainte de-a mă duce acasă, îmi cumpăram una și-o mîncam în trei timpi, ca să-mi lungesc plăcerea. Stăteam în fața doctorului Gheorghiu fără nici un cuvînt, iar de mascotă nu m-atingeam. «Nu vrei să ne mîncam prăjitura ?», m-a-ntre-bat el zîmbind. «Am așteptat să-ncepeți dumneavoastră». «Argentina, cînd sîntem numai noi doi, spune-mi „Costi”». «Nu-ndrăznesc». «De ce ? Fiindcă sînt cu aproape zece ani mai bătrîn decît tine ?». «Nu de asta. Dumneavoastră sînteți doctor, cu părinți doctori. Eu sînt ceea ce știți, și vin de la țară. Cum zice frate-meu, sînt prima generație încălțată din neamul meu. E-atît de mare deosebirea dintre noi». «Eu nu fac asemenea deosebiri. Oamenii sînt oameni și-atîta tot». «„Egali în fața legii etcaetera etcaetera”. Astea

sînt vorbe, domnule doctor». «Costi, nu „domnule doctor”». «Costi. Eu locuiesc pe Doctor Lister, la o familie de medici. Deși am făcut liceul, și un liceu foarte bun, deși am avut colege din familii de intelectuali, deși am fost colegă la internat cu fete de neam-mare unele, acum, cînd locuiesc la doamna și la domnul doctor Zamfirescu, văd ce deosebire este între mine și ei, adică între mine - doamna și domnul doctor». «Cred că au vîrsta la care ți-ar putea fi părinți. Ai vrea să știi cit știu ei ?». «Nu despre asta e vorba. Ei fac în conversație aluzii pe care cineva de vîrsta mea, dar din mediul lor, le-ar pricepe. La tot pasul le cer explicații. Vreau să-nvăț cît mai mult, dar oricît aș vrea, simt tot ce ne desparte». Costi a oftat și m-a bătut ușor cu degetele pe braț. «Argentina, sînt sătul de „lume bună”, de unii căroră cu nici o prăjină nu le-ajungi la nas; vreau și eu să stau de vorbă cu un om. cu un suflet de om. M-am săturat de oameni preocupați să-și etaleze noblețea și cunoștințele. Sînt sătul și de „foști” și de „actuali”. Unii trăiesc numai din trecut și din depănat amintiri ante-comu-niste, alții numai din bătut cu cărămida-n piept cît de oropsiți au fost, dar asta nu-i împiedică să se dedulcească la bine cît ai bate din palme». «La mine-n sat, ăi mai leneși, ăi mai tîrîie-brîu sînt mari și tari în gospodăria colectivă». «Așteaptă să plece generația generalului nostru și-ai să vezi că ne-umplem de doctori „politicoși”, adică ajunși prin politică. Dacă-ai ști cum sînt săpați și mîncăți ăștia buni, înjur de șaiszeci de ani, de lupii tineri care le țin calea la potecă...». «Asta e lumea în care trăim, în care s-a trăit, cu unele deosebiri, și-n care se va trăi, tot cu unele deosebiri». «Dar ca acuma parcă n-a fost niciodată». «E drept că nu erau pline pușcăriile de oameni doar fiindcă ar fi fost bănuți că nu le era drag regimul în care trăiau», «îi iei omului averea, dar și dreptul de-a trăi, de-a munci; și-n loc să-i folosești pregătirea profesională îl lași să trieze cartofi la Obor, să sape șanțuri...». Vorbeam încet, în cofetărie nu era nimeni la ora aia, afară de vînzătoare. Și totuși mă miram de noi că aveam curajul să vorbim deschis de lucruri despre care nu era bine să vorbești, într-o vreme cînd se-nmulțiseră urechile și din pereți, cînd era bine să te ferești și de copiii și de frații tăi.

«Sînt surprins de felul cum gîndești, Argentina. Apropo de acele „deosebiri” dintre noi. Pentru categoria socială din care provii n-au fost traumele din alte medii». «Dacă nu ești țăran,

neam de neamul tău, e greu să-ți închipui ce-nseamnă și pentru ăl mai sărac țăran să i se ia pământul și boii din bățatură. Dacă nu ești țăran nu-ți poți închipui. Și la Colectivă să vezi că și din puținul care ți se cuvine te fură președintele, brigadierii, primarul...». «Și-atunci cum rămîne cu „s-a trăit și se va trăi la fel, cu unele deosebiri" ?». «Mă gîndeam că nici pe vremea iobăgiei, pentru țărani n-o fi fost mai bine. Mă gîndeam că nici în nouă sute șapte n-o fi fost mai bine. Pentru unii nu e niciodată bine. Nu e niciodată și timpul lor». «Cred că ai dreptate. Totuși parcă niciodată n-a venit politica să te ia de guler ca acuma». «Știu și eu ? Doctorii mei, cei din Lister, au o bibliotecă de patru-cinci mii de cărți. Cînd fac prin casă curat, mereu iau cîte-o carte-n mîină. Seara, oricît de obosită aș fi, citesc măcar cinci-șase pagini. Acuma citesc o carte de Constantin Bacalbașa - Bucureștii de altădată. Volumul întîi cuprinde perioada dintre 1871 și 1888. Și pe-atunci se-ajungea-n fruntea bucatelor tot prin politică. Nici pe-atunci nu era vremea țăranului și-a săracului. Acuma se vorbește de schimbarea lumii, a orînduiei. Nu știu ce și cît s-o schimba, dar știu că unora schimbările nu le-aduc nici un bine. Nici un bine niciodată. Așa le e soarta». «Crezi în soartă, Argentina ?». «Ca tot țăranul, cred în soartă și-n Dumnezeu». «Și Dumnezeu de ce îngăduie ca unii să aibă o soartă vitregă?». «Nebănuite sînt căile Domnului». «Ce e drept. Cînd te-am văzut prima dată în sală, cum te școlea tanti Anișoara, nu mi-am închipuit că într-o bună zi am să simt nevoia să stau de vorbă cu tine și să-mi caut un prieten în tine». «Dintre-atîta lume de-o seamă cu dumneata...». «Cu tine». «Cu tine, tocmai pe mine m-ai găsit ?». «E greu să-i explici cuiva și chiar ție însuși de multe ori ți-e greu să-ți explici de ce simți nevoia să stai de vorbă cu un anume om, să te-apropii de el și nu de altul».

Am tăcut o vreme uitîndu-ne unul la altul, cercetînd încăperea, privind în stradă prin perdeaua vitrinei. «Argentina, cred că m-am apropiat în gînd de tine... atunci la Crematoriu. Privirea ta a fost singura privire plină de milă. Milă pentru Lucia, milă pentru mine. Restul lumii parcă se-ntreba „ce caută ăsta aici ?"». Lacrimile pe care nu le vărsasem atunci la Crematoriu, îmi picurau acum pe obraji. Am închis ochii și-am căutat cu mîna șervețelul de hîrtie de pe masă, în timp ce Costi îmi puneă în mîna cealaltă batista lui. Mi-am șters lacrimile cu șervețelul, i-am înapoiat batista și-am dat din cap încercînd să zîmbesc, de parc-aș fi spus «ce să fac, s-a-ntîmplat, iartă-mă». «Mai vrei o prăjitură ?», m-a-ntrebat el după un timp care mi s-a părut o veșnicie. «Da; tot mascotă». «Pînă la treizeci de ani cîți am acum, am avut un singur prieten. La șaptesprezece ani s-a-necat în Olt. Eram într-o excursie. S-a aruncat în apă și s-a izbit cu tîmpla de-un buștean. A murit pe loc. Trei colegi și cu mine l-am scos imediat din rîu, dar murise. Crescusem împreună. Intre noi era o lună diferență. Ne spuneam tot ce ne trecea prin minte. N-aveam secrete unul față de altul. Eram amîndoi îndrăgostiți de verișoara lui primară, cu zece ani mai mare decît noi, Mona. Nu ne săturam vorbind de dragostea noastră. Era măritată cu un avocat cu zece ani mai în vîrstă decît ea, avea doi copii pe care nici dac-ar fi fost ai noștri nu i-am fi iubit atîta.

Casa lui Radu, prietenul meu, era alături de-anoastră, iar a Monei, alături de-a lui Radu. În fiecare zi ne făceam drum măcar zece minute pe la Mona, să ne jucăm cu băieții ei. Bărbatul Monei, om în toată firea, nu se lăsa păcălit de niște băiețandri ca noi, cărora le erau dragi copiii, dar erau îndrăgostiți de mamă. Cum purtarea noastră era cât se poate de cuviincioasă, iar vizitele noastre cronometrate, avocatul ne privea cu îngăduință părintească, ne trata totdeauna cu ceva, ne împrumuta cărți. Mona se purta cu noi ca o soră mai mare și se făcea că nu știe ce ne aducea zilnic în casa ei. Uneori ne cerea câte un ajutor gospodăresc: să fixăm o priză-n perete, să batem un cui, să plimbăm copiii un sfert de oră prin fața casei. Radu și cu mine cumpăram bradul de Crăciun pentru casa lor, noi îl împodobeam, unul din noi îl făcea pe moș Crăciun. După Simțul Ion, noi desfăceam bradul, așezam podoabele în cutii, scriam pe fiecare cutie ce conținea, le legam cu sfoară și le puneam la locul lor în cămară. Anii aceia sînt paradisul meu pierdut...

Mă văd și-acum lîngă sicriul lui Radu, iar de partea cealaltă, împietrită, o văd pe Mona. Cînd ne-am depărtat de

mormînt, a venit la mine, m-a strîns la piept și mi-a șoptit cu glasul gîtuit de plîns: „Costi, s-a dus ce-a fost mai fru-

moș în viața noastră. Niciodată n-o să mai fie ce-a fost. Niciodată... ”». Mi s-au umplut iară ochii de lacrimi. Costi m-a apucat de mîină. «Argentina, iartă-mă că-ți spun toate astea, iartă-mă. Nu știi ce păcate ai făcut tu ca să te-mpovărez cu toată amărăciunea din sufletul meu. Poți să te-ntrebi pe drept cuvînt: „De-asta m-a invitat omul ăsta la cofetărie, ca să mă facă să plîng ?"». Parcă eu știam de ce plîngeam ? în om se strîng vorbe nerostite, gînduri cărora nici n-ai ști să le dai un nume, lacrimi neplînse la vremea lor, care deodată vin ca o apă umflată de ploaie, revărsată peste mal. Și brusc m-am înseninat și-am zîmbit, uitîndu-mă-n ochii lui Costi. «La ce te gîndești, Argentina ?». «La pădurea de tei de la noi de la Brăteasa. Ai pomenit de paradisul tău pierdut. Și m-am văzut pe mine culcată-n iarbă, petrecînd din ochi norii de pe cer, în timp ce pășteam vaca și oile într-o rariște din pădure. Parcă pluteam odată cu norii». Am zîmbit mai departe celor mai frumoase amintiri din viața mea de pînă atunci și de pînă acum, cînd se-apropie de sffrșit. «Fiecare avem paradisul nostru pierdut». «Știi și eu, Costi ? Poate că sînt și oameni care n-au paradis nici măcar pierdut. Mă gîndesc la Maica, mama mea, dacă o avea o singură clipă pe care să și-o aducă aminte cu drag». «De unde știi ?». «Bănuiesc. E drept că Maica e-un om care nu povestește nimic despre ea, dar n-am auzit-o o dată să pomenească despre ceva care să-i fi mers la suflet, să-și amintească și ea vreo clipă de-ncîntare, de bucurie din viața ei». «Poate au fost și pentru ea asemenea clipe». «Ar fi o mîngîiere pentru mine să știu c-ar fi fost». «Tu cum îți concepi viața, Argentina ?». «Mai întîi să-mi cîștig pîinea la oraș și să-i ajut pe-ai mei: părinții și pe frate-meu, pîn-o termina Facultatea. Să termin Școala de Surori și să-mi încerc și eu norocul la o Facultate», «La ce Facultate ?». «Mi-ar fi plăcut să fac Literele sau Istoria. Să

fiu, poate, profesoară de română, ca doamna Despina, cea mai bună profesoară a noastră din liceu. Dar când văd ce trebuie să le spună acum profesorii elevilor...». «De ce nu faci Medicina ? Ești atît de-nzestrată pentru meseria asta». «Cînd văd cîte greșeli se fac în Medicină, cum poți nenoroci niște oameni pe viață, nu-ndrăznesc să fac asemenea meserie. Și nici să-mi petrec viața în spital nu-mi doresc. Am fost bună la Științele Naturale. Mai degrabă m-aș vedea la un microscop, într-un laborator. Deocamdată, astea-s vise». «Tot ce mi-ai spus pînă acum ține de, hai să-i zicem, viața ta profesională. Dar viața nu se reduce doar la atît. Ce ai de gînd cu cealaltă parte a vieții ?». «Cînd am întreat-o pe Maica de ce s-a măritat la șaisprezece ani și de ce ne-a făcut pe noi, pe mine și pe frate-meu Gelu, mi-a spus: „Ca să fiu în rîndul lumii. Dacă fetelor le e dat să se mărite -m-am măritat; dacă te măriți e musai să faci copii, ca să fii în rîndul lumii". La noi la țară asta-nseamnă să fii în rîndul lumii. Aș putea eu să fac zece facultăți, să-mi iau zece doctorate, dar dacă n-am să mă mărit, Maica ar socoti un blestem să-i rămînă fata fără cruce de voinic în băătăură. Așa gîndește lumea din care vin eu». «Nici lumea din care nu vii tu nu gîndește altfel. Femeia nemăritată e bănuită totdeauna de-un viciu ascuns, de-un defect fizic sau moral. Tu îți dorești să te măriți și să ai copii ?». «Pentru moment nu-mi doresc nici să mă mărit, nici să am copii. Ca să-ți dorești sau nu o familie contează, cred, ce idee ți-ai făcut despre familie, de la părinții tăi... Ai mei... Și pe urmă... pe urmă, vorba e dacă-ți găsești un om potrivit, să-mparți viața cu el, să dorești să ai copii cu el... nu doar ca să fii „în rîndul lumii"». «Sînt de-aceeași părere. Deocamdată cred că muncești prea mult. Și spital, și școală, și-nțeleg că ai obligații și față de familia unde locuiești». «Față de cît am dat cu sapa-n ăștia douăzeci de ani ai mei, nu mai vorbesc de Maica și de Taica, ce fac eu acum e floare la ureche, e boierie. Primul meu noroc în viață a fost bursa la liceu. Al doilea, profesoara noastră de română, doamna Despina. Venea duminica la noi la internat și ne-nvăța cum să ne-așezăm pe scaun, și cum să ne ridicăm, și cum să ținem lingura, cuțitul, furculița, paharul. Cum să ne purtăm în lume și chiar cum să acceptăm sau să respingem curtea unui bărbat. „Fetelor, indiferent din ce mediu proveniți, vreau să se vadă că ați trecut prin liceu, învățați acum, citiți; cu vremea asta n-o să vă mai întîlniți niciodată"». «Sînt curios cum vă-nvăța să respingeți curtea unui bărbat». «Cu delicatețe și dîndu-i de-nțeles că există cineva în viața ta, chiar dacă nu există nici Sfîntul Duh». «Inteligent și foarte diplomatic ! Deșteaptă femeie ! Tu consideri un mare noroc bursa de la liceu. De ce n-o socotești un merit al tău fiindc-ai fost în stare s-o obții ?». «Atîția oameni ar merita atîtea lucruri și nu le au niciodată. La mine-n sat sînt oameni care dacă s-ar fi născut în alt mediu ar fi ajuns departe. Oameni de-o inteligență sclipitoare, care dau cu sapa de cînd o pot ține-n mînă și pînă mor. Și care au conștiința deșteptăciunii lor și a soartei lor. Așa că oi fi meritat eu bursa, dar și noroc am avut. Noroc am și-acuma. Stau într-o casă boierească, printre lucruri frumoase, printre cărți, printre albume de artă, lîngă doamna și domnul doctor care vorbesc franțuzește cu mine, lîngă nașii mei, el, colonel de Geniu, nașa,

profesoară de latină și de română, care și ei vorbesc franțuzește cu mine și mă-nvață cum să mă port, cum să mă fac și eu cucoană». «Dacă vrei poți vorbi și cu mine franțuzește». Am tăcut. M-am uitat în jos ca și când aș fi pierdut ceva. «Să vorbesc și cu... tine franțuzește... Mi s-ar părea că ne desparte o perdea și că am vorbi în fața unui martor. Una e să vrei să-nveți, cum vreau eu să-nvăț de la doctorii mei și de la nașii mei și alta să vorbești, știu și eu, de la suflet la suflet. Pînă m-am obișnuit cu mănușile de sală, mi se părea că nu sînt mîinile mele. Acasă, doamna doctor are cutii cu mănuși de menaj, trimise de fata lor din America, și măndeamnă mereu să le folosesc. Dar țărâna de mine, o dată nu-mi pun mănuși. La sală, abia aștept să așez instrumentele în cutiile de sterilizare și să-mi azvîrl mănușile. Cînd vorbesc franțuzește și cînd îmi pun mănușile de sală parcă mă-nstrăinez de mine. Știi de ce vorbesc franțuzește ? Ca să-mi dovedesc mie și altora că și țărâna dacă vrea poate». «Consideri că ești o ființă norocoasă, Argentina ?». «Îmi raportezi norocul la condiția mea inițială. Cred că e mare deosebire între felul cum îți consideră norocul un om născut într-o casă frumoasă, îndestulată, și felul cum mi-l socotesc eu, care m-am născut cu pămînt pe jos și ani de zile am dormit pe gerurile mari cu scroafa, cu purceii și cu vițelul într-o odaie. Acuma că am o cămăruță de nouă metri pătrați, duș, chiuvetă și closet numai ale mele, că am carpetă persană pe jos, peste parchet, pentru mine e raiul pe pămînt. Mă trezesc dimineața și cred că visez».

Am tăcut. Mi se părea că vorbisem ca o moară hodorogită, că numai eu vorbeam. Nici nu băgasem de seamă că plecasem din cofetărie și că mergeam încet-încet pe lîngă biserica Sfîntul Elefterie. Costi s-a oprit și mi-a pus mîna pe braț. «Te rog vorbește, povestește-mi, nici nu știi ce bine-mi face să te-ascult; am atîtea de-nvățat de la tine !». «De la mine ?!». «De la tine. În comparație cu tine mă simt un personaj atît de fad, de superficial». «Nu știu ce-nțelegi prin fad. Superficial îți garantez că nu ești. Și cît am fost infirmieră mi-am dat seama cîte parale face fiecare doctor; iar de cînd lucrez la sală, cu-atît mai mult. Ești un doctor bun profesional, conștiincios, cu milă de oameni. Generalul, care nu prea dă cu complimentele-n lume, are o părere despre tine ca despre nimeni altul. Ce să-nveți de la mine ?!». «O scară de valori, Argentina. Modul în care percep viața oameni din altă categorie decît cea în care te naști tu. Învăț să nu reduc viața numai la cei de-aceeași proveniență cu mine». «Costi, pe mine m-a făcut să-mi păstrez firea credința în soartă. Nu mi-era necaz că alții aveau și eu nu. Și nu-i acuzam pe ei fiindcă eu n-aveam. Consideram sărăcia „darul” pe care mi-l hărăzise destinul. N-am făcut din sărăcie nici motiv de inferioritate, nici de superioritate. Ceea ce pentru sărac este eveniment, pentru omul înlesnit nu-nseamnă nimic. Dacă ai ști cît de mulțumită sînt cînd le trimit părinților un kil de zahăr, un kil de orez, o sticlă de ulei, niște bomboane, marmeladă, ce pot și eu. Sau cînd i-am cumpărat lui Gelu un costum pe puncte. I-a dat punctele un coleg. Mă simt în al nouălea cer cînd le pot fi de folos alor mei. Și la sală, cînd îl văd pe doctor mulțumit de mine, mă gîndesc că nu fac umbră pămîntului degeaba». «Trec

printr-o perioadă proastă, Argentina. Nu mă pot lăuda c-am avut vreodată un echilibru de beton, dar în ultimul timp nu-mi mai aflu locul. Dacă ai avut vreodată insomnii, știi că oricum te-ai așeza-n pat n-adormi. Așa mi-e mie sufletul acum. Oricum l-aș așeza nu-și află nici liniște, nici echilibru». «Spune-ți că tot ce ți s-a-ntim-plat face parte din destinul tău. Și are să-ți fie mai ușor».

Și iară tăceam și mergeam cu pași de furnică sub cerul de toamnă. Am ajuns în Doctor Lister, în fața casei pe care mă și obișnuisem deja s-o numesc nu «a mea», ci «la mine-acasă». «Aici locuiesc. Nu te poftesc înăuntru fiindcă nu-ndrăznesc în casă străină». L-am întins mina, el mi-a sărutat-o și a mai ținut-o o vreme în mîna lui. «Costi, vreau să știi că astăzi am fost prima dată-n viață la o cofetărie, îți mulțumesc». «Argentina, vrei să fim prieteni ? Să ne spunem unul altuia ce-avem pe suflet ? Să nu ne mai simțim atît de singuri ?». La ultimele lui cuvinte am tresărit. L-am privit lung și l-am mîngîiat pe obraz ca o adiere. «Vreau».

În cameră mi-am scos fulgarinul cenușiu-verzui, dar de la doamna doctor, l-am pus pe umerăș, mi-am scos pantofii, m-am așezat pe marginea divanului și mi-am luat capul în mîini. Primul gînd mi le-a adus în față pe Călugărița portugheză - - legătura mea cu închipuirile despre Gabriel - și pe Lucia Cantemir - legătura mea cu Costi Gheorghiu. Gabriel însemna doar foc al imaginației, dorința nestăvilită a trupului, fără nici un viitor, conform principiilor noastre țărănești care, la urma urmei, rezumau știința despre degenerescentă prin cosangvinitate. Chiar dacă m-ar fi iubit Gabriel și ne-am fi căsătorit, nu ne-am fi ncumetat s-avem copii, să deschidem drumul cine-știe-căror anomalii. Nici la animale, țăranul nu mperechează neamurile între ele. «Norocul nostru», al lui Gabriel și-al meu, că el nu mă iubea. Mi-am legănat capul și-am oftat din rărunchi gîndindu-mă la acest «noroc».

Costi Gheorghiu. Prima noastră conversație, cînd eram «prea scumpă pentru un biet locotenent», mă nedumerea și mai mult după ziua «cu cofetăria», cum aveam să numesc acea după-amiază petrecută împreună cu el. Ce se-ntîmpla cu sufletul aceluia biet om, ca el să simtă nevoia să plîngă pe umărul unei necunoscute pe care mi-era limpede că n-o dorea fizic ? Nici el mie nu-mi inspira nici o dorință. Doar o curiozitate umană și duioșia pe care o simți în fața unui pui căzut din cuib. Eu pe mine, pentru el, mă socoteam, cum se spune în popor «blasture de oblojală». El diagnosticase exact rana noastră de legătură: «ca să nu ne mai simțim singuri». Fără să fie psihiatri sau psihologi, există oameni buni diagnosticieni ai lipsurilor, singurătatea socială ca și cea sufletească situîndu-se în fruntea acestora.

Lipsă era cuvîntul definitoriu al sufletului meu. Sînt momente cînd îți trece prin minte tot ce ai trăit, dar și străfulgerări care-ți luminează viitorul, îl luminează e un fel de-a spune. De fapt ți-l aduce în fața ochilor, a ochilor minții, nevăzători dar străpungători a ceea ce te-așteaptă. Și ochii mei nevăzători mi-au spus atunci că Maica n-avea să mă vadă mireasă; nici ea, nici altcineva. Am simțit o clipă că asupra mea plana ceea ce poporul numește «cununii legate». Fără să-l fi luat în serios pe Costi Gheorghiu cînd mă găsisse «prea scumpă» pentru el, totuși

În mine s-aprinsese atunci o licărire de speranță că se uitase și la mine cineva ca la o femeie. După-amiaza petrecută cu el mă aducea cu picioarele pe pământ. Ca și domnul General, un bărbat în toată puterea cuvântului, cu toți cei cincizeci și opt de ani ai lui, și doctorul Costi Gheorghiu avea anume considerație pentru mine omul, femeia fiindu-i indiferentă. La noi la țară, pe la paispe-cinșpe ani, fetele ieșeau la horă și se gîndeau la măritiș, în Evul Mediu și-n Renaștere, la fel se-ntîmpla: tinerii se căsătoreau din adolescență, urmînd, de fapt, legile firii. Se căsătoreau odată cu trezirea instinctului sexual. Se comportau ca toate făpturile naturii. Eu, care mă-ndrăgostisem abia la optsprezece ani, eram un fel de must care-ntîrzie să dea-n fiert. După 4 aprilie 1944, Liceul nostru se transformase-n spital, în decembrie 1944, cînd ne-am întors la școală, am învățat, peste drum, la „Colegiul Carol”, în care se afla și Teatrul Național. Noi, fetele, învățam dimineața, băieții de la „Carol” după amiaza. Multe fete și mulți băieți își lăsau bilete-n bănci, își fixau întîlniri, astfel născîndu-se idile. Acum aveam douăzeci de ani și tînjeam după dragoste. Voiam să fiu iubită, să fiu dorită. De indiferent cine ? Ei, asta nu. «Păi atunci ce pretenții ai ? Bagă-ți mințile-n cap și vezi-ți de treabă. Bucură-te că doi oameni ca Generalul și ca doctorul Gheorghiu te prețuiesc ca om, te tratează ca pe-un egal. Dacă ți-o fi dat să fii iubită de cine-ai să iubești - bine. Așa cum ai acceptat că unii sînt săraci și alții bogați, acceptă și că unii au parte de dragoste și alții nu. Crezi că toți oamenii sînt iubiți și iubesc ? Iubesc pe cine-i iubește ? Nu mai vorbesc dacă mai iubesc și pe cine n-ar trebui să iubească, așa ca tine».

«Asta-i răsplata pentru că te-am iubit cu atîta duiosie ? Dar n-are importanță; sînt hotărîită să te ador toată viața și să nu mai văd pe nimeni toată viața». Așa-i scria Călugărița mea portugheză iubitului ei trădător. Ea stătea într-o mînăstire unde cineva îi dădea de mîncare și un adăpost. Pe mine, viața mă mîna de la spate, lăsîndu-mi puțin timp de visare.

De curînd m-a-ntrebat o tîină pentru ce am muncit toată viața. «În primul și-n primul rînd ca să am ce mînca».

S-a uitat la mine cu un aer superior. «Sînteți intelectuală: nu mi-aș fi-nchipuit că ați trăit numai ca să mîncăți». «N-am trăit numai ca să mănînc, domnișoară, dar n-am putut să trăiesc tară să mănînc. Nouă sute nouăzeci și nouă la mie din populația globului muncește ca să aibă ce mînca. De unde să știi dumneata asta, ca fiică de miliardar, care te mai bucuri și de-un mizilic de zece mii de dolari pe lună la un post de televiziune ? În vremea asta eu trăiesc din trei milioane pensie „mărită"». M-am ridicat de la masa unde ne aflam, tînăra și cu mine, de ziua lui frate-meu, în semn că noi două epuizasem «metafizica muncii». «Adelina, trebuia s-o iei și tu mai încet. E-o tinerică fără minte. Tat-su ne e partener de afaceri, mie și lui fiii-meu». «Iartă-mă, Gelule, că-ți stric relațiile. Dacă vrei să-ți mai calc prin palatul ăsta de casă, cheamă-mă cînd, afară de voi, rudele mele, nu se mai află și alți „îmbogățiți de revoluție"».

Pentru gînd nu există ireversibilitatea timpului. Gîndul te poate proiecta într-un viitor, de

obicei ipotetic, uneori chiar într-unul care se adevărește. Pentru gând, prezentul și trecutul sînt simultane.

De la domnișoara cu metafizica muncii, ghidul m-a adus iară la domnul General și la Costi Gheorghiu. În acel trecut, atît de prezent în mine, mi-am spus: «mulțumește-te cu atîta cît își oferă viața și nu mai visa la cai verzi pe păreți!». îmi pusesem în gând să-i cumpăr scurteică Maicăi.

Cînd aveam o după-amiază liberă sau o dimineață de duminică, o-ntindeam la talcioc, în Balta Albă. Într-o zi văd pe-un umăraș înfipt într-un stîlp ceva ce parcă era, parcă nu era scurteică. Postavul hainei era violet, iar vulpile pe margini roșii ca focul. Era limpede că «vînzătoarea» nu purtase scurteică neam de neamul ei. M-am oprit, m-am uitat la haină, fără să pun mîna pe ea, și-am întrebat-o pe stăpîină, cu glas timid: «Ce preț are haina, doamnă?». «Cinci sute». Am clătinat din cap ca omul depășit de-mpre-jurări și-am dat să plec. «Ți se pare mult, domnișoară? Gîndește-te că sînt vulpi de Alaska». «Doamnă, nu mi se pare mult. Dar eu n-am banii ăștia». «Și cîți ai?». «Trei sute și pîn' la leafa mai sînt zece zile». «Măcar probeaz-o, că asta nu costă nici un ban». «Vă mulțumesc». Haina-mi venea turnată și dacă-mi venea mie îi venea și Maicăi, fiindcă eram la fel de-nalte, de-nguste-n umeri și de subțiri în talie. «Păcat că n-o iei, domnișoară, că arăți cu ea ca-n revistele de modă». «Dacă-ăș avea bani aș lua-o pentru mama mea, nu pentru mine». «Și de ce nu vine mama dumitale să-și caute singură haină?». «Fiindcă e la trei sute de kilometri de-aici, la țară,-n Oltenia», «îmi pare rău că nu cumperi haina». «Ce să fac, doamnă, mă-ntind cît mi-e plapuma». «Am înțeles că ai slujbă. Unde lucrezi?». «Sînt soră de spital». «Pe unde locuiești?». «Pe Doctor Lister». «A, pe lîngă noi. Noi locuim pe Carol Davila. Faci și injecții intravenoase?». «Fac de toate». «Am nevoie pentru soțul meu de cineva care să facă intravenoase. Îți dau numărul nostru de telefon și, dacă poți, țe-aș ruga să-i faci injecții soțului meu». «Doamnă, pot trece mîine pe la dumneavoastră pe la trei, trei și-un sfert, ca să văd despre ce este vorba. Bună ziua, doamnă». Am băgat în buzunar hîrtiuța cu adresa și cu numărul de telefon al doamnei și m-am dus mai departe să prospectez talciocul. Cînd pierdusem speranța să mai găsesc o scurteică «asortată» cu punga mea, văd întinsă pe jos, pe o prelată, așezată între două cojoace cu lîna la față, o scurteică de postav negru, căptușită și tivită cu vulpi de-ale noastre. Vînzătorul era om de oraș, cu o figură chiar de intelectual. «Bună ziua, domnule, cît cereți pe scurteică?». Omul m-a măsurat de sus pînă jos, vrînd parcă să ghicească din sacoșa mea goală și din lodenul meu gri cam de cîte parale dispuneam. «Trei sute, domnișoară. E nouă-noută; vulpile acum un an le-am împușcat chiar eu. Deci nu sînt vechi ca să curgă părul din ele. Fiindcă, dacă nu știi, află că o blană, o porți n-o porți, după 10-15 ani îmbătrînește și năpîrlește». Habar n-aveam despre regimul de-nvechire a blănurilor. La noi, la Brăteasa, purtau oamenii o căciulă pînă le ieșea părul prin ea. Și cu trei sute cît cerea omul rămîneam lefteră pîn' la leafa. Am tăcut, m-am uitat la scurteică; nu era lucru boieresc, așa ca haina

cucoanei de mai 'nainte, însă părea nouă și i s-ar fi potrivit Maicăi: era scurteică-scurteică. Am rămas locului, mi-am făcut iară toate adunările și scăderile-n gând, am salutat din cap și-am dat să plec. «Domnișoară, probeaz-o, că nu costă nimic, și dacă-ți place, mai las eu, mai pui dumneata...», îmi venea bine și scurteică, așa cum îmi venise și cea cu vulpi de Alaska și i s-ar fi potrivit Maicăi mult mai bine decât prima, după care s-ar fi-ntors toată lumea din Brăteasa, ca după un vițel cu două capete. «Cînd cumperi ceva, nu afișa un aer încîntat», mă-nvățase doamna doctor Zamfirescu. Aerul meu dubitativ de-atunci nu era neapărat rezultatul lecției aceleia, cît drămuirea banilor din pungă de la gît. Ca să nu risc să mi-i fure careva, îi purtam în sîn, ca tot țăranul. «Dumneata cît oferi, domnișoară ?». «Care e ultimul preț la care ați da-o ?». «Hai, două sute optzeci». După-amiază aveam de gând să mă duc pe la tușa Lina și pe la nea Costel, cum le făgăduisem cu o săptămînă înainte. Voiam să le duc niște prăjituri, că doar aveam și eu leafă. «Două sute cincizeci», am prins eu curaj. «Fie ! S-o porți sănătoasă». «O iau pentru mama». «Frumos din partea dumitale că te gîndești la părinți. Hai să-ți arăt niște bijuterii, ca să vezi ceva frumos».

Și a scos dmtr-un buzunar interior al hainei, desfăcînd mai întîi niște ace de siguranță, o sfoară pe care erau înșirate, cu nod între ele, broșe, ceasuri de purtat pe lanț, brățări, cercei, inele, medalioane. De-atunci și pînă acum am privit și eu vitrine de bijuterii, dar parcă nimic nu se ridică la frumusețea aceloră de-atunci, din talcioc. «Dac-ai avea bani ce-ai cumpăra din ele ?». «Pe toate. Dar dac-ar ti s-aleg numai una, aș lua medalionul ăsta», și i-am arătat cu degetul un medalion rotund care se desfăcea în două. De aur, cu email roșu ca sîngele și cu un desen dm diamante cît vîrfurile acului. «Te pricepi la lucrul frumos. Dumneata cu ce te ocupi, domnișoară ?». «Sînt soră de spital». «Te-nvîrți deci printre oameni cu bani. Să-ți dau telefonul meu. Poate prin doctorimea dumitale ar cumpăra careva bijuterii, tablouri, bibelouri, covoare». Și am mai plecat cu un număr de telefon în buzunar.

Sînt cincizeci de ani de-atunci și-mi amintesc talciocul de parcă ieri aș fi trecut pe-acolo. Era o adevărată instituție a democrației populare. Cine-a avut bani atunci, averi a putut strînge, pe nimic. Cum de n-am uitat nici un cuvînt din conversațiile purtate-n talcioc ? Fiindcă de el îmi legasem un punct de onoare: să-i cumpăr Maicăi scurteică.

La Craiova se ținea o dată pe săptămînă un tîrg pe-un loc viran, într-un cartier mărginaș al orașului, îi zicea Tîrgul de-afară. Venea lumea cu grîu, cu porumb, cu păsări, cu piei de oaie, de miel, de ied, cu cergi, cu velințe, cu preșuri țesute din cîrpe, chiar și cu covoare. Care cu ce-avea. Dar față de talciocul din București era ca un șopron pe lîngă o casă cuprinsă, gospodărească. In talcioc, de la ciorapi și mănuși rupte, pînă la haine de vizon, pînă la cristaluri și la porțelanuri de preț, pînă la obiecte decorative rafinate și la bijuterii, găseai ce nici prin minte nu ți-ar fi trecut.

Albumele de artă ale doamnei și-ale domnului doctor Zamfirescu, enciclopediile lor, consignațiile și talciocul au fost universitățile care m-au ridicat într-o clasă de informare și de

formare a gustului la care n-aș fi ajuns niciodată fără ele. Pe trunchiul meu țărănesc simțeam cum se lipeau altoiurile informării, ale culturii. Vedeam că, din punct de vedere al relațiilor dintre oameni, Brăteasa mea era un rezumat fidel al oricărei societăți, dar că, dincolo de-aces-te relații, existau frumuseți, create de om, la care ajungeai ce e drept, prin voință dar și ajutat de noroc.

Nu eram eu iubită și nici măcar dorită, însă norocul de-a-mi lumina mintea nu mă ocolise. Când spălam seara vasele adunate în timpul zilei și curățăm aragazul, iar doamna și domnul doctor își beau tacticos ceaiul, mă informau pe franțuzește despre marii autori pe care-i citiseră, despre spectacolele memorabile pe care le văzuseră, despre călătoriile lor în străinătate, făcute înainte de război, despre vizitele la fiica lor în America. Eu participam la conversație punând întrebări. Deși la chiuvetă venea apă caldă, eu fierbeam pe aragaz apă și cu șmacurile alea americănești făceam să sclipească vasele. «De ce te chinui să fierbi apa când îți curge apă caldă la chiuvetă ?», se mira a reproș doamna doctor. «Fiindcă apa fiartă curăță cu adevărat grăsimile, iar apa caldă le mozoleşte doar». «Nu te lași tu de obiceiurile țărănești, Doamne ferește !». «Olga, trebuie să recunoști că așa cum spală Adelina vasele și cum face ea curățenie n-a mai făcut nimeni în casa asta», mă apăra domnul doctor care, de unde la-nceput mă saluta și-atîta tot, acum găsea mereu subiecte de conversație cu mine, fie pentru a-mi testa cunoștințele medicale, fie pentru a-mi vorbi despre cărți celebre, despre tablouri din marile muzee ale lumii, complimentîndu-mă de fiecare dată pentru progresele mele de franceză. Deși între lumea din care veneam eu și lumea lor, de oameni cu carte și cu avere, era o distanță de secole și de mentalitate, nici doctorii, nici nașii mei nu mă tratau ca pe-o slugă. Din cît mai aflasem și eu despre Roma antică, eram pentru ei un fel de libert preferat. Cel mai mult prețuiam și la doctorii, și la nașii mei dm Doctor Lister, felul în care-mi făceau observații: fără ton disprețuitor sau de superioritate, ci din dorința de-a mă-nvăța cît mai mult și de-a mă ridica la nivelul lor de comportament.

Mi-o aduceam aminte mereu pe doamna Despina, inegalabila noastră profesoară, a cărei ambiție era să facă din noi oameni cinstiți, loiali, cu prețuire față de-nvățătură, cu un comportament de om trecut printr-o școală bună.

Am scos din buzunarul lodenului bilețelele date în talcioc de doamna și de domnul cu care mă tîrguisem ca să-i cumpăr Maicăi scurteică. Mi-am trecut conținutul lor într-un carnețel în care-mi notam, pe zile, tot ce-aveam de făcut. Doamna și domnul doctor îmi spusese de la-nceput că puteam telefona de pe telefonul dumnealor. Cam la două săptămîni odată vorbeam de la acel telefon cu tușa Lina, la niște vecini ai lor, fiindcă ei n-aveau telefon. Pe frate-meu, avînd oră stabilită, îl chemam zilnic, la cămin, de la telefonul public din capătul străzii. Mi-am luat libertatea să-i telefonez de la telefonul din casă doamnei cu haina violet, cea care-mi ceruse să-i fac bărbatului ei injecții intra-venoase. Trebuia să văd dacă propunerea din talcioc mai era valabilă, înțelegerea rămînea în picioare. Am sunat la o

ușă masivă de lemn, cu-o vizetă minusculă, situată la nivelul unui om scund, la o casă asemănătoare cu «a noastră» din doctor Lister. Am fost întrebată din spatele ușii cine eram. Mi-am declinat numele și calitatea. Mi-a deschis doamna din talcioc. Mi s-a părut imprudent din partea ei să primească în casă o necunoscută, crezînd-o pe cuvînt.

E drept că prin anii '50, față de zilele noastre, infracționalitatea era floare la ureche. Nimeni nu ți-ar fi smuls în plină zi, într-o stație de tramvai, geanta, nu ți-i-ar fi luat căciula din cap, nu ți-ar fi tras un lanț de la gît. Puteai merge-n miez de noapte fluierînd pe stradă, că nu se lega nimeni de tine. Frica păzea bostănăria. «Bună ziua, doamnă. Am venit, precum vedeți». Doamna mi-a luat-o înainte, vrînd să mă conducă acolo unde trebuia s-ajun-gem. «Doamnă, i-am spus eu, rămînînd pe loc, m-ați văzut o singură dată în viață. Aș vrea să știți cu cine aveți de-a face. Uitați buletinul meu de identitate și legitimația de serviciu», l-am răsfoit buletinul, încet, obligînd-o să-l citească, i-am întors legitimația de serviciu pe amîndouă fețele.

«Lucrezi la Spitalul Militar. De ce scrie că ești infirmieră dacă ești soră ?». l-am explicat spunîndu-i și la ce serviciu lucram, «înseamnă că-l cunoști și pe nepotul meu, pe fiul soră-mii, pe doctorul Gheorghiu, Costi Gheorghiu».

«Cunosc toți medicii din secție, doamnă». Am tăcut fiindcă nu-mi plăcea să fac comentarii despre locul meu de muncă și despre cei care-l populau. Adunasem în mine admirație, dar și dezgust cît pentru zece vieți. Unii bolnavi nici nu-și închipuiau cît ne datorau nouă. celor patru surori de la sală. care ne luasem curajul să le șoptim respectuos doctorilor cînd vedeam că erau pe punctul de-a greși, nu din neștiință ci din neatenția nepăsării. Dintre toate doar eu aveam liceul, celelalte numai Școala de Surori; însă experiența, bunul-simț și spiritul lor de observație făceau mai mult decît șase ani de Medicină ai unora dintre doctori. Dacă-ți citea, de exemplu, Florentina o radiografie, nu mai aveai nevoie s-o arăți altcuiva: diagnosticul era sigur. Cu doamna Alexandros, în a cărei casă mă aflam, nu aveam de gînd s-alunec pe panta mărturisirilor. Domnul Alexandros, în jurul a cincizeci de ani, ușor încărunțit, figură prelungă, luminată de ochi de antracit, cu pleoape ușor oblice, trăgînd în jos, cu nas subțire ca o lamă de cuțit, cu o tăietură aspră a gurii, contrastînd cu ansamblul chipului, amestec de masculin cu feminitate, era un bărbat frumos, înalt, suplu, cu-o piele măslinie, de om trăit mult la soare; era-mbrăcat într-o pijama satinată, în dungi grenă cu bleu-marine, și într-un halat gri cu degradeuri de culoare. Mirosea a săpun fin. Era o apariție ca din filme. Vocea lui baritonală, caldă, m-a făcut să tresar, amintindu-mi-l pe Gabriel. Domnul Alexandros avea arterită. Din tratament făceau parte și niște injecții intravenoase, cîte zece pe fiecare lună. «Am niște vene foarte proaste». «Cum n-avem altele, trebuie să ne rugăm de astea să se poarte frumos». Doi ani de lucru la sală, școala cu tanti Anișoara și ochii cît cepele la fiecare mișcare a colegelor mele de tură mă tăcuseră să nimeresc cu acul și-ntr-un fir de ață. Pînă ce nu eram sigură că am găsit o venă cum trebuia, nu-nțepam bolnavul, nici dacă stăteam douăzeci de minute s-o caut. La urgențe introduceam substanțele și la picioare și deasupra

mîinii, unde doare de-ți sar ochii, dar urgențele n-au timp de rafinamente. Pe domnul comandor Alexandros - că asta fusese dumnealui în aviație - încercam să-l menajez cît puteam și nu pentru cei cinci lianei de injecție, ci de milă, mila pentru orice om în suferință. Intrarea mea în casa Alexandros se petrecea în ziua cînd unui soldat în termen îi tăiasse domnul General piciorul drept de deasupra genunchiului. Cancer. Plecasem plîngînd din sala de operație. Nenorocirea are valoare absolută doar pentru cel asupra căruia se-abate. Pentru spectator, nenorocirea are infinit de multe grade și nuanțe, în ochii mei, ce mai însemna arterita domnului comandor față de nenorocirea care ne-ntorsesese tuturora sufletul pe dos ? Am plecat din sală o dată cu domnul General ca să-l vedem pe băiat instalat în pat, să mai stăm pe lîngă el și pe lîngă amărîta de maică-sa, văduvă, cu acel singur copil. După ce l-am lăsat pe băiat în grija medicului de salon, în timp ce mergeam pe culoar, domnul General a spus ca pentru sine «Uite-așa ți se face dor de moarte. Ca să nu mai vezi, să nu mai auzi». Eu îmi ștergeam ochii cu-o fișie de tifon de la sală.

Am intrat în cabinetul domnului General fără să mă poftescă. M-am dus la fereastră și mi-am pironit privirea într-un răzor de crizanteme. M-am întors cu fața spre cabinet și m-am apropiat de domnul General. Amîndoi păream supraviețuitorii unei catastrofe. «Domnule General...», am reușit eu să articulez, printre suspine, iar el se uita la mine cu o deznădejde pe care nu i-o mai văzusem pîn-atunci. «Domnule General, nu credeam că și dumneavoastră, după atîta vreme...». «Credeai că sufletul meu e de beton armat. Nu e, fata mea, nu e». Mi-a luat mîinile și mi le-a-mpreunat ca la rugăciune, ținîndu-le între mîinile lui cu degete lungi și puternice. «Obişnuiește-te. Altfel n-am mai putea face nici atîta cît facem. Nu ne putem pune cu soarta». S-a apropiat și mai mult de mine, mi-a luat capul în mîini, m-a sărutat pe pleoape și m-a condus la ușă. Călugărița portugheză mă lega de Gabriel. Amintirea Luciei Cantemir mă lega de Costi Gheorghiu. Boala și nenorocirea oamenilor mă apropiau de domnul General. Domnul Alexandros fumase trei pachete de țigări pe zi, timp de douăzeci de ani, fusese pilot de încercare și făcuse și parașutism, îndeletnicire de pe urma căreia i se tasaseră cam de trei centimetri vertebrele. Nu mai fuma, făcea opt kilometri pe jos, zilnic, mofete o dată pe an, injecțiile alea - niște anticoagulante nemțești - zece zile pe lună. «Domnișoară, dumneata n-ai mîini, ai aripi. Ferice de pacienții dumitale», mi-a spus domnul comandor după injecție, în timp ce-și apăsa vena cu vată înmuiată-n spirt, în vremea asta, doamna Alexandros ne privea ca o cloșcă îngrijorată să nu-i fure uliul vreun pui, iar mie-mi urmărea mîinile mai ceva decît dac-aș fi pus bombe. Cam de-aceeași vîrstă cu soțul ei, frumușică, șatenă cu ochii verzi, foarte îngrijită, cu un păr bogat, cîrlionțat natural, cu trăsături fine, mărunțică, bine proporțională, cu-o manichiură impecabilă, doamna Lia Alexandros era o persoană plăcută, în toată alcătuirea ei te frapa aerul de veveriță în permanentă căutare de ceva, și ochii extraordinar de mobili, dornici să nu le scape nimic. Drept recompensă pentru succesul meu în privința venelor belalii ale domnului comandor Leonidas Alexandros. doamna Lia m-a tratat

cu o dulceață de cireșe amare și m-a invitat să iau loc pe-un fotoliu „Biedermeier” din salonul de la parter, salon care avea pe puțin șaiszeci de metri pătrați, era pardosit cu dale de marmură trandafirie și neagră, iar pereții îi arătau ca la un adevărat muzeu. Cei doi, lungi, paraleli erau acoperiți cu tablouri, cel din fundul încăperii - cu obiecte metalice decorative, cu cloazoneuri, o avere în bani și în frumusețe. «I-ai găsit haină mamei dumttale ?». «I-am găsit o scurteică de postav negru, căptușită cu vulpi de-ale noastre. Nu frumusețea dumneavoastră de haină, dar ceva potrivit pentru la noi, la țară». «Eu i-am vîndut scurta mea de călărie unei dansatoare de la „Tănase”. Noi copii n-avem. Pensia lui Leonida, soțul meu, ne-ajunge. dar vrem să nu ne privăm de nimic. Facem toate excursiile care se organizează prin democrații, pe la ruși, prin Grecia, la familia lui. Ne lasă la familia lui și fiindcă acolo toți sînt oameni influenți și fiindcă ai noștri, vreau să zic autoritățile - ezitase pînă să aleagă acest ultim cuvînt -speră să nu ne mai întoarcem și să le rămîină casa cu tot ce vezi în ea. Eu am făcut Literale și Filosofia, dar n-am profesat niciodată. Dumneata ce școală ai ?». «Liceul și acum fac Școala de Surori». «Am înțeles că lucrezi și cu nepotul meu, doctorul Costi Gheorghiu, fiul soră-mii». «Cînd mă nimeresc să fiu în tură cu dînsul. Domnul General operează mult cu domnul doctor Gheorghiu fiindcă-l socotește cel mai bun din tînăra generație». «Păcat că la-nsurătoare n-a avut noroc. S-a-nsuraț din anul doi de facultate cu o studentă la Farmacie. Frumușică și la locul ei, nimic de zis. Taică-său, tatăl fetei, tocuse bunătate de avere la cărți și din '40 dus a fost, nu se știe unde. Mama Luciei - așa o chema pe nevasta lui Costi - nu știa decît vizite, cuconet, teatre. concerte, bătut magazinele, pe urmă talciocul, mîncare din ziar și casa vraisește. Cînd erau tineri, în anul trei, această cucoană a murit subit, în plină tinerețe, în plină frumusețe. După moartea ei, Costi și Lucia au plecat de la soră-mea și s-au mutat în apartamentul în care locuise mama Luciei cu Lucia pînă se măritase. Nu-ți spun de cîte ploconeli și de cîte intervenții a fost nevoie ca să fie trecut contractul de închiriere pe numele Luciei. Pusese mai demult ochii un „tovarăș” pe apartament, încă de pe cînd trăia mama Luciei. Au muncit Costi și Lucia ca niște salahori ca să pună casa la punct. Era pe strada Frumoasă, genul de garsonieră dublă, cum se purta între cele două războaie: un hol mare, un dormitor, baie mare și-o chicinetă. cit să-ți faci un ceai sau o cafea, nu ca să gătești pentru o familie. Soră-mea și cumnatu-meu le dădeau lunar o sumă din care să se chibzuiască ei cum se pricepeau. Și, ce e drept, tinerii o dată nu le-au cerut un leu în plus. Soră-mea și cumnatu-meu n-au fost deloc încîntați de căsătoria asta: ce-i trebuia însurătoare unui băiat de douăzeci de ani, student la o facultate atît de grea; și nici fata nu-i entuziasmase, mai ales din cauza familiei din care se trăgea». «Ce vină avea ea că se născuse din asemenea părinți ?». «Sigur că n-avea. Dar orice părinte vrea să-și vadă copilul intrat într-o familie de oameni așezați. Păreau că se-nțeleg perfect, vreau să spun Costi cu Lucia. Și după șase ani, pac - divorțul. Nimeni n-a știut de ce. Lucia a fost farmacistă la Spitalul Militar pînă acum un an, cînd au dat-o afară fiindcă a rămas fratele maică-sii-n

Franța. Era mare mahăr pe la Comerțul Exterior. Apoi, Lucia s-a sinucis. Ai cunoscut-o ?». «Da. Un fel de-a spune. Mergeam cîteodată să-i cer medicamente care nu fuseseră trecute-n condică. Atît». «Și ce impresie ți-a făcut ?». «Avea ceva îngrijorat în privire. Parcă aștepta să i se vestească o catastrofa. Altminteri era atît de săritoare, atît de binevoitoare. Chiar dacă nu găsea medicamentul cerut îți dădea unul cu o compoziție apropiată și o hîrtiuță cu explicații pentru doctorul care ceruse medicamentul. Tot spitalul a regretat-o. Toată lumea a fost la incinerarea ei». «De-acolo te știi. Acolo te-am văzut prima oară. În talcioc nu știam de unde să te iau». «Viața e-atît de nedreaptă cu unii oameni». «Dar mei ea nu trebuia să facă ce-a făcut. Dintre prietenii noștri atîția trăiesc numai din ce vînd în talcioc, dați afară din case, duși la pămînt pe jos». «Știi și văd și eu, doamnă. Injecțiile m-au dus prin multe case. Nu toți oamenii sînt făcuți la fel. Unii cad pradă disperării, în timp ce alții rezistă. Eu una zic, în sfîrșit zic și eu, că numai unul Dumnezeu ne poate judeca». «Ai dreptate. Mă gîndesc la Costi; o avea și el vreo legătură, că văd că de-nsurat n-are de gînd ?». Am dat din umeri. «Prin spital nu se vorbește nimic ? Fiindcă de obicei lucrurile astea se află, sînt comentate». «Eu una chiar nu știu nimic și n-am auzit nimic».

I-am cerut voie doamnei Alexandros să mă uit la tablouri și la obiectele de artă. Nu era tablou sau lucru pe care nu ți l-ai fi dorit, problema se iveau doar dacă ar fi trebuit să-ți alegi unul dintre ele. Mie mi-a rămas sufletul la Un drum în pădure de Andreescu, la niște Floarea soarelui de Luchian și la un Interior de Petrașcu. Interiorul ăsta avea un colorit de miere, mai frumos și mai cald, de castană coaptă, decît al celui cu șapte sute de lei de la Consignația de peste drum de Universitate. «Ce ți-a plăcut cel mai mult, domnișoară ?». «Spuneți-mi „Argentina”. Cel mai mult și mai mult ? Dacă m-aș afla într-o expoziție cu vînzare și aș avea bani, mi-aș cumpăra Drum în pădure». «Andreescu». «Da. îmi pare bine că zece zile pe lună am să-l pot privi, ca să-l țin minte toată viața».

A doua zi am aflat un moment în care să-i spun lui Costi Gheorghiu că-i făceam injecții comandurului Alexandros. «Le beau Leonidă», a zis Costi cu-o ușoară ironie. «Nu poți spune că nu e frumos». «Cîte muieri s-au încăierat pentru el, făceam o divizie. Dar, ce e drept, casa a fost casă și Lia, nevasta lui, de neînlocuit. De mine nu te-a-ntrebat Lia ?». «I-am spus că Generalul te consideră cel mai bun doctor dintre cei tineri». «Și mai departe ?». «Dacă ai vreo legătură; și i-am spus că nu știu, deci i-am spus adevărul». «N-avea grijă că mă descoase ea și pe mine în privința ta». «N-are decît».

Oriunde m-aș fi dus, orice-aș fi făcut, grija alor mei nu-mi dădea pace. Nu băgăm o-mbucătură-n mine fără să mă gîndesc la ei: «Oare ei ce-or mînca ? or avea lemne ? or fi sănătoși ?». Gelu se ducea destul de des pe-acasă și-i ajuta în gospodărie, o zi-două cit putea și el să rupă fără să riște să-și piardă bursa. Aș fi vrut să am pentru părinți o mie-ntreagă din care să-și pună dușumele de scînduri măcar în odaie și-n prispă. Să nu mai stea cu pămînt pe jos. Viața mea de orășeancă mi se părea o trădare față de ei, un furt din viața lor. «Ce e cu

tine, Argentina ? Ți s-a-ntîmplat ceva ?». «Grijile, domnule General, grija alor mei...». «Argentina, tu ți-ai dorit vreodată să mori ?». «Numai o dată ?! De cîte on zbiera Taica la noi. aș fi vrut să mă culc și să nu mă mai scol. De cînd a murit farmacistă Lucia Cantemir am început să mă-ntreb de ce mi-e mie mai frică». «Și ?». «De trecerea timpului. Parcă fiecare zi mi-o fură cineva. E-atît de monotonă viața și fără bucurii». «Hai să-mi faci masaj ca să vezi ce palpitantă e viața. Of ! fată dragă». «Domnule General», am început eu în timp ce-i masam ceafa, «de cînd muncesc în spital mi-e frică și de nepăsarea oamenilor. Mai ales cît am fost infirmieră, m-a izbit nepăsarea față de omul dependent de bunăvoința altuia și pentru un pahar cu apă. Nimeni nu se-nchipuie cinci minute în situația omului imobilizat, l-am înțeles pe cei care-și rugau moartea. E-atîta nepăsare pe lumea asta». «Ei, Argentina, și cîtă-ai să mai vezi ! Dac-ai să lucrezi tot prin spitale, așteaptă să ne pensionăm noi, ăștia bătrîni, care-am făcut de drag Medicina, și să-i vezi pe ăi care-au să vină după noi». M-am gîndit la doctorii «politicoși», cum le spunea Costi Gheorghiu, «políticos» de la «politică». La o secție le și venise un șef nou care, cică, avea părinți «ilegaliști», înlocuise un șef care, cică, avea în neam generali «antonescieni». «Ce ziceți, domnule General, de-nlocuirea generalului Vîlceanu ?». «Norocul lui că l-au pensionat. Iar despre noul șef ce să spun ? Măcar de n-ar fi vreun bou, iar dacă e bou, măcar să-i lase pe ălalți să-și facă meseria».

Pe vremea aceea, organele de la «ochiul și timpanul», cum aveau să se numească-n popor, încă lucrau cu cele două elemente dăruite de mama-natură. Oamenii încă mai vorbeau liber între patru pereți. Mai tîrziu, cînd voiau să-și comunice cîte ceva, la care era bine să n-ai martori, ieșeau în aer liber. Costi Gheorghiu mă invita la cofetărie, la plimbări cu motocicletă, iar cînd se nimerea să fie de gardă în tura mea de noapte, stăteam de vorbă cu ceasurile, despre cărți, despre muzică, despre istorie și chiar despre căsătorie.

«Căsătoriile sînt de trei feluri: foarte reușite, care se despart prin moarte; foarte proaste, care se despart prin tribunal; mediocre - cele mai durabile». Așa le-mpărțea el. «Părinții tăi unde se-„ncadrează”, Argentina ?». «La durabile». «Și-ai mei, la fel». Cu toată discreția relației noastre, de pură prietenie, vorbe tot ne-au ieșit. Noroc că, fiind amîndoi necăsătoriți, nuncălcam flagrant și scandalos morala proletară. «Adelina, am văzut ieri pe fereastră că te-a condus un tînar. N-are rost să umblați pe drumuri. De ce nu-l inviți la tine ?», mi-a spus doamna doctor Zam-firescu într-o seară cînd trebăluiam prin bucătărie. «Nu mi-aș îngădui s-o aduc nici pe Maica la dumneavoastră-n casă, fără să vă cer voie». «După cum vezi, ai binecuvîntarea mea». «Doamnă doctor, cu-acest tînar sînt prietenă și-atîta tot». «De ce nu vrei să fiți mai mult decît „și-atîta tot" ?». «El nu-mi dă nici un semn c-ar vrea altceva decît prietenie». «Adelina, înainte de-a mă mărita, am iubit un bărbat cum n-am mai iubit pe nimeni. S-a-nsurat cu verișoara mea primară. La nunta lor, cînd abia-mi țineam lacrimile, acel bărbat mi-a spus: „Olga, eu pe tine te-am iubit, dar tu nu mi-ai dat nici un semn că-mi doreai iubirea”. Dă-i un semn tînarului ăsta, că-i dorești iubirea». «Numai că eu nu-l iubesc și, din

fericire, nici el pe mine. Fiecare iubim în altă parte, unde n-ar trebui». «Și-atunci ?». «Ne oblojim singurătatea», «îmi pare rău pentru voi, Adelina». «Și mie-mi pare rău, doamnă doctor». «Totuși, invită-l la tine».

De multe ori simțisem că doctorul Gheorghiu avea ceva pe suflet, ceva despre care încă nu știa cum să-mi spună. Cu toată lipsa mea de experiență în privința bărbaților, intuiția mă făcea să-i bănuiesc o iubire care nu se putea petrece la vedere. Evocarea atît de frecventă a lui Radu, prietenul său dispărut, și-a clipelor de neuitat trăite în casa verișoarei acestuia, mi-au îndreptat gîndul către obiectul iubirii lui Costi. Mona. Măritată, cu doi copii, cu zece ani mai mare decît Cosîi. Eu nu-l mai văzusem pe vărul meu Gabriel de doi ani și totuși nu era zi în care să nu-mi apară în minte. O vorbă spusă de cineva, un obiect oarecare, brusc îmi trezeau imaginea lui. Se spune că ochii care nu se văd se uită. E drept, și așa se-ntîmplă cel mai adesea. Dar cineva, cu-o memorie care nu lăsa rănile să se-nchidă, spusese că distanța stinge focul mic, în timp ce-l întetește pe cel mare.

Acestui nefericit tip de memorie îi aparține Călugărița mea portugheză. Tip care se rărise odată cu trecerea timpului, el fiind chiar de la natură mult mai slab reprezentat decît cel înzestrat cu fireasca uitare a ochilor care nu se văd. Pentru a fi sinceră cu mine, cea de la douăzeci de ani și cea de mai tîrziu, trebuie să spun că, orice se-ntîmpla în jurul meu, oricît de apăsătoare eram de griji și mereu împinsă de la spate de drămuirea timpului, nimic nu-mi lipsea mai mult, mai acut, decît dragostea. Cînd iubești, diferența de vîrstă este ne semnificativă. De ce n-ar fi iubit Costi Gheorghiu o femeie cu zece ani mai în vîrstă decît el ? De ce n-ar fi iubit vărul meu Gabriel o femeie care, așa cum aveam să aflu curînd, era cu opt ani mai mare decît el.

Gabriel și Laura, căsătoriți întretimp, s-au mutat la București cînd terminasem eu anul doi la Școala de Surori. Și-au cumpărat, adică ea și-a cumpărat un apartament pe bulevardul Dacia, aproape de părculețul Ioanid. Îndată ce s-au instalat, ne-au invitat la ei, pe mine și pe Gelu.

În drum spre bulevardul Dacia îmi tremurau picioarele și-mi simțeam inima-n gît. Cred că și Everestul l-aș fi urcat mai ușor decît cele douăzeci și una de trepte ale unui etaj, pînă la apartamentul lor. Ne-au deschis ușa amîndoi. Eu mutam o plasă dintr-o mîină în alta. Din talcioc, le cumpărasem, ca de casă nouă. un vas lung și subțire de alamă, sugerînd un trup de femeie. De la florăreasa de la Romană, alesesem cinci frezii de culori diferite, l-am întins Laurei vasul - dar de casă nouă. «Să vă poarte noroc !». Ea m-a sărutat, mi-a mulțumit. Gabriel m-a sărutat pe amîndoi obrazii. Sînt momente-n viață cînd te miri cum de nu mori. Cred că o clipă-două mi-a stat inima-n loc.

Laura era brună, cu păr bogat, negru-albăstrui, cu un ten mat alb, cu ochi cenușii, cu o față subțire, dăltuită ca o camee. Înaltă, suplă, cu sîni care-i împungeau puloverul, cu picioarele cele mai lungi și mai rasate pe care le văzusem vreodată, îi luam seama ca unui obiect de artă. «Vrei s-o zugrăvești de te uiți atîta la ea ?», m-a-ntrebat Gabriel pe tonul lui de ușoară

zeflemea. «E-atît de frumoasă și mai ales deosebită», am răspuns eu cu un aer con-statativ și-am învăluit-o pe Laura într-o privire caldă, admirativă. Ciudată e firea omului. N-am înțeles nici pînă astăzi cum te poți vindeca într-o clipă de-o boală pe care-ai purtat-o în tine ani de zile. N-am încercat să mă compar cu Laura și nici vreun sentiment de inferioritate n-am simțit privind-o, nici invidie, surprinzînd între ea și Gabriel privirile discrete pe care și le-aruncă doi oameni care se iubesc. M-a vindecat de vărul meu superioritatea Laurei față de el. Toată ființa acestei femei emana ceva profund, de calitate, și o subtilă știință de-a nu dori să se facă remarcată.

Gabriel era același tînăr inteligent, cu un simț al realității de invidiat, spiritual, ușor ironic, dar și nițel superficial. Era din categoria celor care-și dirijau seriozitatea doar în anumite direcții, găsind că lumea, în general, nu merită prea mare osteneală. Frumusețea, cu avantajul ei de-a-ți atrage atenția și admirația și de-a nu avea nevoie de argumente, este adesea un element stimulator de superficialitate, superficialitatea unei mari încrederi în tine însuți, a unei uitări a fugii ireparabile a timpului. Este un element folositor din punct de vedere al efectului social și, mai ales al celui dintre sexe, dar, general uman, uneori poate fi chiar dăunător. Pentru prima oară de cînd ne știam, mi se părea că lui Gabriel frumusețea avea să-i aducă mari foloase, dar avea să-i și strice, învăța temeinic, fiindcă dorea s-ajungă cineva în meseria lui. Îl stimula și situația nevastă-sii care, la treizeci de ani, era asistentă universitară, specializîndu-se în neurologie și punînd de pe-acum diagnostice pe care le confirmau cei mai de seamă doctori din domeniu.

După ce am mîncat o mîncare gospodărească, din care n-a lipsit «zupa» de găină cu tăieței de casă, subțiri ca sco-bitorile, eu și cu Laura ne-am dus în bucătărie să spălăm vasele și să le punem la locul lor. Cînd am ajuns la cafele, Gelu și Gabriel au rămas în hol, noi, femeile, am trecut în dormitor. Dormitor cu pat de mijloc, din alamă, acoperit cu o cuvertură de catifea de-o culoare între viorele și liliac, la cap cu un sul ornamental din aceeași catifea, fronsat în amîndouă părțile și terminat cu doi nasturi mari, îmbrăcați și ei tot în catifea violet. Mobilele erau „Biedermeier”, șocolatii; deasupra patului se afla un nud de Tonitza; de fapt, spatele unei femei și un semiprofil. Covorul oriental de pe jos era o îmbinare de șerpuin violet, corai, verde-stins, liliachiu, albastru cum e cerul, prelinse printre altele mai intense de culoarea castanei. Ceva pe care ți-era milă să calci. Dacă doamna Despina - cu delicatețea și cu diplomația care o caracterizau - nu ne-ar fi-nvățat că la oraș, într-o vizită, oamenii nu-și scoteau încălțăminte, m-aș fi lăsat sigur în ciorapi pentru a călca pe-asemenea frumusețe. Ne-am așezat în fotolii, în față fiecare cu-o măsuță cît o farfurie mare, pe care ne-am pus ceașca de cafea, dintr-un porțelan albastrui, atît de subțire și de transparent, că mi-era și frică s-o duc la gură. Vorba s-a legat ușor între mine și Laura. Nici una dintre noi nu voia să pară altceva decît ceea ce era. Ea știa despre mine tot ce poți afla despre un om de la alții. Eu despre ea nu știam de fapt nimic.

Mi-a povestit viața ei de copil unic a doi medici cunoscuți, oameni cu stare, intelectuali din neam în neam. Lecții de pian, de limbi străine, excursii în străinătate, pînă la începutul războiului. Copil ascultător, bun la carte. Intrase la Facultate ca o scrisoare la cutie, fiindcă de mică își îndreptase toată atenția spre acele obiecte care erau obligatorii pentru admiterea la Medicină, în anul întâi se-ndră-gostise nebunește de profesorul de Anatomie, divorțat de multă vreme, vreme populată de cohorte de femei pentru a căror «cucerire» n-avusese nevoie să-și pună armură și nici să se travestească. Așa cum unor bărbați, destui la număr, orgoliul și apetitul le sînt cu-atît mai înfocate în obținerea grațiilor unor femei cu cît acestea prezintă o mai lungă listă de foști «combatanți» la budoar, tot așa, unele femei își fac un punct de onoare din relația cu un bărbat campion la ridicatul fustelor. La nouăsprezece ani, Laura se-ndrăgostite cu toată ființa, fără nici un gînd de-a se-nscrie într-un șir de femei aureolate de trecerea printr-un pat cu temeinică reputație și nici de-a-și dovedi vreo superioritate asupra acestora. Se-ndrăgostise și de dragoste și de profesor, care pălise cînd dăduse cu ochii de Laura, iar mima, socotită de mult imună la altceva decît la variația amuzamentului, îi bătuse în piept ca un ciocan. Cuprins de efervescența bărbăției care-și trăiește ultimele văpăi - copleșit de frumusețea și de seriozitatea Laurei, căreia îi strecurase-n vine patima lui - la cincizeci de ani, profesorul Alexandru Mihailopol se însura cu tînăra lui studentă, scandal izîndu-i părinții și scandalizînd opinia publică. Se căsătoriseră în 1942, la Sibiu, în timpul refugiului, în '45 se întorseseră cu toții la Cluj. «La Sibiu, din ziua căsătoriei n-am mai stat cu părinții. La Cluj, de asemenea. De cîte ori mă vedeam cu mama, ea avea grijă să-mi spună „măcar copii să nu faci cu el". Cît am stat la Sibiu, într-o singură cameră, nu se punea problema copiilor. La Cluj s-a făcut 1946 pînă ne-am văzut în casa lui Alexandru, pe care mai întâi a trebuit s-o punem la punct și s-o mobilăm, fiindcă nici uși nu mai avea, darămite mobilă, în ziua cînd eu îmi dădeam ultimul examen de anul cinci, Alexandru a murit în timp ce examina un student. Mi-a ajuns la urechi că intrase-n sala de examen foarte enervat. N-am aflat nici de ce, nici de cine». A urmat o tăcere pe care eu n-am avut curajul s-o-ntre-rup. «Cînd o fată de douăzeci de ani se mărită sau are o relație cu un bărbat de vîrsta părinților ei, greu e să nu-ți închipui că n-o face din vanitate sau din interes. De cîte ori n-am auzit în spatele meu spunîndu-se: „Ăsteia nu-i ajungea bănetul lui tată-su și-al mîne-sii, avea nevoie și de averea craiului de Mihailopol". Afară de el și de părinții mei, nimeni n-a știut cît l-am iubit pe Alexandru. Nu știu cum am terminat Facultatea. Intrasem într-un fel de automatism. Umblam ca-n transă. Afară de Facultate și de-nvățat nu mai știam nimic. Mi-aduc aminte că-n timp ce-mi făceam stagiul, la chirurgie se afla un bolnav cu-o infecție la un picior, ceva ce mirosea atît de-ngrozitor că nimeni nu voia să-l panseze. Ei bine, eu l-am pansat, l-am dezinfectat, i-am făcut penicilină fără să-mi pun mască și fără măcar să strîmb din nas. Peste două luni, nu ne venea să credem, omul a plecat pe picioare de la chirurgie. Cînd a venit să-l ia acasă, nevastă-sa m-a-ntrebat: „Cum vă zice, domnișoara doctor ?".

„Mihailopol”, i-am răspuns. „Pe numele de botez să-mi spuneți, ca să vă pun la acatist și să ne rugăm de sănătatea dumneavoastră și să vă ia Domnul năframa întunecată de pe suflet”. Știința nu e-n stare să explice de unde li se trage animalelor, copiilor și oamenilor simpli darul de-a pipăi sufletul omului... De la moartea lui Alexandru, între mine și lume se-nălțase un zid. Chiar și cu părinții mei, relațiile erau formale. Am refuzat să locuiesc cu ei. Am rămas în casa în care fiecare lucru, fiecare ungher mi-l amintea pe el, pe noi doi. Aerul meu absent, de „pustnică rătăcită printre oameni”, cum avea să-mi spună Gabriel, descuraja orice bărbat care-ar fi avut de gând să se-apropie de mine. Gabriel e singurul care, cu privirea lui sfredelitoare și fără menajamente, m-a trezit din nou la viață, într-o zi m-a oprit pe stradă și fără pic de ezitare mi s-a adresat, uitându-se fix în ochii mei: „Doamnă doctor, pînă cînd aveți de gând să trăiți ca o pustnică rătăcită printre oameni ? Nu vă castrați viața. Lăsați-vă iubită și iubiți.

Pentru asta sînt făcute ființele vii. Sărut mîinile”. M-a sfredelit din nou cu-o privire care-mi spunea tot ce dorea el de la mine. Sub dogoarea privirilor lui m-am topit ca un sloi de gheață. Așa a-nceput dragostea noastră. Măritîndu-mă cu Gabriel, mi-am scandalizat părinții - mai ales pe mama - cel puțin cit la prima căsătorie. „Cu opt ani mai tînăr decît tine și tot regățean ca și primul. Ce, s-au terminat bărbații de pe lume ?”. E greu să le explici unor părinți, trăiți într-un convenționalism călduț, că fiica lor nu se poate lipi decît pasional de-un bărbat. Ne-am mutat de la Cluj, ca să nu fim mereu o spină iritativă pentru familia mea. Am împlinit treizeci de ani. Vreau să fac repede un copil-doi. Vrea și Gabriel, deși el are numai douăzeci și doi de ani». «Cînd s-a născut frate-meu, Gelu, Maica nu-mplinise șaptesprezece ani, iar Taica abia mergea la armată. La țară și la lumea simplă de la oraș, oamenii se căsătoresc foarte tineri. Măcar la noi în Oltenia. Ca să aibă timp de crescut copiii și ca să-i vadă la casele lor. În satul nostru, toate fetele de-o seamă cu mine sînt măritate și au măcar cîte-un copil. Părinții noștri au vrut cu orice preț să ne cîștigăm pîinea la oraș. Să nu mai dăm cu sapa. Oraș-oraș, dar Maica tare-ar mai vrea să mă vadă măritată». «Și nu e nimic în perspectivă ?». «Chiar nimic». «Nici o iubire ?». «Am fost îndrăgostită de-un bărbat însurat. El n-a fost îndrăgostit de mine. Acuma începe să-mi treacă». «Și nici un bărbat nu bagă de seamă că ești o fată inteligentă, cuviincioasă, deosebită ?». «Bagă de seamă șeful secției, care din infirmieră m-a făcut soră la sala de operații, la Ortopedie, om la cincizeci și opt de ani, însurat, și un doctor tînăr; cu el sînt prietenă cum aș fi cu o femeie». «Cine o fi să fie-al tău are să fie». «Toate sînt scrise undeva. Dacă e ceva lipsă pe răboj poți să te dai de-a rostogolul și tot lipsă rămîne». «Bănuim atît de puțin despre noi-înșine. Pe la unsprezece-doisprezece ani îmi închipuiam c-aveam să iubesc un tînăr blond, cu ochi albaștri și că aveam să ne ținem o viață de mînă. Colege de-ale mele erau îndrăgostite de actori de cinema. Eu eram îndrăgostită de-nchipuiri. Afară de bărbatul însurat de care mi-ai pomenit n-ai mai fost îndrăgostită de nimeni ?». «Cît am făcut liceul am fost internă. Mergeam duminica la parcul Bibescu,

parcul oraşului, cu pedagogele, două nemţoaice bătrîne, mergeam cîte odată la cinema în aceeaşi formaţie, în vacanţe o ajutam pe Maica-n gospodărie. Băieţii de vîrsta mea aveau fiecare fata lui, iar pe mine şcoala mă scosese din rîndul lor». «Eşti atît de tînără». «Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă». «Se schimbă cînd nici nu-ţi dă-n gînd. Chiar ai vrea să fii măritată ? Ai vrea să ai copii ?». «Mi-a mai pus cineva întrebările astea. Pentru moment n-aş vrea să fiu măritată şi nici copii n-aş vrea. Vreau să-mi fac un loc în lume, să cîştig o pîine mai albă decît a părinţilor mei». «Fă Medicina». «De cînd muncesc în spital, nu mă trage inima; de-altfel nici înainte». «Totuşi e o meserie în care, în afara binelui pe care-l faci, măcar ți se spune „săru' mîna"; din convingere', din interes, totuşi nu ți se bate cu pum-nu-n masă, iar bolile nu țin seamă de regimul politic». Laura se oprise brusc și parcă se simțea jenată de ultima ei frază. Se gîndise, cred, că noi două, provenind din lumi diferite, mai ales într-o vreme cînd «lupta de clasă» acoperea atîtea nedreptăți și ticăloșii, puteam avea păreri diferite în privința «regimurilor politice». Pe unii ca mine, ca frate-meu Gelu și ca văru-meu Gabriel, regimul ne emancipase față de pămîntul pe jos dobîndit la naștere. Căpătasem burse la liceu în fostul regim, și eu și Gelu și Gabriel, fiindcă fusesem buni la căite, însă eu și cu frate-meu nu trebuia să uităm nici sprijinul, nici îndemnul nașilor noștri, nemaivorbind de amărății noștri de părinți care un vis aveau pentru noi: să nu mai dăm cu sapa. N-am putut să nu zîmbesc gîndindu-mă la-ntrevederea dintre Laura și «tanti» Mița, soacră-sa. «Unchiul» Ionel, socrul, avea să tacă bietul de el, ca peștele-n baltă, cînd o vedea cum s-a ajuns fiu-său ăl mare. Dar mă gîndeam cum avea să-și stăpînească limbanța, «tanti» Mița. Gabriel n-o păcălise pe Laura în privința provenienței lui și nici în alte privințe: socoteli de ordin material și social poate nu-i lipsiseră cînd pusese ochii pe ea, dar de iubit se iubeau. Fără demonstrații în fața lumii: fără ținut de mîină, luat pe genunchi, sărutări și alte asemenea trucuri din arsenalul de luat ochii spectatorilor, era limpede că se iubeau. Pluteau în jurul lor acele efluvii ale înțelegerii, ale nevoii unuia de celălalt, așa cum în multe căsnicii, oricît de stăpînită, se simte totuși indiferența partenerilor, dacă nu chiar disprețul și vrajba dintre ei. Am simțit că Laura și cu mine, cu toate cîte ne deosebeau, eram una pe gustul celeilalte și aveam ce să ne spunem. Trăită în spital, într-o specialitate în care se văd nenorociri, mai toate fără leac, Laura avea o-nțelepciune mult peste vîrsta ei și-un fel de-a-și privi semenii ca pe niște egali. Pierderea omului pe care-l iubise cu fervoarea vîrstei adolescente lăsase urme, fără dar și poate, într-un suflet care oricum nu era predispus la superficialitate. La despărțire, ne-a-ndemnat să venim pe la ei și neinvitați, doar cu un telefon în prealabil. «Sînteți singurele noastre rude din București», a adăugat Laura din ușă. «Da' știu c-a niment-o Gabriel al nostru», mi-a spus frate-meu în timp ce mergeam spre Universitate, unde ni se despărțeau drumurile. «Ce casă, ce mobilă, ce lucruri...». «Mai mult decît astea toate - ce nevastă ! La cît e de frumoasă și de avută puteai să te-aștepți să fie vreo fluștura-tică». «Soru-meo, sîmbăta viitoare e reuniune cu dans la noi la Facultate-n hol.

Începe la șapte seara. Vino și tu. Poți să inviți un băiat». «Sînt în tura de după amiază. Termin la zece». «Vino cînd termini. Reuniunea ține pînă spre douășpe și ceva. Pe urmă te ducem noi acasă, la doctorii tăi». «Mă duceți ?». «Eu cu vreun coleg». «Am să-ncerc să vin, deși nu știu să dansez». «Știi sîrba, alunelul, brîulețul și n-o să nimerești să faci doi pași la dreapta, unul la stînga, la tangou ?!». «Oi nimeri eu, și, la urma urmei, nu dau nici un concurs». «Eu chiar te rog să vii».

La reuniunea dansantă aveam să mă duc singură. Pe cine să fi invitat ? Pe Costi Gheorghiu nu-ndrăzneau. În rest - pustiu, în ce să mă-mbrac se găsea. Nici o problemă. Aveam să mă sfătuiesc cu doamna doctor și cu nașa. Pînă atunci mai era o săptămînă - timp berechet. De vreme ce puteam veni însoțită, era limpede că Gelu nu voia să-mi prezinte vreun băiat. Probabil că pusese ochii pe vreo fată. Încercam să-mi concentrez gîndul asupra reuniunii dansante, cînd de fapt toată ființa mea se clătina ca o zdreanță bătută de vînt.

În vremea copilăriei, după ce uscam bășica porcului, o atîrnam pe sîrma de rufe și ne uitam la ea cum o mișca vîntul de parcă o dădea-n leagăn. Tare-aș fi vrut pe-atunci să fiu eu bășica legănată de vînt, și să uit de lume, din ceea ce pricepea din lume mințișoara mea de copil. Acum însă mi se făcea un dor de pădurea noastră de tei și de norii de pe cer în care-mi pierdeam privirea. Orice gînd era bun să-l îndepărteze pe cel legat de-nțîlnirea mea cu Gabnel. Știam cum te strîngi ca un ghem dorind ființa iubită, vrînd parcă să te zdrobești singur în lipsa brațelor, a coapselor și-a buzelor care să te zdrobească, știam cum tînjește sufletul după ființa iubită, însă nu-mi închipuisem cît doare descompunerea iubirii, cît doare golirea propriei ființe de altă ființă, cît doare schimbarea unei imagini.

Descompunerea unei iubiri seamănă cu chipul unui mort în care ți-e greu să regăsești ființa pe care ai cunoscut-o vie. Peste sufletul meu parcă plouase cu cenușă. Un suflet văduv. Sufletul omului îndură amărăciunea, îndură umilința, îndură jignirile, dar mai greu decît orice - golul și mai ales golirea. Văzusem oameni morți fiindcă nu li se oprise la vreme o hemoragie. Golirea sufletului nu te omoară, dar te sleiește.

Ciudat cum sufletul parcă e o copie a sistemului sangvin. Trăind lîngă atîta durere trupească, însoțită de-atîta amărăciune sufletească, toate judecățile mele porneau totuși de la suferințele trupului. Degeaba mă sfătuia domnul General să mă «nesimțesc» fiindcă numai așa-mi puteam face meseria. Dacă n-ar fi fost domnul General, față de care mă simțeam atît de îndatorată și la care țineam atît de mult încît nu-mi mai închipuiam viața fără el, de mult m-aș fi dus cu săru' mîna la șeful de cadre, ca să mă treacă la serviciul administrativ, la orice post unde să umblu cu hîrtii și nu cu oameni.

A doua zi, la sală, eram în echipă cu domnul General, cu Gheorghiu și cu un căpitan venit de la Buzău. De statură mijlocie, chel bine pentru vîrsta lui, cu o față rotunjoară, cu ochi verzi, semăna a orice numai a doctor nu. N-avea nimic din gravitatea - părănd uneori morgă - a mai tuturor medicilor, și-n spital și dincolo de zidurile spitalului. Semăna a om învățat cu lopata și

cu tîrnăcopul. O arhitectă, pacientă a Generalului, îmi vorbise despre o nuntă la care majoritatea invitatelor era compusă din doctorițe. «Și erau toate îmbrăcate bogat». «Adică ?», am întrebat eu. «Cu toalete scumpe și care s-arate cîte parale-au costat și cu bijuterii de să le cadă capul și mîinile. Mai sînt bine-nte-les și de cele cu măsură și cu gust, care mai lasă și-acasă din ce au. Dumneata lucrezi aici numai cu bărbați, n-ai de unde să știi». Uitîndu-mă la noul nostru doctor, căpitanul Iosif Iuga, mi-a venit să zîmbesc. Am încercat să rni-l închipui femeie și mi-a fost limpede că nu s-ar fi numărat printre cele îmbrăcate cu preț la vedere. Domnul General avusese-n prealabil o discuție cu el, ca să afle cam ce știa să facă. «Domnule General, am făcut frontul din prima pînă-n ultima zi și pe urmă am operat la Spitalul din Buzău». Aveam de operat - «aveam» - un caz greu: o fractură de coloană, cu deplasări de vertebre. Din fericire, fără perforare de măduvă. Un ou moale era beton armat față de bolnavul nostru: cu-asemenea băgare de seamă trebuia să umblăm cu el. Un biet băiat de 22 de ani. Iuga l-a adus el cu pat cu tot la sală. «Ce ne facem cu asepsia '? Ce-ar spune doctorul Lister ?», a zis domnul General mai mult în glumă. «Decît să-i perforăm măduva mai bine o dăm Necuratului de asepsie». Cu doi brancardieri și cu mine pe-o parte, el, Gheorghiu și încă o soră pe cealaltă, cînd ne-a făcut semn din cap am ridicat bolnavul ca pe-o clătită, cu cearșaful de la salon, și l-am pus cu fața-n jos pe masa de operație. «Măi băiete, se cunoaște c-ai făcut frontul», i-a spus Generalul cu admirație. Tot el, Iuga, i-a cercetat toată coloana, cu ochii cînd la bolnav cînd la radiografii, pînă să hotărască unde să-i facă anestezia. Mai întîi i-a scos o seringă de lichid din coloană și abia apoi i-a introdus anestezicul. La fel cum făcea și domnul General. «E bine să fim prudenți cînd e vorba de presiunea din coloană», ne-a explicat Iuga fără să ne privească.

După atîția ani de meserie și fiind un tip meticulos care-și prevedea fiecare mișcare, potrivit intervenției pe care urma s-o facă, domnul General era un om rapid, rapid nu grăbit. Iuțeala de mișcări a lui Iuga n-am mai văzut-o însă la nici un ortoped, ba chiar la nici un chirurg. După un număr de operații, domnul General i-a spus: «Iuga, băiete, în locul dumatăle m-aș duce la Urgență. Rar am văzut un diagnostician și-un practician ca dumneata. Ai o rapiditate în decizie și-o manualitate pe care merită să le transmiți, să faci școală din ele. Spitalul ăsta îți oferă prea puțin pentru capacitatea dumatăle». Dar el avea-n Maramureș, locul lui de baștină, o nevastă cu trei copii. Era fiu de țărani. Se-nsurase din studenție cu fata preotului din sat, învățătoare, care mai apoi făcuse Literele la fără frecvență. Se iubiseră de copii. Știa și el unde i-ar fi fost locul, dar aștepta să capete o casă unde să-și aducă familia. Pentru moment dormea-n spital.

Prin relațiile domnului General, fără dureri de cap. obținusem buletin de București, cu viză de flotant în Doctor Lister. Dintr-o bucățică de doc de culoarea nisipului, găsită-n sacul cu petice-al tușei Lina - «nu se știe, fată. cînd ai nevoie de-un petec» - îmi făcusem o pungă în care-mi țineam buletinul și banii. Cususem țeapăn de pungă un extrafort de-aceeași culoare, îi

calculasem lungimea în raport cu talia, și-mi purtam «valorile» atârinate de gît cum neam de neam, țărancele-și poartă banii-n sîn, mai ales cînd merg la oraș. Buletinul de București era cea mai importantă avere a mea. Eram conștientă că fără bunăvoința domnului General puteam să-mi rup rînduri de pingele și să nu-l obțin, neavînd domiciliu stabil în București.

Domnul General bătea pe la toate ușile și pentru doctorul luga și se-arăta-ngrijorat și pentru situația mea locală. «Argentina, fată dragă, „flotant" nu e o situație stabilă». «Și dacă stăteam la cămin era mai avantajos ?». «Nu. Dar trebuie să ai ceva al tău, ceva pe care să ai adresa fixă pe numele tău».

Doamna doctor Zamfirescu zîmbise cînd îi arătasem cum îmi purtam la gît buletinul, bunul meu cel mai prețios. Din ziua cînd într-un magazin i se furase frumusețe de portofel din piele de șopîrlă, plin cu bani, și-n care mai avea și buletinul și permisul de conducere, nu mai zîmbise, «învățătură de minte: să nu rîzi niciodată de prudența altuia».

Se-apropia sîmbăta cu balul de la Drept. Doamna doctor și cu nașa au intrat în alertă de gradul unu, mai ceva decît dacă ar fi urmat să meargă ele la bal și la un bal de dinainte de război cînd - vorba lor - «erau balurile baluri».

De la război încoace, ca și-n timpul războiului, petrecerile de tineret se numeau «ceaiuri». Se dansa și se și mînca ceva, bufet rece, sendviciuri. Și la Craiova, fetele din oraș, mai ales cele din cursul superior, mergeau la ceaiuri. Aveau ce comenta după fiecare astfel de zaiafet: comportamentul gazdelor, numărul invitațiilor, cum fusese fiecare îmbrăcat, ce flirturi se mai înfiripaseră.

Eu nu-mi făceam nici o problemă cu privire la prima întrunire «mondenă» din viața mea. Rochiile pe care mi le dăduse doamna doctor mi se păreau demne de orice fel de petrecere a anilor '50. Numai că începînd de luni - «reuniunea» urmînd să aibă loc sîmbăta - nu mai rămăsese nimic în garderoba doamnei doctor și într-a nașei pe care să nu-l probez în prezența lor. Pînă la urmă, sufragiile au căzut asupra unei rochii de cașmir pe-un fond gri argintiu cu flori violet, cu un decolteu dreptunghiular care se fixa în părți, de sutien sau de furou, cu două bride. Bustul cam filfia pe-acolo pe unde ar fi trebuit să fie niște sîni mai mărișori și nu bietecele mele țîțe ca două ochiuri la tigaie. Soluția de umplere a golului s-a găsit imediat: un sutien cu burete, care-mi făcea un bust demn de invidiat. «Ar trebui să porți mereu sutien și să mergi cu bustul înainte, mai provocator, să-nțepe ochii cui te vede», a zis doamna doctor; eu m-am roșit de parcă la cine-știe-ce faptă necugetată m-ar fi mpins. «la-l de pe-acum și poartă-l» - era marți — «ca să te obișnuiești cu el pînă sîmbăta». Ce dreptate avea ! Cred că numai caii împiedicați s-or mai fi simțit ca mine cu sutien, îmi venea mereu să-mi duc mîinile la piept, ca să văd dacă obiectul cu pricina mai era la locul lui. Două griji mă frămîntau: mai întîi, să nu scape de pe mine și să-l pierd; și apoi să nu se ridice mai sus de zîșii mei sîni, dăruiți de natură, și să mă trezesc o dată cu un rînd ca lumea, adică sutienul cu burete și cu un rînd prizărit, ceva mai jos. Cînd m-am îmbrăcat de sală, am vrut să-l scot, dar

tot eu ini-am zis: «Cum vrei să te-nveți cu așa ceva dacă n-ai răbdare să-l porți măcar o zi '?».

La sală-mi venea să mă-nghebejesc toată, numai să nu bage de seamă careva că-mi corectasem fizionomia. Florina, una dintre colegele de la sală, care avea două fete gemene, de vârsta mea, amîndouă surori la chirurgie abdominală, m-a cîntărit din ochi oprindu-i drept peste corpul «delict»: «Argentino, nu te mai cocoșa, fată, că-ți vine foarte bine cu țîțier de-ăsta cu burete. Să-l porți mereu. Și-ale mele poartă, că și ele au niște țîțe ca de mîță». Cîte lucruri importante, cîte figuri, cîte voci am uitat o dată cu timpul și uite ce-mi aduc eu aminte, ca și cînd s-ar fi petrecut ieri-alaltăieri. În acea sîmbăta am avut noroc de-o tură ușoară. Nici o intervenție la sală, ci doar trei fracturi banale, reduse de doctorul Iuga și de nenea Virgil, ghipsierul. Cînd să ies din spital, dau nas în nas cu doctorul Iuga. «Încotro așa elegantă, domnișoară?» «La Facultate la frate -meu, la Drept; e-o reuniune cu dans. M-a invitat frate-meu și pe mine». Și el era-mbrăcat cu «țoale bune», cum se zice la noi la țară. Pantofi negri, pantaloni gri, sacou bleumarin, gen marinar, cămașă albă, cravată grenă în dungi. Era altul decît cel ponosit din spital. Dar ca omul care nu umblă bine-mbrăcat în mod obișnuit, avea ceva stîngaci, de parcă ori îl strîngeau pantofii, ori îl țineau hainele pe la vreo-ncheietură. Uitîndu-mă la el și văzîndu-mă parcă pe mine-n oglindă, am înțeles ce voiau să zică doamna doctor și Nașa prin franțuzescul «endimanche». «Eu mă duc la gară să mă văd un ceas cu doi colegi de liceu în trecere prin București. Pînă la ce oră ține petrecerea la studenți?». «A zis frate-meu că ține pînă pe la douășpe-unu». «Te-ai supăra dacă aș veni și eu după ce mă despart de colegi? N-am mai fost la o petrecere studentască din ultimul an de Facultate. Au trecut doisprezece ani de-atunci». Și pe chipul lui întinerit parcă, trecea un zîmbet de nostalgică tristețe. S-a uitat apoi în ochii mei ca omul care-și cere iertare fiindcă ți-a arătat ceva ce n-ar fi vrut să vezi. «Trece vremea și noi cu ea», am spus eu cu tonul bătrînesc al Maicăi și mi-a apărut în suflet chipul Maicăi supt și fără vîrstă, viața ei fără bucurii și mi-a venit să plîng. Doctorul Iuga a deschis gura să spună ceva apoi s-a răzgîndit și m-a atins ușor pe braț. «Ne vedem mai tîrziu».

În holul Facultății, dansul era-n toi. M-am oprit lîngă intrare și-am început să studiez asistența. După felul modest în care erau îmbrăcați, mai ales băieții, în costume pe puncte, mi-am dat seama că erau provinciali, căminiști, categoria care nu lua parte la ceaiuri organizate în cercuri restrînse, de bucureșteni. Fetele erau destul de bine-mbrăcate. Le-am recunoscut repede pe orășence, căministe sau necăministe. Aveau o degajare-n mișcări, în felul cum își țineau capul, cum își priveau partenerul. Veniseră fie cu «băiatul» lor, fie în căutarea unuia. Mi-a atras atenția o fată șatenă, cu un permanent mărunt, cu talie foarte subțire în comparație cu oasele solide care nu păreau să aparțină aceluiași corp. Ochii ei ușor exoftalmici sorbeau un băiat care dansa pierdut cu o blondă gen păpușă. Săraca! Rezema un zid ca și mine. Am dat cu ochii de frate-meu.

Dansa cu-o fată frumușică, brună cu piele albă, cu un păr des, negru-albăstrui, pînă pe umeri,

cu sîm abundenți, cu șolduri rotunde, cu picioare grosuțe, dar frumos rotunjite.

Mă uitam la ei și-am înțeles că puseseră ochii unul pe altul. Ea avea un aer îndrăzneț, o privire hotărîită, țmtită-n ochii lui Gelu, care o sorbeau ca pe-o băutură parfumată și-mbătătoare. Mi-am adus aminte cum stăteam, copil, lipită de nukul Ciocîrlănoaiei, și mă uitam la fetele și la flăcării care jucau în horă. Învățasem de mică să citesc în ochi dragostea dintre tineri. Mi-am amintit și cele cîteva nunți la care fuseseră poftiți și părinții noștri. Taica juca de duduia pămîntul sub el, cu toate tălpile lui drepte ca de urs, și-i trăgea la strigături de s-auzeau pînă-n pădure. Maica juca și ea, că doar se afla poftită la nuntă. Juca fiindcă așa se cuvenea. Dar fără nici o tragere de inimă. Abia aștepta să se termine jocul, și scăpată parcă de-un canon, alerga să vadă ce făceam noi, copiii ei, copiii celorlalți nuntași.

Tinerii pe care-i priveam acum își consumau elanul vîrstei, ținîndu-se decent în brațe cît dura muzica de la un magnetofon „Tesla”, plasat pe-un birou, într-un colț al holului. Responsabil cu magnetofonul era un băiat înalt, brun, cu o privire adormită dar care părea să nu ignore nimic din ceea ce se petrecea în jurul lui. Cînd s-a terminat tangoul în timpul căruia pășisem eu în hol, spunîndu-le băieților de la intrare cine eram, Gelu m-a văzut și s-a apropiat de mine țmîndu-și de mîină partenera. «Sora mea, Argentina sau Adelina, cum vrei să-i spui, și prietena mea, Liliana». Am simțit la Gelu o ezitare pînă să-i atribuie Lilianeii o calitate.

Pe vremea aceea «prietena» luase locul «flirtului», prea compromis de vechiul regim și prea cu miros occidental. Pe vremea copilăriei mele, «prietena» însemna chiar prietenă și nu ca astăzi, adică «amantă», persoană care ține loc de nevastă tară cununie, o «coabitantă» fără forme la Starea civilă. Am aflat că Liliana era studentă la Drept, cu un an în urma lui Gelu și făcea și Academia Comercială «la fără frecvență». «L-am convins pe Gelu să urmeze și el Academia la fără frecvență. Cu două Facultăți ai mai multe perspective», mi s-a adresat Liliana, cu-o voce plăcută, între soprană și contra-altă, cu un ușor «r» în pronunție, care se vedea că e din născare și nu de fandoseală. Cînd începea să vorbească, pe față i se lumina zîmbetul omului mulțumit de sine și de viață, iar din pupile parcă-i țîșneau licurici. Te măsura discret, încît dacă nu erai foarte atent nici nu băgai de seamă. Sînt sigură că-mi știuse din primul moment și numărul de la pantofi, și-mi ghicise și buretele din sutien.

Ca una cu un piept aproape scîndură, am admirat la femei mai întîi bustul, iar celor cu sîni prea mari pentru statura pe care-o aveau nu le găseam cusur, ci le-atribuiam un plus de voluptate. Mi-am închipuit-o goală pe Liliana, cu trupul rotunjour și pietros, alb ca laptele, și l-am înțeles pe frate-meu, Gelu, de ce se-ndrăgostise de ea. Gelu avea-n privire ceva din ironia neagresivă a lui Gabriel. Un băiat înalt, subțire și mlădios ca o nuia, cu un glas baritonal armonizat cu o dicție perfectă, cu trăsături prelungi, cu ochi cum e cenușa. Nu l-aș fi numit frumos, dar oricum unul după care întorceai capul. Mai înalt cu un lat de palmă decît Liliana, alcătuia cu ea o pereche la care-ți era drag să te uiți.

A-nceput din nou muzica. Gelu m-a invitat la dans. Am prins imediat ritmul. Mi-am dat seama

că n-avea nici o legătură cu grosimea glesnelor, a picioarelor otova, ci cu felul cum le mișcai, potrivit muzicii. Și corpul mi se unduia în același ritm. «Ei, soru-meo, ți-era că n-ai să nemerești să dansezi». «Să „nimerești”, Gelule». «Ai dreptate. Bine faci că mă corectezi. Se cunoaște că eu n-am fost elevul doamnei Despina». Simțeam că-i stătea pe suflet să afle ce părere aveam despre Liliana. «Gelule, ține-te, băiatule, de fata asta, că merită. Asta e dintre muierile care saltă bărbatul. Și de te-o ține sub papuc, da' are cine». A oftat ușurat. «Știe ce vrea. A și avut de toate. Ta-su e șef de garaj la mașinile C.C.-ului. Mă-sa e contabilă-șefă la Ministerul Justiției. Mă invită pe la ei la masă duminicile», «înseamnă c-au pus și ei ochii pe tine. Casă au ?». «Pe Plantelor, în buricul târgului. Casă cu grădină. Un hol mare, cu trei dormitoare. Pod, pivniță. Boltă de viță. Singuri în curte. Au îngrijit o bătrână și le-a lăsat casa. Lucrînd, și domnul Ilie și doamna Ilie, unde lucrează, nu le-a luat nimeni camera care a rămas liberă după moartea bătrînei». Aflasem esențialul despre familia în care, după toate semnele, avea să intre frate-meu. Liliana dansase cu un coleg care a condus-o lîngă Gelu și lîngă mine. «Ar trebui să iau o piatră-n gură», am zis eu; «e prima oară cînd dansez». «Să nu mai spui, că nu te crede nimeni», a intervenit Liliana pe tonul ei vesel, de om care vrea să se bucure de fiecare clipă. M-a invitat la dansul următor colegul lui Gelu. S-a simțit obligat să-mi facă oarecare conversație, drept care m-a-ntrebat cu ce mă ocupam. «Soră la sala de operații la Ortopedie, la Spitalul Militar». «Am un văr brancardier la Ortopedie, tot acolo. E fiu de chiaburi și n-a mai avut din ce plăti taxele. Era-n anul trei la Litere, la Filologie cum îi spune acum. Muncește și el și dă la fără frecvență, ca salariat». «Cum îl cheamă ?». «Suciu Andrei». «Ardelean după nume». «Da, că sîntem amîndoi de la Cristian, de lîngă Brașov. Norocul meu că tata-i învățător și n-avem decît două mgăre de pămînt». «Mare noroc să fii sărac !». «Noroc azi e să pari, da' să nu fii». Colegul ăsta se vede că avea mare încredere în Gelu de-mi vorbea mie așa. La un moment dat m-a invitat la dans și tînărul cu aer adormit, cel responsabil cu muzica.

Era chiar frumos, în ciuda aerului său de om¹ abia trezit din somn și nedezmesticit bine. Mă privea din cînd în cînd atent și mi s-apărut că mă strînge-n brațe mai mult decît frate-meu și decît colegul lui. M-a condus ceremonios lîngă frate-meu și lîngă Liliana, s-a aplecat și mi-a sărutat mîna. Se purta ca domnul General, dar acesta aparținea altei generații, cu altă educație, dacă nu dm familia lui de țărani avuți, oricum din viața colectivă a timpului cînd fusese student.

La unsprezece și jumătate mi-am îndreptat ochii spre ușă, atrași parcă de-un magnet. Rezimat de zid ne privea doctorul luga. Ținea într-o mînă ceva de ceramică de culoarea sîngelui închegat, ceva cu o mănușă-n relief. «Domnule doctor, cînd ați venit ? Pofțiți să-i cunoașteți pe fratele meu și pe-o colegă a lui. Cînd ați venit ?». «Exact cînd te-a invitat la dans băiatu-ăla negru și frumos. Atunci. Unde-aș putea pune uiaga asta cu palincă pe care mi-au adus-o colegii ?». Ne-am dus la frate-meu care-a pripășit uiaga în spatele

magnetofonului, cu voia responsabilului cu muzica, «băiatu-ăla negru și frumos».

Doctorul luga m-a invitat la primul dans. Apoi a invitat-o pe Liliana. Și mie și ei ne-a sărutat ceremonios mîna. Din partea lui nu m-a mirat. «Andimanșat» cum era, mai degajat decît în momentul cînd ne-ntîlnisem în poarta spitalului, cu două ceasuri mai înainte. Cu bruma mea de tocuri, eram cît el de-naltă. Adică, amîndoi de talie mijlocie. În ochii lui verzi, sub fruntea înălțată mult de chelie, se aprindea o lumină duioasă cînd făceam cîte o piruetă și mă ținea mai strîns de talie, în imaginația mea nu mă-nchipuisem femeie decît în brațele vărului meu Gabriel. Pe domnul General îl masam cum aș fi masat-o pe mama. Costi Gheorghiu mi-era prieten cum mi-ar fi fost o femeie și nici prin minte nu m-aș fi văzut goală cu el într-un pat. N-o văzusem niciodată pe nevasta doctorului luga, dar încercam să mi-i imaginez iubindu-se. Trecuse de miezul nopții cînd de la magnetofon s-a auzit „Perimța”. De unde se-așternuse ca o boare de oboseală peste tineret, deodată parcă i-a stropit pe toți o ploaie înviorătoare. Băieții, cînd erau aleși, puneau o batistă pe jos pe care să-ngenuncheze fata, și de cele mai multe ori băiatul și fata se sărutau pe obraji; cei care se sărutau pe gură era de bănuț că n-o făceau pentru prima dată. Fata cu permanentul mărunț, cu ochii ușor exoftalmici, l-a ales pe cel pe care-l străpunsese toată seara cu dragostea ei. El a sărutat-o pe obraji și apoi i-a sărutat mîna. Din păcate n-o iubea, dar măcar nu era mitocan. Eu l-am ales pe doctorul luga. Mi-a așternut la picioare o batistă bleu-pal, cu margini vișinii, m-a luat de mînă, m-a privit în ochi - am simțit că ceva se topește-n mine - apoi m-a sărutat scurt și apăsător pe gură, m-a ajutat să mă ridic și mi-a sărutat ceremonios mîna. După ce s-a terminat „Perinița”, s-a dus la responsabilul cu muzica, s-au uitat amîndoi prin benzi și deodată a răsunat o bătută ca-n Ardeal. Doctorul luga din mijlocul holului a strigat: «Care ești din Ardeal, vino să-i tragem o bătută». S-au apropiat de el zece băieți și patru fete, între care fata «mea» cu ochii melancolici și ușor exoftalmici. Izbucnea din ei toți o pasiune mocnită. Cu pașii ăia mărunți și deși parcă stăteau să găurească pardoseala. Noi, ceilalți, roată-n jurul lor, tăceam de parcă trecuse peste noi ceva care ne luase graiul. Și-au început strigăturile, din care nu am priceput de cît un «iu, iu, iu, iu, iu, iu», pornit din rărunchi și dintr-un timp depărtat și necunoscut, care-și trecuse pasiunea și aleanul din generație în generație. Mă fugea sărutarea doctorului luga, iar bătuta lui mă frigea și mai tare. Se trezise în mine dorința de-a cunoaște sufletul care sălășluia în acel trup atît de oarecare, dar avînd știința de-a se face dorit. Cînd s-a terminat bătuta, doctorul luga a destupat uiaga de palincă și a poftit pe toată lumea să guste din ea. Nu mi-a venit nici mie să cred, dar eu am tras prima gură din uiagă: am simțit că-mi ia limba foc din piersici aprinse, în viața mea, din curiozitate, am gustat multe băuturi, dar ca palinca aceea n-am întîlnit nimic mai bun. Cînd, întorcînd-o cu gura-n jos, n-a mai curs nici o picătură din uiagă, m-am apropiat de doctorul luga, i-am luat-o din mînă și am astupat-o cu dopul care era legat de mînușă cu un șnur albastru. «Domnule doctor, vă rog să-mi dați mie vasul ăsta». «Al tău să fie !».

Gelu și Liliana s-au oferit să mă conducă acasă. «Nu e nevoie, copii, Argentina și cu mine avem același drum», a zis doctorul luga. Mi-am sărutat viitoarea cumnată și fratele, știind că- las nedumeriți în privința relației între mine și doctorul luga. La tinerețe și de multe ori la alte vârste, femeilor le place să fie bănuite că s-ar afla în cine-știe-ce combinații sentimentale cu bărbați pe care abia-i cunosc. Ar fi fost ridicol să le povestesc lui Gelu și Lilianeii că doctorul luga îmi era doar unul dintre superiori și-atît. Eu, vampa care suceam capul bărbaților ! Dacă luga mă sărutase pe gură ca să-mi crească acțiunile ? În privința lui Costi Gheorghiu cred că era lămurit că nu era vorba de amor. Sau poate mă credea din rîndul celor care se culcă, fără alegere, cu șefii, numai șefi să fie. La urma urmei putea să creadă orice. Seara aceea de dans, în care puține erau fetele fără iubit, m-a hotărît că la douăzeci și unu de ani era momentul să-mi încep și eu viața de femeie. Iar doctorul luga trezise în mine acea dorință. Mergeam tăcuți unul lîngă altul fără să ne-atingem. Într-o mîină țineam punguța de catifea neagră a Nașei, în cealaltă mîină uiaga, obiect la care, și azi, cînd mă-ndrept spre apus, mă uit cu nostalgie, ca la cel mai prețios lucru din viața mea. Oare iubitul Călugăriței mele portugheze fusese frumos ? Din descrierea altora nu s-ar fi zis. N-aș fi crezut la optsprezece ani că afară de Gabriel aveam să mai am vreodată ochi și suflet pentru un alt bărbat. Și iată că după numai trei ani mă gîndeam, ca la un bărbat pentru mine, la un om oarecare ca aspect exterior, profesionist remarcabil, dar mai ales ființa căreia doream să-i cercetez sufletul și trupul, în latura bisericii Sfîntul Elefterie, pe Doctor Lister, din mersul nostru lent, ne-am oprit amîndoi. Doctorul luga m-a privit lung în ochi, și cu un aer serios la care parcă aștepta un răspuns.

«Argentina, te numeri printre pușinii oameni căroră vreau să le cunosc sufletul. Ție aș vrea...». S-a oprit. «Ce ați vrea ?», l-am întrebat eu șoptit. «Aș vrea să te cunosc întregă», și iar s-a uitat fără zîmbet în ochii mei. «Vreau», i-am răspuns eu hotărît, privindu-l aspru în ochi, mirîndu-mă eu de mine. «Un văr al meu e plecat o săptămîină din București. Stă pe Carol Davila. Vrei să mergem acolo ?». «Vreau». Am inspectat mai întîi garsoniera vărului. «Ți-e foame, Argentina ?». «Nu». «Nici mie», în cadă era o boccea de rufe. L-am privit cu mirare pe luga. «Sînt lucrurile mele. Vreau să mi le spăl și să mi le calc și eu ca lumea. Prea arăt ca un salahor». La replica asta mi-a venit să plîng. Am simțit un elan frățesc pentru el, ca între noi salahorii. M-am apropiat de el, am închis ochii și i-am sărutat mîina dreaptă. Apoi totul s-a învălmășit în mine, între noi. O dorință aprigă pe care el a știut s-o drămuiască astfel ca eu să nu leg de brutalitate primul meu moment de dragoste reală. Un singur gînd mi-a trecut atunci prin minte: «Doamne, ce bine că nu sînt eu prima femeie din viața lui». În imaginație, pe vremea înflăcărării mele pentru Gabriel, mă-nchipuiam lîngă el, ființă inocentă ca și mine, urmînd să descoperim dragostea împreună, ca primii oameni de pe pămînt. În brațele doctorului luga nu mi l-am amintit pe Gabriel. Semn că rana prinsese coajă. Doctorul luga ghicea tot ce-și dorea o femeie. Ne-am iubit ca la un sfîrșit de lume. «De ce nu mi-ai

spus că nu te-a atins mîină de bărbat ? Mă simt atît de vinovat, Argentina !». «Nu v-am spus fiindcă tot ce s-a petrecut n-ar mai fi fost. Și vreau să am o amintire frumoasă, legată de-un om pe care-l prețuiesc și care mi-e drag». Mi-a luat fața între mîini și mi-a sărutat ochii. «Mi-era dor de trup de femeie pe care și eu o prețuiesc, dar...». «Dar nimic. Știu că sînteți căsătorit. N-ați ascuns-o față de nimeni». «De ce-mi vorbești cu „dumneavoastră" ?». «Mi-e greu să vă spun pe nume». «Să-mi spui, Iosife, cum îmi spune mama». Am stat de vorbă despre părinții noștri, despre viață, despre lume, pînă ce, biruiți de somn, am adormit. La șase dimineața m-am trezit, m-am strecurat ușurel din pat, m-am spălat, m-am îmbrăcat cu un halat din baie, am desfășurat bocceaua din cada, am spălat ce era de spălat, am fierț într-un lighean emailat ce era de fierț și la opt jumate eram cu toate întinse pe sîrma din balcon, pînse-n cîrlige, găsite într-o pungă atîrnată de-un suport, tot în balcon. Doamne, ce amănunte îi rămîn omului în minte ! Doctorul Iuga s-a trezit la nouă. M-a găsit în bucătărie răsfoind niște reviste „Paris Match". «Argentina, de ce te-ai zdrobit cu lucrurile mele ?». Mi-a sărutat amîndouă mîinile. El a făcut cafeaua. Am băut-o încetîșor de parcă am fi vrut să nu se mai termine. Eu, acasă, în București, beam ceai de plante. Cafea numai la spital. Toate surorile puneam bani împreună pentru cafea și ne făceam la repezeală un ditamai ibricul ca să ne-nviorăm. Acum aveam un aer așezat, de familie care îndeplinește un ritual. Am petrecut toată ziua împreună. Am cerut voie să-i dau un telefon doamnei doctor ca să știe că sînt la o colegă pînă seara. «Sper să te afli la un coleg, fiindcă ar cam fi venit vremea», mi-a răspuns doamna doctor cu un rîs sănătos care totdeauna te molipsea de chef de viață. Aflînd că aveam voie să folosim ce se găsea în frigider, am mîncat ouă cu slănină și o salată de cartofi. Dar nu pentru mîncare eram noi acolo.

A fost o zi căreia-i păstrez cea mai frumoasă amintire: o zi în care nu m-a atins aripa dezamăgirii. Seara, pe-ntune-ric, doctorul Iuga m-a condus pînă în Doctor Lister. Mi-a sărutat mîina, m-a sărutat apăsător și scurt pe gură. N-am vorbit despre eternitate și nu ne-am promis nici unul altuia nimic. Stăteam cuminți la raportul de gardă și ne priveam scurt ca un fulger cînd presupuneam că nu ne observă nimeni. Doar cînd eram în aceeași echipă, cînd îi dădeam instrumentele îmi apăsa mîina, iute, așa cum mă săruta. Vărul lui a lipsit o săptămîină din București. Ne-am fi putut întîlni mai departe la el în garsonieră, fără să-l stingherim; fiind inginer de șantier, lipsea mai tot timpul de-acasă. Dar doctorului Iuga îi era prea adînc înfiptă rușinea în suflet, iar mie la fel. Nu l-aș fi lăsat să se dezvăluie nimănui că el, om însurat, cu trei copii, are o țiiitoare. Cuvîntul corespunzător acestei realități mă făcea să roșesc pînă-n albul ochilor.

«Doamne, ce-ar zice Maica, dac-ar ști ? Cum m-aș mai uita eu în ochii ei ?». La doisprezece ani, în vacanța de vară, cînd mi se arătase acel prim semn al pubertății femeiești, n-am știut cum să-l ascund de Maica. Dar ea și-a dat seama din prima zi. S-a uitat lung la mine, cu privirea ei tristă și fără vîrstă, s-a așezat pe marginea patului, m-a tras către ea, mi-a luat

capul în poală, m-a mîngîiat pe creștet și mi-a spus cu glas șoptit: «Lina maicăi, Lină, ți s-a dus copilăria; de-acilea-ncep grijile». Pe mine m-au podidit lacrimile. De vorbele ei, de firul de sînge care storcea viață din mine ? «Nu plînge, sufletul meu. Așa e datul amărîtelor de femei». Cum plîngeam așa, un gând mi-a trecut prin minte: «De-acuma pot avea și eu un copilaș».

De cînd trecusem în rîndul femeilor, grija mea era să n-am copilaș. Nu puteam o clipă să uit că Iosif luga avea trei copii, făcuți din dragoste, cu fata care-l iubise și-și nemulțumise părinții, că ea, neam de preoți de patru generații, se dusesese după un ficior de jos. O zi dacă o avea liberă, doctorul luga fugea la ai lui. De el m-a apropiat cel mai mult simțul datoriei pe care-l socotea sfînt. Datoria față de legămîntele vieții lui: familia și jurămîntul lui Hipocrate. Eu ce eram pentru el ? Dacă ar fi făcut-o numai din dor trupesc ar fi găsit una mai frumoasă și nu numai una. Pentru femei, doctorii alcătuiesc o enclavă privilegiată, în raport cu ceilalți bărbați. De-a lungul unei vieți am văzut femei care n-ar fi acceptat în ruptul capului niște bărbați dacă n-ar fi fost doctori. Ceea ce din partea unora din altă profesie ar fi considerat obrăznicie, din partea unui doctor li se părea chiar măgulitor. Deci, doctorul luga ar fi găsit sigur o fată frumoasă, încîntată să se culce cu un superior. Nu pentru a mă flata, credeam totuși că îi stîrnisem curiozitatea. Poate și din pricina vorbelor care circulau despre Costi Gheorghiu și despre mine ? Știu și eu ? Dar prea mare era duiosia lui pentru mine, preocuparea față de viața mea, ca să le pun pe seama unui capriciu. Ne-am înțeles de la bun-început că tot ceea ce era între noi urma să ia sfîrșit cînd avea să-i vină familia în București.

Doamna doctor m-a întrebat deschis dacă ceva se schimbase-n viața mea. La fel de fără ocolișuri i-am răspuns și eu, spunîndu-i și că omul era însurat, că nu eram pusă pe spart case, dar că asta era. «Dacă ti-e drag, iubește-te cu el. Ai grijă numai să nu rămîi toată viața vioara a doua și să te trezești prea tîrziu. Decît să umblați pe drumuri, mai bine adu-l înapoi că, slavă Domnului, n-o să te știe nici pasărea cerului». M-a mîngîiat pe față ca pe-un copil și m-a sărutat pe frunte. Mă întîlneam cu Iosif la mine-acasă, vorba vine «la mine-acasă», ori de cîte ori se putea. Nu ne știa nici pasărea cerului, credeam noi. Știa și Nașa, știa și domnul inginer, cumnatul ei. Dar cum nimeni n-avea nimic să-mi reproșeze în privința discreției și a ndatoririlor mele, îndeplinite ca și înainte față de familia doctorilor Zamfirescu, nici măcar vreo aluzie nu mi s-a făcut la schimbarea din viața mea. Gelu, într-o sîmbătă, s-a mbarcat împreună cu Liliana și s-au dus la Brăteasa. Gelu, cu mintea lui - brici, se gîndise că adevărul despre obîrșia lui și cunoștința cu părinții noștri însemnau proba de foc prin care urma s-o treacă pe Liliana. Avea să reziste - bine. Nu rezista - însemna că fiecare dintre ei îi trebuia altceva. Și Liliana a rezistat. «Greu se mai trăiește pe lumea asta», a fost concluzia ei după douăzeci și patru de ore de Brăteasa. «Acum îi înțelegi pe Maica și pe Taica de ce-au vrut să nu mai dăm cu sapa, eu și cu soru-mea». Iubindu-l probabil, dar făcînd și niște avantajoase planuri de viitor pentru Gelu, deci și pentru ea, Liliana știind prea bine că

Brăteasa n-avea să-nsemne decât scurte halte-n viața ei, nu strâmbase din nas și nu renunțase la Gelu. Un țăran nu strica în neamul ei de orășeni, mai ales în timpurile când sărăcia, dacă nu era adevărată, merita orice efort s-o simulezi, pentru tine și pentru tot neamul tău cel adormit. Gelu era mulțumit de relațiile «diplomatice» pe care le stabilise. Maica tăiase găina a mai grasă și nu știuse nici ea mei Taica în ce fel să-și arate încântarea față de domnișoara de la oraș, care-i era dragă fiului lor și el drag dumnezei. Liliana voise să-i ajute Maicăi la gătit, dar Maica n-o lăsase. «Domnișoară, maică, las' că ai timp o viață să gătești. Acuș mai bine să-ți arate Gelu pădurea și dealu' viilor și să te ducă-n vale la ceșmeaua Ciocîrlănoaii, că astea-s mai frumoase acilea-n Brăteasa».

Vedeam că-n toată încântarea, în ochii lui Gelu se strecura o umbră de tristețe. «Adelino, a murit Florei. Trei zile

a zăcut și s-a stins cu botul în poalele Maicăi. Cu două săptămîni înainte de-a ne duce noi acasă». Am plîns după Florei cum nu plînsesem după nici o ființă plecată dintre noi. L-au îngropat sub dud, unde-i plăcea lui să stea la umbră. «Florei, cîinele maicăi, te duseși. N-o să te mai doară nimic. Pe lumea-ailaltă oi fi și tu sătul. Roagă-te la Dumnezeu să ne strîngă și pe noi ca pe tine: să nu supărăm pe nimeni».

Așa își luase Maica rămas-bun de la Florei. O săptămîină mă bufnea plînsul și pe stradă. Mă străduiam din răputeri să-mi păstrez firea față de oameni. Doctorul luga mi-a ținut calea cam la trei zile după ce aflasem de moartea lui Florei. «Argentina, ce e cu tine ?». Și m-a privit cu-ngrijorare. «A murit Florei, cîinele nostru de la Brăteasa». Iosif luga și-a făcut semnul crucii, apoi m-a strîns la piept fără nici un cuvînt. Și Costi Gheorghiu a băgat de seamă tristețea mea. I-am spus ce se-ntîmplase. «îmi pare atît de rău, Argentina. Bine că n-a suferit». Oare nu suferise ? Ce o fi fost în sufletul lui dacă a simțit nevoia să mai facă o dată, împleticindu-se, ocolul ogrăzii și apoi să-și dea sufletul cu botul în poalele Maicăi ? Cînd i-am spus, domnul General a oftat adînc și și-a luat capul între mîini. «Argentina, de nimic nu mi-e mai groază decât de despărțiri. Două dureri mari le-am trecut: cînd mi-au murit părinții. Egoismul, frica de durere mă fac să doresc să mor eu înaintea nevesti-mii. Lui Florei al vostru i-a-nchis ochii ființa lui cea mai dragă. Of, viață, viață».

Într-o seară, cînd eram tristă și plînsă, obosită moartă, după o tură grea, văd că se-apropie de mine un bărbat înalt

și-mi spune «bună seara». I-am răspuns cu o gură moale și i-am luat seama absentă. Parcă-l știam de undeva. «Ce faceți, duduie Argentina ? Vă amintiți de mine ? De la reuniunea de la Drept. Sînt coleg cu Gelu, fratele dumneavoastră» - «A, da ! Alegeați muzica la magnetofon». «Exact». «Pot să vă fiu de folos cu ceva ?», I-am întrebat fără nici o tragere de inimă. «Dacă vreți...». «Aveți pe cineva internat la noi ?». Nici o clipă nu mi-a trecut prin minte că vrea să m-agațe. «Nu despre asta e vorba», mi-a răspuns el cu un zîmbet în ochii aceia pe care atît de bine știa să și-i facă semi-adormiți. N-a așteptat o altă întrebare din partea mea. «E vorba

despre familia doctorilor Zamfirescu, la care locuiți». «Adică ?». «La ei, o dată pe lună se-adună, cu ei cu tot, șaisprezece persoane, în ce scop ? Și ce se discută acolo ?» «Mai întâi eu n-am văzut niciodată aceste persoane. Cu mine, doctorii Zamfirescu discută chestiuni de medicină și de gospodărie. Domnule dragă...». «„Tovarășe" și fără „dragă"». «Bine, „tovarășe", și fără „dragă", în ce calitate îmi puneți dumneavoastră aceste-ntrebări ?». «În calitate pe care mi-o dă o anumită instituție despre care cred c-ați auzit». «De la orice instituție ați veni, eu tot atîta v-aș spune». «Știați că doctorii dumneavoastră au o fiică-n America ?». «Da. Mi-au spus de la bun-început». «Și că primesc pachete de la ea ?». «Le primesc prin Poștă. Vedeți hainele astea de pe mine ? Doamna doctor mi le-a dat. Tot de la fiica dumneaei sînt. Cum vine un pachet îmi arată tot ce primește și-mi dă și mie cîte ceva din el». «Dumneata, fată săracă, de țărani colectivști, ce cauți între asemenea oameni ?». «Un adăpost deasupra capului și, din mila lui Dumnezeu, la niște oameni de pus la rană». «La cămin nu puteai să stai ?».

«Ba da. Însă după opt ani de internat, după o viață într-o odaie-n toate iernile, cu părinții, cu frate-meu, o vreme și cu purceaua și cu vițelul, poate că mi s-a făcut și mie dor de-un colțișor numai al meu. Dumneavoastră nu păreți de la țară». A tăcut. «Dacă vă răzgîndiți în privința „binefăcătorilor" dumneavoastră, telefonați-mi la numărul ăsta. Spuneți doar: „cu tovarășul Vasile"». Revenise la tonul oficial, cu «dumneavoastră».

În timp ce-mi înmîna cartonașul pe care se aflau cinci cifre - numărul de telefon - ca din întîmplare a mai zis: «Ce mai e pe la Spital ? Ce face doctorul luga ?». «Acum trei zile am fost în echipă cu dumnealui; bine, sănătos». «Doar acum trei zile ? Noi parcă știam că și azi noapte», și mi-a zîmbit complice. M-am uitat la el fără uimire, fără ironie, doar cu-o imensă tristețe. Eu îl pierdusem pe Florei. Cu el se ducea o parte a vieții mele. Ce știa «tovarășul Vasile» ? Am văzut că nu se-aștepta la asemenea reacție. Privirea mea îi spusese că pe lume era ceva mai important decît frica de «noi», adică de «ei» care vedeau tot, știau tot.

«Tovarășă Argentina Boboc, tot ce-am vorbit rămîne strict între noi». Ochii lui, complet treziți din somnolența simulată, cu o lucire de lamă de bisturiu, s-au încrucișat din nou cu amara tristețe din ochii mei și cu lipsa mea de reacție. «Dacă vreți, mă pot legitima». Am făcut semn cu mîna că nu e nevoie și mi-am văzut de drum.

De cînd locuiam la ei, se-ntîmplase de trei-patru ori să fiu acasă cînd se juca bridge la doctorii Zamfirescu. Îmi spusese doamna doctor că erau șaisprezece prieteni care, încă din timpul Facultății, mai ales în vacanțe, formau patru careuri. Familiei Zamfirescu îi venea rîndul ca o dată pe lună să-i invite pe ceilalți paisprezece jucători. O dată pe lună, în casa doctorilor Zamfirescu se scoteau din debara patru mese pliante și șaisprezece scaune pliante; pentru fiecare scaun - două pernite îmbrăcate-n pluș, una pentru șezut, alta pentru răzimat spinarea. De mîncare se dădeau sendviciuri, pateuri, fursecuri, ceea ce se cheamă bufet rece. Cînd se nimerise să fiu și eu acasă, o ajutasem pe doamna doctor să aranjeze platourile

cu tratația, scaunele, mesele. Sîmbătă seara, la șase și jumătate fix, cînd soseau musafirii, «bridge-iștii», eu eram la mine-n cămăruță și nu mai călcam pînă a doua zi prin unica și marea cameră cu dale de marmură și cu nișă-dormitor, unde se adunau ei. Duminică dimineața, nu găseam în bucătărie mei platouri, nici farfurii, nici pahare. La unsprezece jumătate, partida se termina, jucătorii plecau, iar doamna doctor spăla cu mîna ei paharele de cristal și vesela „Rosenthal”, și tot cu mîna ei le așeza în servanta florentină. Nu-i văzusem niciodată pe cei paisprezece parteneri de bridge ai doctorilor mei. Și să fi vrut n-aveam cum să-l mint pe «tovarășul Vasile». La uși n-aveam obiceiul s-ascult, așa că de unde să fi știut eu ce vorbeau oamenii ăia.

Trebuia neapărat să mă văd cu frate-meu ca să aflu și eu cît de coleg era el cu «tovarășul Vasile». Gelu s-a uitat îngrijorat la mine cînd i-am pomenit de acest personaj, «în patru ani de Facultate nu știu dacă l-am văzut de trei-patru ori, și numai la cursul de Drept roman. Și atunci, în seara cu dansul. Dar ce treabă ai tu cu el ?». «Poate vreodată am să-ți spun». «Fii cu băgare de seamă, soru-meo. De ce nu vrei tu să mi-o spui pe-a dreaptă ?». «Gelule, nu-ți face griji». Am schimbat vorba. M-am interesat cum mergeau lucrurile cu Liliana, cu părinții ei. Cum să-i fi spus că-i ascundeam adevărul fiindcă nu voiam să bag pe nimeni în bucluc ? Logic n-aveam motive de frică față de «tovarășul Vasile» și de instituția pe care o slujea, dar mă simțeam ca năclăită de-o substanță suspectă, căreia nu-i cunoști elementele; parcă intrase-n mine un germene răufăcător care-mi săpa canale prin creier. Cu cine să mă fi sfătuit în asemenea împrejurare ? Aveam deplină încredere în domnul General, în Iosif Iuga, în Costi Gheorghiu. Dar de ce să-narci sufletul oamenilor cu neliniștile tale, mai ales în niște vremuri cînd ți-era frică și de umbra ta ? Regretam și că-l întrebam pe Gelu despre «colegul» lui. Cred că Gelu știa sau măcar bănuia mai mult despre «Vasile», dar și el se sfiise să-mi spună, cum mă sfiisem eu să-i dezvălui de ce m-apucase deodată interesul pentru acel personaj.

Doamnei doctor Zamfirescu, sub pecetea tainei, trebuia să-i spun. N-aș fi avut liniște altfel. Aș fi mers pe drumuri pînă la capătul lumii numai să nu mai ajung în Doctor Lister și să fi uitat că pe lume exista «Vasile», reprezentantul unei instituții care știa și despre una ca mine - un nimeni - ceea ce mă privea doar pe mine. Sigur că eu le intrasem în vizor ca adaus de supraveghere a familiei Zamfirescu. Și dacă se-apucau să-l tragă de limbă și pe doctorul Iuga ? Să-i fi spus și lui că «ei» știau de legătura noastră ? De la cine să le fi aflat metodele de lucru ? Oricum, orice element de șantaj le era folositor.

Mergînd cu viteza melcului, totuși am ajuns în Doctor Lister. Doamna doctor era singură-n bucătărie. «Adelina, ce e cu tine ? Ești albă ca varul». «Doamnă doctor, jurați că nu spuneți nimănui ce-am să vă spun eu acum». M-a privit nedumerită. «Jurați, vă rog !». A ridicat două degete în semn că pecetluia înțelegerea dintre noi. I-am spus tot. Incepînd cu acea reuniune de la Drept. Din cînd în cînd oftam, ca să trag mai mult aer în piept. Doamna doctor și-a

aprinso o țigară, pe care, vrînd să pară calmă, se străduia s-o fumeze lent, dar s-a schimbat la față. «Poimîine tocmai se joacă la noi. Ce să fac ? Să găsesc un pretext ca să suspend partida ?». Doamna doctor gîndea cu glas tare. M-am simțit datoare să-mi dau și eu cu părerea. «Dacă suspendați partida, au să fie siguri că v-am spus. Eu zic să jucați ca de obicei. Cred că nu vă suspectează numai pe dumneavoastră și pe domnul doctor. Cred că au fotografiat tot grupul. Eu zic că nici față de grupul dumneavoastră să nu faceți vreo aluzie la ceea ce v-am spus, că nu puteți să știți care vă dă de gol, chiar fără să vrea». Frica este cel mai eficient dascăl al prudenței. Eu - marea diplomată ! «Ai dreptate, Adelina. Trebuie să ne comportăm ca și pînă acum. Mai ales că n-avem nimic de-ascuns». «Parcă trebuie să ai ceva de-ascuns ca „ei” să te bănuiască ?».

Mi-am adus aminte cum veneau colectorii la Brăteasa și controlau și privățile - la cine avea - nu cumva să fi ascuns lumea și acolo grîu sau porumb. De cînd erau colectivști. Maica și Taica nu mai țineau vacă; luaseră o capră ca să mai aibă și ei un strop de lapte. Nae-al lui Ghergoi, țigan care, neam de neamul lui n-avusese vreo brazdă de pămînt, tăia și spînzura-n Gospodărie, cu alde Căciulatu și cu-alde Ciupim, care se număraseră printre mijlocași, dar se șurupuiseră în fruntea bucatelor. Oricît aș fi avut de muncit și de-nvățat, cu cît îmi vedeam mai rar părinții cu-atît le duceam mai mult grija; îmi rupeam de la gură ca să le trimit bani și ce mai puteam și eu. Întîmplarea de-acuma cu «tovarășul Vasile» trezise-n mine frica pe care o trezeau colectorii și ai de la Partid în rîndul unor oameni nevinovați. Ba mai veniseră și hingherii în sat. O gospodărie - un cîme. Pentru un al doilea, plăteai două sute de lei, ceea ce nu se pomenise de cînd era lumea-lume. Florei al nostru, Florei ! Cum alergam în dealul viilor după ce furam struguri și-i împărțeam cu el: un bob - eu, un bob - el. Și cum stăteam în fața doamnei doctor, gîndindu-ne fiecare cum s-o dăm ca să ieșim mai bine față de «Vasile» și de instituția lui, m-a podidit plînsul. «Lasă, Adelina, că nu e sfîrșitul pămîntului». «Doamnă doctor, atîta mi-am dorit liniște pe lumea asta, să nu stau în calea nimănui, să fiu lăsată-n pace». «Adelina, pe lumea asta nimeni n-are liniște. Crezi că ăștia de ne „fotografiază” pe noi, cum zici tu, crezi că au liniște ? Și ce plăcere o fi să scotocești în viețile oamenilor, pînă și-n așternuturile lor. Halal viață !». «Cred că asta le dă siguranța puterii, cum o dă banul. Să știi că dispui de viața altuia». «Psihiatrii ar zice că totul pornește dintr-un sentiment fie de inferioritate, fie de frustrare, care-și află astfel compensarea». «Ce-și află, ce nu-și află, știi că pe noi, ceilalți, ne bagă-n balamuc». «Tovarășul Vasile» n-avea să știe niciodată rolul lui în viața mea. După absolvirea Școlii de Surori aveam de gînd să dau examen la Filologie, la română. Mă-nchipuiam profesoară iubită de eleve, ca doamna Despma. Dîndu-le copiilor ce era mai bun în mine. Dar știind ce trebuia să le spună profesorii elevilor, cum trebuiau să falsifice istoria, cultura, în scopuri politice, m-am hotărît să fac Medicina. Măcar doctorul nu trebuia să le țină pacienților cursuri de partid, de matenalism-dialectic și să le comenteze „Scmfieia”. Și într-un laborator, medicul, cercetătorul, dacă nu dorea să se-ajungă.

Își vedea de meserie și doar îi asculta pe ăi cu politica, de obicei cu gândul aiurea. Lui Iosif luga i-am spus că «ei» știau de legătura noastră. Dacă-i spuneau nevastei lui ? «Nu-i spun. Au să caute un motiv mai important pentru șantaj. După ce mă văd cu casă, mai stau un an în armată și pe urmă valea !». «Adică la Urgență, cum vă-ndeamnă domnul General». «Unde-oi vedea cu ochii. Noi doi respectăm înțelegerea noastră de la-nceput. Și nu-ți face griji, că n-o să afle Anuța». Oricît mă rugase doctorul luga să-i spun pe nume, eu îi vorbeam cu «dumneavoastră» și cu «domnule doctor». E greu să folosești cu unul și același om două registre de comportament. Mă temeam ca nu cumva în spital să greșesc vreodată și să confund registrele. Nici lui Costi Gheorghiu pe care-l socoteam, ceea ce era, un bun camarad, în spital nu-i vorbeam altfel decît doctorului luga. În afara spitalului, lui Costi îi spuneam pe nume, fiindcă mă amenințase că altfel rupea prietenia cu mine.

La două săptămîni de la «vederea» mea cu «tovarășul Vasile», doamna doctor mi-a spus în mare taină că fiica lor făcea toate demersurile pentru a-și aduce definitiv părinții în America. Speranțe erau multe, mai ales că un grangure de la Securitate pusese ochii pe casa din Lister. Am înțeles că fericirea de-a avea cămăruța mea se-apropia de sfîrșit. «Doamnă doctor, îmi dați voie să mă sfătuiască și eu cu cineva în privința situației mele locative ? Cu un om în care am deplină încredere. Nu-i spun ce mi-ați spus dumneavoastră, îi spun că trebuie să vă primiți o rudă în camera pe care-o ocup eu». M-am sfătuit cu domnul General. Am întrebat-o și pe tușa Lina dacă mă mai pute'au primi la ei în bucătărie, ei spunîndu-i adevărul adevărat și nu versiunea prezentată domnului General. Dacă nu i-aș fi spus adevărul, tușa Lina și-ar fi putut închipui că mi se dădeau papucii fiindcă cine-știe-cum îi supărasem pe doctori, gazdele mele. O dată pe lună, cînd mă duceam neapărat la tușa Lina, se minuna cum eram eu îmbrăcată numai «de la pachet», ceea ce multă vreme în România avea să-nsemne «cu lucruri străine». Tușei Lina i s-ar fi părut suspectă versiunea cu acea rudă picată ca din cer pe capul doctorilor Zam-firescu. Ei mă primeau cu brațele deschise, apreciindu-mi fidelitatea. Nu făcusem ca atîția alții care cînd «se-ajung» îi uită pe cei care le-au întins cîndva o mîină de ajutor.

De cînd cu «tovarășul Vasile», cum intram în casă, în Doctor Lister, parcă intram într-onchisoare cu mirador în toate colțurile. Abia așteptam să plec din Doctor Lister, deși doamna doctor îmi spusese că pot să rămîn și mă sfătua chiar să rămîn edec viitorului locatar care, dat fiind de unde provenea, poate că avea să-mi facă rost de-o locuință. «Cum foarte bine mă poate pune-n stradă».

N-am îndrăznit să-i spun că atîta vreme cît nu eram prevăzută în planul viitorului ocupant iar ei, doamna și domnul doctor, n-aveau cum să-i impună condiții, era mult mai prudent să-mi iau din vreme tălpășița. Am convenit cu doamna doctor să rămîn la ei pînă-n momentul cînd aveau să obțină toate formele de plecare. Le-am adus la cunoștință noua mea perspectivă locativă și lui Gabriel, văru-meu, și nevastei-sii, Laura. Peste cîteva zile mi-a telefonat Laura,

care-avea să-mi comunice personal ceva. O mătușă a ei, de curînd rămasă văduvă, ar fi avut o cameră într-un apartament de două camere pe hol, ceea ce era prea mult pentru o persoană singură. Spațiul locativ încă nu prinsese de veste să-i și ocupe încăperea excedentară. Prin pile și proptele din partea domnului General am reușit să mi se facă, mie, pe numele meu, contract de închiriere pentru «una cameră, cu acces la baie și bucătărie și la holul comun».

Condiția doamnei - doamna Melania Turcescu - a fost să mă mut imediat la ea, ca să vadă vecinii că spațiul este ocupat. «Dumneata ai mobilă, domnișoară ?». «N-am decît, să zicem, un geamantan de haine și cîteva cărți». «Și dumneata pe ce-ai dormit unde-ai stat pînă-acum ?». «Camera era mobilată, doamnă». «Eu am numai mobilă stil». «Am văzut, doamnă. Casa de unde plec era mobilată-n stil florentin». «Nu știu ce să fac cu mobila». «Faceți ce credeți». «Și dumneata pe ce-ai să dormi ?». «Oi găsi și eu o saltea pînă să-mi fac rost de-un divan». «Văd că nu ești pretențioasă». «Acasă la părinți, la mine-n sat, am dormit pe saltea de paie, așa că nu sînt crescută-n puf». «Dar văd că ești foarte bine-mbrăcată». «Am locuit la o familie care are o fată-n America. Și doamna doctor, stăpîna casei, mi-a dat toate hainele cîte le am». Stilul de procuror față de inculpat, abordat de doamna Turcescu, de profesie cucoană, văduva unui cunoscut neurolog, nu era de natură să ne-apropie, nici să mi-o facă simpatică. Biroul răposatului doctor, camera care-mi revenea mie, a fost golit, iar mobila așezată într-un colț al holului.

Povestindu-i doamnei doctor Zamfirescu despre noile mele condiții de viață, mi-a-ncărcat într-o furgonetă tot ce fusese în cămăruța mea și-mi oferea să-mi aleg orice doream din biblioteca lor. Deci, iubita mea Călugăriță portugheză avea să-mi țină de urît și-n apartamentul de pe Dionisie Lupu. noua mea locuință. Doamna Turcescu era obsedată de ideea hoților și a furtului, drept care își făcea singură curățenie în casă. O curățenie pentru care, spre-a le aduce la lumină, în baie și-n bucătărie a trebuit să rînesc. nu să mătur și să spăl pe jos. Starea în care se aflau cada și chiuvetele - cea de la baie și cea de la bucătărie - este greu de descris. Răposatul doctor o fi fost orb. săracul ? El era unchiul Laurei, frate cu maică-sa. Doamna Turcescu, o frumusețe care și la șaptezeci de ani se mai vedea, fusese adorată de bărbatul ei. Fiul lor era șef de catedră la Facultatea de Medicină din Cluj, însurat, cu doi copii; nu tăcea nici o tentativă de-a ajunge-n București. Laura mi-a suflat că acest fecior căuta, pentru liniștea lui și-a familiei lui, să stea cît mai departe de maică-sa. Am scos apartamentul la lumină sub ochii vigilenți ai doamnei Turcescu. Din cînd în cînd, în chip de-ncurajare, îmi spunea: «Voi, fetele de la țară știți s-o duceți la greu. Se cunoaște că sînteți învățate cu munca de mici». Eu îmi vedeam de treabă, fără comentarii. Doamna Turcescu încuia cu cheia pînă și frigiderul, pe urmă puneă atît de bine cheile, că jumătate din timp și-l petrecea căutîndu-le. «Doamnă, de ce nu hotărîți un loc anume pentru chei, dacă tot încuiați. Să știți că eu nu fur, și nici prin lucruri străine nu umblu». «Dar, ce, eu la dumneata mă

gîndesc ? Mă gîndesc la hoți în general». «Și credeți dumneavoastră că hoții-hoți se-mpiedică de niște încuietori ?». «Paza bună...». Convingîndu-se că tot ceea ce-i spusese despre mine era adevărat, nu pleca nicăieri pînă ce nu mă știa acasă, îmi cunoștea graficul săptămînal cum îl cunoștea spitalul, îi făceam doamnei Turcescu injecții cu B-un, fiind dumneai reumatică. Mă lăuda pentru mîna mea ușoară. Nu se-ntindea la vorbă cu mine, eu nefiind de nivelul ei, ceea ce pentru mine era mană cerească fiindcă-mi lăsa tot timpul să-nvăț. Dacă nu i-aș fi spălat eu în fiecare zi vasele din chiuvetă, cred c-ar fi făcut și mătasea-broaștei. În urma mea lăsam cada albă ca zăpada. După ce se-mbăia, dumneai nici cu dușul n-o clătea. La o lună după ce m-am mutat în Dionisie Lupu, familia Zamfirescu avea toate formele de plecare, în fiecare săptămîină, mergeam, într-o tură liberă, și le făceam curat. Doamna doctor și cu mine am ales lucrurile pe care să le ia cu ei, cîntărindu-l pe fiecare, pe cîntarul de bucătărie sau pe cel din baie pe care doamna doctor se urca-n fiecare zi, supraveghindu-și impecabila siluetă, împreună cu nașii mei i-am condus la aeroport.

«Doamnă doctor, domnule doctor, Dumnezeu să v-ajute după inima dumneavoastră. Eu n-am să vă uit cîte zile-oi avea», le-am spus eu printre lacrimi. «Nici noi n-o să te uităm, Adelina», mi-a spus doamna doctor, cu vocea sugrumată, în timp ce mă strîngea-n brațe de rămas-bun. Se-ncheia un capitol din viața mea: cel mai senin. Pentru ei se-ncheia o viață, începeau în alt colț de lume o viață nouă, o viață fără martorii celei lăsate-n urmă.

De cînd îmi apăruse «tovarășul Vasile», cu doctorul luga mă-ntîlneam în garsoniera lui văr-său. N-am izbutit să-l conving să nu ne mai vedem. Prezența lui, tandrețea pe care mi-o dovedea mi-au fost singurele suporturi morale într-o perioadă atît de tulbure a vieții mele. Îl primisem pe doctorul luga în viața mea într-un moment de exaltare și de frică maximă de-a rămîne nu numai domnișoară, ci și fată bătrînă, îmi părea rău că e-nsurat nu fiindcă nu mă lua pe mine de nevastă, ci fiindcă amîndoi înșelam o femeie care-l iubea și credea în el. Presimțeam cît aveam să sufăr cînd avea să-i vină familia în București și cînd urma să ne despărțim; și totuși, abia așteptam acel moment care să-mi pună conștiința în ordine. L-am adus o dată să-mi vadă noua locuință. «Nu mă pot plînge că nu locuiesc în cartiere selecte. Poate n-ai să mă crezi, dar mi se face dor adesea de pămîntul pe jos de-acasă. Poate că locul meu adevărat pe lume era să rămîn la sapă. La doctorii Zamfirescu nu mă simțeam străină cum mă simt la actuala propnetăreasă, care găsește-n fiecare zi prilejul de-a-mi aminti de unde vin, și din tonul dumneai simt că mă consideră un fel de infractoare care umblă cu chei false pentru a se strecura într-o categorie socială care nu i se cuvine». «Și ție-ți pasă de ifosele ei ? Ți se pare că dacă ne-am născut cu pămînt pe jos, acolo trebuie să rămînem pînă la sfîrșitul veacurilor ? Oare strădania noastră de-a ne ridica nu merită nimic ? Bag seamă că e una lume peste care poate veni și potopul, nu doar comunismul, și tot nu pricepe nimic, nu pricepe că lumea se schimbă mereu. După ce s-a unit Ardealul cu Țara, îmi povesteau bunicii că unii grofi, de durere, n-au mai ieșit din casă pînă la moarte. Văd că proprietăreasa ta iese

din casă; tot e bine». Ne-a pufnit rîsul pe-amîndoi. Peste două luni, după o așteptare de un an și jumătate și după nenumărate intervenții, Iosif Iuga obținea un apartament de trei camere pe hol, una dintre camere fiind ocupată de-un bătrîn de optzeci și patru de ani, luat îndată sub oblăduirea tînărului cuplu și-a celor trei băieți Iuga.

Iosif Iuga a ținut ca în seara despărțirii noastre s-o luăm pe jos de la Facultatea de Drept, pînă în Doctor Lister și de-acolo spre garsoniera vărului inginer, pe Caro I Davila, finalul periplului. «Argentina, poate nu sînt eu ce ți-ai fi dorit de la viață dar... îți spun acum ce nu ți-am spus niciodată: să știi că te iubesc și, mai mult, te stimez. Ai să-mi lipsești atît de mult». Răspunsul meu: două șiroaie de lacrimi pe care el mi le-a sărutat.

Se mai încheia un capitol în viața mea. Avea să fie banul meu alb pentru zile negre. Viața nu avea să mi-l întunece. Unii oameni, cînd le e urît și greu, simt nevoia să se uite într-un album la fotografia cuiva drag. Eu, în asemenea momente, scoteam din sîpetul vieții amintirea lui Iosif. Cu două luni înainte ca el să părăsească Spitalul Militar, pentru cel de Urgență, toată Ortopedia s-a pozat în fața pavilionului nostru. Ca din întîmplare, el s-a așezat în stînga mea, domnul General în dreapta, iar Costi Gheorghiu în spatele meu. Trei oameni importanți din viața mea. Cei mai importanți, după Maica și după Taica. Am pus fotografia într-o ramă subțire, argintie și o țineam la capul divanului pe comodă, daruri, amîndouă, ale familiei Zamfirescu. Am aflat de la Gelu că Liliana avea aparat de fotografiat. L-am rugat să le facă o poză părinților noștri. La primul drum la Brăteasa, le-a făcut un film întreg. Am plătit eu și filmul și pozele. Am luat una în care Maica și Taica stăteau cum scrie la carte: «ca țăranu' la fotograf». Speriați, cu ochii în aparat, de parcă de-acolo-i păștea cine-știe-ce primejdie. Uimirea o făcea pe Maica să aibă-n poză un chip mai puțin sever decît în mod obișnuit, iar pe Taica - o expresie de parc-ar fi avut de-nfruntat o haită de lupi. Țin și astăzi cele două fotografii pe-aceeași comodă, lîngă studioul care a-nlocuit divanul deteriorat de vreme. L-am rugat pe Gelu - dacă-mi va supraviețui - să incinereze odată cu mine cele două fotografii, care mă-nsoțesc de la douăzeci și doi de ani.

Cred că doar munca îndîrjită la Spital și-nvățatul pe brînci pentru admiterea la Medicină m-au făcut să-ndur mai ușor despărțirea de Iosif Iuga. Pe mine, greutățile vieții, grija pînii m-au salvat de melancolie, de melancolie ca stare patologică. De disperare, Iosif Iuga mi-a fost un reper și un stîlp de susținere în viață. Dacă un om de calitatea lui își aplecase ochii asupra mea și mă iubise, ba mai mult, mă stimase, îmi micșorase numărul îndoielilor privind propria persoană. Mă gîndeam tot mai puțin la picioarele mele otova, la pieptul meu anemic, la chipul meu care nu era un model de frumusețe. Luîndu-mi viața la răsfoit, ca pe-o carte, mă gîndesc cît de important este ca măcar o dată cineva să-ți fi iubit sufletul și trupul. Și la fel de important e ca tu însuți măcar o dată să fi iubit un suflet și-un trup. Costi Gheorghiu și domnul General mi-au pus la dispoziție tot ce socoteau mai folositor pentru un potențial student la Medicină. Și ei și Iosif Iuga mă școleau, punîndu-mi întrebări și facînd rost de

subiectele de admitere din ultimii patru ani. Numai ei știau că aveam să dau examen. Am reușit a treisprezecea, cu media opt și paispezece sutimi, din două sute cincizeci de admiși. Capul listei luase media nouă. Tot nu-mi venea să cred că reușisem. Cît s-ar fi bucurat profesoarele mele de la „Elena Cuza”, mai ales doamna Despina, că oamenii pe care mi-i adusese viața-n cale mă ajutaseră să ajung la Facultate. Medicina, voi recunoaște toată viața, i-o datoram, ca alegere, «tovarășului Vasile».

Abia după ce m-am înscris la Facultate am fost sigură c-am reușit. A trebuit să compun o autobiografie, s-aduc adeverință de salariu, ca să se vadă că proveneam din «cîmpul muncii». Un bărbat care mi-a citit autobiografia și mi-a prins de ea cu un bold adeverința de salariu, mi-a spus: «Ar fi bine să-mi aduceți și o adeverință din comuna dumneavoastră, care să confirme că părinții vă sînt colectivști. Dacă puteți, cît mai repede». Ca să nu-i pun pe-ai mei pe drumuri și ca să nu-i sperii, am trimis o cerere la Gospodăria colectivă și alta la Primăria din comună, soli-citînd adeverința care mi se cerea la Facultate. In fiecare plic am pus un plic timbrat cu numele și cu adresa mea.

Abia după ce am primit și adeverința asta și mi-am depus-o la dosar, la Facultate, le-am spus celor apropiați - începînd cu o scrisoare către părinți - că eram admisă la Medicină: nașilor, tușei Lina și lui nenea Costel, lui Gabriel, Laurei, lui Gelu și Lilianeii lui. Nașii le-au transmis vestea doctorilor Zamfirescu. Ei m-au felicitat printr-o scrisoare, la noua mea adresă. Cheia cutiei poștale a apartamentului o avea numai doamna Turcescu. «Draga mea, spre binele meu și al dumitale, te-aș ruga să încetezi corespondența cu străinătatea». Le-am răspuns doctorilor Zamfirescu, mulțumindu-le și am rugat-o pe Nașa - explicîndu-i și de ce - să pună scrisoarea mea într-una de-a lor spre America. Doctorii Zamfirescu au înțeles, și-n scrisorile către nașii mei îmi adresau de fiecare dată cîteva rînduri, iar cînd au început să le trimită pachete, pe lucrurile care-mi erau destinate puneau etichete cu numele meu.

Eu la slujbă nu puteam renunța. La doctorii Zamfirescu nu plăteam nimic. La doamna Turcescu, chiria fixată de spațiul locativ era mică, nimic de zis, dar pentru leafa mea erai de conta fiecare leuș. Cît lucrasem numai, cîștigam un ban și cu injecțiile. Odată cu Facultatea, nu mai putea fi vorba de-așa ceva. Problema esențială acum era să capăt scutire parțială de frecvență. Domnul General, îngerul meu păzitor, mi-a obțmut-o. Prin bunăvoința surorii-șefe, îmi aranjam programul în așa fel încît să lipsesc de la cursuri cît mai puțin. Nu voiam s-ajung doctoriță «prin corespondență». Să fi renunțat la slujbă și să fi rămas numai studentă ? Bursa era prea mică pentru a mă face să supraviețuiesc fără nici un ajutor de nicăieri. Renunțarea la slujbă însemna asigurarea căminului și a cantinei. De haine nu duceam lipsă, dar mai era nevoie și de mărunțișuri care nici alea nu picau din cer. Regimul de austeritate, fără leafă, nu mă speria. Dar după ce terminam Facultatea, cine-mi mai dădea mie o cameră ? In niște vremuri cînd se stătea clae peste grămadă, cînd se desfăceau căsătorii între oameni obligați să rămînă la nesfîrșit cu părinții, eu, cu orice sacrificii, trebuia să-mi păstrez camera. Nu

trebuia să dau cu piciorul unui noroc chior. Fiecare moment era prețios și nu-mi permiteam să-l risipesc. Nu mă lăsam pentru învățat în sesiune, ci toceam temeinic după fiecare curs. Vacanțele studentești pentru mine nu erau vacanțe, iar concediul anual, ca salariată, nu era concediu.

În puținele clipe de reverie pe care mi le permiteam și care dădeau năvală peste mine ca un fenomen al naturii, căruia nu-i puteam pune stavilă, Gabriel îmi apărea ca un vis frumos dintr-o altă viață. Nu-l închipuiam decât lângă seducătoarea Laura. În acele momente i-aș fi sărutat picioarele doctorului Iuga pentru ce și cât îmi dăruise din viața lui. Dragostea este intransigentă, sălbatică și fără milă de alții. Eu n-aș fi fost niciodată împăcată cu mine însămi - nicidecum fericită - să despart un bărbat de femeia și de copiii lui. Dar dor de el îmi era, sffșietor. De chipul lui ostenit și oarecare, luminat de niște ochi verzi, prin care treceau când milă, când înțelepciune, când înțelegere și niciodată ironie. Fără să-i lipsească simțul umorului, de dragul unui cuvânt n-ar fi atins niciodată vreun om. Cum o fi fost iubitul francez al Călugăriței mele portugheze ? În momentele de visare pe care nu eu le căutam, ci ele pe mine, mai citeam o pagină din scrisorile ei și alta din proverbele lui Zanne, moștenire din biblioteca doctorilor Zamfirescu.

Tot timpul legăturii mele cu Iosif Iuga, doctorul Gheorghiu îmi rămăsese același prieten care mă poftea la cofetăria de vizavi de Facultatea de Drept și la un tur cu motocicletă în Herăstrău, ceea ce nu i-am ascuns lui Iosif. «Știu că Gheorghiu ți-e prieten și de ce să strici prietenia cu el ?». După ce plecase Iosif de la Spitalul Militar și după ce, în prima sesiune îmi luasem toate examenele cu «foarte bine», afară de marxism - asta cu «bine» - eu arătând ca o mîță jigărită, deși infirmierele mă-ndopau cu tot ce era mai bun - mîndre că una de-a lor avea s-ajungă doctoriță - mă trezesc că mă invită Costi Gheorghiu să mergem pe la consignații și pe la bijuterii, fiindcă avea de făcut un cadou cuiva.

Mi-am adus aminte că păstrasem numărul de telefon al domnului de la care cumpărasem scurteica Maicăi și de bijuteriile pe care le-avusese în acea vreme. I-am telefonat acelui domn și l-am întrebat dacă mai avea bijuterii de vînzare, amintindu-i în ce împrejurări ne cunoscusem. I-am spus că urma să vin cu un prieten, potențial cumpărător. Costi Gheorghiu, îmbrăcat civil, m-a urcat pe motocicletă și ne-am dus pe undeva pe lângă Biserica Armenească, la adresa indicată. Gardul casei era metalic, tăcut ca din vrejuri de plante. O frumusețe. Parcă te lua cu bijuterii încă din stradă. Dintr-o curte cam de cinci-șase metri lățime ajungeai la intrare. Urcai cinci trepte, urma o pauză lată de peste un metru pînă la ușa de sticlă ocrotită de-o dantelărie metalică, la fel cu a gardului. Deasupra intrării străjuia o marchiză în formă de evantai, alcătuită din triunghiuri de sticlă givrată, groasă, prinse între lame, rude bune cu tot metalul din jur, de un verde-venin. Am sunat. Ne-a deschis domnul din talcioc. Ne-a făcut cu mîna un gest larg de invitație. Am urcat din nou cinci trepte, dintr-o marmură verde-stins și ne-am aflat sub un luminator din sticlă colorată: o floare uriașă, ale

cărei petale erau predominant galben ca șampania, care luminau ca o mîngîiere. Țin minte fiecare detaliu din acea casă, fiindcă nici înainte de-a păși în ea, nici după, nici măcar în filme n-am văzut ceva mai frumos, ceva ce să-ți înmoaie nu numai sufletul, ci și să te facă să simți că și trupul îți plutește pe-o apă lină, care-ți ia din greutate. Cînd citisem basme nu-mi închipuisem în nici un fel palatele pe unde umblau Fât-Frumos și Ileana Cosîn-zeana. În casa în care mă aflam acum nu m-ar fi mirat să ne-ntîlm cu zîne. Aproape că mi-am strîmbat gîtul uitîndu-mă fascinată la acel luminator. Abia cînd mi-am îndreptat capul, numai atunci am observat că pardoseala holului reproducea în marmoră floarea enormă a luminatorului, în culori complementare sticlei acestuia. Liliachiul-stins se alătura sîngelui închegat, albastrului-marm. Eram atît de copleșită de ceea ce vedeam, încît Costi Gheorghiu a trebuit să mă tragă de mîină pentru a ne urma gazda, care ne deschidea o ușă din latura dreaptă a holului. Clanța masivă de bronz, curbată către capătul cu motiv floral, orna o ușă în degradeun de culoare - aci ca o castană pîrguită, aci de nuanță mai închisă de parcă era un fond de tablou. Citind uimirea mea plină de admirație, domnul din talcioc s-a simțit dator să facă pe ghidul pentru mine: «E bois de rose, lemn de trandafir. Provine dintr-un copac din Brazilia, despre care se spune că miroase a trandafir», «în ce an a fost construită casa ?», am întrebat eu. «În 1901, după desenele-proiect ale tatei, care a fost amiral».

Camera în care am intrat, luminată de-un candelabru imens de cristal, scînteia de-ți lua ochii, era un fel de muzeu-consignație și se vedea bine că altfel arătase înainte ca proprietarul ei să bată drumul talciocului. Doi pereți erau acoperiți cu tablouri, amintindu-mi de casa familiei Alexandros, unul - cu-o imensă tapiserie înfățișînd o vînă-toare cu cîini, iar cel de-al patrulea - cu biblioteci pînă-n tavan, plasate între ferestrele înalte, cu ochiuri de cristal bizotat - cum aveam să aflu de la Costi. Mobile stil, de mici dimensiuni, de același castaniu cu-al ușilor, umpleau camera, lăsînd între ele doar spații cît să treci în dungă.

«După cîte mi-a spus domnișoara, ați vrea să cumpărați o bijuterie, domnule. Pînă la ce preț ?». «Pînă într-o mie». Costi și cu mine, cu ochii pe pereții cu tablouri - școală flamandă, școală italiană și tot ce avea mai de seamă pictura noastră - nici n-am băgat de seamă de unde a scos gazda o cutie de lemn cît un penar, pe care ne-a rugat s-o deschidem. A-ncercat Costi, am încercat și eu. Dacă viața noastră ar fi depins de-acest lucru, am fi putut să ne luăm rămas-bun de la ea. Ne-am declarat învinși.

Cu-o singură mișcare gazda a deschis misterioasa cutie, trîgîndu-i capacul pe lung. «Cutiile astea se fac în Africa de Sud. Nu le știi secretul - nu le deschizi decît cu toporul». Inele, cercei, pandantive ni s-au ivit în fața ochilor.

Pe-o măsuță ovală cu tăblie de marmură, gazda a așternut un petic de catifea albastru-nchis, care pune și mai mult în valoare bijuteriile. Mi-am dus mîina la gură, ca să-mi ascund încîntarea de-a fi văzut printre toate acele frumuseți medalionul care-mi răpise inima, atunci în talcioc. Acela de email cu două capace, roșu-sînge, cu vrejuri de diamante cît vîrful unui

ac. «Luațile-n mîină, uitați-vă la ele. De cînd „frecventez" talciocul am învățat să-i cunosc pe ăia cărora li se lipesc lucrurile de „dește"». «Argentina, tu ce-ai alege ?». «Tu alegi, Costi, tu știi gusturile persoanei». «Eu te-ntreb pe tine ce-ai alege». «Eu medalionul ăsta. V-aduceți aminte, domnule, atunci în talcioc, ce v-a spus o cucoană în legătură cu medalionul: „Atîția bani pe-un lucru purtat" ?». Domnul a izbucnit în rîs. «Mamei dumitale-i vine bine scurteica ?». «Abia se-ndură să se-mbrace cu ea la biserică. E cea mai frumoasă haină din viața ei și-i vine ca turnată». «Și dumitale-ți venea foarte bine. A fost scurteica jupînesei noastre de la moșie, dar n-a apucat s-o poate săraca. Fiică-sa m-a rugat să i-o vînd și să-i dau banii».

«E-adevărată vorba că nu e pentru cine se pregătește, e pentru cin' se nimerește». «Toate vorbele populare sînt adevărate», și domnul m-a privit cu simpatie. «Argentina, și mie-mi place bijuteria asta; dacă ne-ajungem din preț o iau». A luat-o cu cinci sute de lei. Leafa mea pe-o lună și. Mi-am amintit că-n talcioc, domnul ceruse o mie cinci sute pe-aceeași bijuterie. Acum pricepusem că voise neapărat s-o gonească pe grăšana-nțepată. În haină de picioare de-astahan. cea cu «lucru' purtat». Dintre toate bijuteriile care se lăfăiau pe catifea, ca niște cadîne pe-un covor, am îndrăznit să iau în mîină un inel dintr-un aur de-un galben intens, cu-o piatră cu fațete, cît un bob de mazăre. Pe catifea, piatra era violet ca stînjelul. Cînd am luat inelul în mîină, sub lumina candelabrului s-a prefăcut în roșu foarte închis, apoi în verde. Cum mișcai inelul cum își schimba culoarea. «N-am mai văzut niciodată asemenea piatră», am spus eu, jucînd mereu inelul sub lumina cristalelor care șiroiau din tavan. «De ce nu-l încerci, domnișoară ? Piatra e semiprețioasă și se numește alexandrit. își schimbă culoarea în funcție de lumină, dar și de starea fizică și chiar psihică a celui care-o poartă». «Ce piatră deșteaptă», am zis eu, neîndrăznind să probez inelul. Gazda mi-a luat mîină dreaptă și mi-a pus meiul pe degetul inelar, spunînd cu un ton cîntat, popesc: «Se logodește roaba lui Dumnezeu...». M-am uitat la domnul din talcioc intimidată, parcă eram chiar în biserică, la cununie, «îți vine perfect». Am scos inelul din deget și l-am pus pe catifea, ușurel de parc-aș fi umblat cu o grenadă. Fără să mă privească, uitîndu-se numai la inel, Costi a-ntrebat: «Cît cereți pe inel, domnule ?». «Pentru dumneavoastră - și nu dm politețe de vînzător către cumpărător - două sute». Costi a scos banii din buzunar, i-a numărat, a luat inelul de pe catifea și mi l-a pus pe inelarul mîinii drepte. «Să-l porți sănătoasă, Argentina». «Fosta posesoare a meiului a trăit nouăzeci și șase de ani!». «Sper ca pe mme să nu mă uite Dumnezeu atît de mult pe Pămînt», am zis eu foarte serioasă, năucită încă de gestul lui Costi. «Puteți veni pe la mine și fără să cumpărați nimic. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. De cînd m-am transformat în intermediar de lucruri mai mult sau mai puțin de artă, într-un fel de brocanteur, am cunoscut rar oameni pe care să vreau să-i mai văd». «Vă supărați dacă vă-ntreb ce ați făcut înainte ?», am spus eu timid și cu deferentă. «Am făcut Istoria artelor la Roma și am fost marinar». «Și-ați colindat lumea ?», mi-a scăpat întrebarea pe tonul de

regret al cuiva care n-o colindase și presimțea că nici n-avea s-o colinde. «Am colindat-o. Asta e-adevărată mea avere». Am dat din cap a înțelegere și m-am uitat cu admirație în ochii omului care-și prețuia amintirile ca pe o avere pe care nu i-o putea lua nimeni.

Cum ne-am văzut în stradă, Costi a urcat pe motocicletă, fără nici un cuvânt. «Costi, nu pot primi inelul». «De ce ?». «E prea scump». «Și ce cadou aș avea eu voie să-ți fac ?». «Un mărtișor de câțiva lei, o floare». «Ei, nu mai spune !». «Înțeleg să faci un dar scump femeii pe care-o iubești, asta-nțeleg, dar unei prietene oarecare...». «Tu nu ești o prietenă oarecare: ești singura mea prietenă, singurul meu prieten. Am apreciat că legătura ta cu luga nu te-a ndepărtat de mine. Asta a fost piatra de-ncercare a prieteniei noastre». «Costi, știu pe cine iubești chiar din prima zi când am stat de vorbă și mi-ai povestit despre Radu, singurul tău prieten de pînă atunci». «Te miri că iubesc o femeie cu zece ani mai mare decît mine, măritată și cu doi copii ?». «Deloc. Iubirea n-are tipare, n-are coduri, legi în care să se ncadreze. Îți spun banalități». «Oh ! Argentina ! Banalitatea e legea supremă a vieții, dar ne e greu s-o recunoaștem. Banalitatea și rutina - legile care ne țin în chingi. Genial să fii și tot trebuie să te speli, să te-mbraci, să mănînci și nu doar așa pe alese, ci mereu. Am filosofat destul. Sus pe cai, și fiecare la casa cui ne are».

Era ziua când doamna Turcescu invita prietenele la canastă. Le trata cu sendviciuri și, invariabil, cu salată de fructe. Dacă voiam să folosesc chiuveta din bucătărie, aveam de spălat castronul, holurile de salată și platoul de sendviciuri.

Riscînd s-o nemulțumesc pe doamna Turcescu - vigilantă ca un grănicer - l-am invitat pe Costi să-mi vadă camera. «E curat, ordonat ca și stăpîna. Și e cald și intim. Mama o cunoaște pe doamna Turcescu și n-o consideră tocmai „o mamă a răniților”. Cucoanele de vîrsta ei spun că e-o gură de petice de toată isprava». «Noi să fim sănătoși». «Ai dreptate. Aș vrea s-o cunoști pe Mona. Știe despre tine și vrea și ea să te cunoască. Aș vrea să-mi cunoști și părinții». Am zîmbit. «Te gîndești că te folosesc în scop de paravan ca s-o maschez pe Mona ?». «Nici prin minte nu mi-a trecut că m-ai folosi drept paravan. Mă gîndeam numai la impresia pe care-am să le-o fac părinților tăi». «Mama e cu nasul mai pe sus. Tata - nu». «Ce impresie ți-a făcut „domnul din talcioc” ?». «E fiul amiralului Eustațiu Comăneanu, dintr-un neam boieresc din Moldova. Nevasta amiralului e nobilă franțuzoaică. Pe amiral și pe nevastă-sa i-a găsit 23 August în Spania și acolo au rămas. Pe Claude - domnul din talcioc - l-a aflat același 23 August în România, cu mama lui taică-său și cu-o soră a ei, pe cap. Claude le-a-ngrijit, le-a răsfățat, le-a-ngropat cum se cuvine. S-a apucat de „brocantă” cum spune el. Are clientelă din Occident și de la toate ambasadele. A fost lăsat în casă, acolo unde ne-a primit pe noi. Restul încăperilor nu se știe cine le ocupă și ce învîrtește. Toată lumea-l bănuiește că slujește la mînăstirea Secu. Informațiile astea le dețin via madam Turcescu, prin mătușă-mea Lia Leonidas. Mătușă-mea fiind și ea o remarcabilă guriță de petice. Când trăia bunică-mea dinspre mama, am fost o dată cu ea în vizită la bunica lui Claude. Sînt peste

douăzeci de ani de-atunci. Cît s-au franțuzit ele, eu am inspectat casa. O splendoare». «Eu n-am văzut niciodată casă mai frumoasă decît a domnului din talcioc. S-a purtat frumos cu noi, iar în talcioc, atunci cînd am cumpărat scurteica pentru Maica, nu m-a luat de sus». «Indiferent de relațiile lui suspecte, pe care n-avem căderea să le judecăm, e un domn, nu o țoapă». «Costi, dacă am înțeles bine din context, brocantă înseamnă un fel de negustorie, de negoț cu felurite obiecte». «Ai înțeles foarte bine. Dar înseamnă și locul unde se desfășoară negustoria asta. Aveam opt ani cînd am fost cu părinții la Paris. Am bătut cu piciorul tot orașul. Am ajuns și pe la brocantele-astea. La una - nu mai știu la care — mama și-a cumpărat șase șiraguri de coral cu încuietoare de aur și o broșa cu o camee. Le are și-acum». I-am făcut lui Costi o cafea. Cumpărasem chiar dimineață o sută de grame. «N-am bătut niciodată o cafea mai bună». «Vrei să mă flatezi. îmi pare rău că n-am și altceva - o prăjitură, o dulceăță». N-avea rost să-i spun că făceam economie la sînge, ca să adun două mii de lei, ca să-și pună ai mei carton gudronat pe casă, fiindcă începuse să-i plouă prin acoperișul de stuf, și să-și pună și ei scîndură pe jos în odaie, ca să le fie mai cald iama. Cum a plecat Costi, m-am repezit la Petit Larousse-u\ din 1927 și la un ghid al Parisului, moșteniri de la doctorii Zamfirescu, și m-am lămurit ce era cu brocanta și cu brocantele. Doamnei Turcescu nu-i scăpase «infracțiunea» mea de-a aduce un bărbat în casă. A ținut să-mi atragă atenția că nu era bine pentru reputația mea. Reputație față de cine, povestea nu mai spunea. «Doamnă, e un prieten. A vrut să vadă și el unde locuiesc». «Este infirmier ca și dumneata ?». «E doctor, doamnă». «Pe vremea mea, doctorii nu se frecventau cu infirmierele». «S-au mai schimbat timpurile, doamnă». Nu-i suflasem o vorbă că intrasem la Medicină.

În timpul sesiunii de vară îmi luam concediul de odihnă. Am prins trei zile între două examene și m-am repezit acasă, îmi ardea sufletul de dorul Maicăi. Distanța mă făcuse să-ndulcesc și glasul răstit al Taicăi. Cînd i-am văzut slabi, arși de soare, cocoșați de muncă, mi-a venit să plîng. «Cum îți e, taică, pe-acolo pe la București ?». «Bine, mulțumesc lui Dumnezeu». «Păi de ce ești atît de slabă dacă ți-e așa de bine ?». «Taică, nu dau cu sapa, da-nvăț de-mi sar ochii. Și drumurile mă omoară: de la Spital la Facultate și de-acolo înapoi la Spital. Iar la Spital nu văd decît operații și iar operații. Dar oricum, e mai ușor decît la sapa». Cînd m-am văzut singură cu Maica, i-am pus capu-n poală și i-am șoptit: «Ucide-mi, Maică, ucide-mi ca-n copilărie».

Cînd voia să ne răsfețe, pe Gelu și pe mine, Maica-și trosnea unghiile, scărpinîndu-ne-n cap, le trosnea de jurai că strivea păduchi. Noi «lighioane» n-avusesem niciodată. Maica fierbea rufele cu leșie, iar în cap ne dădea de două ori pe săptămînă cu gaz de lampă. Dar erau copii plini de păduchi, de le cădeau din cap pe gît, pe umeri. «Maică, mă muștră cugetul că n-am rămas lîngă matale. Dădeam cu sapa da' nu plecam de-acasă». «Maică, ai să mai trăiești și după ce m-o strînge pe mine Dumnezeu. Crezi că de cînd cu Gospodăria nu se uită nimeni de sus la noi ? Ȑi de s-au ajuns au și aragazuri, de nu mai gătesc la vatră sau pe plită, la mașină.

Unii și-au luat și motociclete. Noi mai însuflețim din ce ne trimeți tu, de unde ne-oi trimite și tu, vai de sufletu' tău. Săraci am fost, săraci am rămas. Se uită la noi de sus și ăi de-au avut înainte și ăi de s-au ajuns acum. Fă-te, maică, doctoriță și lasă tu sapa, că ne-o fi ajungînd de cînd o ducem în spinare, neam de neamul nostru».

M-am întors la București amărită și plină de remușcări pentru viața mea de «cucoană» față de cea a părinților mei. Mă duceam la ultimul examen din sesiunea de vară, cînd mi-a apărut din nou în cale, și nu întîmplător, «tovarășul Vasile». «Sărut mîinile, tovarășa Boboc Argentina. Ce mai faceți ? Cum merge cu Facultatea ?». Mi-a stat pe limbă să-i spun: «De ce mă mai întrebați, că dacă vreți să știți aflați și laptele pe care l-a supt omul». M-am abținut. «Mulțumesc, bine», i-am răspuns pe un ton neutru. «Și noii colegi cum sînt ?». «Zău dacă știu cum sînt», i-am răspuns cu toată sinceritatea. «Cum adică nu știți ?! Nu-i vedeți la cursuri, la seminarii ?». «Poate n-o să mă credeți: îi văd, dar nu-i observ. Cînd sînt la Facultate mă interesează numai să-nvăț, iar la Spital cum să nu greșesc. Abia-mi trag sufletul de cît muncesc». «Și cu doamna Turcescu, propri-etăreasa dumneavoastră, cum vă-nțelegeți ?». «Sînt zile cînd nici măcar nu ne vedem. Iar cînd ne vedem ne salutăm; o dată pe lună mă anunță cît trebuie să plătesc la lumină, la întreținere». «Și cucoanele care-i vin la canastă cine sînt ?». «De unde să știu eu ' ? ». «Dumneata chiar treci prin viață, legată la ochi ? », a adoptat el un ton patern-dojenitor. «Tovarășe Vasile, eu cred că e bine să ne vedem fiecare de meseria noastră. Cum dumneavoastră nu faceți meseria mea, nici eu nu trebuie s-o fac pe-a dumneavoastră. Fără nici o supărare». «Te-ai gîndit vreodată să te măriți ? ». «Ca să-mi vină un asemenea gînd, mai întîi ar fi trebuit să mă ceară careva de nevastă și eu să zic „da” ori „ba”. N-a fost cazul». «Ai vrea să pleci în străinătate ? ». «Și ce să fac eu acolo ? ». «Să te măriți cu cineva care să fie trimis oficial de-aici». «Eu vreau să-mi fac o meserie aici și să-mi ajut părinții. Dacă mi-o fi dat să mă mărit, m-oi mărita cînd termin Facultatea. Acuma, numai măritat mi-ar lipsi». «Mai ai numărul meu de telefon ? ». Am dat din cap a afirmație. «Dacă ai să-mi spui ceva despre doamna Turcescu și despre cucoanele ei sau despre măritat, telefonează-mi».

După ce m-am despărțit de «tovarășul Vasile» mi-am repetat fără-nterupere pînă cînd am tras biletul de examen: «fără gînduri, fără gînduri, fără gînduri». Mi-a căzut «sistemul osos». Nimănui nu i-a pus profesorul atîtea întrebări suplimentare cîte mi-a pus mie. «Îmi pare rău că nu-ți pot da mai mult de „foarte bine”» a fost concluzia lui. Gîndin-du-mă să nu-i dezavantajez pe colegii care urmau după mine, i-am spus: «Domnule profesor, e al patrulea an de cînd sînt soră la Ortopedie, la sala de operații». «Ferice de doctorii care lucrează cu dumneata». «Vă mulțumesc, domnule profesor».

Dacă nu l-aș fi ntîlnit pe «tovarășul Vasile», poate că m-aș fi bucurat de rezultatul meu la un examen atît de important ca acela de Anatomie, dar văzîndu-mă din nou în stradă, iară mi-am adus aminte de conversația cu el. Ce voiau oamenii ăștia de la una ca mine ? Să devin

informatoare, în mod sigur, poate chiar angajată în regulă. Și ple-carea-n străinătate prin căsătorie cu unul oficial ? Cineva avea nevoie, pentru străinătate, de-o nevastă cu dosar bun, «fată din popor». «Vasile» mă pețea pentru el, pentru altul sau erau vorbe aruncate-așa, de nadă ' ? Erau destui în pușcării dintre cei care-și încercaseră norocul prin Iugoslavia. Și eu, cu posibilități oficiale, refuzam ! De când trecusem prin patul unui bărbat, îmi dădeam seama că n-aș fi putut face o căsătorie de conveniență, oricît ar fi fost de avantajoasă. Poate doar înțelegîndu-mă cu partenerul de la bun-început, să dormim fiecare-n patul său, ca niște colocitari civilizați, și-atît. Curioasă eram în privința pretendentului, dar n-aveam în nici un caz de gînd să-ntind pelteaua cu «tovarășul Vasile». «Pretendentul» - în cazul că exista - nu putea fi decît tot din «branșă», întîlnirea cu «Vasile»-mi strica tot cheful. Eram și-așa amărîtă de sărăcia alor mei și de neputința mea de-a-i ajuta atîta cît aș fi vrut și chiar ar fi avut nevoie. Mi-era urît să mă duc acasă la ciorba mea de lobodă, pe care o-ncinsesem de dimineață ca să nu fermenteze. Doamna Turcescu îmi permitea să-i folosesc aragazul, dar frigiderul - un „General Motors” de dinaintea războiului - îl ținea încuiat cu cheia. Frecasem și la aragaz, de-mi tocisem unghiile, ca să-l aduc la lumină. Aș fi umblat pe străzi pîn-aș fi căzut pe jos și-aș fi adormit, numai să scap de gînduri. Tocmai îmi cumpărasem doi covrigi de la o tarabă, cînd m-a atins cineva pe braț. «Sărut mîna, domnișoară». Era domnul Claude Comăneanu, cum mă informase Costi Gheorghiu. «Bună ziua, domnule». Doamna Despina ne-nvățase că spui doar «bună ziua» într-un magazin, de exemplu. Dar cînd te adresezi cuiva anume, după acel «bună ziua», politicos este să-i spui persoanei numele, dacă ești în relații care să-ți permită acest lucru, sau să adaugi «domnule», «doamnă», «domnișoară», cînd relațiile sînt mai distante. «Domnișoară, mi-am parcat mașina vizavi și-am coborît să te salut. Ce mai faci, cum îți merge ?». «Azi mi-am dat ultimul examen pe anul ăsta». «Și n-a mers bine ? Că pari nemulțumită». «Examenul l-am luat cu „foarte bine”. Altele sînt grijile și nemulțumirile mele». «Am o idee. Dacă n-ai nimic împotriva, ne urcăm în mașină și te invit la mine la prînz. Prînz de burlac: mai mult uscături, dar și un borș de lobodă». «Lobodă am și eu acasă numai că a mea e acrită cu corcodușe, ca la noi în Oltenia. Mulțumesc de invitație». M-am așezat în mașină lîngă el, în față. În spate, învelite în hîrtie groasă maronie se aflau niște tablouri. M-am bucurat de-ntîlnirea cu domnul din talcioc de parcă Dumnezeu mi-l scosese-n cale ca să-mi mai schimbe gîndurile. «Cînd conduc, n-am obiceiul să vorbesc, așa că să n-o iei ca pe-o tăcere ostilă», în cîteva minute eram la el acasă. «Cred că n-ai să te formalizezi dacă mîncăm în bucătărie».

Bucătăria era o cameră de vreo douăzeci de metri pătrați, cu o gresie-n culori îmbinate și ca model și ca nuanțe cu mult rafinament, cu faianță, culoarea untului, pînă sus în tavan, și cu un colț de adevărată sufragerie. Domnul din talcioc a pus pe marmora mesei un tacîm pentru mine, unul pentru el, pe aceeași parte. Am mîncat pentru prima oară-n viață icre negre și icre roșii, zise de Manciușia, niște pateuri cu ciuperci după care-ți lungeai degetele, mezeluri fine.

Am băut și un strop de vin alb căruia nu-i mai știu numele. Borșul de lobodă, dres cu smântână, mai bun decât loboda mea. Cremșnit ca desert.

Am mulțumit, am strâns paharele, farfuriile, tacîmurile și m-am dus cu ele la o chiuvetă mare de inox să le spăl. «Musafirii nu spală vasele». «Eu nu fac parte din categoria simandicoasă». «Nu știu din ce categorie faci parte, știu doar că ești musafirul meu. Vrei să vorbim de una de alta ? Vrei să-ți țin un curs de istoria artei pe exemple, în camera pe care-o știi ? Vrei să vorbim despre lucruri esențiale de viață ?». «Pentru mine cel mai folositor ar fi cursul de istorie a artei, dar... dar sînt momente-n viață cînd mai important ți se pare să vorbești de ceea ce te doare decât de ceea ce ți-ar folosi». «Am reținut de la prietenul dumitale că te cheamă Argentina». «Argentina Boboc. Vă rog să-mi spuneți Argentina». «Am înțeles că ești de la țară. De unde numele ăsta ?». «Pe nașa mea o cheamă Adelina. În actul de botez sînt Adelina. Cînd s-a dus Taica, tata adică, să mă declare la Primărie, m-a declarat Argentina. S-a mirat și notarul de-asemenea nume, dar Argentina am rămas. Uitase de Adelina de-acasă pînă la Primărie». «Argentina e un nume frumos, ca și țara care-l poartă. Iar capitala dumitale, Buenos Aires, e un oraș grandios». «Capitala mea... !». «Pe mine mă cheamă Claude Comăneanu. Claude fiindcă mama e franțuzoaică. Nu se potrivește Claude cu Comăneanu, dar asta e», «în schimb, Argentina cu Boboc se potrivesc de minune». «Nu ne putem alege numele, nici părinții». «Mă-ntreb dacă-n viața asta putem alege și noi ceva sau ne este ales». «Crezi în predestinare ?... și eu cred». Mi-a luat mîna dreaptă și s-a uitat la inelul pe care mi-l cumpărase Costi. «îmi pare bine că porți inelul. După culoarea alexandritului, nu ești în apele dumitale. De ce ? Bineînțeles, dacă vrei să-mi spui». «Nu-mi place să mă plîng, dar sînt momente cînd sărăcia te zdrobește. L-aș mînia pe Dumnezeu să spun că rabd de foame, că n-am cu ce să mă-mbrac. Dar aș vrea să-mi pot ajuta părinții mai mult; ca să-și pună și ei carton gudronat pe casă și scînduri pe jos, în odaie». «Ești singură la părinți ?». «Am un frate care termină acum Dreptul. Îi mai ajut eu pe el cu cîtiva lei acolo». «Și cîți bani ți-ar trebui pentru cartonul gudronat și pentru scînduri ?». «Cel puțin două mii. Salariul meu pe-aproape cinci luni. Colegii s-au dus să sărbătorească la o crîsmă sfîrșitul de an. Eu n-am știut cum să plec mai repede. Mă sărbătoream și eu cu doi covrigi. Dar berzei chioare-i face Dumnezeu cuib: m-ați sărbătorit dumneavoastră». «Dacă te-aș împrumuta eu cu banii ăștia și mi i-ai înapoia cînd poți, hm ?». «V-aș face o mare pagubă. Dumneavoastră investiți banii în lucrurile pe care le vindeți ca să cîștigați ceva. De la mine i-ați primi înapoi cu țîrîita. Ce folos ați avea ?». «Cîteodată, oricît am fi de păcătoși, simțim nevoia să facem și cîte ceva dezinteresat». «Ce știți dumneavoastră despre mine ca s-aveți curajul să-mi împrumutați atîția bani ? Și dacă nu vi i-aș mai da înapoi ?». «Aș rămîne-n pagubă cu două mii de lei și-atîta. N-aș muri din asta». Abia acum îi luam mai bine seama. Avea o figură prelungă, frunte înaltă, un păr ca peria, castaniu închis, tuns scurt, o bărbie pătrată, gură cu tăietură aspră, ochi căprui închis, înalt, musculos, bine proporțional. Un bărbat frumos. «Mă-ntreb ce merit

am eu pentru atîta generozitate ?». «Ai meritul omului care trage cu dinții de viață. Și meritul de-a-ți iubi părinții. Meritul de-a fi pornit de la pămînt pe jos și de-a vrea să faci o Facultate, în timp ce mai ai și slujbă. Deși am fost bogat și o duc bine și-acuma, cînd nu mai sînt, să știi că patru luni din viață, hrana mea de bază a fost pîine prăjită, unsă cu untură și cu usturoi. Știu ce-nseamnă să fii sărac. Argentina, cu toate că ești îmbrăcată bine, cu lucruri „de la pachet”, cum se spune, cu toate că vorbești literar, ca după o școală bună, păstrezi în dumneata sfiala, prudența retractilă a țaranului, discreția lui». L-am privit întrebător la ultimele cuvinte. «Nu m-ai întreat nimic despre mine». «Maica, mama mea, m-a-nvățat să nu-ntreb omul. „Lasă, maică, să-ți spună el ce crede, că tu dacă-l întreb nu știi peste ce durere dai»». «Cîți ani are maica ?». «Patruzeci, de sfîntă Măria-Mare. N-avea nici optsprezece cînd m-a născut pe mine». «Ce tînră e și cum vorbește ca o bătrînă». «Sînt oameni care se coc repede, îi coace nemulțumirea, sărăcia. Față de ea, eu duc o viață de mare cucoană. Mi-aș da și sufletul s-o ducă și ei, părinții adică, mai bine». «Și totuși sufletul nu ti l-ai da. Nu e vorba de ultima suflare, ci de pacturi prin care poți obține avantaje». S-a uitat fix la mine și m-a trecut un fior. Mi-am adus aminte ce-mi spusese despre el Costi Gheorghiu — via doamna Turcescu și doamna Leonidas. Mă privea cu înțeleș de parc-ar fi asistat la cele două întîlniri ale mele cu «tovarășul Vasile». Eu eram o plevușcă pentru el. Lucrăturile lui se petreceau în alte sfere, la alt nivel. Mie, pentru mine, domnul din talcioc îmi inspira încredere. M-am hotărît brusc să-i cer o părere cu privire la propunerea de căsătorie a lui «Vasile», serioasă ori de nadă. «Domnule Comăneanu, vreau să vă cer un sfat pe care nu l-aș cere nimănui altcuiva. Sfat nu e bine zis. Ci să vă supun o eventualitate, ceva virtual». «S-auzim». «Ce-ati face dumneavoastră-n locul meu dacă vi s-ar propune o căsătorie cu cineva care-ar fi trimis oficial în străinătate, într-o misiune ?». A zîmbit, apoi și-a-nceput argumentația îndoind pentru fiecare punct al ei un deget. «Mai întîi l-aș cunoaște pe pretendent. Apoi aș stabili cu persoana dacă vrea o căsătorie reală sau una „de cadre”. Oricum, ar prezenta un avantaj». S-a apropiat de urechea mea și mi-a spus: «Și la o adică te faci uitată pe-acolo». S-a-ndepărtat de urechea mea și a continuat, uitîndu-se fix la mine. care-i sorbeam cuvintele și-l priveam cu-o tristețe de moarte. «Te crezi în stare de-așa ceva ?». «Nu». «Așa zic și eu». «N-aș putea înșela bună-credmța nimănui, nici chiar reaua-credință».

M-am ridicat să plec, socotind că vizita mea durase destul. «Vă rog să-mi dați voie numai cinci minute, dacă se poate, să mă uit la tablouri», în timp ce eu îmi plimbam ochii peste minunățiile de pe pereți, domnul Comăneanu m-a luat pe după umeri și m-a-ntreat: «Dac-ar fi să alegi ceva de-aici ce-ai lua ?». «Florile de colo, de Andreescu», și-am arătat tabloul cu mîna. «Vrei să-ți dau cei două mii de lei sau vrei să-mi dai numele și adresa părinților dumitale ca să-i trimit eu prin poștă ?». «Nu prin poștă. Nu vreau să știe nimeni că au ei atîția bani. îi duce frate-meu. El merge-n fiecare lună acasă. Avem un neam, mecanic de locomotivă, așa că frate-meu se duce fără bilet».

Am luat banii, m-am întors cu spatele și l-am vîrît în sutien. «Nu era nevoie să-i pui în sîn că te conduc pîn-acă-să cu mașina». «Dacă vă dau o sută cincizeci de lei pe lună înapoi e prea puțin ?» «Dă-mi cîte o sută. Și numai dacă poți. În prealabil dă-mi un telefon. Și poți veni și fără bani. Și cînd ai chef, sau te simți singură, sau vrei un sfat, tele-fonează-mi». «Nu vă pot telefona decît de la telefon public. Doamna unde locuiesc își ține telefonul sub cheie». «Și dumneata n-ai vrea să ai telefon ?». «Ar fi o cheltuială-n plus, dar dac-aș avea, aș vorbi și eu cu ai mei. Stăm lîngă Oficiul poștal». «Fă o cerere către Telefoane, motivînd-o prin nevoile de serviciu, atașează și adeverință de salariată și dă-mi-le mie. Nu promit nimic, dar încerc».

Peste două luni aveam telefon, spre nemulțumirea doamnei Turcescu. Trebuise să-i primească-n casă pe instalatori care, sub ochii ei de șoim și sub dirijarea ei verbală, se străduiseră să facă minimum de deranj. «Ce ți-o fi trebuind telefon...!», zisese dumneaei, însoțindu-și vorbele cu un gest de lehamite, după ce eu ștersesem toate urmele lăsate de instalatori. «Mari pile trebuie să fi avut dumneata de ți s-a instalat telefonul atît de repede. Alții așteaptă cu anii». Convinsă că avea dreptate, în primul moment n-am suflat un cuvînt. Apoi mi-a venit în minte o minciună verosimilă și neverificabilă: «Și eu, doamnă, am depus cerere de-acum doi ani». M-a crezut, nu m-a crezut, nu știu.

Vrînd să-și mențină relațiile cu familia răposatului ei bărbat, doamna Turcescu îi invita pe Laura și pe Gabriel cînd știa că nu sînt eu acasă. Părerea despre ei doi o știam fiindcă și-o exprimase cu voce tare față de-o doamnă, în hol, în timp ce eu spălam vase în bucătărie. «Laura, nepoată-mea prin alianță, a făcut și prima și-a doua oară un coup de tete. Prima oară, că s-a-ndrăgostit de profesorul ei, o somitate; cu toată diferența de vîrstă dintre ei, mai treacă-meargă. Dar ca a doua oară să ia un coate-goale, un mahalagiu de oltean, cu opt ani mai tînăr decît ea, să-l tină-n Facultate, asta-i prostie curată. Și să se mai apuce să facă și copii cu el». «Important e ca ei doi să se-nțealeagă». a replicat împăciuitor interlocutoarea. «Unele femei sînt con-duse-n viață numai de hormoni». «Și noi care ne-am condus după conveniențe și după interes am fost fericite, Metanie ?». «Ne-am purtat cum cereau vremurile tinereții noastre, în lumea noastră. Ne-am conformat unor reguli».

Oare «tovarășul Vasile» sau cine avea de gînd să fie trimis oficial în străinătate nu se-nsura tot conform conveniențelor unor timpuri ? Pînă la înființarea Gospodăriilor Colective, se căsătoreau bogații-ntre ei, săracii-ntre ei. Și-acuma, de cînd cu Gospodăriile, nu se tocmeau viitorii cuscri pe casă, pe aragaz, pe motocicletă ? Nu se căsătoreau vîrfurile din gospodărie ele între ele și restul de săraci, între ei ? Conveniențe fuseseră, erau și aveau să existe cît lumea. Acuma, dosarul de cadre te sălta, te cobora, te desființa. Ca să te ridice, trebuia să faci caz de el, să te bați cu el în piept, să-l valorifici. Eu socoteam că-mi pusese Dumnezeu mîna-n cap încă de la liceu, fiind bursieră, iar ca studentă pe banii Statului - alt mare noroc. Slujbă aveam; și ceva și mai de preț - acoperiș deasupra capului și încă în ce cartier ! De la U.T.M. nu venise nimeni să-mi ceară să mă-nscriu, iar eu făceam pe mortu-n păpușoi. Ce

nevoie aveam de ședințe și de interminabilele discuții - de bătut apa-n piuă ? Mi le-aduceam aminte pe «revoluționarele» de la liceu, cu «tovarășa» Neagu-n frunte și mi se zburlea pielea și mi se făcea greață. Mi-aduceam aminte și de Valentina Valerian exmatriculată din toate școlile fiindcă-și manifestase regretul că numele școlii noastre Liceul Elena Cuza se transformase-n ceva lipsit de culoare și de personalitate: Liceul teoretic numărul 1. Ce ușor devenea! dușman al poporului și al orînduirii socialiste !

Mă rugam lui Dumnezeu să fiu mereu uitată de U.T.M. și de Partid. Cu excepția lui Costi Gheorghiu, de origine burghezo-moșierească-intelectuală, toți doctorii din secție erau membri de partid. Cînd îl chemau la cîte o ședință, tam-nisam, domnul General își puna mîmile-n cap, apoi le-nălța spre cer, i se zburlea mustața și parcă i se strîmbau și ochelarii. Poate fiindcă-l vedeam în fiecare zi, mi se părea că nu se schimbase deloc în cei patru ani de cînd ne cunoșteam. De talie mijlocie, subțire, drept, cu mers și cu gesturi agile, părea cel puțin cu zece ani mai tînăr decît era. Nu se putea spune că era un taciturn, dar nici un vorbăreț. Către mine-și descărca sufletul, fără opreliști.

Le-am comunicat faptul că am telefon doar celor din familie, domnului General, lui Costi Gheorghiu și domnului Comăneanu, cum era firesc.

Într-o seară, la poarta Spitalului îl văd pe Iosif Iuga în umbra unui copac. Am simțit bătăile inimii și-n cerul gurii. Picioarele-mi tremurau și nu mai izbuteau să pășească. A venit el spre mine și m-a privit lung în ochi pînă să se hotărască să-mi spună ceva, cu glasul răgușit de emoție.

«Argentina, se-apro.pie întîi martie. Ți-am adus un mărtișor». Mi-a luat mîna stingă și mi-a pus pe inelar un inel de aur, ușor bombat, ca verighetele clasice, cu un rubin la mijloc, la același nivel cu veriga. M-am uitat la inel, am închis ochii, l-am sărutat și mi-am pus palma peste ochi. În clipa aceea mi-am dorit să mor, atît de mult am avut simțămîntul unei împliniri. O mîna mi-a tras încet mîna de la ochi, o gură mi-a sărutat scurt și apăsător buzele, gîtul, părul, un trup s-a lipit de-al meu. «Dacă-ai ști cît îmi lipsești, Argentina !». «Și dumneavoastră mie». Pașii ne-au purtat spre garsoniera vărului inginer. «Ai să mă ierți că-ți tulbur viața ? Că nu m-am ținut de cuvînt să nu ne mai vedem, să nu ne mai auzim ?». «Domnule doctor, viața mea înainte de-a apărea dumneavoastră era ca o apă stătută. Fără dumneavoastră promite să fie la fel». A doua zi m-am dus la un bijutier și i-am cerut să-mi graveze în interiorul inelului cu piatră roșie o dată: cea a zilei cînd mă iubisem prima oară cu Iosif Iuga. Iar în interiorul inelului cu alexandrii - litera C. Iosif îmi telefona în fiecare seară. Cel mai mult vorbeam cînd avea el gărzi și nu-i veneau urgențe. Despre părinții noștri, despre satele noastre, despre cîte un spectacol pe care, și el și eu, reușeam să-l vedem din an în Paști. Amîndorura ne plăceau lucrurile clasice, acelea care săpau în adîncul sufletului. După fiecare telefon al lui simțeam nevoia să citesc măcar o frază din Călugărița mea portugheză și mereu îmi puneam întrebarea cum o fi arătat francezul pe care-l iubise ea cu disperare. Cine-

ar fi bănuie că Iosif Iuga, un bărbat cu o-nfățișare oarecare, în afara ochilor în care i se concentra toată ființa, om însurat din dragoste, cu trei copii, familist așezat, îi mai dăruia sufletul și trupul încă unei femei ? Nu-ndrăzneam niciodată să-l întreb nimic despre nevasta lui, despre copiii lor. Iar el nu pomenea despre această parte esențială a vieții lui. Vorbele pot fi meșteșugite și prefăcute însă trupurile nu știu să mintă. Ele nu pot simula foamea unuia de altul. Noi ne iubeam cu foame și cu disperarea celor care o fac pentru ultima oară, fatalitatea urmînd să-i despartă. Mereu îmi veneau în minte cuvintele doamnei doctor Olga Zamfirescu din momentul cînd îi vorbisem deschis, ca la spovedanie, despre «schimbarea» din viața mea: «Ai grijă numai să nu rămîi toată viața vioara a doua și să te trezești prea tîrziu». Pentru moment, nu voiam să mă trezesc. Măcar să mă fi ales cu niște amintiri pentru nu se știe cînd, într-o viață asupra căreia nu-mi făceam mari iluzii. Orice hotărîre majoră în privința legăturii noastre o lăsam în seama lui Iuga. Costi Gheorghiu m-a invitat la „Municipal” să vedem Livada cu vișini. Cu un rînd înaintea noastră, pe două locuri mai la dreapta față de-ale noastre, s-au așezat grăbiți, în ultimul moment, Iosif Iuga și nevastă-sa. Iosif ne-a salutat și ne-a spus «Ne vedem în pauză». Nevastă-sa ne-a salutat dînd din cap și zîmbindu-ne. La prima vedere am reținut un chip sănătos, între oval și rotund, cu ochi căprui plini de viață, cu un nas cîm și cu o gură rotundă și cărnosă. Inima-mi bătea să-mi spargă pieptul și numai la splendida piesă a lui Cehov și la magistrala ei interpretare nu-mi era gîndul. Costi m-a apucat de-o mîină în timp ce-mi șoptea la ureche «liniștește-te !». I-am strîns mîina în semn c-am înțeles mesajul. M-am silit să nu-mi mut ochii de pe scenă, să nu-i țintesc nici o clipă spre Iosif Iuga și spre nevastă-sa, Anuța. La prima pauză am ieșit cu toții în holul teatrului. «Să vă fac cunoștință cu soția mea», ni s-a adresat Iosif Iuga mie și lui Costi Gheorghiu. Ea ne-a-ntins mîina și-a spus simplu «Anuța Iuga». «Domnișoara Argentina Boboc și domnul doctor Costi Gheorghiu mi-au fost colegi la Spitalul Militar», ne-a prezentat el și pe noi. «Iuga, ești mai mulțumit la Urgență ?», l-a-ntrebat Costi Gheorghiu, ca nu cumva să se-aștearnă între noi o tăcere jenantă, «în privința cazuisticii, da. Altminteri, e ca pe bandă rulantă». «E vorba să se facă niște locuri la Clinică la Cluj. Am fi mai aproape de părinți», a zis Anuța Iuga, iar mie mi-a trecut un cuțit prin inimă. Mă uitam la fața ei sănătoasă și destinsă, la părul castaniu, tuns scurt, ondulat natural, numai inele, care se-așeza-n jurul capului ca o căciulită. La bustul bogat și ferm, la toată făptura ei pietroasă, formată din rotunjimi tentante, la picioarele musculoase și bine-nfipite-n pămînt, de forma unor sticle de lampă, și nu-ncetam să mă-ntreb ce-l atrăgea pe Iosif Iuga la mine. Din toată ființa Anuței Iuga emana liniștea și mulțumirea omului care-și consideră viața-mplinită, viață în care și-a făcut și-și face datoria de om, de femeie. La vîrsta mea de-atunci, ea fusese deja mamă a trei copii. «E prima oară cînd merg la teatru-n București. La Cluj nu-mi scăpa nici o piesă, nici o operă sau operetă». «Și cum vi se pare spectacolul de astă seară ?», am întrebat-o eu. «Foarte bun. Am văzut Livada cu vișini și la Cluj. Foarte frumos spectacol și-

acolo. Aici inteipretul lui Firs mi se pare cel mai bun dintre actori; peste cel de la Cluj. Să vedem pînă la sfîrșit...». «Aveți dreptate», am spus eu și am zîmbit uitîndu-mă-n ochii ei căprui strălucind de viață. Simțeam că, în ciuda strădaniei mele de-a-mi păstra firea, arătam ca un cîine-al nimănui, cu privire tristă și umilă. Cînd a sunat de intrare în sală, Costi m-a luat posesiv de braț și așa m-a ținut pînă ce ne-am așezat din nou în stal. M-am aplecat spre urechea lui și i-am șoptit: «Iți mulțumesc!». Știa el pentru ce. La sfîrșitul piesei, la ultima apariție a lui Firs, lacrimile pe care le stăpînisem pînă atunci, n-au mai vrut să m-asculte. Costi, care era cu ochii mai mult pe mine decît la scenă, și-a scos batista și mi-a strecurat-o-n mîină. La sfîrșitul spectacolului mi-am dat seama că plînseseră și alte spectatoare, printre ele numărîndu-se și Anuța luga. Ea s-a apropiat de mine și mi-a spus ca pe-o taină: «Firs mi-a rupt inima». «Și mie». Ca să nu mai izbucnesc în plîns, m-am gîndit la părinții mei săraci și cocoșați de muncă; m-am gîndit la oamenii nevinovați care putrezeau în pușcării, la cei care muriseră la Canal, unul chiar din satul meu. M-am gîndit la toți amărîții și năpăstuiții de pe lume și-mi spuneam: «Ce-nseamnă amărăciunea ta față de nenorocirile adevărate? Vino-ți în fire! Nu ești prima-n lume care iubește un bărbat însurat». În timp ce-i ținea pardesiul nevesti-sii, iar Costi pe-al meu, Iosif luga mi-a aruncat o privire ca o cerere de iertare și a-nchis o clipă ochii. Costi Gheorghiu m-a condus acasă. Mergeam încet, de parcă-aveam de gînd să măsurăm Bulevardul 6 Martie. «Argentina, știi ce e-n sufletul tău. Și tu și eu iubim unde nu trebuie. Nu alegem noi iubirea, ea ne-alege pe noi. Și tu și eu sîntem oameni liberi din punct de vedere social. Bine-ar fi fost să ne iubim noi doi. Să ne căsătorim. S-avem copii. Să ducem o viață cum scrie la carte. Și la carte scrie bine și firesc, din moși-strămoși. Dacă ai ști ce rău îmi pare că nu ne iubim, Argentina». «Te cred, Costi. Și mie-mi pare rău». Gîndul m-a dus la Lucia Cantemir. Sigur simțise și ea că nu era iubită. N-am îndrăznit s-aduc vorba despre ea, Oricît de fără perspective-mi apărea viața mea de femeie, oricît de nesigur și de ntunecat viitorul, totuși nu mi-aș fi luat zilele. Cum să-mi ti luat zilele cînd aveam părinți, cînd aș fi lăsat atîta durere în urma mea? M-am scuturat ca și cînd m-aș fi-ntîlnit cu piaza-rea. «Ce gînd ai vrut s-alungi, Argentina? Te-ai scuturat ca de piază-rea». «Un gînd negru». «Hai să ne luăm viața așa cum e. Să ne bucurăm că pe lume există și prietenie». Am intrat pîș-pîș în apartament, ca de obicei. Doamna Turcescu a crăpat ușa camerei dumisale și mi-a spus: «A sunat de trei ori telefonul la dumneata, la ora asta!». «Doamnă, îmi pare rău că v-a deranjat; noapte bună». M-am așezat lîngă telefon, sigură că avea să sune. Nu m-am înșelat. La primul țîrîit am dus receptorul la ureche. «Argentina, am vrut să te-aud. Știi ce-a-nsemnat seara asta pentru tine. Știi cu sufletul și cu trupul meu. Mă simt atît de vinovat față de tine». «De ce? Nu mi-ați ascuns nimic. Am doar dreptul să fiu tristă». «Mă mai poți iubi?». «Da. Fiindcă dragostea nu e o buruiană pe care o smulgi și-o arunci». «Te rog să dormi». «Am să-ncerc». «Noapte bună, dragostea mea».

Am luat Larousse-ul și l-am deschis la harta Argentinei. Mi-am adus aminte vorbele

domnului , din talcioc. «Buenos Aires, capitala duminică e un oraș grandios». Peste harta Argentinei apărea mereu chipul luminos și tonic al Anuței Luga. O vedeam întregă, în taiorul ei bleu-marine, clasic, cu un șirag discret de perle pe-un decolteu neted, cu ciorapii ei fumurii, cu pantofi escaipin negri. Apoi, în pardesiul bordo, cu tăietura tot clasică. Era-mbrăcată ca pentru o ceremonie. Așa cum se-mbrăca lumea când mergea la teatru înainte de război. Am închis Larousse-ul, fiindcă harta Argentinei nu-mi alunga

imaginile și gândurile care nu-mi dădeau pace. Pînă ce n-am întîlnit-o. Anuța Luga fusese pentru mine o idee, ca un punct geografic depărtat. Și deodată căpăta realitate. Și încă realitatea unei femei care-mi plăcuse de la prima vedere. Simplă, deschisă, frumușică și-atît de vitală - element care-mi puneă cele mai multe semne de-ntrebare asupra ființei mele filiforme - în care erau atît de greu de ghicit energia și motive de atracție. Deși ieșeam dezavantajată din comparația cu Anuța, nici o clipă nu mă-ndoiam de dragostea bărbatului ei pentru mine. Nu mai strînsesem o pernă în brațe și nu-mi mai afundasem fața-n ea, udînd-o de lacrimi, de pe vremea cînd eram nebunește îndrăgostită de vărul meu Gabriel și cînd mi-nchipuiam că aveam să-l iubesc pînă la ultima suflare. Avea să vină vreodată o vreme cînd să mă gîndesc la Iosif Luga așa cum mă gîndeam acum la Gabriel: o amintire voalată în care viu era numai sentimentul de ridicol cu privire la mine înșămi ? Nu știu dacă la toți oamenii o fi la fel, dar pentru mine amintirea acelei iubiri neîmpărtășite îmi transforma eșecul într-un sentiment de ridicol. Cînd iubești și nu ești iubit ori suferi în tine însuși, și nu-ți împovărezi cu nimic obiectul iubirii - fără nici o vină că nu te iubește - ori, dîndu-i de-nțeleș că-l iubești, te expui ridicolului. De pe urma dragostei, împărtășite, cu Iosif Luga încercam și bucurii de neuitat și suferințe tot de neuitat.

Mi-a dat telefon și «tovarășul Vasile» să mă-ntrebe ce mai fac și ce mai spuneam despre propunerea lui. «Care ?», am întrebat eu. «Despre căsătorie». «Ceea ce v-am răspuns și data trecută». «Și-acuma cînd doctorul Luga se pregătește să se mute la Cluj ?». Nimic nu le scăpa. «Și-acum». Dacă despre un nimeni ca mine știau tot, dar despre alții, importanți, care chiar însemnaseră sau însemnau ceva în ierarhia socială ?

După acel telefon nu l-am mai auzit și nu l-am mai văzut pe «tovarășul Vasile», pînă în 2004. Faptul că-mi dăduse definitiv pace m-a făcut să cred că pentru el mă pețise: el urma să fie trimis în străinătate, îi eram recunoscătoare că nu mă pasase vreunui coleg. Apariția lui în peisajul acelor ani a-nsemnat pentru mine o sperietură pe toată viața. Și dacă mă-ntreba cineva pe stradă cît era ceasul, îmi bătea inima.

La șase luni după spectacolul de la Teatrul Municipal, familia Luga se muta la Cluj.

La ultima-ntîlnire cu Iosif, cu ochii-nchiși îi mîngîiam fața, ca o oarbă. «Vreau să te țină minte și mîinile mele», i-am șoptit. «Argentina, egoismul din mine ar vrea să te păstreze mereu. Omenia din mine și dragostea pentru tine ar vrea să te știe lîngă un om care să te merite. Deși mă doare sufletul și trupul să te știu a altuia. Nu-ți închipui cît de gelos am fost pe

Gheorghiu pînă ce mi-am dat seama că erați numai prieteni; și chiar și-așa, mi se părea că-mi fură ceva din tine ori de cîte ori erați împreună, la cofetărie sau la o plimbare. Aș vrea să găsești omul pe care-l meriți. Fără nevastă, fără copii». «Iosife, eu socotesc că viața a fost bună cu mine fiindcă mi-a făcut parte de Iosif Iuga».

Pentru prima dată-i spuneam tu și pe nume. De-atunci încolo nu mai aveam față de cine să greșesc, încurcînd registrele comportamentale. «Mai întîi m-ai ridicat în propriii ochi. M-ai făcut să am o părere mai bună despre mine.

Ștacheta exigenței mele e acum foarte sus. Îți mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ai dăruit-o, fiindcă m-ai făcut să trăiesc cu-adevărat, să văd că viața, viața mea, nu e-o baltă stătută și nemișcată. Mulțumesc lui Dumnezeu că te-am cunoscut !».

Ne-am despărțit în ușa garsonierei care ne-adăpostise dragostea. Iosif a vrut să mă conducă. N-am vrut. M-am dus pe jos, plîngînd din Cotroceni pînă-n Dionisie Lupu. La stopul de la Calea Victoriei, o fetiță ca de patru-cinci ani, și-a lăsat bunicul de mîină și a venit lîngă mine. «Tu de ce plîngi ?», m-a-ntrebat ea țintindu-mă cu-o privire uimită, albastră, în ochii mei plînși. «Ai să afli tu mai tîrziu de ce plîng». «Și eu am plîns fiindcă nu vor să-mi ia pisică», «îmi pare rău pentru tine, să știi». S-a făcut verde la semafor. Fetița și-a luat iară bunicul de mîină și-au traversat. Eu am rămas mai departe pe trotuar și m-am făcut că mă uit la cărțile din vitrina librăriei din colțul străzii.

De cînd a plecat la Cluj și pînă-n ziua de azi, cînd sîntem amîndoi bătrîni, Iosif Iuga mi-a telefonat și-mi tele-fonează-n fiecare zi. «Cînd n-am să-ți mai telefonez, înseamnă că m-am mutat la cele veșnice». Cam la șase luni o dată găsea pretexte să vină la București ca să ne vedem. Nu l-a interesat dacă-n viața mea apăruse cineva. Pentru noi doi, noi eram aceiași. Așa cum mă avertizase doamna doctor Zamfirescu, aveam să rămîn toată viața vioara a doua într-o altă viață: cea a lui Iosif Iuga. Numai că eu n-aveam să mă trezesc prea tîrziu, fiindcă fusesem trează de la-nceput. Și nu prezența lui Iosif Iuga a făcut așa ca viața mea să fie cum a fost, ci destinul, în existența căruia nimeni n-o să mă convingă să nu cred. Credința asta, poporal a rezumat-o atît de simplu și de sugestiv: «Ce ți-e scris în frunte ți-e pus !». «Poartă-te ca și cînd ai fi etern, dar fii pregătit să mori în orice clipă», ne-ndeamnă un filosof. De cînd am căpătat conștiința propriei existențe, am căutat să mă conformez acestui îndemn înțelept, cu mult înainte de-a-l fi văzut scris negru pe alb.

O dată pe lună, cînd ne dădea lichidarea, mă prezentam cu suta de lei la domnul Comăneanu, dînd un telefon în prealabil, îmi fixa ora și ziua. În funcție de timpul meu liber. Fiindcă de fiecare dată mă invita să mîncăm împreună și-apoi îmi ținea un adevărat curs de istorie a artei, eu luîndu-mi conștiincios notițe într-un carnet: îmi însemnam datele cele mai importante cu privire la istoria frumosului în lume. «Ce păcat că nu predați la Facultate», am spus eu, impresionată nu numai de cele pe care le aflam, dar și de talentul pedagogic al domnului Comăneanu. «Cu originea mea socială nu se poate. Cît am mîncat pîine cu untură și

cu usturoi, mi-am spus că există oameni care așa trăiesc toată viața și n-au cui se plînge. Fiindcă n-am stofă nici de martir, nici măcar de erou, m-am gândit cum să-mi cîștig viața mai avantajos, și m-am apucat de meseria de „negustor de artă” și de expert, consultat și de consignații, și de particulari. Și acum am și un auditor atent și inteligent: pe dumneata, Argentina». «Dumneavoastră, poate nici nu vă-nchipuiți cum aștept eu sfîrșitul lunii, să vin la dumneavoastră, să v-aud cursul de istorie a artei, să văd casa asta superbă, și toate frumusețile din ea. Nu mai vorbesc de bunătățile cu care mă răsfățați, ce n-a mîncat neam de

nea-
mul meu, de care ai mei nici nu știu că există», «îmi pare bine că răsfăț pe cineva care n-a fost răsfățat. Dumitale ți se pare un eveniment cînd vii la mine. Unei cucoane răsfățate i s-ar părea ceva banal, îmi plac oamenii cu trăiri sincere, și care nu cred că totul li se cuvine. Am fost bogat, dar, ca marinar, am trăit printre oameni simpli, care nu mergeau pe mare de dragul mării, ci pentru o bucată de pîine. Pentru majoritatea oamenilor, viața nu e o sinecură». «E un car de plumb, la care trag ca vita de povară», «îți place medicina, îți place ceea ce urmează să practici pînă la pensie ?». «Nu pot spune că nu mă interesează corpul omului și felul cum funcționează; nu pot spune că nu mă interesează conexiunile pe care trebuie să le facă un doctor ca să pună un diagnostic corect; nu pot spune că nu mi-e milă de oameni, și că nu vreau să-i ajut; dar dac-ar fi fost pe ce-mi place, aș fi ales Literale sau Istoria sau Istoria artei. Dar am fost sfătuită de oameni care-mi vor binele, și pînă la urmă am ajuns și singură la concluzia că pentru timpurile de-acum e mai bine să fac Medicina». «Aveți dreptate, și dumneata și cine te-a sfătuit». «Dac-aș fi pornit de la bun-început ca studentă la Medicină poate că altfel aș fi privit lucrurile. Dar am pornit ca infirmieră, pe urmă, dintr-o ntîmplare, am ajuns soră la sala de operații, la Ortopedie, unde lucrez și-acum, și-abia apoi studentă. Și mi-e tare greu și cu spitalul și cu Facultatea. Cînd vin la dumneavoastră parcă vin din viscol într-o-ncăpere caldă și luminoasă». «Păcat că nu vii mai des». «Păcat că n-am timp nici să răsuflex. Mă gîndesc de multe ori că eu nu-nțeleg nimic din tinerețe...». Am închis ochii și m-am gîndit la Iosif Iuga. Prin el aflasem că eram tînără și aflasem ce era dragostea dincolo de imaginație.

Tablourile de pe cei doi pereți din camera domnului Comăneanu se schimbau, apăreau unele noi în locul celor vîndute. În fiecare lună, cînd mă duceam să-mi achit datoria, mă-ntrebam dacă aveam să mai găsesc pe perete florile lui Andreescu, în ulcica lor de pămînt smălțuit. O dată, domnul Comăneanu m-a bătut pe umăr în timp ce-mi pironisem ochii asupra lor și mi-a spus. «Fii pe pace, pe ele nu le vînd».

Am oftat a ușurare. Ele făceau parte dintr-un inventar al meu sufletesc alcătuit din cîteva ființe, din cîteva locuri, din două fotografii, din două inele, din cîteva cărți, în acest inventar îmi apăreau împreună pădurea de tei din Brăteasa, Florei și florile lui Andreescu. Aș fi vrut să fie al meu acel tablou ? Cît îl priveam era al meu. Era al meu și fiindcă-mi pătrunsese-n suflet,

Îl purtam mereu cu mine. Ființele, locurile, lucrurile dragi: invarianții unui suflet.

Gabriel și Laura au avut o fetiță. M-am dus împreună cu Gelu s-o vedem. L-am cumpărat trei rățuște de cauciuc, pentru ca să se joace-n baie cu ele cînd avea să mai crească: dar de om sărac. La zece zile, fetița era frumușică-foc și cu o chică brună cum nu mai văzusem pînă atunci la nici un copil mic. Mama Laurei îi și adusese de la Cluj o tetă săsoaică, femeie la patruzeci și ceva de ani, care crescuse vreo douăzeci de copii, specialitatea ei fiind cei pînă într-un an. Rămînea într-o casă pînă la maximum doi ani ai copilului. Pretenția îi era ca nimeni să nu se-amestece în felul cum îl îngrijea. Afară de controlul medical și de intervenția doctorului în caz de nevoie, nu admitea proteste, păreri, sugestii. Față de toate acestea replică sec și tranșant: «Eu am crescut mai mulți copii decît dumneavoastră». Vorbea corect românește, cu accent nemțesc; dar copilului îi vorbea numai nemțește.

Doamna doctor, mama Laurei, era o femeie impunătoare, bine făcută, elegantă, coafată, manichiurată, cu aerul de comandă al cuiva care a fost mereu șef. Era șatenă, cu ochi verzi care fulgerau cu severitate ori de cîte ori o contraria ceva. Tanti Mița și unchiul Ionel veniseră de la Craiova să-și vadă și ei nepoata. Trăseseră la tușa Lina și la nenea Costel, ca să nu le facă deranj fiului și nurorii lor. Mai ales știind că la aceștia se afla doamna doctor de la Cluj, cusca. Eu și cu Gelu ne-am dus să ne-ntîlnim cu tanti Mița și cu unchiul Ionel tot la tușa Lina și la nenea Costel.

Sfătuindu-se cu unul și cu altul ce dar să-i aducă nepoatei lor, bunicii de la Craiova îi cumpăraseră printr-un misit, o cruciuliță de aur cu un diamant la mijloc, împreună cu un lăntșor alcătuit din cuburi minuscule, o lucrătură puțin obișnuită. «Cică cruciulița și lanțul au fost ale unei generălese și le luase din țări străine», mi-a spus tanti Mița, cerîndu-mi părerea asupra darului: «Adelino, fată, tu care stai de-atîta vreme-n București printre oameni mari, ce zici tu de darul nostru pentru nepoată ?» «Tanti, nu ca să-ți fac inimă bună, îți spun că e foarte, foarte frumos și potrivit».

Gabriel ne-a povestit, cu hazul lui, întrevederea dintre cuscri. Doamna doctor se uitase întîi sever la cuscrii olteni, în chip de invitație la vizite cît mai rare pe la fata locului, dar se străduise să se poarte politicos, îi plăcuse darul lor pentru nepoată, manifestîndu-și cu glas tare admirația - de fapt, surprinderea că asemenea țoape avuseseră asemenea gust - ceea ce le mai crescuse inima cuscrilor olteni, care altminteri umblaseră-n vîrful degetelor, și abia deschi-

seseră gura. Pentru a demonstra că nu se rușina cu părinții lui. așa simpli cum erau, Gabriel îi poftise la masă. Laura se purtase cu ei cu multă căldură, așa cum făcuse și prima dată cînd veniseră la București să-și vadă feciorul și nora, în casă nouă. Băiatul lor termina și el Medicina, avea să aibă și el salariu, avea să fie și el doctor ca și Laura. Nora era frumoasă, era bogată, le iubea feciorul, avea meserie bună, acuma le făcuse și nepoată... și totuși... Tanti Mița răsuflesse față de mine. «Adelino, fată, eu nu zic că n-a nemerit bine Gabriel al

nostru, că m-ar bate Dumnezeu. Că e ea cu opt ani mai mare decât el nici nu să bagă de seamă. Da! prea e de neam mare iar noi...». «Tanti, ei să se-nțealeagă, lor să le fie bine-mpreună. Ce-ai dumneata cu neamul ei ? Ai să te vezi cu cuscii de câteva ori în viață». «Nu știi cât le place lor de Gabriel al nostru». «Le place sau nu le place, fata lor l-a ales pentru ea, nu pentru ei. Așa că nu-ți mai face matale griji». «Ne-ar fi fost și nouă drag să ne dea fata pe la noi, da' dac-o cresc cu nemțoaică...». «Are să vină și ea pe la dumneavoastră, nu-ți face matale gânduri. Sănătate să fie !». «Ai dreptate și tu», se mai îmbunase «tanti» Mița, dînd totuși dubitativ din cap. «Mai aveți încă-un băiat și poate o s-aveți parte să-i creșteți lui copiii». «Văz că ăsta n-are nici un gând de-nsurătoare». «Lasă-l să-și termine Facultatea, că de-nsurat să se tot însoare».

Pe Gelu și pe mine, doamna doctor de la Cluj abia de ne văzuse un sfert de oră, scuzîndu-se că trebuia să plece să se-ntîlnească la Universitate cu văduva răposatului ei frate, cu doamna Turcescu, adică, într-o casă cu un copil mic e bine să faci vizite scurte. Ne-am uitat de la distanță la nepoata noastră. Laura a făcut prezentările: «Adelina-

Argentina și Gelu, mătușă și unchi, domnișoara Ileana Triță, nepoată». Am fost prezentați și doamnei Hilde, teta nemțoaică, drept «verii noștri». Apoi am mai stat nițel de vorbă cu Laura și cu Gabriel în hol. Și pentru Gabriel și pentru Gelu era un an greu: amîndoi terminau Facultatea. Nici pentru Laura acomodarea la București nu fusese ușoară. Lumea era nepoliticoasă-n mijloacele de locomoție-n comun, vînzătoarele se purtau de parcă erau plătite să nu vîndă, lumea pe stradă arunca pe jos hîrtii, bilete de tramvai, de autobus, chiar acolo unde erau coșuri de gunoi. Colegii și superiorii aveau uneori un limbaj prea slobod, care-o făcea să roșească. La această remarcă a Laurei îmi venea să zîmbesc: să-i fi auzit ea pe superiorii mei cînd ceva nu mergea cum trebuie la cîte-o operație.

Fetei născute, crescute-n Ardeal îi fusese greu să se-nvete cu balcanismul Vechiului Regat. Am înțeles că Laura schimbase Clujul pe București ca să se rupă de amintirile dureroase, dar era limpede că voise să scape și de sub tutela maică-sii. Așa cum îmi spusese cînd ne cunoscusem, se străduise să nu fie o permanentă spină iritativă pentru familia ei. Văzînd-o pe doamna doctor de la Cluj, înțelesesem că Laura calculase bine distanța pe care s-o pună între soacră și ginere. După descrierile lui Gabriel, socru-său era genul de bărbat care lăsa totul în seama și la vrerea nevestei. Nu fiindcă ar fi fost lipsit de personalitate, dar omul - un bun neurolog - voia să-și vadă de spital, de cărțile și de articolele sale, în liniște și pace... Ca destindere, asculta muzică și mergea uneori la pescuit, de unde se-ntorcea totdeauna cu plasa goală. Lui nu-i trebuia pește, îi trebuia liniște, în Facultate, iubise o fată veselă, plină de viață, brună cu ochi albaștri. O iubise, dar se-nsurase cu fiica șefului de catedră de la Neurologie, personaj care-i fusese un stîlp solid de susținere în carieră. Laura credea că părinții ei nu se iubiseră niciodată. Și mama ei iubise pe cineva care n-o iubise. Căsătoria dintre părinții ei, ca mai toate căsătoriile din interes ori din răzbunare, dura.

Mă gîndeam la mine și. la Laura. Ne deosebeau condiția socială, educația, un întreg mod de viață. Amîndouă prove-neam, însă, din părinți care nu se iubiseră. Oare asta să ne fi făcut atîta de-nsetate de dragoste ? In stare să ne-aruncăm cu capul fără șovăire înainte într-o iubire, ca într-o apă căreia nu-i cunoșteam adîncimea ? Ființa noastră tînjea după ceva ce lipsise la zămislirea noastră.

La un moment al vizitei lui Gelu și-a mea la verii și la nepoata noastră, Laura m-a rugat s-o ajut la bucătărie. «Argentina - mie-mi place să-ți spun Argentina - mi-a șoptit tante Melanie că ai un iubit, un doctor, hm ?». «Nu e un iubit; e un prieten, ceea ce i-am spus și doamnei Turcescu. E drept că mai toată lumea acceptă cu greu prietenia dintre un bărbat și o femeie. Lucrînd de-atîția ani împreună la sală, ne-am apropiat unul de altul, dar departe de noi iubirea». «Chiar și așa, vino cu el pe la noi». «Dacă are să vrea, am să vin». Doamna Turcescu adoptase ideea clasică a culcatului doctor-infirmieră, ori soră, nu însă pe cea mai puțin obișnuită a prieteniei între aceste categorii sociale.

Chiar și prima versiune mă crescuse în ochii ei. Ii spusese de-altminteri Laurei că era surprinsă cît de corect gramatical vorbeam. «De ce te miri, tante Melanie ? A făcut un liceu bun și-acum e studentă la Medicină». «Și mie de ce nu mi-ați spus nimic, nici tu, nici ea ?!». «Fiindcă nu ne-am gîndit să-ți facem fișă de cadre».

Gelu plecase la Brăteasa cu o valiză de cursuri - valiza moștenită de mine de la doctorii Zamfirescu - pentru definitivarea lucrării de Stat. Părinții noștri își acoperiseră casa cu carton gudronat și-și pusese scînduri pe jos în odaie. Maica se zdrobea să mai facă niște chirpici pentru încă o odaie, gîndindu-se la noi, copiii, cînd aveam să mai venim pe-acasă. Își luaseră un cățel de prin vecini, pe care-l botezaseră tot Florei, fund tot «floriu», cu pete adică, așa cum fusese Florei din sufletul meu. De la Gospodărie, muncind și Taica și Maica, agonisau cît să-și țină zilele, cît să crească porc și cîteva găini. «Soru-meo, cînd termini de plătit datoria la domnu-ăla ?», mă-ntrebase Gelu. «Peste zece luni». «Liliana mi-a spus că, prin relațiile lor, speră să-mi facă rost de-un post la Comerțul Exterior. Examenele mi le-am luat cu „foarte bine”; sper să iau și la lucrare tot așa, încît să nu-mi fie rușine de ăia de la cadre cînd m-oi prezenta cu actele. Peste un an termin și A.S.E.-ui, așa că ni s-o mai lumina și nouă viața. Cînd m-oi vedea și eu pe leafă o să-i ajut și eu pe-ai noștri, că tu, săraca, te-ai cocoșat ducîndu-ne și pe ei și pe mine-n spinare». «Liliana ce zice ?». «I-am spus de la bun-început că ai noștri o duc greu, a văzut și singură, și că vreau să-i ajut. Ca să n-avem vorbe mai tîrziu. În august am hotărît să ne căsătorim».

Cînd a auzit Maica a zis: «Să fie într-un ceas bun, maică. Dacă era mai în toamnă, puneam și eu scurteica de mi-a cumpărat-o soru-ta, tat-tu-și punea căciula de-astragan... Da' cînd o fi, să fie-ntr-un ceas bun !».

Fratele Nașului, domnul inginer lamandi, mi-a oferit un costum pentru Taica, în vederea căsătoriei lui Gelu. Cu hîrtia-n mîină, pe care erau scrise măsurile Taicăi, și cu centimetrul, am

verificat dacă i se potrivea costumul sau nu. Spre norocul meu îi era numai bun. Pentru Maica aveam de la doamna doctor Zamfirescu un deux-pieces de șantung bordo. De pantofi își făcuseră ei rost, Maica și Taica, de la tanti Mița și de la unchiul Ionel. Părinții Lilianeii s-au oferit să-și găzduiască ei cuscrii. Gelu i-a poftit și pe tanti Mița și pe unchiul Ionel, care urmau să stea la tușa Lina și la nenea Costel, poftiți și dînșii la cununie. Maica și-a tăiat toate găinile, le-a umplut pe dinăuntru cu urzici, le-a învelit în urzici și-n foi de hrean, apoi în șervete și-n multe ziare, și le-au adus la cuscri ca să nu vină și ei cu mîna goală. Au adus și-o damigeana de zece kile cu pelin de la moș Doe, un pelin de care-ai fi băut pîn-ai fi murit. Părinții noștri veniseră de joi. Maica a vrut să-și ajute cuscria la gătit, dar a fost refuzată: «Duceți-vă, Mărie, și dumneata, Vasile, și vedeți Bucureștii. V-arată Gelu tot ce e mai frumos».

Căsătoria civilă s-a oficiat în prima sîmbătă după Sfîntă Maria-Mare, la Sfatul popular de care aparținea mireasa. Fiind ultimul an de Facultate și al Lilianeii și al lui Gelu, și timpul vacanței și al concediilor, au luat parte la ceremonie doar două colege ale miresei, încolo neamurile din partea ei, cele mai multe, iar dintr-a lui Gelu - unsprezece persoane, rudele pomenite mai înainte, eu, Gabriel, Laura, domnul și doamna colonel Iamandi, nașii de botez ai lui Gelu, ai mei și-ai lui Gabriel. După Sfat, toți cei prezenți au fost poftiți la mesele-ntinse sub bolta de viță din curtea socrilor mici. Musafirii s-au grupat pe vîrste.

Totul a decurs într-o atmosferă destinsă și iară mofturi, încît părinții noștri nu s-au simțit izolați și de prisos, iar Taica s-a ținut cît a putut să nu se treacă din băut, punîndu-și ambiția să nu-și facă feciorul de rîs. Duminică la prînz, părinții Lilianeii, cu mine și cu un cuplu tînăr într-o mașină, părinții mei cu Gelu și cu un domn și-o doamnă - frate și cumnată cu mama Lilianeii - într-o altă mașină, am pornit la o plimbare. Liliana îmbrăcată în rochia albă din ajun, Gelu îmbrăcat și el ca la cununia civilă. De-abia cînd am ajuns la Mînaștirea Cemica am aflat scopul plimbării.

Tinerii urmau să fie cununați religios, nuni fiindu-le tînănil cuplu, tot neamuri ale miresei, într-o sacoșă erau rînduite voalul miresei, cocardele și lumînările, împodobite cu garoafe albe. Maica și Taica mă-ntrebaseră-n mare taină dacă nu se cununau copiii și la biserică. Le-am spus că nu știam. Nu era de mirare să nu se cunune religios, date fiind locurile unde lucrau socrii mici și faptul că tinerii căsătoriți erau amîndoi U.T.M.-iști. Maica a dat din cap cu tristețe la asemenea veste. «Dac-așa sînt timpurile, maică... Aș fi vrut să pup și eu cununiile copiilor mei», în biserică nu-i venea să creadă că se-mplinea, totuși, nunta așa cum o-nțelege țăranul. După ce părinții au sărutat cununiile și toți am sărutat mirii și nașii, ne-am sărutat fiecare cu fiecare; după ce-am făcut poze cu aparatul Lilianeii, am pornit-o spre București și ne-am așezat la masă tot sub bolta de vită. «Bine-ați făcut, cuscre, că i-ați cununat și la biserică», a zis Taica. «Altfel aș fi vrut să fie nunta fetei mele, că doar una avem, dar așa sînt timpurile. Cuscre, vă rog să nu pomeniți în sat la dumneavoastră că s-au cununat la biserică. Nu poți ști niciodată de unde-ți pică un denunț». «Știu, cuscre, știu cum merg timpurile, în sat și ai mai

mari comuniști își cunună copiii la biserică. Altfel i-ar rîde satul. Din partea asta, Partidu-i lasă-n pace. Da' la oraș e altceva». În septembrie, Gelu, deși repartizat în Procuratură la Caracal, era angajat la Ministerul Comerțului Exterior, iar Laura - la Banca de Comerț Exterior, ea conform chiar repartiției. Lui Gelu, negația pentru repartiția inițială i-o obținuseră socrii, prin relațiile lor.

La zece luni de la căsătorie, Liliana a născut o fetiță căreia i-au pus numele Diana. Eu inaugurasem numele geografice în familie, acum venise și rîndul Mitologiei. Au botezat-o tot la Cernica și tot în formația de la nuntă, nașii de cununie ai părinților ei, creștinînd-o și pe Diana. Maica mi-a spus mie în mare taină: «Maică, nici tu n-ai nume creștinesc, nici nepoata. Noroc să aibă». Deși între pămîntul pe jos de unde pornisem și condiția mea de salariată într-un spital, și de studentă era o deosebire atît de mare în bine, Maica părea să se-ndoiască de norocul meu. Noroc ar fi socotit să mă știe și pe mine cu un om al lui Dumnezeu alături. La Brăteasa, toate fetele de seama mea erau măritate și cu copii, ceea ce ea-mi amintea ori de cîte ori ne vedeam. Bine că se-nsurase Gelu, bine că avea el copil care să le mai ostoiască sufletul.

La doi ani după căsătorie, Gelu și Liliana erau trimiși la Agenția noastră comercială de la Berna. Taica și Maica se-ntristaseră tare că li se duceau copiii așa departe, spre deosebire de părinții Liliane, încîntați de-această promovare a «copiilor», deși le era greu să nu-și mai vadă-n fiecare zi fata, nepoata și ginerele.

De cînd ieșise «pe leafă» - asta era «terminologia» acelor ani - Gelu le trimitea lunar părinților noștri cît putea și el. Învățați să trăiască din puțin, ei puseseră ban pe ban și zidiseră o odaie de cărămidă, iar din chirpicii făcuți de Maica ridicaseră o bucătărie de vară cu șopron. Din Elveția, prin diverși colegi care veneau în Țară, Gelu trimitea bani pentru părinți. Mi-i trimitea mie. Am hotărît ca din acești bani să le cumpăr un aragaz și două butelii. Le-am luat pe toate trei foarte convenabil, de la o familie de evrei, care pleca definitiv în Israel. Nenea Costel le-a dus la Craiova la tanti Mița. Cu un camion, de ocazie, dînsa le-a transportat pînă la ai mei, pe care i-a și școlit cum să le folosească. Tanti Mița avea și ea aragaz luat tot de la o familie care plecase din Țară. «Da' eu numai cu-o butelie. Da' ne mai luăm noi una». La-nceput, Maica nu-ndrăznea să dea drumul la «mașină» pînă ce nu se afla alături de ea nevasta dirigintelui de poștă, care avea mai de mult aragaz. «Maică, ușor mai trăiește una lume. Mă uit la noi, de cînd ne-ați luat aragaz: pac chibritu' și gata. Nu tu lemne, nu tu cenușă. Am ajuns de ne facem și ceai de tei dimineața. Maică, să vă dea Dumnezeu sănătate că mare bine ne-ați făcut!». Dar pîinea tot în țest o făcea Maica. «Așa cum iese la țăst nu iese la nici un aragaz». Și avea dreptate. Coaptă egal și de vatră și deasupra, rotundă, cu miez puțin și cu o coajă mai gustoasă decît orice bunătăți, numai de la țest am mîncat. Iar vara cînd o stropea cu o pătlăgică roșie pe deasupra ca să-i facă «față», bătea orice pizză. Taicăi îi cumpăram „Plugare” - astea-i plăceau lui - ca să nu mai fumeze frunze de tutun

tocate, învelite-n hîrtie de ziar. Îl încercasem și cu „Mărășești” și chiar cu „Snagov”, la sugestia lui Gelu, dar el rămăsese la „Plugare”. «Taică, alea mai scumpe zici că sînt iarbă. La „Plugare”, tragi un fum și știi c-ai fumat». Taica în ruptul capului n-a vrut să-și aprindă «țigare» cu chibrituri sau cu brichetă. El, cu iasca și cu amnarul, cum pomenise de mic copil. «Ce nu-ți convine, Taică, la chibrituri și la brichetă ?». «Adelino, taică, prea s-aprinde repede cu ele. Alta e cînd stă omul cu țigarea-n gură și-așteaptă să s-aprindă iasca. Mai aștepți, te mai gîndești la una, la alta. Parcă alt gust are țigarea». Maica, pînă-n aragaz, n-avusese decît vase de pămînt ars, nesmălțuite. Doar tigaia țigănească era dintr-o tablă neagră și groasă. Pentru gătit pe aragaz, i-am luat oale, crățiți, tăvi smălțuite și două ibrice. «Maică, am să-ti spun ceva, da' să nu te superi. Pe aragaz, mîncarea se face mai repede, nimic de zis. Da' cum e mîncarea făcută-n oală de pămînt, fiartă pe vatră, nu e. N-are gustu' ăla». Și avea dreptate: așa cum niciodată o friptură zisă la grătar, făcută la aragaz, n-o să fie la fel cu una făcută pe cărbuni. Și una, de guițător crescut la casă de om, cu una cumpărată de la măcelărie.

După o operație, în timp ce-l masam, domnul General mi-a spus: «Argentina, mai rămîn în spital pînă termini tu Facultatea. Și-apoi, la pensie, tată. Mai stau ca să nu te mănînce ăștia de vie. Dac-aș pleca acum, adio cu programul pe care-l ai ca să poți împăca și capra și varza: și spitalul și Facultatea».

Cu toată bună-voința pe care mi-o arăta și sora-șeta, mi-era cu neputință s-ajung la unele cursuri, într-o zi am fost chemată de unul dintre profesori - unul dintre cei mai mari interniști ai noștri - și luată la-ntrebări. Am salutat și-am rămas lîngă ușă. Mi-era inima cît un purice. Profesorul, cu ochelarii pe nas, răsfoia un catalog, al anului nostru, am presupus. «Apropie-te, domnișoară, și ia loc», și cu mina mi-a arătat un scaun din fața biroului, uitîndu-se la mine peste ochelari. «Domnișoară, dumneata n-ai aflat că prezența e obligatorie și că nu se face Medicină prin corespondență ? Văd că deși ți-ai luat foarte bine examenele, cam chiulești de la cursuri. Pot să știi și eu de ce ?». Am tras adînc aer în piept. «Domnule profesor, am scutire parțială de frecvență, fiindcă am slujbă». «Și de ce, mă rog, nu renunți la slujbă ?». «De sărăcie, domnule profesor», am răspuns, cu un glas pierit. Profesorul a tăcut și-a pus ochelarii pe birou și și-a lăsat ochii-n jos. Era limpede că nu se așteptase la asemenea răspuns. «Dar dumneata nu ai părinți ?», s-a hotărît să mă-ntrebe-ntr-un tîrziu. «Ba da. Țărani săraci colectivști». «Și cum faci să recuperezi cursurile de la care lipsești ? Seminariile ?», m-a-ntrebat într-un tîrziu, pe un ton posomorit, «împrumut notițe de la șefa de an, Scutașu Natalia. Citesc prin cărți, îi mai întreb pe doctorii din spitalul unde lucrez». «Unde lucrezi ?». «Sînt soră la sala de operații la Ortopedie, la Spitalul Militar». «Tot generalul Olteanu e șef ?». «Tot dînsul». «Transmite-i, te rog, salutările mele». M-a condus pînă la ușă. M-a bătut pe spate și mi-a spus: «Dacă ai nelămuriri, vino oricînd și-ntreabă-mă». «Vă mulțumesc, domnule profesor», i-am spus eu cu un glas atît de oropsit, încît profesorul m-a mai bătut o dată pe spate ca să mă-ncurajeze. «Toate trec, trece și Facultatea și ai s-o duci mai bine».

După ce am plecat din biroul lui m-au podidit lacrimile. Parcă atunci descoperisem că eram săracă și că nu eram frumoasă. Mi l-am amintit pe Iosif Iuga. Am dat cu tristețe din cap față de mine însămi și-am încercat să-mi zîmbesc.

Evenimentele din viața mea ? Evenimente au fost oamenii care mi-au influențat cursul vieții. Părinții, care ne-au vrut plecați de la sapă; nașii, care ne-au încurajat spre carte, doamna Despina, dascăl de existență, familia Zamfirescu, oameni de mare omenie, cu milă de cel mai slab decît ei, domnul General, Costi Gheorghiu, prieten pe viață, domnul Claude Comăneanu, personaj ambiguu, dar atît de învățat și de bun cu mine; și cel mai important pentru mine ca femeie, doctorul Iuga. Și să nu-l uit, ca pe-un factor catalizator, pe «tovarășul Vasile».

Gabriel mi-a devenit familiar abia după căsătoria cu Laura. Laura avea un dar de-a crea în jurul ei o atmosferă de liniște și de-mpăcare pe care-am mai întîlnit-o doar la Mona, iubirea lui Costi Gheorghiu. Puteai veni mîhnit, enervat, tracasat, în casa Laurei și-a lui Gabriel, dar cînd dădeai de ochii ei cenușii, care-ți zîmbeau plini de înțelegere, te simțeai ca ajuns într-o oază, după ce-ai îndurat asprimea deșertului. Atitudinea Laurei față de mine mă cucerea prin căldură profundă și neafectată, prin felul de-a mă trata ca pe-o egală, prin nevoia nemărturisită de a-mi fi prietenă.

Într-o anume duminică, pe cînd Ileana lor avea vreo trei luni, Laura m-a invitat la ei la masă la «orele douăsprezece fix». Precizia orei mi-a dat nițel de gîndit. La douăsprezece fără zece eram la ușă. Erau acasă doar Gabriel, Laura și fetita. Laura o-mbrăca pe mititica în «haine de stradă». «Mergem la o scurtă plimbare». Și-am mers. Gabriel ducea într-o plasă o cutie de carton, destul de mare. Pe port-bagajul căruciorului domnișoarei Triță se afla un pachet. Plimbarea noastră s-a sfîrșit la Schitul Darvari. «Argentina, ne-am hotărît să botezăm fetița și tu să-i fii nașă. Am profitat că Frâu Hilde s-a dus să-și vadă niște neamuri în trecere prin București. Vrem să știm numai noi trei c-o botezăm», în timp ce-mi vorbea, Gabriel a scos din misterioasa cutie, pe care-o cărase-n plasă, luminarea de botez, mică, de-un roz stins, împodobită cu garoafe roz. Ceva ca un bibelou. Preotul a-ntrebat care dintre noi două femeile era mama copilului. «V-ați făcut molitva de curățire ?», a-ntrebat preotul. Laura l-a privit nedumerită.

Am intervenit eu: «Părinte, mama fetiței este catolică. La catolici nu se face molitva asta. Tatăl e ortodox, eu, nașa, sînt de asemenea ortodoxă». «Dacă dînsa e catolică, poate asista la botez, altfel...». Cînd am ajuns la momentul Crezului, părintele mi-a pus cartea-n față. Eu am spus Crezul pe dinafară. După ce s-a sfîrșit creștinarea finei mele Ileana, părintele s-a mirat: «De mult n-am mai întîlnit nași care să știe Crezul !». «Părinte, pînă la Reforma mvățămîntului am făcut Religie-n școală». Fina mea a emis un oac-oac în momentul cînd a cufundat-o-n cristelniță, iar cînd s-a văzut din nou la aer a oftat ca un om bătrîn. Pe toți ne-a pufnit rîsul. l-am șoptit Laurei: «Oftează după vremea păgînismului». «E prima dată cînd am asistat la un botez ortodox. Cel mai emoționant moment a fost al Crezului, pe care tu l-ai

rostit atît de frumos că mi-au dat lacrimile», a spus Laura.

Mi l-am amintit și pe profesorul nostru de Religie din Liceu, părintele Begu. Slujea la Mitropolie, numită și Biserica Sfîntul Dumitru. La vîrsta noastră de-atunci, noi, elevete, îl consideram bătrîn. Poate că și era. Înalt, slab, cu o barbă căruntă, părintele semăna cu sfinții zugrăviți în biserici, în legătură cu viața lui Iisus, ne-a vorbit mult despre romani. Lecțiile lui erau o-mbinare de religie cu istorie. Preotul care o creștinase pe fina mea, tînăr, potrivit ca înălțime, grăsuț, cu o voce cîntată și-n «proză», nu-mi făcuse nici o impresie. Totul se petrecuse discret. Frîu Hilde nu trebuia să știe. Erau vremuri bune de tăcut, și de ascuns cu grijă ceea ce nu voiai să se afle. Și Laura și Gabriel erau membri de partid. Eu mă tot miram de norocul meu de-a nu fi nici utemistă.

Ajunși acasă, tînăra Ileana și-a luat prînzul, la sînul maică-sii, a fost bătută reglementar pe spate, a rîgîit de trei ori, tot reglementar pentru bebeluși, apoi a adormit obosită de evenimentul căruia-i fusese vedetă. Noi, adulții, ne-am așezat la o masă care strălucea de argintărie, de cristaluri și de porțelanuri. De asemenea frumuseți aveam parte o dată pe lună, cînd îi duceam suta de lei domnului Comăneanu. Nu puteam în fața unor astfel de finețuri să nu-mi aduc aminte străchinile de pămînt nesmălțuit și lingurile de lemn de-acasă și, ca unic și bun la toate cuțit, de «custurea» noastră care slujea la tăiatul porcului, a cîte unui miel, a cîte unei orătănii. Pîine mîncam rar, noi neavînd - și chiar întregul sat - pămînt bun de grîu. Mămăliga, alimentul nostru de bază, n-avea nevoie de cuțit, se tăia cu ața. La internat mîncam din farfurii metalice emailate, beam din căni din același material. Tacîmurile erau dintr-un metal cenușiu care nu coclea, nu ruginea. Directoarea internatului, aceeași, cît am fost în liceu, controla zilnic totul, din pod pînă-n pivniță, iar vesela o-ntorcea, și-o pipăia pe față și pe dos - «și-n dungă», vorba unei colege -- ca să se-ncredințeze că era bine spălată. La Spitalul Militar, far

furiile, cămile, tacîmurile erau din aluminiu. Curate, fiindcă directorul, generalul Stoicescu, venit cu divizia „Tudor Vladimirescu”, din prizonieratul rusesc, nu știa deloc de glumă. De cînd lucram în spital, mîncam ce mîncau și bolnavii. Personalul mîncea fără să se ferească. La o ședință cu tot spitalul, directorul spusese răspicat: «Omul acolo unde muncește să și mănînce. Cu o condiție: să nu vă lăcomiți și să micșorați porția bolnavului și nici să mîncăți carnea, și lui să-i lăsați zeama și zarzavatul. Dacă aveți nevoie de-un medicament pentru voi sau pentru cineva din familie, veniți și-mi cereți. Cine fură însă din medicația bolnavului zboară».

Toate aceste componente ale vieții mele mă năpădeau, cînd mă aflam în fața unor finețuri așezate pe-o masă. În copilărie, nici măcar nu bănuiam că ele existau, așa cum nu-mi închipuiam că mai era lume și dincolo de Craiova. Dintre toate obiectele cîte se-nvață în școală, pentru mine cel mai pasionant a fost Geografia. La-nceput mi s-a părut chiar asemenea poveștilor cu zîne. Am perceput că lumea exista cu adevărat dincolo de ce știam

eu, când am mers prima oară cu trenul și locurile alergau o dată cu trenul.

Masa de botez a finei mele echivala pentru mine cu o scenă de teatru. Mă desprindea un timp scurt - dar mă desprindea -- din cotidianul meu de aluminiu. Doar dimineața îmi beam ceaiul dintr-o cană de porțelan din «zestrea» de la doctorii Zamfirescu, acești oameni care-mi dovediseră că berzei chioare-i face Dumnezeu cuib. Mă uitam la masa de botez a micuței Ileana, cu admirație și cu umilință. Când aveam să am și eu o masă pe care să pun chiar lucruri obișnuite, la care să-mi pot permite să invit și eu niște oameni ? Când ? Pentru moment trebuia să mă bucur de ceea ce mi se oferea. Cît mă uitam la acele obiecte rafinate erau ale mele. Am început masa cu șampanie și cu icre de Manciuaria. Când am ciocnit, paharele înalte și subțiri despre care am aflat că franțuzește se cheamă flutes, simțindu-mi importanța de nașă am zis: «Să ne trăiască Ileana și să aibă noroc ! Vă mulțumesc că mi-ați făcut cinstea să-i fiu nașă». Laura m-a sărutat pe obraz, iar Gabriel mi-a sărutat mîna. Ni s-au dezlegat limbile și ne-am povestit toți trei amintiri din copilărie, din școală, năzbîtii. Am vorbit despre colegii noștri, foști și actuali. Eu le-am pomenit de colega mea Natalia Scutașu, o studentă excepțională, care compensa prin inteligență, prin spirit de observație și prin capacitatea de muncă, o urîțenie temă, neluminată nici măcar de-un zîmbet. Motive să fie exuberantă nu prea avea: știam doar că e din Basarabia, că tatăl ei, preot, murise la Roman în timpul refugiului, în '44, și că-l îngropaseră cu toți banii la el. Ce intervenții pe la autorități ca să-l poată dezgropa și să recupereze banii. Natalia mai avea o soră, doctoriță, iar mama lor, profesoară de matematică la Chișinău, preda acuma limba rusă la liceul de fete „Zoia Kosmode-mianskaia”, fost „Central”. Acestea toate le aflasem de la o altă colegă basarabeană, o mărunțică zglobie, foarte comunicativă și cu un glas de cintează veselă. La Chișinău fusese vecină cu familia Scutașu, iar la refugiu, în același tren. Baia de seară i-am făcut-o eu Ilenei, cum se cuvenea din partea unei nașe. De fapt, obiceiul e ca nașa să-i facă baie finului sau finei a doua zi de la botez. Dar Frâu Hilde nu trebuia să știe de acțiunea noastră «subversivă». Gabriel s-a oferit să mă conducă acasă. L-am refuzat. «Tu stai și ajut-o pe Laura, că pe mine nu mă răpește nimeni».

Ziua aceluia botez a fost una dintre cele mai frumoase din viața mea. Simțeam nevoia să merg singură pe străzi și să-mi scot din sacul cu amintiri puținele clipe de liniște și de seninătate. Nu lipseau din ele acelea când, cu oile și cu vaca la păscut în pădure la Brăteasa. stăteam culcată-n iarbă cu ochii pe cer și mă pierdeam în călătoria norilor. Și amintirii lui Florei îi zîmbeam acuma și dragostei pentru Gabriel pe care multă vreme o simțisem ca pe-o rană vie, ca pe-o arsură cu fierul înroșit iar acuma trecuse în rîndul poveștilor cu zîne; la văpaia care mă mistuise lîngă Iosif Iuga. la viața lui plină de greutate, de om care nu se plîngea niciodată de poverile pe care le căra în spinare, de clipele când stăteam cu capul în poala Maicăi și ea-mi «ucidea», mîngîindu-mi părul, fără nici un cuvînt. Și arțagurilor Taicăi le zîmbeam. Știam că porneau din umilința sărăciei, a nemulțumirilor. Mă aflam într-o dispoziție

de indulgență față de lume și față de viață, împovărată cum eram, mergeam pe-un drum care speram să mă scoată într-un loc mai luminat.

Costi Gheorghiu mi-a făcut cunoștință cu Mona. Mărunțică, delicată, cu oase subțiri - că te gîndea cum de nu i se frîng - cu încheieturi fine, fără un nod, cu o față spre rotund, cu un nas micuț, destul de lat, cu o gură frumos conturată și cu ochi ca de căprioară, tot timpul umezi, nu se putea numi o frumusețe. Dar toată făptura ei fragilă degaja căldură și blîndețe. Oricît de atent ai fi privit-o, nu știai ce vîrstă să-i dai. Oricum, nu te ducea gîndul la patruzeci și doi de ani cîți avea. Păstrase-n ea ceva copilăresc, adolescentin. Nu se farda, nu purta bijuterii. Se parfuma cu un parfum suav, cum mai întîlmisem la doamna doctor Zamfirescu. «Miroșiți atît de frumos; ceva discret care parcă iese din trupul dumneavoastră». «Te rog să-mi spui Mona. De cînd eram copil mi-a plăcut să mă parfumez. O rugam pe mama să-mi dea măcar un strop din parfumul ei. Și-n sicriu vreau să fiu parfumată». Am lăsat ochii-n jos și mi-am amintit-o pe Lucia Cantemir. Oare ea știuse pe cine iubise mereu Costi ? Cred că da. Mona evita să se uite cu ochii ei umezi și calzi în ochii lui Costi. El însă nu-și lua privirea de la ea; din albăstrimea acelei priviri țîșnea dragostea ca apa dintr-o arteziană. Citisem undeva o vorbă chinezească. Uitîndu-mă cînd la Mona, cînd la Costi, mi-am adus-o aminte: «Dragostea și tușea nu se pot ascunde». Nu-ndrăznisem să-l întreb pe Costi care erau relațiile dintre ei. Ce știa bărbatul ei, ce știa sau ce bănuia.

Mona urmase Literele și Filosofia, dar, măritată de studentă și avînd primul copil în ultimul an de Facultate, nu profesase. «Am învățat foarte bine și mi s-a propus să rămîn preparatoare la Facultate și "chiar în timpurile de-acum, avînd eu o origine socială nici prea-prea, nici foarte-foarte, poate aș fi ajuns lector, chiar conferențiar. Dar am zis să-mi cresc singură copiii. Băiatul cel mare se-nsoară». «Cîți ani are ?». «Douăzeci», «„Însuratul de tînăr și mîncatul de dimineață", așa se spune în popor», am zis eu. «Se-nsoară cu-o fată care pleacă-n Palestina». «Totul e să le-aprobe», a zis Costi. «Cred că le-aprobă, că lasă un etaj întreg în Armenească. Un vis de apartament». «Au toate șansele să le-aprobe», mi-am dat eu cu părerea, știind din Doctor Lister cît de mult conta «la plecări» casa pe care-o lăsai în urmă. «Cînd îi vezi cum se desprind de tine, părinte, nu poți să nu regreti că n-ai făcut și altceva în viață decît să-ți crești copiii». «Mona, sigur că situația părinților mei nu se compară cu situația dumitale. Dar vreau să-ți spun că pentru ei singurul vis a fost să trăim, la oraș, mai ușor decît ei. Pentru țăran, orașul e ca și-o străinătate». «Măcar de și-ar fi terminat Facultatea aici». «Peste tot sînt facultăți. O iubește și-și dorește să plece», a spus Costi. «Totul e să-i fie lui bine», am adăugat eu. «Dar nu pot să nu simt o sfișiere». «N-am dreptul să mă dau cu părerea fiindcă eu n-am copii. Dar îmi pot închipui sufletul unei mame».

Mona vorbea deschis față de mine fiindcă, fără îndoială, Costi mă recomandase ca pe-o prietenă demnă de încredere. Ne-am întîlnit la cofetăria de vizavi de Drept, cofetărie pe care-o numeam «a noastră». «Te rog să mă ierți, Argentina, că vorbesc de greutățile pe care le

am pe suflet». «Dacă nu spunem ce-avem pe suflet, măcar între prieteni, ce să vorbim ? Despre vreme, despre păsări, despre flori ?». «Ai dreptate... Problema e că părinții fetei nu sînt încîntați deloc de-această căsătorie, și-i înțeleg foarte bine. În loc să-și țină acolo doar fata-n Facultate, să-l mai țină și pe fiu-meu». «Au să-și închipuie că ar fi avut doi copii». «Numai că un ginere nu ți-e copil». «Eu zic să nu-ți faci inimă-rea. Dacă ei doi, tinerii, se iubesc, au să se zbată să-și cîștige pîinea și să nu mai stea cu părinții fetei». «Asta ar fi cea mai bună soluție». «Ai să vezi că așa o să fie». «Ce optimistă ești, Argentina», mi-a spus Mona și și-a pus o mîină caldă și parfumată pe mîna mea. Așa a-nceput prietenia noastră.

Mona avea dinți frumoși ca de reclamă. Și-i arăta rar, într-un rîs fără sunet. Rîsul Maicâi. În afară de situația momentului, despre care ne povestise și care-avea de ce s-o scoată din apele ei, am priceput că Mona nu era un om fericit. Fără să semene fizic, totuși prea semăna cu Maica, în anumite gesturi timide și mai ales în tăceri, cînd ochii ei umezi și calzi căutau ceva, undeva departe.

Fără să-l întreb, încet-încet, Costi mi s-a spovedit. Mona se căsătorise la-ndemnul maică-sii, care voise s-o vadă cît mai curînd «aranjată», la casa ei. Tatăl Monei murise de tuberculoză cînd ea avea patru ani, în plin prim război mondial. Fusese avocat. Deodată, văduva avocatului se văzuse fără nici un venit, iar ca singure valori avînd casa de zestre, în care locuia și cele patru clase de liceu făcute la „Notre-Dame”, la călugărițele catolice, cum era moda vremii în lumea cu pretenții de pe-atunci. Decît să-și aducă în casă chiriași, doamna Vernescu, mama Monei, preferase să-și găsească, prin relații, o slujbă la o societate petrolieră: la registratură, în timpul războiului întîi mondial, ea și soțul ei nu se refugiaseră-n Moldova. Avocatul Vernescu murise în patul lui din București, într-o casă plină de ofițeri germani. Amintirea acestor colocatari de război o făcuse pe mama Monei să prefere orice slujbă, oricît de modestă, coabitării cu te-miri-cine. Mamă iubitoare, doamna Vernescu, n-avusese însă mijloace să-și răsfete fata. În afară de strictul necesar, de-o vorbă bună și de sfaturi nu-i putuse oferi nimic, între cele două războaie, ca mondenități pentru tineret erau așa numitele «ceaiuri». De multe ori, Mona trebuise să inventeze pretexte pentru a refuza invitații la asemenea petreceri, fiindcă n-avea nimic potrivit de-mbrăcat. Învățase foarte bine, așa că ar fi putut intra la orice Facultate. Din clasa a șaptea de liceu trecuse la Modern: acolo unde o trăgea inima: de acord cu mamă-sa, alesese ca Facultate Literale și Filosofia, care promiteau o carieră potrivită unei femei, în vacanța anului trei îl cunoscuse pe avocatul Marcel Iacobescu. Își însoțise o mătușă din provincie care-avea nevoie de sfatul unui avocat. Acelei mătuși îi fusese recomandat un tînăr capabil, cu foarte bună reputație avocățească: Marcel Iacobescu. Nefiind îndrăgostită de nimeni și vrînd să-și liniștească mama - care, ca multe alte mame, vedea-n căsătorie un fel de asigurare împotriva tuturor riscurilor - Mona se măritase cu tînărul avocat și tăcuse la iuțeală, unul după altul, doi băieți.

Deși venit ginere-n casă, avocatul Iacobescu mai mult de «sărut mîna», cînd o-ntîlnea, alte

vorbe nu schimba cu soacră-sa. Pentru a nu-i face fiică-sii necazuri și neînțelegeri cu bărbatul, doamna Vernescu se străduia să dea cât mai puțin ochii cu gineri-său. Fire autoritară și strâns la pungă, Marcel Iacobescu scria într-un caiet și cinci bani dați nevestei, căreia-i cerea socoteală pentru fiecare creițar cheltuit. Doamna Vernescu își gătea separat, își trăsese și-im contor pasant pentru lumină, din același motiv: să evite zîzania. Căsătoria fiică-sii, acea «asigurare împotriva tuturor riscurilor», se arătase a fi departe de-nchipurile unei mame de fată. Văzînd că din banii dați în casă de soțul ei nu-și putea îngădui nici fantezia unui covrig netrecut la catastif, covrig care stîrnea murmure -«fără covrig nu se putea ?» - Mona îndrăznise să vrea să-și găsească o slujbă. «Nu m-am însurat ca să am nevastă slujbașă», fusese replica de pus punct unei asemenea intenții. O singură dată pe săptămîină le venea o femeie în casă pentru spălat și pentru călcat rufele, în rest, totul era făcut de Mona și de doamna Vernescu, pe care n-o răbda inima să-și vadă fata spetindu-se și cu casa și cu doi copii. Cînd era vorba de relații și de interese, ori pur și simplu de persoane care-i plăceau lui. Marcel Iacobescu se-ntrecea-n mese-ntinse, fără nici o economie, în conversații agreabile, fiind el om citit și avînd cunoștințe în multe domenii, în mod obișnuit, cînd erau numai ei, ai casei, Mona se obișnuise să i se spună «taci din gură că spui tîmpemi», ceea ce ea n-ar fi vrut s-audă copiii. Decît să stîrnească asemenea reacții, Mona își redusese conversația la strictul necesar. Cînd aveau musafiri sau cînd mergeau în vizite, căuta să treacă neobservată. Luîndu-și drept învățătură de viață faptul că pe lumea asta nu sînt toți oamenii frumoși, nici sănătoși, nici fericiți, Mona își concentrase existența în jurul copiilor, socotindu-și soțul un rău necesar. Căsătoria ei se număra printre acele multe, mediocre și de durată, pe care doar moartea le desface. Cînd ieșea din casă i se părea că evadează dintr-o pușcărie, iar cînd se-ntorcea acasă își spunea «ne-ntorcem iară-n cavou, bun antrenament pentru viața de veci». Marcel Iacobescu, avocat de renume, socotea casa o feudă, iar nevasta o iobagă. Monei i se cumpărau haine doar cînd trebuiau să iasă-n lume: pentru a nu-și compromite bărbatul. Tot atunci trebuia să arboreze și cele cîteva bijuterii din secolul al XLX-lea, moștenire de familie, în afară de verighetă, singura «bijuterie» cumpărată de Marcel Iacobescu, și de-un mărtișor de doi lei de-ntîi martie, Mona nu primise nici un cadou din partea bărbatului ei. În ciuda șirului de aventuri pe care le-avea și-a lipsei de preocupare asupra discreției, Marcel Iacobescu n-ar fi renunțat la Mona nici pentru cea mai frumoasă femeie din lume. Era conștient că o a doua «proastă» care să-l rabde pe termen lung încă nu se născuse, și nici nu promitea să se nască. Mona făcea parte din peisaj, la fel de familiară ca orice obiect pe care te-ai obișnuit să-l știi într-un loc anume. Știi totdeauna de unde să-l iei. Marcel nu se temea o clipă măcar de vreo revoltă a Monei, care s-o facă să divorțeze ori să-și ia lumea-n cap. Cu fiecare an care trecea i-ar fi fost tot mai greu să-și găsească o slujbă de pe urma căreia, și-a unei pensii alimentare, să țină casa și copiii. Apoi, cu toate tertipurile lui avocățeste, Marcel ar fi putut obține unul dintre copii, ceea ce-ar fi-nsemnat o catastrofa și

pentru Mona și pentru copii. De ei, Marcel avea puțin timp, lăsându-i liniștit în grija Monei pentru care universul se-nvârtea-n jurul băieților ei.

În 1950, doamna Vernescu murise în două luni, secerată de-un cancer pulmonar. Se stinsese, topindu-se ca o luminare, fără suferințe, nesupărînd pe nimeni. Mona ar fi vrut să moară o dată cu ființa care-i fusese și cea mai dragă în viață și cel mai de nădejde sprijin, în două luni, după moartea doamnei Vernescu, slăbise treisprezece kilograme.

«Ți-ai pus de gînd să mori ? Fiindcă ți-a murit mama ? Ești femeie-n toată firea, ai copii. Nu te purta ca o fetiță rămasă orfană și pe drumuri ! Nu te-ai învățat cu ideea că toți murim ? Ce dracu !», o adusesse pe Mona, la nemiloasa realitate, soțul ei. Gîndul că avea copii și că le era datoare să-i scoată la liman o făcuse să-și revină încet-încet. Gîndul ăsta, delicatețea și dragostea lui Costi.

Cînd se-mplinise un an de la moartea doamnei Vernescu, Mona-și luase inima-n dinți și-i spusese soțului ei că iubea un bărbat. Cum pe Marcel, de ani de zile, Mona nu-l mai preocupa ca femeie, separați de la o vreme și cu dormitoarele, totuși văzându-și înstrăinat un bun de drept, îi venise să-i cîrpească două perechi de palme. Știind să-și stăpînească primele impulsuri, se gîndise că mai bine era să cadă la pace cu nevastă-sa. «Mă bucur că „cocuța" s-a vindecat c-a rămas orfană», nu-și putuse reprima o răutate. «Draga mea, iubește-l pe fericitul care te-a inspirat, iubește-te cu el, dar cu perdea. Să nu afle copiii, să nu te-arate lumea cu degetul și mai ales să nu m-arate pe mine».

Abia în 1951, pasiunea care-i mistuia de ani de zile pe Mona și pe Costi rupsesse zăgazul. Mona, timida, sclava perfectă, necuvîntătoarea sunase la ușa lui Costi. Se priviseră o clipă cît veacul de lungă, încremeniți în prag, se luaseră în brațe; o vreme nici nu respiraseră, ca apoi să uite să și vorbească. Iubirea lor se petrecea între cei patru pereți ai camerei lui Costi. Marcel Iacobescu bănuia cine era bărbatul iubit de nevastă-sa și-i venea să-și rîdă-n barbă știind diferența de vîrstă dintre ea și «amarez», diferență care-l făcea să creadă că acesta n-avea să-ntîrzie prea mult pînă să-și găsească una tînără, așa încît s-o facă pe «amanta fatală» să se-ntoarcă la el - un fel de-a spune - cu coada-ntre picioare.

Băieții Monei, destul de mari, inteligenți și cu spirit de observație, băgaseră de seamă că, de la o vreme, mama lor nu mai avea înfățișarea de plantă vestejită. Parcă se-năl-țase, căpătase vigoare, nu mai ținea ochii-n jos, iar privirii ei triste și fără țintă îi luase locul o licărire jucăușă. Vorbe ale tatălui lor, care altădată-i umpleau ochii de lacrimi, acum a făceau să zîmbească. Își scotea toate lucrurile din dulap și căuta să le-nnoiască, fie mărind decolteul unei rochii, fie adăugînd un guleraș cochec sau o eșarfă unei bluze, fie un pliu unei fuste, toate de natură să-i pună-n valoare trupul, trup armonios de femeie încă tînără, trezită la viață ca după un somn adînc. Primea musafirii bărbatului ei cu multă afabilitate și, fără să vrea să se facă neapărat remarcată, se dovedea o ființă cuvîntătoare și chiar cu haz și oricum nu mai căuta unghere unde să se facă nevăzută.

Viața ei mondenă se reducea la programările soțului ei: invitații la ei sau la alții, spectacole din interesul de-a se arăta în lume și mai puțin de dragul spectacolului în sine, abonament la Ateneu, acesta chiar de dragul muzicii, fiindcă Marcel, dacă ar fi provenit dintr-o familie mai avută, s-ar fi făcut pianist. Cu un tată șef de gară, cu o mamă gospodină și cu-o soră mai mare căreia trebuise să i se-agonisească o zestre cât de cât, ca să se mărite și ea cu un șef de gară, Marcel se gândise la o meserie aducătoare de bani și pentru care nu-i lipseau calitățile. Marcel n-avea prieteni, ci relații. Lui nu-i puteai spune: «Am trecut prin fața casei tale și m-am gândit să-ți sun la ușă ca să te salut și ca să te-ntreb ce mai faci». Nedispunînd de nici o lețcaie proprie și părîndu-i-se meschin să «fure» de la coșniță, Mona se izolase de toată lumea. Nu puteai invita pe cineva la tine căruia să nu-i dai nici măcar o cafea sau o dulceață. Singurele persoane pe care-avea să le primească fără să se jeneze de penuria proprie, ca nevastă de mare avocat, aveam să fim Costi și cu mine. Costi aducea totdeauna ceva bun de mîncat, pentru a înlocui «generozitatea» lui Marcel Iacobescu. Avea grijă ca vizitele noastre să nu coincidă cu prezența «maestrului» acasă.

Prima dată cînd am dat totuși de el, întors pe neașteptate acasă, fiindcă i se-amînase un proces, cînd m-a cunoscut m-a măsurat de sus pînă jos, sub privirea mea zîmbitoare și ușor ironică, și m-a luat scurt la-ntrebări, pe un ton degajat: «Și dumneata, domnișoară, cu ce te ocupi ?». «Sînt soră de spital și studentă la Medicină». «Și-ți place atmosfera de spital așa de mult că nu te mulțumești să fii soră, vrei să te faci și doctoriță ?». «Nu-mi place atmosfera de spital și nu m-aș fi făcut nici soră nici doctoriță dacă erau alte timpuri». «Și dacă erau „alte timpuri" ce te făceai ?». «Profesoară de română». «Și ai să faci o viață de om o meserie în dorul-lelii fiindcă, după spusa dumitale, „așa sînt timpurile" ?». «Îmi place sau nu-mi place munca mea de zi cu zi, în dorul-lelii nu fac nimic. Am un principiu: și dacă muncești conștiincios, și dacă tragi chiulul, timpul tot trece și-napoi nu se mai întoarce. Măcar să treacă și pentru tine și pentru cei care depind de tine, cu folos». «Foarte frumos ! Și-n meseria dumitale nimic nu te-atrage, în cea de-acum și-n cea viitoare ?». «Ba da. Mila». «Și crezi că e de-ajuns ?». «Mila fără cunoștințe nu face parale în Medicină, îmi căptușesc mila cu învățătură». «Argentina este cea mai bună soră de la sala de operații. Mîine dacă ar fi nevoie, ar opera ca orice chirurg, și ca unul bun», a spus Costi. «Mi-am închipuit că nu te-ai... împrietenit cu o proastă», i-a replicat Marcel Iacobescu, măsurîndu-mă critic din nou, de sus pînă jos, spre a-i da de-nțeleș lui Costi că exteriorul persoanei mele nu i-ar fi justificat «prietenia», pe care o considera «circumstanțială», adică destinată să justifice prezența lui Costi în casa lui, a lui Marcel Iacobescu: Costi venea-n vizită la Mona, prietena lui de-o viață, împreună cu-o prietenă agonisită la serviciu. Țineam la Costi. Un doctor de la noi spunea că pe om îl cunoști: în pat, la jocul de cărți, la slujbă, în astea trei împrejurări își dă arama pe față. Costi era un doctor bun, conștiincios și plin de milă și de-nțelegere față de suferință. Ca și domnul General, se interesa și de patul bolnavului, și de mîncarea lui, și de purtarea

personalului față de bolnav, de familia acestuia, de orice lucru important și de orice amănunt în stare să ușureze o suferință. Celor de prin cîte-un capăt de țară, la care nu venea nimeni, avea grijă să le-aducă biscuiți, covrigi, bomboane, prăjituri, ca să vadă că nu erau singuri pe lume.

Simțeam de multe ori că-l apăsa ceva. «Costi, mi se pare uneori, că vrei să-mi spui ceva și apoi te răzgîndești». «Știu că te gîndești la Lucia, cum mă gîndesc și eu. Amintirea ei îmi stă ca un cui în creier». «Erați despărțiți de trei ani cînd și-a pus capăt zilelor... Costi, ce te muncește ? Știa, bănuia că o iubeai pe Mona ?». «Cred că da, cu toate că niciodată n-a făcut nici măcar o aluzie la așa ceva. O singură dată mi-a spus cu un aer de mare tristețe: „Nici măcar un copil nu ți-am făcut, dacă...”. A lăsat fraza neterminată, iar eu n-am avut curajul s-o-ntreb ce urma după acel „dacă”».

La rîndul ei, Mona mi-a spus dintr-o suflare, ca omul care se teme să nu se răzgîndească, mi-a spus: «Argentina, cîte zile-am să am, Lucia o să-mi stea-nfiptă-n suflet ca un cui». «Crezi în destin, Mona ? Cînd întîlnim un om, nu știm niciodată de ce ni l-a scos viața-n cale. Ai făcut parte din destinul Luciei și ea dintr-al tău. Nici una nici alta nu v-ați căutat ca să vă faceți vreun rău». «Cînd s-a-nsurat Costi, deși lucrurile erau imposibile între noi, am simțit un cuțit în inimă și-n același timp o liniște că-l știam pe drumul lui; eu aveam drumul meu. Am crezut că totul avea să fie dat uitării. Am crezut că-mi rămînea să mă gîndesc de-aici încolo cu nostalgie la vărul meu Radu și la Costi, ca la doi adolescenți, ca la niște copii îndrăgostiți de mine. Ideea lui Costi de-a mi-o apropia pe Lucia nu cred c-a fost bună. Între mine și Costi totul s-a petrecut ca între vechi prieteni, în perfectă bună-cuviință. Gîndul că ea a bănuțit tot timpul dragostea noastră, ascunsă și stăpînită, nu-mi dă pace». «Din tot ce-mi spui tu și din tot ce-mi spune Costi, și nu numai, trag concluzia că pe lumea asta nimic nu e perfect, nu e neted, fără nici o ciobitură. fără nici o zgîrietură». Mona a oftat și și-a pus capul pe umărul meu. Gîndul mi-a fugit și la Gabriel și la Iosif Iuga. Și deodată mi s-a făcut dor să citesc măcar o frază din Călugărița mea portugheză.

Lui Gelu și Lilianeii nu le puteam scrie la o adresă anume în Elveția. Corespondența pentru ei trebuia depusă la Ministerul Comerțului, pe numele lor, iar expeditorul trebuia să-și scrie adresa pe plic. Lipeam plicurile de formă, fiindcă eram sigură că scrisorile erau citite în Țară și poate nu numai, în ele nu puteam face aluzie la banii pe care-i primeam prin colegii lui Gelu și nu era să fac vreun comentariu asupra regimului comunist. Le scriam numai lucruri anodine: ce făceau părinții, cum o duceam eu cu slujba și cu Facultatea, cît de rău îmi părea că nu puteam merge acasă, la Brăteasa, decît rareori și pe fugă. Într-un carnet îmi notam cîți bani primeam și de la cine, descriind persoana care în chip de prezentare-mi spunea «Din partea lui Gelu» și-mi răspundea scurt la întrebările cu privire la sănătatea lui frate-meu, a cumnată-mii și-a fetei lor. Uneori mă gîndeam la o eventuală percheziție a Securității care mi-ar fi găsit acel carnet și la răul pe care i l-aș fi făcut lui Gelu. Și totuși nu renunțam la

carnet fiindcă voiam să știu frate-meu că nu mă-nfruptam din banii trimiși de el.

Gelu, Liliana și Diana, odrasla lor, în primul și-n al doilea an de Elveția și-au petrecut concediul în Țară. La mare și la munte, însoțiți de părinții Lilianeii. Au trecut de fiecare dată cu mașina tatălui Lilianeii și pe la Brăteasa, câte patru zile, spre bucuria și mândria Maicăi și-a Taicăi, ca să vadă lumea ce fecior aveau ei. Îi plimbase Gelu duminica prin tot satul cu mașina, pe la toate neamurile, pe la toți cumetrii. Taica nu uita pe nicăieri să scoată pachetul de țigan străine cu dungă aurită, aduse de fecior din ale străinătăți și, pentru completarea impresiei, folosea și bricheta. Maica, îmbrăcată și ea-n Țoale elvețiene, spre-a le face plăcere copiilor, tăcea ca de obicei și zîmbea cu zîmbetul ei de ființă care de prea multă vreme uitase să se bucure. Din al treilea an de străinătate, frate-meu și familia lui au început să-și petreacă vacanțele pe meleaguri străine, pe unde le permiteau punga și relațiile pe care și le făcuseră cu lume de la alte reprezentanțe comerciale și chiar cu diplomați străini. Mama Lilianeii stătea-n vremea asta cu Diana în Elveția, copila fiind prea mică pentru a ține minte ce-ar fi văzut cutreierînd lumea. Prin mama Lilianeii primeam lucruri de-mbrăcăminte, ciocolată, cafea pentru mine și pentru părinți; mie mi-au trimis prin ea și-un ceas cu brățară, placat cu aur, delicat, dreptunghiular, de-aceeași lățime cu brățara, o adevărată bijuterie. La spital îmi purtam mai departe ceapa mea „Pobeda” cu secundar, care era numai bun pentru ce-mi trebuia mie. Prin mama Lilianeii, Gelu n-a trimis niciodată bani. Dar prin colegii aceia rezervați și misterioși avea grijă ca părinții să aibă destul, ca să-și îndulcească zilele, și din ce să mă tratez și eu, așa cum mă invita Gelu. Nu uita bănuții pe care din injecții și din salariu i-i dădeam în fiecare lună cât fusese student; și nici acei două mii de lei împrumutați de la domnul Claude Comăneanu, ca să-și pună ai noștri acoperiș pe casă și scînduri în odaie.

Maica și Taica știau prea bine că noi, copiii lor, n-aveam să ne mai întoarcem la Brăteasa și totuși nu se-ndurau s-o lase mai moale cu zilele-muncă la Colectivă și să-și mai odihnească oasele. Mîncau bunătățile de la Gelu, se-mbrăcau cu hainele trimise de el, duminica la biserică, la horă, la câte-o nuntă, la câte-o-nmormîntare. Le-ar fi vîndut și pe astea ca să le facă bani de nu le-ar fi fost rușine și de nu s-ar fi temut să nu aflu eu în cele câteva zile cînd veneam pe fugă să-i văd, cu sufletul fript de dor și de grijă. Puterea țăranului era pămîntul. După colectivizare, mîndria trecuse asupra casei și-a lucrurilor din ea. Cei din fruntea bucatelor o-ncepuseră cu aragazul și cu butelia, ca apoi să treacă la sobe de teracotă, la mobilă, iar unii chiar la covoare și la perdele de nylon cu flori brodate. Prin satele avute, dmtotdeauna era mare-ntrecere la zugrăviți!! caselor pe dinăuntru și pe dinafară. Varul era dat uitării. Vedeai ziduri în culori țipătoare, cu tot felul de romburi, de pătrate, de cozi de păun pe ele. Din sînul grangurilor de la Colective se ridica o nouă chiaburime, numai că ea se proclama aliată a clasei muncitoare. Alor noștri, Taica și Maica - săraci de cînd se știau, că n-avuseseră de pus de-o parte nici o lețcaie, deci pe vremea pămîntului nu-și putuseră cumpăra o brazdă măcar - în noul fel de viață, al întrecerii între case, li se trezise dorința de-a

arăta că puteau fi și ei în rînd cu ăia care nu-i crezuseră buni de nimic. Strîngînd ban pe ban din ce le trimitea Gelu, trăind din te-miri-ce, ca totdeauna, rupîndu-și oasele cu zilele muncă la Colectivă, dărîmăseră casa veche și ridicaseră casă cu trei odăi, cu antreu, cu prispă lată de să faci nuntă-n ea, cu sobe de teracotă. Ca s-o termine mai aveau nevoie de trei mii de lei. Banii de la Gelu nu veneau într-un anumit ritm. Veneau cum putea și el să-i trimită. Eu habar n-avuse-sem de planul alor mei. Într-o fugă la Brăteasa, găsisem casa ridicată. Mă frecasem la ochi și-mi venea să cred că greșisem drumul de nu mi-ar fi ieșit înaintea Florei ăl de-al doilea.

Maica și Taica m-au primit cu timiditatea copiilor care-au făcut o poznă. Primul impuls a fost să le spun: «Ce v-a venit, oameni buni, ce nevoie-aveați de casa asta ? Cine-o să stea-n ea cînd n-oți mai fi dumneavoastră ?». Mi-am înghițit vorbele, fiindcă nu voiam să le stric inima. Casa asta era mîndria lor, era dovada trecerii lor prin lume, noi, copiii lor, și casa. «Bravo! Bravo ! Făcurăți mîndrețe de casă și tăcurăți ca peștele-n baltă !». Văzînd că nu-i cert pentru marea lor inițiativă, m-au plimbat prin noua casă, mi-au explicat de-a fir a păr cum obținuseră fiecare cărămidă, fiecare scîndură, cît le luaseră meșterii și... și deodată nu mai scotea nici unul nici o vorbă. Am mîncat puiul cu mujdei, făcut la frigare, am vorbit de una-de alta, de tot ce se mai întîmplase-n sat de cînd nu mai venisem eu, și iar se lăsa o tăcere care pentru mine ascundea ceva. «Maică, Taică, mi se pare mie sau ați avea ceva să-mi spuneți dar nu vă hotărîți ? Hai, nu vă mai codiți !». Taica și-a scos o „Plugară” de la cingătoare, și-a aprins-o bătrînește cu cremenea, cu amnarul și cu iasca, și-ntr-un tîrziu și-a făcut curaj să vorbească. «Adelino, taică, te erai de socotești, te pogodești, seni și pe hîrtie, da' tot nu se potrivește cu ce-ai gîndit. Ce mai calea-valea... Ca să terminăm casa, cu tencuială cu tot ne-ar mai trebui trei mii de lei. Ne e rușine să-i scrim lu' Gelu». «Taică, eu nu făgăduiesc nimic, fiindcă n-am de unde. Eu din ce trimite Gelu nu iau un franc. Nu făgăduiesc, da-ncerc la cine m-a-mpru-mutat cu ăi două mii de-acum trei ani. Dar casa o dați cu var și pe dinăuntru și pe dinafară. Fără zorzoane sau culori».

Și după ce-mi achitasem datoria, în ziua de leafă mergeam la domnul Comăneanu să-l aud vorbindu-mi despre artă, despre lumea pe care-o colindase, despre viață-n general, despre cărți, despre filme, să văd splendoarea lui de casă, tablourile care mereu se schimbau, în afară de ulcica «mea» cu flori, de Andreescu. Răsfoiam albumele de artă, ediții rare, cu gravuri originale, obiecte pe care mi-era și frică să pun mîna. Pregăteam masa-mpreună. Învățasem de la el să fac clătite și tot felul de sosuri și de salate. Era ziua mea de răsfăț, de evadare. Cunoșteam un om dintr-o altă lume decît a mea, care nu înfrumuseța nimic, nu urîțea nimic, și-ți explica prefacerile din lume cum n-avea s-o facă niciodată nici un curs de materialism-istoric. «Argentina, lumea e un cobai asupra căruia mărimile ei experimentează permanent. Te uiți la bronzul chinezesc reprezentînd cele trei maimuțe: una-și tine labele peste ochi, alta - peste gură, alta - peste urechi. Este un îndemn pentru omul de rînd ca mine

și ca tine: să nu vezi, să n-auzi, să nu vorbești». «Adică să te faci că...». «Da... să te faci că... înțelepciune valabilă în trecut, în prezent, în viitor. Curiozitatea asupra persoanei tale mi-a trezit-o sensibilitatea pe care o ai față de frumos. De-atunci, din talcioc. Respectul și sfiala în fața operei de artă. Faptul că spui deschis cine ești, de unde provii. Și o mare asemănare între noi doi: nici tu n-ai iluzii, nici eu. E-un lucru trist. Ține de inteligență, de experiență, dar și de temperament. Când văd cu câtă sete ascuți ce-ți spun eu despre artă, despre curente, despre stiluri, cum îți iei notițe, nu-mi pare rău c-am făcut Istoria artei. Din anii pe care-i trăim, sînt puțini cei ai unei judecăți mature. Nu degeaba spun francezii „Si jeunesse savait. si vieillesse pouvaif. Mie mi-a trebuit mai mult timp ca s-ajung să-mi pierd iluziile. Dublu cît ți-a trebuit ție». «Domnule Comăneanu, sărăcia e-un soare la care te coci iute. Suferința ta și cea a celor din jur - dacă n-ai o inimă de piatră - te maturizează repede. Cît am fost infirmieră, am văzut oameni fără ochi, fără mîini, fără picioare... Mari mutilați de război chemați la „revizii”. Iar Statul le dă o nimica toată, fiindcă și-au distrus viața ca să-și apere Țara. Și-i mai pune și pe drumuri la „reevaluări”. Eu fierbeam de revoltă pentru ei, iar ei erau atît de resemnați și-și vedeau nenorocirea ca parte din soarta proprie. De cînd lucrez la sală, cîte greșeli nu văd ! Și totdeauna bolnavul e de vină: sau e prea gras, sau e prea slab, sau, sau, sau... Iar eu, de cîteva ori, am îndrăznit să-i spun cîte unui chirurg „domnule doctor, oare n-ar fi mai bine să...”. De fiecare dată am fost pusă la punct: „Dumneata vezi-ți de treaba dumitale”. Și de-atunci mă port ca maimuțele dumneavoastră chinezești: nu văd, n-aud, nu vorbesc. Sînt o biată slujbașă care muncește pentru o pîine. Uneori mă gîndesc că meseria asta nu-i de mine. Prea mă umple de revoltă și de remușcări». «Și crezi că-n alte mesenii e altfel ? Crezi că greșelile, incompetența și nepăsarea sînt „apanajul” unui singur domeniu ? Aici, tot poți fi de folos unor oameni, chiar și cu-o vorbă bună». «Și timpul pierdut de pomană ? În loc să stăm la capul bolnavului, noi învățăm marxism-leninism». «Argentina, ăl puternic nu se simte bine dacă nu e adulat, iar cei mici nu se simt bine dacă nu-l pupă și nu-l răs-pupă-n cur. Mai mult decît s-ar aștepta ăla mare. Crezi c-a fost vreodată altfel ? Crezi că o să fie vreodată ? În mod firesc ar trebui să trăiești mai mult decît mine, fiindcă ești cu douăzeci de ani mai tînără decît mine. Atunci, cînd o fi să fie, ai să-ți aduci aminte vorbele mele».

Vorbeam în fiecare zi la telefon. Voiam să știm unul de altul. Odată mi s-a plîns de-o durere pe sciaticul de la stîngul. Nu m-am lăsat pînă ce nu l-am dus la domnul General. Radiografia arăta ce bănuisem eu: o discopatie. «Are să-ți facă Argentina niște infiltrații cu un dezinflama-tor; și pe urmă, la Fizioterapie cu dumneata». O săptămînă i-am făcut infiltrații și i-am pus o planșetă sub saltea. Și i-a revenit și-ar fi vrut s-o lase mai moale cu Fizioterapia, dar n-a scăpat de gura mea.

De la Brăteasa, după un telefon m-am dus direct la el. «Părinții mei, oricîte regimuri s-ar schimba, nu se pot învăța să trăiască bine și să se cruțe. Ce le trebuie casă cu trei odăi și cu

antreu ? O să se mai ducă frate-meu să stea acolo ? O să mă duc eu ? Ei au visat o viață să ne vadă pe noi, copiii, la oraș, ca să nu mai dăm cu sapa. Și-acum...». «La mîndria lor de ce nu te gîndești ? Cum s-arate că le-au ajuns copiii cineva dacă nu-și fac o casă pe măsura copiilor ? Casa asta este doar transpunerea faptului că voi, copiii lor, „v-ați ajuns”.

Și-apoi, țaranului nu-i poți naționaliza și simțul proprietății odată cu pămîntul. Copiii și casa le sînt mîndria, legitimarea în fața comunității». După o vreme m-a-ntrebat: «De cîți bani ai nevoie ?». «De trei mii». «Foarte bine. Mi-i dai cînd poți și cît poți... Argentina, dacă părinții mei, prin felurite intervenții, au să mă scoată din Țară, să știi că ești printre puținii oameni care-au să-mi lipsească».

Mi-am pus capul pe umărul lui și-am început să plîng. Cît avea să-mi lipsească el mie... Domnul General și el, Claude Comăneanu, erau cele mai limpezi relații din viața mea. Dar domnului General nu i-aș fi cerut bani împrumut, nu pentru că nu mi-ar fi dat. Intre mine și domnul Claude Comăneanu era atîta deosebire de clasă socială, de cultură, de experiență de viață și totuși îl simțeam un egal, omul căruia-i puteam spune orice. Și domnul General mă trata ca pe-un egal, dar în fața dumnealui mă simțeam ca-n fața unui părinte. Claude Comăneanu știuse să șteargă diferența de vîrstă dintre noi. «Argentina, s-ar putea s-auzi despre mine, dacă n-ai și auzit, lucruri care să mă pună într-o lumină suspectă. Fac tot ceea ce fac, fiindcă vreau s-ajut niște oameni. Orice-ai auzi despre mine, vreau să știi că n-am făcut niciodată nici un rău nimănui», mi-a spus într-o zi Claude Comăneanu, privindu-mă țintă-n ochi. «Știu. Simt». «Ești o ființă intuitivă ca și mine. Prima impresie pe care mi-o face un om mi se confirmă totdeauna.»

Costi Gheorghiu m-a prezentat părinților lui. Tață-său, căruia-i semăna, cărunt acum, la tinerețe fusese blond. Față ovală, ochi albaștri, gură frumoasă, înalt, solid, dar sprinten ca o balerină, era tipul omului jovial, pus pe trai bun și pe glumă. Pornise de-acasă din Oltenia, la doisprezece ani. În opinci și cu traista-n băț. Din copil-de-trupă ajunsese elev la Liceul Militar, apoi student la Medicină și doctor. Se-ndrăgostise de fata unor moșieri din satul lui. Cu șase ani mai tînără decît el. Fata nu-i respinsese dragostea. Moșierii se-mpăcaseră cu alegerea fiicei lor, Emilia; altfel își închipuiseră viitorul ei, în nici un caz lîngă un doctoraș abia ieșit de pe băncile Facultății și sărăcanul sărăcanilor. Pe cea mare, Lia, o dăduseră după un aviator, grec de neam și putred de bogat. Emilia își strînsese lucrurile într-un geamantan și plecase cu doctorul Nicolae Gheorghiu la București, lăsîndu-le părinților o scrisoare, ca să nu fie-ngrijorați și disperați. Emilia și doctorul Nicolae Gheorghiu se căsătoriseră numaidecît, martori fiindu-le Leonida și Lia Alexandros, cumnatul și sora Emiliei, într-o duminică, fiindcă Emilia ținea să se cunune și religios, Leonida Alexandros cu nevasta îmbarcaseră în mașină tînără pereche și porniseră spre mînăstirea Țigănești, unde Nicolae și Emilia se cununaseră, nunii oferindu-le apoi o masă aleasă la „Athenee Palace”. Nicolae Gheorghiu, cu mentalitate de om sărac, nu-și lăsase nevasta cucoană acasă. O dăduse la Medicină, convins că înainte

de-a se bizui pe oricine sau pe orice, omul era bine să se bizuie pe sine însuși. Emilia, mărunțică dar bine făcută, subțire, cu oasele frumos învelite-n carne, cu un nas ușor acvilin și proeminent, nu era o frumusețe. Avea-n ochi melancolia femeilor mahomedane al căror singur mijloc de exprimare era privirea. Fire tăcută, necomunicativă, Emilia Gheorghiu nu era ușor de descifrat. Părea o fire dificilă. Nemanifestându-și niciodată nici bucuria, nici dezaprobarea, nu știai cum să-i intri în voie. O dată pe săptămână făcea curățenie o femeie care-i spăla și-i călca lenjeria la ea acasă. Emiliei nu-i plăcea să simtă miros de rufe spălate și nici de mâncare gătită, încât în casa Gheorghiu se mâncau numai uscături, fructe, ouă, brânză, unt, prăjituri de cofetărie și, măcar o dată pe săptămână, se lua masa la restaurant. Costi fusese crescut cum scrie la carte, cu tetă nemțoaică, după toate regulile de igienă și de disciplină. Și totuși, când terminase cu nemția, părea destul de lasă-mă-să-te-las, ceea ce-l hotărîse pe doctorul Gheorghiu să-l dea la Liceu Militar și-n continuare la Medicină Militară. Costi nu-și amintea să fi avut vreodată cu maică-sa o discuție de la suflet la suflet, «între mine și mama au fost totdeauna relații geometrice. N-am simțit niciodată o căldură care să mă-nvăluie. Deși tata nu și-a făcut din fidelitatea conjugală un principiu de viață, locul mamei a rămas sacru. A făcut totul ca ea să se simtă mereu vioara-ntîi, admirată, adulată. Dar și între ei relațiile sînt tot de tip matematic. Simt acum și am simțit totdeauna că și-a compus fiecare un clișeu comportamental. Pe tata îl simt apropiat, pe mama - nu. N-am să știu niciodată ce-nsemn eu pentru ea». Doamna doctor Emilia Gheorghiu, cu firea ei puțin comunicativă, își alesese ca specialitate Radiologia, în care era, pe bună-dreptate, considerată o doctoriță de mîna-ntîi.

Cu tatăl lui Costi vorba s-a legat numaidecît. Îmi povestea despre satul lui, despre viața oamenilor de pe la 1900, despre războiul întîi mondial, despre cel de-al doilea, despre profesorii lui de liceu. Nu-l putea uita pe cel de Istorie, un tipicar de felul lui, tobă de carte, care avea însă un tic verbal în privința datelor, «în anul o mie opt sute dar și patruzeci și opt... sau în anul o mie nouă sute dar și șaisprezece, și tot așa». Am rîs eu, a rîs Costi, a rîs taică-său. Doamna doctor Emilia Gheorghiu n-a schițat nici măcar un zîmbet. Doamna doctor ne-a tratat cu saleuri, cu pateuri, cu șocată și cu parte de fructe. Toate aduse pe-o tavă ovală de argint.

Doamna Despina ne-nvățase că o vizită protocolară nu trebuia să depășească două ore. Am fost de-a dreptul uimită când la despărțire, doamna doctor mi-a spus: «Mai vino pe la noi, domnișoară». «Spuneți-mi Argentina, doamnă doctor». A dat din cap a aprobare. Simțisem privirea ei discretă, și absentă-n aparență, care mă evaluase, oprindu-se asupra glesnelor mele, asupra celor două inele, asupra ceasului de la Gelu, și-a deux-pieces-u\ meu «din pachet». Nu cred că doamna doctor și-a pus nădejdea ca eu să-l despart pe Costi de Mona, dar oricum însemnam o variație în partitura cunoscută, în timp ce domnul doctor, scuzîndu-se, a răspuns la telefon în biroul lui, Costi s-a dus la bucătărie s-o ajute pe maică-sa. «Obîrșia

fetei ăsteia se vede după glesne, altfel...», a zis doamna doctor. «Mamă, regina Măria avea niște picioare ca doi stâlpi de telegraf și parcă nu era țărancă», i-a replicat Costi. Iosif luga era omul care mă vindecase de complexe. Am închis ochii și-am zîmbit atîtor amintiri dezinhibitoare care mă legau de el.

Cunoscîndu-i părinții, mi-am dat seama că lui Costi îi lipsise tocmai mirosul de rufe care se spală și de mîncare gătită, care forfotește pe foc; îi lipsiseră tocmai elementele care fac dintr-o locuință, o casă, un cămin.

De ziua mea de naștere am hotărît să invit și eu patrii oameni în camera mea. cerîndu-i voie doamnei Turcescu să folosesc trei scaune din bucătărie. Tratația mea era de om sărac: o salată de bœuf, și clătite, unele cu brînză de vaci și cu mărar, altele cu marmeladă, iar ca băutură, turburel cu cinci lei kilul. Invitații mei erau Claude Comăneanu, Costi, Mona și Paula Ichim, colega mea de la Școala de Surori. Orfană, cu patru clase primare, Paula plecase la doisprezece ani din Moldova să-și cîștige pîinea la București. Fusese vînzătoare pe strada Sfînta Vineri și pe Dudești, își dăduse-n particular patru clase de liceu; fără a fi căsătorită făcuse un copil cu un băiat, un electrician care murise electrocutat. Băiețelul ei creștea la un cămin de copii ai căror părinți, fără să-i abandoneze, n-aveau unde și cum să-i îngrijească, în cămin erau și copii de studenți și copii cu mame-n pușcărie. Paula era asistentă pediatră la un spital de copii. Zilnic se ducea să-l vadă pe Cornel, băiatul ei, care de curînd împlinise trei ani.

Cînd găseam un moment liber mergeam și eu cu ea. Cornel era Paula - cap tăiat. Ea, mărunțică, proporțională, cîrnuță, cu o privire de om pe care nimic nu-l mai surprinde, avea mare cîrlig la bărbați. Deșteaptă și cu o replică plină de haz, nu trecea neobservată. Pe fiecare invitat al meu l-am prevenit cine erau ceilalți. Obținînd acordul tuturor, separat, abia apoi am luat inițiativa să-i «întrolochez», cum zicea Paula. Spunîndu-i cine erau ceilalți invitați, Paulei nu-i căzuse bine să vină o dată cu ei. «Ce să caut eu printre fețe atît de simandicoase?». «Tu vii la mine, fiindcă-mi ești prietenă. Și-ai să vezi că nici unul nu e simandicos. Paula, pentru mintea pe care-o ai, la Academie te-aș trimite, dac-ar fi după mine», în orice clipă liberă Paula citea, își cumpăra cărți de la standul spitalului. «Ca să-i fac o bibliotecă lui Cornel».

În concediul meu de salariată, pe care mi-l luam în sesiuni, plus trei săptămîni fără plată, îmi găteam te-miri-ce și mai-nimic, numai să nu mă mai duc la spital pentru mîncare. Din orice încropeam, o tratam și pe doamna Turcescu. Dînsa mă declarase o gospodină foarte talentată. Cred că mai mult decît vorbele bune pe care i le spusese Laura despre mine, în «îmbunarea» doamnei Turcescu, în ceea ce mă privea, contaseră curățenia pe care-o țineam în casă și-acele «tratații» din puținel meu modest. Se-nțelege că și cu ocazia mării mele «mondenități» i-am umplut un castron cu salată «de bou» și o farfurie cu clătite.

Musafirii mei n-au venit nici unul cu mîna goală: pateuri, saleuri, prăjituri de la „Capsa”, icre

de Manciuira, șampanie și plăcintă cu dovleac făcută de Paula. Felurile de casă, adică salata, clătitele mele și plăcinta cu dovleac a Paulei au primit cele mai multe elogii și nu doar de complezență, fiindcă n-a mai rămas nici o fărîmiță din ele. Iar tulburelul a avut și el mare succes. Dulce, catifelat, pișcînd ușor la limbă, aluneca pe gît ca uleiul. «Plăcintă cu dovleac atît de bună, cred c-am mai mîncat o dată-n Turcia», a spus Claude Comăneanu. «O soră a mamei mele e măritată c-un turc. Ea ne-a-nvățat și pe noi, nepoatele ei, să facem plăcinta asta. Cînd a murit mama, eu aveam doi ani. Tușa Sevastița, avînd și ea cinci copii, a făcut cît a putut și pentru noi, orfanii soră-sii». «De unde ești, duduie Paula ?», a-ntrebat-o Claude Comăneanu. «Din Bucovina care-a rămas la români după '44. Neamurile rămase la ruși au ajuns în Siberia. Un frate-al mamei, luat de pe frontul din Moldova la 23 August '44, s-a-ntors acum un an tot din Siberia. Așa e cu plăcinta mea de dovleac, dragă domnule», a vrut Paula să schimbe vorba, ca să-nsenineze atmosfera. «Mie-mi plac, mai mult decît orice finețuri de restaurant sau de cofetărie, mîncarea și dulciurile făcute-n casă; îmi place mîncarea gospodărească», a zis Costi, ca unul care tînjea după o atmosferă de casă de om și nu după asepsia din locuința părintească, însurat cu Lucia Cantemir în timpul studenției, studentă și ea, s-ar fi părut că soacra lui Costi nu-și răsăfășase cine-știe-ce, din punct de vedere culinar și nu numai, nici fiica nici ginerele. «La noi în casă, totdeauna s-a mîncat combinat», a spus Claude Comăneanu, «mama, franțuzoaică, o ținea cu salate, cu sparanghel, cu sufleuri, cu „mîncăruri de spital”, cum zicea tata. El, moldovean, trăgea la „feluri mitocănești” - tot vorba lui: ciorbe drese cu smîntînă, sarmale, musacale, fripturi plutind în sos gras cu usturoi, icre bătute cu ulei, cu ceapă multă, acrite cu lămîie, sardele, somn gras la grătar; în fine, tot ce are mai gustos bucătăria românească. Iar eu, deși măsurat la mîncare, tot la mîncarea românească trag. Dacă mănînc, apoi să-mi tihnească. Să nu fie și mîncarea ca un fel de mers la slujbă și-atît». «Vorbiți despre părinții dumneavoastră la trecut. Nu mai trăiesc ?», l-a-ntrebat Paula. «Trăiesc, slavă Domnului, în Spania, din 1944 încoace. Dar cînd ani de zile nu te mai vezi cu cineva, îți vine să vorbești despre el la trecut», i-a răspuns Claude Comăneanu. «Știți de ce v-am întrebat dacă trăiesc ? Fiindcă ați vorbit de dînșii cu veselie, de parcă i-am și văzut în fața ochilor», i-a spus Paula. Claude Comăneanu a privit-o cu seriozitate, pătrunzător de parcă voia s-o radiografieze. «Ce fin psiholog, ce fin observator ești dumneata, duduie». «Dacă n-aș fi fost orfană și-atît de săracă, poate că azi eram și eu studentă pe undeva. Așa, sînt doar soră de spital și-mi cresc copilul, orfan de tată. Fiecare cu norocul lui. Totul e să iei viața așa cum e. Tristețea nu folosește la nimic». Claude Comăneanu se uitase iară la ea cu seriozitate; și eu, care-l cunoșteam, am simțit cum îl străbate amărăciunea. Ca să schimbe vorba, Mona ne-a povestit că, în clasa a patra primară, avusese febră tifoidă. «Cînd am trecut de faza acută, nu-mi stătea gîndul decît la mîncare. Țineam un caiet, pentru cînd avea să-mi treacă boala, în care-mi compuneam un menu pe zile. Păstrez caietul și-acum și-l răsfoiesc din cînd în cînd și văd cît de conservatoare am rămas în gusturi.

Salata de bœuf și clătitele apar des în caietul meu. Argentina parcă l-ar fi citit ca să-mi afle poftete».

Am vorbit și despre filme, despre spectacole de teatru. Claude Comăneanu și Mona, cam de aceeași vîrstă, ne-au povestit filme vechi, vestite pe cînd erau ei copii. «Aș fi curioasă cum mi s-ar părea dacă le-aș mai vedea astăzi», a zis Mona. «Și eu aș fi curios. Deși, uneori e bine să nu mai revezi ceea ce ți-a plăcut cîndva», a spus Claude cu melancolie. «De ce ?», a întreat Mona. «De teama dezamăgirii. De teama de-a vedea cît te-ai schimbat tu însuși». «Domnule Comăneanu, cred că omul este cel mai elocvent material didactic al dialecticii», a zis Costi. «Nu vă supărați, ce-nseamnă „dialectică” ?», a-ntreat Paula. «O teorie, să-i zicem, care consideră lumea, fenomenele, totul în permanentă transformare», a lămurit-o Costi. «Aveți dreptate. Nu mai ești azi ce-ai fost ieri, ce-ai fost alaltăieri. Ești ca un lichid care ia mereu forma altui vas. Te unduiești după viață, cum se unduiește o buruiană bătută de vînt», a spus Paula cu un glas scăzut, mai mult pentru sine. «Mi-e teamă de dezamăgire poate mai mult decît de orice», a spus și Claude Comăneanu, tot mai mult pentru sine. «Domnul General, șeful nostru - și m-am uitat la Costi - spune că de nimic nu-i e mai teamă decît de despărțiri», am zis eu. «Despărțirile despre care vorbește domnul General sînt inerente, sînt singura certitudine din viața noastră. De dezamăgirea pe care ne-o „oferim” unii altora, sîntem înșă vinovați, asta nu e scrisă de soartă, pe asta o scriem noi cu nepăsarea și cu egoismul nostru. Despărțirea aceea a sfîrșitului doare, dar e scrisă de la-nceputul vieții», a spus Claude. «Sînt și alte despărțiri care dor. Amputări pe viu», am spus eu. Singurul care a priceput că nu era vorba neapărat de-o observație generală a fost Costi. Amîndoi ne-am gîndit în aceeași clipă la același om. La ora unsprezece, Claude Comăneanu i-a-mbarcat pe ceilalți trei musafiri ai mei și i-a lăsat pe fiecare la domiciliul său, domiciliul Paulei fiind căminul Școlii de Surori în care mai era ținută prin bunăvoința directoarei. Tot aștepta și ea să i se repartizeze un spațiu. Pe vremea aceea, oriunde se adunau mai mulți oameni, chiar dacă se cunoșteau bine între ei, se evitau discuțiile politice. Paula îmi relatase un lucru esențial în acest sens. Unchiul ei, cel care fusese prizonier în Siberia, dacă ne-vastă-sa ori copiii lor aduceau în discuție probleme legate de regim, scurt le-o reteza: «Altceva n-aveți de vorbit ?». «Bine, tată, dar sîntem numai noi între noi», îi spusese într-o zi fiu-său ăl mare. «"Tăcerea e de aur, băiete", să nu ziceți că nu v-am spus». Nici cu nevastă-sa nu vorbise despre Siberia. Halul în care arăta cînd se-ntorsese de-acolo vorbea de la sine. Învățător, întors în Bucovina, ajunsese profesor de rusă. Pușcăriile gemeau de oameni care-auziseră comentarii nefavorabile sau bancuri la adresa regimului și, fiindcă nu se duseseră să le transmită unde trebuia, luaseră ani buni de pușcărie pentru «omisiune de denunț».

În 1956 ne-ajunsese la urechi, din ceea ce transmitea radioul nostru național, «contrarevoluția» din Ungaria. În urma ei, din grupa mea a dispărut unul dintre cei mai buni băieți, Calistu Alexandru. Am aflat într-un tîrziu motivul dispariției. O cunoștință venise la el și-i propusese să compună

împreună un manifest anticomunist pe care să-l multiplie la şapirograf un prieten al celui cu propunerea. «Să facem şi noi ceva ca ungurii». Calistu îi spusese: «Fii, măi, serios. Crezi că opreşti un rapid cu un băţ ' ? Vezi-ţi de treabă». Bătut bine la anchetă, cel cu propunerea pomenise, la lista celor care-i cunoscuseră intenţia şi pe Calistu Alexandru, îmi dădusem eu secundariatul, când e] abia era reprimat în Facultate, după patru ani de puşcărie. În comunism, dacă erai sărac şi te-nflegeai, ca frate-meu şi ca nevastă-sa, ajungeai unde neam de neamul tău n-ar fi ajuns nici într-o mie de ani în alte timpuri. Dacă erai sărac şi-ţi vedeai, de treaba ta - adică nu te-atingeai nici cu vorba de politica Partidului - • puteai să-ţi faci o meserie. Exemplul cel mai bun - eu. Şi totuşi, când am terminat Facultatea, ca să n-ajung pe un' şi-a-nţărcat dracu' copiii, a trebuit să mă fac membră de Partid. Mie nici prin gând nu mi-ar fi trecut, dacă nu mă lua domnul General dm scurt, dăscălindu-mă în curtea spitalului, de frica urechilor din pereţi - de-or fi fost, de n-or fi fost. «Fă-te urgent membră de Partid. Ți-am şi făcut recomandare la Secretar. De ce să nu rămîi tu în Bucureşti, care ştii carte şi mai ești şi copil de țărani colectivști, şi să rămînă cine-ştie-ce nulitate împinsă de tata Partidu'. Nu duc grija că ai lu' tata Partidu' n-au să ocupe crema. Dar să mai pătrundă şi cîte unul bun». Secretarul de Partid m-a mustrat: «Cum, tovarăşa, pînă acum nici utemistă să nu fii ? Păi dacă țărănimea şi clasa muncitoare n-or fi-n Partid, cine să fie ?». Cred c-a atîrnat greu în biografia mea postul pe care-l ocupa frate-meu. Iar eu m-am scuzat «de-ntîrziere» cu un motiv real: «Gîndiți-vă, tovarăşe, că am slujbă, şi-am făcut în vremea asta şi Şcoala de Surori şi Facultatea». «Bine, bine». Nu era să-i vorbesc eu lui de inapetenţa mea pentru politică. Dacă te-nflegeai tare şi cu forţă, arătîndu-te pătruns de justetea comunismului, ajungeai departe şi cu origine mai puţin sfîntă şi dreaptă. Dovadă - Rodica Neagu, secretară U.T.M. pe Facultate. Am mulţumit lui Dumnezeu că era cu doi ani înaintea mea, cu acei ani cît făcusem eu Şcoala de Surori.

La-nceputul anului cinci am simţit în timpul unei operaţii o stare de moleşală, o fierbinţeală şi m-au apucat apoi transpiraţii reci. Când am ieşit din sală, domnul General mi-a spus: «Argentina, nu-mi place deloc cum arăţi în ultima vreme. Pînă una-alta, hai tu „să ne punejn la raze"». Radiografia pulmonară mi-a făcut-o chiar şeful secţiei de Radiologie. «Veşti cam proaste: infiltrat bilateral, cu noduli subclaviculari bilaterali. Neapărat o analiză de spută». Temperatura era tipică: treizeci şi şapte cu trei, cu patru.

I-am scris imediat lui Gelu, rugîndu-l să nu le pomenească nimic părinţilor noştri, pentru care oftica era boală mortală. Poştaşul din Brăteasa, nea Gică, avusese trei mîndreţi de fete, care muriseră toate pe la douăzeci de ani de boala asta. Îi dădeam de-nţeles lui Gelu să afle altă modalitate de-a le trimite părinţilor bani decît cea de pînă

atunci. Le-am telefonat naşilor, tuşei Lina şi lui nenea Costel, tot sub pecetea tainei faţă de părinţi, Laurei şi lui Gabriel, domnului Comăneanu, Paulei. Când mi-a telefonat Iosif, ca-n fiecare seară, i-am spus, comunicîndu-i şi telefonul Spitalului T.B.C. studentesc. Sputa a ieşit

negativă, l-am arătat buletinul de analiză doamnei Turcescu, pentru a o liniști în privința pericolului de contagiune. Am liniștit-o și-n privința cheltuielilor: ajutorul de boală, pe care urma să-l primesc, le acoperea oricum. Domnului Comăneanu speram să-i achit cei trei mii de lei din «donațiile» lui Gelu. După ce am pus toate lucrurile la punct, m-am internat la Spitalul T.B.C. studentesc, situat lângă biserica Sfântă Ecaterina, unde cânta corul seminariștilor și-al studenților de la Teologie. De obicei, studenții ajunși la acest spital spuneau că sînt internați «la Sfântă Ecaterina». Am fost repartizată într-o cameră cu o studentă de la Filosofic, care avea aceeași, formă de tuberculoză necontagioasă, ca și mine. Eram amîndouă în îngrijirea directă a doctorei Tamara Scutașu, sora colegei mele Natalia Scutașu. Învățată s-alerg ca strechea între slujbă și Facultate, pentru mine, Spitalul T.B.C. era boieria boieriei. Să n-ai de făcut curățenie, să n-ai de spălat rufe, să n-ai grija zilei de azi și pe-a celei de mâine mi se părea un vis. În prima săptămînă mă trezeam numai la masă și cînd îmi luam medicația. Organismul meu, de care trăsesem ca de gumilastic, se punea singur în refacere. După acea săptămînă de dormit buștean, mă simțeam ca nou născută. Medicația o suportam bine.

Corina Goruneanu, colega mea de cameră, era o fată frumoasă. Blondă, cu ochi de-un albastru viu și transparent

ca apa, într-un chip ca de icoană renașcentistă, cu un trup armonios și delicat, avea un suflet și-un comportament pe măsura datelor exterioare. Nu mă mira că-n fiecare zi venea s-o vadă iubitul ei, un coleg pe-atît de brun pe cît era ea de blondă, și cu-o figură pe-atît de-ntunecată pe cît era a ei de luminoasă, îi aducea cursuri, notițe, bomboane, prăjituri, însă după fiecare întrevvedere cu el, Corina plîngea un ceas. Potrivit învățăturii Maicăi, lăsam omul să-mi spună ce vrea el, eu neîntrebînd niciodată nimic. «Argentina, apreciez cît ești de discretă. Nu m-ai întreat niciodată despre relațiile mele cu Gabriel și nici de ce plîng. Te-ntrebi, probabil, cum de-un om care pierde atîta vreme cu mine și pentru mine, care deci mă iubește, nu ? mă face să plîng... Gabriel mă consideră un obiect al lui și apreciază la mine spiritul de supunere și-atît. Nu ne vedem o dată fără să nu mă-ntrebe cînd ies de-aici. Și e foarte contrariat că nu-i pot preciza data. Și se enervează la acest răspuns al meu de parc-aș fi venit aici de drag, numai ca să-l sîcîi pe el. Cu toate vederile liberale pe care le afișează între prietenii lui, are de fapt un suflet de tiran. Să-i ferească Dumnezeu pe vreunii să-i fie subordonați într-o zi». «Corina, i-ai pus vreodată la cîntar calitățile și defectele, ca să vezi care atîrnă mai mult ?». «Este inteligent, are o minte speculativă, nu-i scapă nimic din ce-aude. Astea s-ar număra la calități. Dar nici nu știi cînd te lovește cu propriile spuse; aș zice că e un om care pîndește tot timpul la cotitură. Are o părere extraordinară despre sine și nu ezită să le-o impună și altora». «Corina, fără să vreau s-o fac pe psihiatra, poate că această prea mare încredere în sine afișată exprimă o îndoială asupra propriei persoane. Are calități, am înțeles, dar și defecte pe care nu i le poți suporta. Ai două posibilități: să-l iei așa cum e, și să nu mai suferi, sau să-l

lași. A treia posibilitate nu există». «Am să mă despart de el. Așa moale cum par. nu sînt dispusă ca o viață-ntreagă să fiu sclavă». Și s-au despărțit.

Ea avea să se mărite cu un băiat pe jumătate grec și avea să plece în Grecia, în 1975. Gabriel publicase niște cărți pe care le-am citit, admirîndu-i inteligența, dar dibuindu-i și intoleranța. După 1989 avea să devină una dintre cele mai importante figuri elitiste, la fel de ncrîncenat și de intolerant ca și pe vremea Spitalului Sfînta Ecaterina, doar că ajuns între timp miliardar. Doctorița Tamara Scutașu, o blondă cîrnă, plinuță, comunicativă, îndrăgostită pînă peste urechi de șeful spitalului, un frumos brun cu ochii verzi, care juca femeile pe degete - altminteri familist convins - îmi aducea cursurile - cîte erau, și notițele surorii ei, colega mea, fiindcă-mi pusesem de gînd să nu pierd anul, ca și Corina de altfel. Neavînd nimic altceva de făcut, învățam amîndouă pe rupte. Nu era săptămîină să nu primesc vizite: nașii, Paula, Costi, Mona, Laura, Gabriel, Claude Comăneanu, domnul General, tușa Mița. Dacă-aș fi mîncat tot ce-mi aduceau ei m-aș fi făcut de-o sută de kile. Împărțeam cu ceilalți ofticoși, cu personalul, iar ce era mai bun îi dădeam Corinei, a cărei mamă, femeie văduvă cu încă doi copii, n-avea posibilitatea să vină prea des de la Tîrgoviște.

Mi-am luat examenele cu opt, cu nouă și cu zece. Se revenise la sistemul notelor de la unu la zece, renunțîndu-se la cel cu «insuficient», «suficient», «bine» și «foarte bine». Și-n școli se trecuse din nou la sistemul de la unu la zece, abandonîndu-se cel sovietic de la unu la cinci. Numai Moș Crăciun nu-și mai revenise. Continua să fie Moș Gerilă, iar bradul de Crăciun - cu parfum de creștinătate - să se facă de Anul Nou, sărbătoare internațională.

Anul petrecut la Sfînta Ecaterina a fost cel mai liniștit și cel mai răsfățat din viața mea. O singură dar mare suferință: un an nu i-am putut vedea pe Maica și pe Taica. Vorbeam cu ei la telefon din Dionisie Lupu, o dată pe săptămîină. Două ceasuri pe zi puteam lipsi din spital. Pentru o jumătate de zi aveai nevoie de aprobarea directorului. Să lipsești mai mult nu se putea. Avea dreptate și directorul: «Nu vă puneți pe drumuri, prin trenuri, prin rate, ca să vă vedeți părinții sau alte neamuri și pe urmă să-mi veniți aici cu-o pneumonie, cu-o gripă și mai știu eu cu ce răpciugă. Sîneți aici ca să vă faceți bine. Dixi». Afară de mesele cu domnul Comăneanu, în viața mea n-am mîncat mai bine decît la Sfînta Ecaterina și nu m-am simțit mai liniștită și mai ocrotită decît acolo. Nu-l uit nici azi, la bătrînețe, pe Iosif Iuga; nu uit anul vieții mele - cum îl numesc pe cel petrecut la ofticoși, la Sfînta Ecaterina; nu uit lecțiile de Materialism-dialectic deslușite și pe-nțelese pe care mi le-a ținut Corina. De-am ajuns eu să iau zece la Marxism !

Țineam să nu pierd anul, fiindcă știam că domnul General voia să mă vadă plasată și apoi să iasă la pensie, ceea ce mulți așteptau nerăbdători și cu dor în piept. Domnul General, fără să mi-o fi spus, mă socotea opera lui, ceea ce și-ar fi dorit să-i fie copilul pe care nu-l avusese. Și totul pornise de la anul morții lui Shakespeare. Binecuvîntat să fie în vecii vecilor marele englez. După examenul de Stat, am fost plasată la Urgență, în timp ce majoritatea colegilor

mei erau trimiși la țară. Urgența mi-a fost o școală excepțională, ca și Ortopedia, de la Militari. Ba și mai mult, fiindcă la Urgență ai ocazia să vezi ce cu gîndul nu gîndești, ceea ce, oricîtă carte ai fi-nvățat în șase ani de Medicină, tot nu-ți poți imagina. Unele dialoguri dintre medici n-ai fi știut cărui gen literaro-uman să le-ncadrezi. «Am operat as' noapte o splendoare de cancer de colon. Dar nu-ți spun și bila cum era: carieră de pietroaie. O splendoare, ce mai». «Vine, mă, un nărod as' noapte cu esofagul făcut praf. În loc să-și pună sare-n mîncare, își turnase sodă de rufe. I-am tăcut o plastie de esofag lux a-ntîi. Să mă pupe profesorul și-alta nimic», «li scot unuia un apendice cît un caltaboș, necrozat, că nu știu cum de n-a crăpat în el. Îl salvez de la peritonită. A doua zi-l întreb: „Știi, neică, cine e Margareta Pîslaru ?”. „Cum să nu știu, domnu' doctor”. „Dar pe mine știi cum mă cheamă ?”. „Păi de un' să știu, domnu doctor ? Ce, dumneavoastră cîntați ?”».

Asta era partea de deconectare după emoțiile pe care le-avea medicul în fața unor cazuri mai aproape de moarte decît de viață. Ceea ce vezi mai rar într-un spital obișnuit. Munca la Urgență m-a hotărît să devin radiolog, în ciuda protestelor domnului General, care vedea în mine un bun internist. «E păcat de simțul tău clinic. Pui din ochi diagnosticul. Ce-ți trebuie Radiologie ?». «Domnule General, sînt istovită de muncă, istovită să mai am legătură directă cu suferința oamenilor. Vreau ceva cît de cît mai odihnitor pentru suflet. Și așa, dotată cum mă socotiți dumneavoastră pentru această meserie, eu tot cred că nu e ceea ce mi-ar fi trebuit. Bine pot face în orice specialitate. Deci am să-mi cîștig pîinea uitîndu-mă la schelete și la organe interne. Vreau un pic de liniște».

Domnul General s-a pensionat și vara stătea la Călimănești. Vorbeam în fiecare săptămînă la telefon. Costi Gheorghiu a plecat din Armată și s-a dus la un spital civil, unde a trecut o vreme pînă să-și facă un nume, fiindcă peste tot funcționa și funcționează concurența. Monei i-a plecat și al doilea băiat în Israel, tot prin căsătorie. Soțul ei, avocatul Iacobescu a divorțat, însurîndu-se apoi cu o tînră studentă cam de-o seamă cu băieții lui. Mona și Costi s-au căsătorit, spre marea nemulțumire a domnului doctor și mai ales a doamnei doctor Gheorghiu. Eu și domnul Claude Comăneanu le-am fost martori la primărie. La aproape patruzeci și cinci de ani, Mona s-a-ncumetat să-i facă lui Costi o fetiță, ceea ce a-mbunătățit cît de cît relațiile dintre noră și socri. Tînră a fost botezată la biserica Sfîntul Elefterie în prezența părinților ei și-a nașilor, adică a lui Claude Comăneanu și-a mea. Numele i-a fost ales de părinții ei înainte de-a se naște: Smaranda. Ca nume de băiat aleseseră Mircea. Claude i-a făcut cadou finei lui un pandantiv cu smaralde montate-n platină, cu lănțișor tot din platină. Eu i-am cumpărat ceea ce se cuvine să cumpere nașa. Claude m-a-ntrebat cît dădusem pe lucrșoare și m-a rugat să primesc de la el banii, fiindcă «ori sînt naș ori nu mai sînt».

Frate-meu, cumnată-mea și nepoată-mea veneau rar prin România. Gelu se mai repezea, din cînd în cînd, cel mult o săptămînă în interes de serviciu; și măcar cîteva ore trecea pe la

Maica și pe la Taica. Uneori, cu mine abia de reușea să vorbească la telefon. Liliana, cumnată-mea, a stat în București, într-un an, trei luni, ca să nască al doilea copil, un băiat pe care, abandonînd mitologia, l-au botezat Cosmin. Și nevestele de funcționari de la reprezentanțele

comerciale și cele de diplomați erau obligate să nască-n Țară. Gelu continua să le trimită bani părinților tot prin mine, uitînd să mă mai invite să mă «tratez» și eu din ei, ceea ce oricum nu făcusem niciodată.

Gabriel și Laura au avut și ei al doilea copil, un băiețel, pe care tot eu l-am botezat. Ca să-i facă o plăcere bunicului matern, tinerei odrasle i-au pus numele acestui bunic: Laurențiu. Ca și la botezul Ilenei, Gabriel și Laura au aranjat să mergem la Schitul Darvari, într-o duminică în care lipsea Frâu Hilde. Promițîndu-i-se un al doilea copil de crescut, Frâu Hilde n-a mai părăsit-o pe Ileana cînd aceasta împlinise un an, cum fusese convenția inițială. Avea să rămîna lîngă cei doi copii, Ileana și Laurențiu, pînă ajunseseră de grădiniță, moment cînd plecase la o altă familie de doctori, părinți a doi copii gemeni.

Gabriel terminase Facultatea cu media zece și - date fiindu-i originea și membria de Partid, pe cînd alții erau încă utemiști -- rămăsese și el să facă cei trei ani în București, la Urgență, la fel ca și mine, doar că eu cu patru ani mai tîrziu.

Gabriel și-a ales ca specialitate Ginecologia și m-a muștrat și el că, din tot evantaiul Medicinii, eu aterizasem la Radiologie unde, ca și la Microbiologic, nu era mare-nghe-suială. Începuse deja să se manifeste-n Medicină dorința absolvenților de-a avea de-a face direct cu pacientul și nu de-a sta cu ochii-n microscop sau în Rontgen.

«Gabriel», a spus Laura, «pacienții nu știu și poate n-au să știe niciodată cît de importante sînt radiologia, microbi-ologia și anestezia. Primii care te pun pe calea unui diagnostic sînt radiologii și microbiologii. Iar bolnavul ajuns pe masa de operație nu știe cît din viața lui e-n mîna anestezistului. Anestezia e o specialitate mai nouă, căreia încă nu i se dă importanța cuvenită. Chirurgii sînt vedete, sînt partea de la suprafață a icebergului. În calitatea mea de neurochirurg, nu spun lucrurile astea ca să-i fac plăcere Argentinei, o spun cu toată convingerea. Ce cunoștințe de medicină generală trebuie să ai ca să fii bun radiolog sau microbiolog sau anestezist ! Cîte conexiuni trebuie să faci pentru un diagnostic ! De tine. Argentina, la un moment dat toți vom avea nevoie». «Eu vă doresc să n-aveți».

Cînd m-am hotărît pentru Radiologie - ca să duc o viață mai liniștită - nici nu bănuiam că vorbele Laurei aveau să se-adeverească. Nu bănuiam că eu aveam să văd prima semnele prevestitoare ale sfîrșitului celor mai dragi și mai apropiați oameni din viața mea și nici că aveam să intru în unele conflicte cu alți medici, conflicte pe care n-am avut niciodată de gînd să le provoc. Vine într-o zi la mine pentru o radiografie pulmonară o doamnă de șaizeci de ani, trimisă de-un doctor de la boli interne. Dublă pneumonie, început de edem pulmonar, cord mărit, ficat mărit.

Comunicându-i ce se vedea pe radiografie, doamna mă-ntreabă, la ce secție socoteam că era bine să se interneze. Am sfătuit-o să meargă la Cardiologie. Peste zece minute după ce pacienta plecase de la mine din cabinet, mă trezesc cu doctorul care mi-o trimisese, că intră peste mine ca o furtună, trântind ușa. Fără bonjur, fără... mă ia la refec. «Doamnă doctor, nu credeți că vă depășiți atribuțiile de radiolog, hotărînd unde să se interneze un bolnav ?». «Adică ?». «Ce competență aveți dumneavoastră de-a hotărî ca pacienta pe care v-am trimis-o să se interneze la Cardiologie ?». Am simțit că-mi bate inima-n gît, dar am încercat să-mi păstrez firea. «Domnule doctor, mai întîi eu nu hotărăsc unde să se interneze un bolnav. Pacienta dumneavoastră mi-a cerut o părere, un sfat. și eu i le-am dat cu toată sinceritatea, cum aș fi făcut cu mama sau cu fratele meu. îmi permiteți să vă-ntreb unde vreți s-o internați dumneavoastră ?». «La Pneumologie». «Domnule doctor, la Cardiologie știe toată lumea să-ngrijească o pneumonie, începutul de edem vine de la inimă. La Pneumologie, greu să te-ngrijească cineva de inimă. Dumneavoastră faceți cum credeți. Să știți însă că înainte de-a ajunge radiolog, am făcut și eu Facultatea de Medicină».

Dumnealui, domnul doctor, a trimis-o pe bolnavă la Filaret. Peste două zile, doctorii de-acolo o transferau, cu Salvarea, la Cardiologie. Am aflat totul de la Gina, asistenta mea, care știa și toaca-n cer. La vîrsta mea, Gina avea două fete, una -- de unsprezece, alta -- de nouă ani. Deșteaptă-foc, frumușică și cochetă, nevastă de ofițer, încercase la Medicină, nu reușise, și se hotărîse să devină asistentă medicală. Din școlile sanitare post-liceale, cînd am terminat eu Medicina, ieșeau cu titlul de asistentă medicală. Pe vremea cînd făcusem eu Școala de Surori nu se cerea să fi absolvit liceul. Gina citea o radiografie la fel de bine ca medicul cel mai bun. Nu-și dădea niciodată cu părerea, dar cînd vreo rudă, vreo cunoștință de-a ei își făcea o radiografie undeva și Gina era nemulțumită de buletinul radiologului, îmi aducea poza, fără buletin, și noi două o studiam, o comentam și stabileam un diagnostic. Sora mamă-sii avea toate semnele de litiază biliară. Doar că la colecistografia care i se făcuse, în buletin scria «bilă în limite normale, cu pereții ușor îngroșați», iar internistul o luase de bună. Gina mi-a adus-o pe mătușă-sa s-o consult. La palpat, bila nu era nici pe departe în limite normale și, după toate simptomele, puteam să jur că era plină de pietre. A trebuit să-l rog pe un coleg al lui Gabriel, chirurg de abdomen, s-o opereze, contra iscălitură din partea mea și-a pacientei. «Bila în limite normale» era doldora de pietre și de puroi, încît chirurgul s-a minunat cum de nu crăpase și cum de pacienta scăpase fără septicemie. «Să vă rugați cîte zile oți avea de sănătatea radioloagei ăleia care v-a adus la mine. Cum de-ați scăpat cu viață e o minune».

Cîte zile-a avut, de fiecare l martie, mătușa Ginei mi-a adus un mărțișor și-un buchet de flori. Tot de fiecare l martie, Iosif Iuga își făcea drum la București și-mi aducea o inimioară de aur. An de an, inimioare identice. Probabil că i le făcea un bijutier. Cînd au fost paisprezece la număr, mi-am comandat o inimioară ceva mai mare la un bijutier care mi le-a și prins pe

toate pe-un lanț; cea mare la mijloc și de fiecare parte a ei - șapte dintre cele de la Iosif. Zilele în care cei care-mi treceau pragul cabinetului aveau afecțiuni banale, remediabile, erau, fără dar și poate, mai numeroase decât cele când descopeream tragedii. La cele din urmă trebuia să-mi pun mintea la contribuție ca să compun un buletin pe care să nu-l înțeleagă pacientul. Și, recunosc, din lașitate, o puneam pe Gina să-i înmâneze radiografia și buletinul, cu îndemnul de-a le prezenta neapărat medicului care-l trimisese la noi. Îmi căutam liniștea la Radiologie, săraca de mine ! îmi dădeam seama că nu greșisem profesional, fiindcă aveam ochi bun, chiar mă pricepeam. Dar în privința amărăciunii omenești, începeam să regret Ortopedia și meseria de asistentă la sală. N-aveam pe-atunci de semnalat decese. Cel mai greu mi-a fost când un medic pensionar a venit la mine, din proprie inițiativă, pentru o radiografie pulmonară. M-apucasem să-i scriu buletinul, cu o inimă de plumb, când el mi-a pus mâna peste pix. «Doamnă doctor, mie spuneți-mi sincer: e cancer, așa cum cred eu ?». Am înțepenit, am închis ochii, i-am deschis și m-am uitat în ochii lui, fără să rostesc nici un sunet. El a găsit puterea să-mi zîmbească. «E operabil ?». Am șoptit «nu» și-am oftat adînc. «Mergeți oricum la Ftiziologie». «Am să merg. Mi s-a spus că sînteți un bun radiolog. Vă mulțumesc pentru sinceritate». L-am condus pînă-n holul central, fără nici o vorbă. Voiam să-i dau un semn de solidaritate umană, l-am întins mâna la plecare și i-am spus «iertăți-mă !». El mi-a sărutat mâna și m-a bătut pe umăr. «Știu cît de greu e să fii sincer cu un pacient și cu familia lui. Știu cît e de greu mi-era mie să-i spun unei mame că avea să-și piardă copilul. Am fost pediatru». Ultima propoziție, în care vorbea despre sine de pe-acum la trecut, am simțit-o ca pe-o grindină care m-ar fi lovit în cap. M-am întors plîngînd în cabinet, pentru ceea ce tre-buisem să-i spun unui om și mai ales impresionată de tăria lui de-a-și privi cu-atîta demnitate sfîrșitul. Doamne, ce meserie de piază rea-mi alesesem ! Gina s-a uitat la mine, pierită și ea. «Să vă dau un carbaxin». «Dă-mi, Gina, dă-mi».

N-aș fi crezut că într-o specialitate «de tout repos», cum ar zice francezii despre o situație unde toate merg ca mărgelile pe ață, ei bine, n-aș fi crezut că-n Radiologia mea aveam să ridic, fără nici o intenție, capacul unei oale pline cu materie ultra puturoasă.

Îmi trimite Natalia Scutașu un pacient, rudă a ei, să-i fac o radiografie abdominală «așa cum știi tu, fiindcă mie ceva nu-mi place». Natalia, de la bun început, a fost o eminentă internistă, cum eminentă fusese și-n Facultate. Vine vărul Nataliei, domnul Ghenadie Roman - am să-i țin minte numele toată viața - profesor de geografie într-un oraș din Moldova. «Domnule profesor, aveți fierea plină de pietre. Vă rog să vă operați imediat». «Doamnă doctor, exclus, mi-am scos fierea acum doi ani, vă arăt și tăietura». Mi-a arătat-o - de-altfel o remarcasem din primul moment. M-a surprins netezimea cicatricei și lipsa adînciturilor pe care le lasă tuburile de dren, obligatorii la colecistectomia clasică. «Domnule profesor, dacă n-aș avea radiografia în față, aș crede că m-au înșelat ochii. Dar aparatul nu inventă. Vă mai fac o poză pe care s-o păstrăm noi, și pentru asta, pe care v-o dau dumneavoastră, vă rog să semnați de

primirea ei și de faptul că ați luat cunoștință de conținutul buletinului radiologie».

Domnul Ghenadie Roman a plecat tare-ndoit asupra capacităților mele de radiolog. Norocul lui a fost vară-sa, Natalia Scutașu, care m-a luat în serios pe mine și radiografia făcută de mine și l-a dus direct la chirurg. Rontgenul spusese adevărul ca de obicei. Fierea extirpată fusese pusă-n formol de Natalia. Cu toată documentația: radiografie, foaie de observație, bilet de externare din spital, profesorul Ghenadie Roman s-a prezentat la Ministerul Sănătății precum și cu biletul de externare de la primul doctor, cel din Moldova, cel care se făcuse că-i scosese fierea. La discretele investigații făcute de Minister s-a descoperit că-n zona unde locuia Ghenadie Roman fusese o adevărată «epidemie» de colecist «pietros», iar bolnavii - operați pe bandă. Medicul care-i operase și i-ar fi operat pînă la pensie, era șef de spital, membru marcant de Partid. Oricît de acoperită ar fi vrut Ministerul să țină oala și să-l protejeze pe tovarășul director de spital, «secretul» a transpirat și-a intrat groaza în toți cei cărora li se făcuse, chipurile, colecistectomie. A fost aspru pedepsit acel director: din șef de spital a fost «retrogradat» la șef de secție, într-un oraș mult mai important decît cel din care-și luase tîlpășița. Un microbiolog tînăr, din spitalul unde funcționa «marele chirurg», refuzase să-i semneze acestuia un buletin de analize, inventate în scopul unei pensionări medicale. Microbiologul fusese categoric: «Eu nu semnez un buletin de analize pe care nu le-am tăcut eu». «Hai, nu face pe nebunul», îl luase șeful pe ton de glumă. «Nu fac pe nebunul; mă port corect și-atîta tot». Microbiologului brusc i s-a tăcut un referat de incompetență. Norocul i-a fost că «incompetența» lui a coincis cu descoperirea afacerilor cu fierea.

Mă trezesc într-o zi cu un telefon de la Rodica Neagu, vedeta politică postbelică a liceului „Elena Cuza” și una dintre vedetele politice în cadrul Facultății de Medicină din București. Cum terminase studiile universitare, Neagu Rodica fusese numită la Ministerul Sănătății și asistentă la catedra de Fiziologie. Cum spun, mă trezesc că-mi dă un telefon. «Alo ! Cu tovarășa doctor Argentina Boboc». «La telefon». «Bună, Argentina. Aici Rodica Neagu». Pauză. «Să-ți spun de ce ți-am telefonat: legat de cazul Ghenadie Roman, știi chestia aceea cu o colecistectomie». Pauză. «Argentina, mă auzi ?». «Da. Ascult». «Am înțeles că se mai află un clișeu la tine. Am vrea să-l vedem și noi la Minister». «La mine nu se află nici un clișeu. Clișeul i l-am dat tovarășului Roman. Cereți clișee la spitalul unde i s-a făcut reala colecistectomie». «Dar noi am înțeles că mai e un clișeu latine». «Ați înțeles greșit». «Altfel ce mai faci ?». «Mulțumesc, bine. Pe-aici printre scopii și radiografii», «îmi pare bine că te-am auzit, Argentina». «Și mie».

Întru apărarea aceluia minunat tovarăș doctor, copil iubit al Partidului, voiau să șteargă orice urmă compromițătoare. Măcar atît, dacă nu-i puteau extermina pe toți cărora acel copil iubit se făcuse, contra cost, că le extirpă fierea. Dacă mai era nevoie de adăugat ceva la scîrba pe care mi-o provocase dezvăluirea acestei monstruoziități, telefonul Rodicăi Neagu-i turnase și ultima picătură. Dacă toți acei oameni păcăliți de colegul nostru, atît de inventiv în

stoarcerea banilor, s-ar fi coalizat și l-ar fi dat pe mîna Justiției, Partidul ar fi lăsat-o mai moale cu protecția unui infractor. Partidul, ca orice instituție și ca orice personaj care încalcă legea, se bizuia pe frica omului de rînd de-a reclama pe unul mai puternic decît el și pe indolența românului, pe-acel «lasă-mă să-te-las» care ne caracterizează și care se rezumă prin «lasă-l în plata Domnului» sau prin «lasă-l dracu' și vezi-ți de treabă, că tot cu nimic nu te-alegi». Aveam să observ de-a lungul unei vieți, cît de tîrșelnic e românul cînd e vorba să facă o reclamație și prin telefon, și chiar cînd e vorba să ceară o simplă informație. Poate că reticența asta față de telefon este un reziduu al originii noastre rurale. Cînd țăranul vorbește la telefon chiar și-n secolul XXI, chiar și la telefonul mobil, țipă: dovadă a neîncrederii în telecomunicații !

Mă gîndeam mereu la viața mea. Din punct de vedere social era o reușită. Plecată de la pămînt pe jos, din mamă analfabetă și din tată cu patru clase primare, săraci lipiți, ajunsese doctoriță la un spital important din București. Fiindcă mîncasem cartea, conștientă că altă avere și alt sprijin n-aveam în viață. Și totuși, dacă domnul General nu m-ar fi mpins să mtrun Partid și dacă-n biografie nu mi-ar fi apărut frate-meu, cu funcția lui, puteam să fiu eu Pasteur că tot pe la Cuca Măcării aș fi fost repartizată. Prin urmare, și eu, la nivelul meu, eram o beneficiară a regimului.

Cît despre frate-meu și despre cumnată-mea, ei erau chiar privilegiați ai regimului. Bine cel puțin că-nvățaseră carte, că tociseră franceza și engleza temeinic, și că nu se numărau printre atîtea nulități care ne reprezentau Țara, numai fiindcă erau fidele Partidului, nici nulitățile, nici Partidul, nepunîndu-și problema că ne făceau de rîs. Gelu și Liliana - căroră nu le lipsea ipocrizia - aveau inteligența și tactul de-a nu se arăta mai deștepți, mai învățați și mai competenți decît alții, fie ei șefi, colegi ori subalterni, își dădeau măsura doar în relațiile cu străinii, știind să se facă prețuiți și agreabili, fără însă a trage pe sfoară Statul român.

Cadourile pe care le primeau, cînd încheiau vreun contract, le depuneau la Minister. Puneau de-o parte din ceea ce cîștigau ei și din primele oficiale, dar strîngînd din dinți depuneau orice primeau: fie și-un ceas „Universel Geneve" de aur cu brățară, cîntărind șaiszeci de grame de aur de optsprezece carate; fie unul de platină cu briliante; truse și geamantane de crocodil; făcîndu-se că nu le văzuseră niciodată cînd dădeau cu ochii de ele pe la vreun șef mai mare. Gelu și Liliana erau niște maeștri ai regulei jocului. Nu se scumpeau la tărîțe și nu se ieftineau la făină. Trebuiau să fie curați ca lacrima în fața autorităților și să nu uite să le umple de cadouri specifice locurilor unde erau trimiși. Nu era de mirare că stăteau foarte puțin în Țară, avînd grijă să umble aici îmbrăcați «autohton», și să nu-și dea aere, spre a nu stîrni animozități și invidii. La nivelurile de decizie, nu se aflau numai improvizăți partinici. Mai erau și oameni de meserie și cu minte, care, mai și tratîndu-se din comisioanele soților Gelu și Liliana Boboc, aveau tot interesul să-i trimită-n acele țări care prezentau cel mai mare interes pentru România. Gelu continua să-i ajute pe Taica și pe Maica și să-mi facă și mie parte din ce trimitea la socrii lui:

lucruri de-mbrăcăminte cumpărate de Liliana pe la solduri, modele potolite și fără sclipiciuri cumnată-mea cunoscându-mi gusturile -cafea, săpunuri, ciocolată. Nepoții mei, Diana și Cosmin, își petreceau vacanța părinților în Țară, la mare și la munte, cu bunicii paterni, care-i duceau două-trei zile și la Brăteasa. Gelu și Liliana vedeau lumea, conștienți că singurul lucru ce nu se poate cumpăra la nici un preț e timpul.

Pentru timp nu există nici bursă obișnuită nici bursă neagră. Principiul de viață al fratelui și-al cumnatei mele era unul bătrânesc, dovedit, sigur: «ce e-n mîină nu-i minciună». Copiii n-aveau vîrsta la care să memoreze ceea ce-ar fi văzut odată cu părinții lor. Gelu se conforma acelei fraze din slujba de cununie ortodoxă: «Și-și va lăsa bărbatul pe mama sa și pe tatăl său și se va duce după femeia sa». Liliana era, fără-ndoială, femeia care-i trebuia lui Gelu: ambițioasă, abilă, știind să-mpace și capra și varza. Adică mai întîi ea, bărbatul, copiii și părinții ei, iar ceilalți -băgați în seamă atît cît să nu se simtă abandonați; dar nici vioara-ntîi în viața familiei ei. Eu continuam să fiu «căsuța poștală» pentru banii trimiși părinților. Cine nu trebuia să știe de-acești bani: Liliana, părinții ei ? N-am întreat, dar nici n-am aflat niciodată. «Căsuța poștală» !

Târziu aveam să aflu că Ana Pauker ar fi fost «căsuța poștală» a Moscovei pentru banii trimiși de «centru»

agenților din Estul Europei. Așa o fi fost sau n-o fi fost ? De cînd s-a căsătorit Gelu și pînă-n ziua de azi. relațiile dintre noi nu s-au răcit, în sensul că nu s-au întrerupt, dar au căpătat un caracter oficial. Eu în casa lui n-am călcat niciodată fără invitație. Acel «eu la tine, tu la mine» ca la Brăteasa, unde te trezeai cu omul la ușă: «Mai trecui și eu pe-acilea să mai stăm de taină» nu se obișnuia în casa lui Gelu și-a Lilianeii. De cînd am ieșit pe pîine și pînă m-am pensionat, am fost privită cu suspiciune de colegi. Deși la ședințele de Partid nici nu deschideam gura, deși nu umblam cu pîra, cu intriga, ori cu trasul de sfori, toți mă socoteau soră de «securist», asimilînd Securității pe orice funcționar român lucrînd în străinătate.

În vederea unei cărți de patologie, unul dintre profesorii din spital, Dima, mi-a cerut să scriu un capitol cu privire la patologia pulmonară privită radiologie. «O colaborare la o carte pe care o scriu eu». Ofticoasă fusesem; radiolog eram. Mi-am îndeplinit conștiincios sarcina, și m-am bucurat să văd că profesorul nu schimbase nimic la «compunerea» mea. Mare le-a fost surpriza colegilor care se aflaseră-n aceeași situație cu mine, cînd și-au văzut ca și mine, numele trecute pe lista de colaboratori. «Dacă nu erai tu, nu ne trecea pe nici unul, cum a mai făcut pînă acum», mi-a spus un radiolog care fusese cu un an înaintea mea în Facultate. Am făcut o mutră mirată și l-am întreat «de ce ?». Colegul s-a uitat mai întîi în jur, apoi mi-a șoptit: «Ne-a trecut pe toți pentru că fratele tău lucrează unde lucrează; pe lîngă tine-am încăput și noi, dar să nu mă spui nimănui». Abia după ce mi-am revenit din uluială, am început să-mi pun întrebări și să-mi intre cuiul bănuielii-n cap. Fără asentimentul Securității era limpede că nu puteai ieși din

România nici ca turist în țările socialiste, darămite ca funcționar al Statului român. «Asentimentul» să fi fost doar o simplă puricare de dosar, acesta prezentînd garanțiile «moral-politice» ale celui puricat sau și un angajament implicînd anumite servicii către «instituție» ? Dacă puneam cap la cap orele cît îmi văzusem cumnata și fratele, din momentul cînd începuseră să lucreze-n străinătate, îmi dădeam seama că-i auzisem povestind doar despre locurile pe care le văzuseră, despre viața de pe alte meleaguri, dar nimic personal, nimic din ceea ce-ar lega sufletul povestitorului de cel al ascultătorului. Și cînd se vedea cu părinții noștri, Gelu se-ntreținea din povestire și-i mai întreba: «și pe-aici cum mai e, cum o'duceți ?». Taica-și aprindea o țigară cu amnarul și cu iasca, pentru a prelungi tăcerea, Maica dădea din cap și spunea cu glasul ei resemnat de totdeauna: «Pe-acilea cum știi, Gelule, maică. Mulțumim lu' Dumnezeu că sîntem pe picioare și cu ajutorul de la tine, o ducem, maică». «Dacă n-ar fi atîta hoție, Gelule, taică, nu s-ar răsuci așa sufletu-n mine. Da' prea-și bat joc de lume ăștia mai mari din Gospodărie». «Taică, matale și Maica s-aveți ce vă trebuie și lăsați-i dracu' pe ăștia cu matrapazlîcurile lor. Parcă alde Ciobănescu și alde Șoavă nu-nșelau lumea înainte ?». «înșelau, taică, da' măcar brazda ta era brazda ta. Acu' e prea de tot. Uite-așa să-nnoadă sufletu-n mine cînd îi văd cum ne trag pe sfoară», și Taica-și ducea mîna spre capul pieptului. Eu n-am încercat niciodată să aflu despre un om mai mult decît îmi spune el. Cum să fi aflat și de la cine despre frate-meu și despre cumantă-mea ? Iar ei vorbeau cu noi, cu mine și cu părinții mei, la fel de circumspect cum vorbeau și cu străinii.

Pe la treizeci și ceva de ani tare-aș fi vrut să mă mărit, nu atît pentru a avea bărbat la casă cît pentru a avea un copil. Dorul de maternitate mi-l trezeau finele și finul meu. Pentru Ileana și pentru Laurențiu, copiii lui Gabriel și-ai Laurei, eu eram «Antina», iar pentru fina mea, Smaranda, fetița lui Costi și-a Monei Gheorghiu, «Așa». Mă duceam să-i văd des, măcar cinci minute, să-mi lipesc obrazul de trupșoarele lor, să simt că din căldura lor trece în mine un strop măcar, atît cît îi țineam în brațe. La Costi și la Mona mergeam de obicei cu tovarășul meu de nașie, cu Claude Comăneanu. Cu el vorbeam orice, cum nu vorbisem și cum n-aveam să vorbesc niciodată cu nimeni.

El a deschis vorba despre ceea ce mă durea, odată cînd am plecat pe jos de la familia Gheorghiu. «Argentina, am impresia că treci printr-o criză», și m-a luat părintește pe după umeri. Am oftat ca să trag aer în piept și ca să capăt curaj să-mi descarc sufletul în fața altui om. Mie descărcatul ăsta de suflet mi se pare echivalent cu dezbrăcatul fizic în fața cuiva. Dacă-aș fi fost frumoasă aș fi fost atît de reticentă în a mă dezbrăca în fața unui doctor, de pildă, cum eram neștiindu-mă frumoasă ? Am tras aer în piept și mi-am început spovedania: «Aș vrea să am un copil». «Și n-ai cu cine să-l faci ?». «N-am». «Argentina, situația unei femei nu se compară cu a unui bărbat. Unul contribuie la crearea vieții, iar altul poartă viața în trupul său și o scoate la lumină, îți debitez truisme. Poate n-ai să mă crezi, dar la vîrsta pe

care o ai tu acum am trecut și eu prin criza paternității. Mi se părea că viața nu e viață fără copii. Eu nu pot

spune că n-aș fi avut cu cine să fac un copil. Dar n-am vrut să-l fac cu oricine. Abia pe urmă mi-am pus problema în ce lume aș fi adus acel copil», «în orice timpuri, oamenii fac copii. Dumneavoastră credeți că timpurile astea n-au să se mai schimbe?».

Era prima oară de când ne cunoșteam că-i puneam o-ntrebare politică. «Toate timpurile se schimbă. Depinde când și depinde dacă-n mai bine. Dacă eu n-aș avea atârinate de picioare pietroaiele pe care le am, cu toată diferența de vîrstă dintre noi, aș face un copil cu tine».

«Nu pot să cred!» am spus eu uimită. «Ba să crezi. Pentru mine, o femeie inteligentă merită mai mult să aibă copii decît una frumoasă și proastă sau mediocră». «Adevărul e că nu știi niciodată ce iese din doi oameni, fie ei cei mai deștepți și cei mai frumoși». «Argentina, copiii au același regim ca jocurile de noroc. Când te-așezi la masa de joc nu poți conta că ai să câștigi neapărat. Dacă oamenii ar număra cîte foi sînt în plăcintă, dacă, adică, s-ar gîndi la cîte riscuri implică un copil, printr-o ereditate pe care n-avem de unde s-o cunoaștem, lumea n-ar mai face niciodată copii. Copiii sînt jocul de noroc la care te angajezi cu speranța câștigului». «Poate fi negat popa Mendel pîn' la Ziua de Apoi, de teoriile derivate din Marxism, ereditatea rămîne ereditate. Domnule Comăneanu, copiii sînt cea mai puternică dovadă a fricii de moarte din om. Sînt speranța că perpetuîndu-te-n ei nu mori definitiv. Orice urmă vrem să lăsăm pe pămînt este expresia fricii de moarte, frică existentă în fiecare fibră din noi». «Argentina, ți-e frică de moarte?» «Nu. Mi-e frică de boală și de chinuri, ca unuia care vede numai așa ceva». «Și mie la fel. Aș vrea să-mi trăiască părinții și să trăiesc și eu ca măcar o dată să ne mai vedem în lumea

asta care, bună-rea, e o certitudine... Crezi în Dumnezeu, Argentina?» Am oftat și-am încercat să-mi formulez mai ales pentru mine însămi credința-n Dumnezeu. «Cred, fiindcă-mi place să-mi închipui că undeva există o dreptate, o judecată fără părtinire. Fiindcă mi-aș dori ca, în afara morții - singura egalitate pe pămînt - să mai existe o dreptate undeva». Am tăcut amîndoi. «Dacă mă gîndesc bine. credința mea în Dumnezeu este nădejdea sufletului meu în dreptate». «Argentina, cred că-n Ecleziast spune - îți citez sensul - că pe lumea asta sînt oameni care fac numai rău și o duc foarte bine și sînt oameni care fac numai bine și au parte numai de rău. „Cine poate spune de ce?”. Oare să nu fie aici nici o-ndoială cu privire la dreptatea de care ești tu însetată?». «Aici e un singur răspuns: „Necunoscută și nebănuite sînt căile Domnului"». «E singurul răspuns, pe cît de sibilin pe-atît de logic. Dacă Dumnezeu există, rațiunile Lui nu ne sînt accesibile. Ceasul Lui are altă bătaie decît al nostru». «De la Maica am învățat un lucru: „Maică, poartă-te și când ești singură de parc-ai fi-nre oameni și tot timpu' de parcă ar sta Dumnezeu numai cu ochii pe tine"». «Un cod etic perfect, care le bate pe toate cele cuprmse-n tomuri groase cît cărămizile». «Maica nu știe nici măcar să se iscălească. Și e numai cu optsprezece ani mai bătrînă decît mine». «Și cu doi ani mai tînără

decît mine». De la o vreme tăceam. Eram adîncită-n gînduri.

În acele vremi era un act temerar să faci un copil nefi-ind măritată. Părinților n-aveam ce rău să le fac: din Gospodărie afară nu-i dădeau nici dacă făceam eu zece copii din flori. Dar lui Gem ? Pe mine mă lăsam la urmă. Pile și proptele n-aveam. Frumoasă - ca să mă culc cu unu' și cu al tu' pentru închis ochii asupra încălcării «moralei proletare» - nu eram. Afară de propunerea «partinică» de căsătorie făcută de «tovarășul Vasile», pentru el sau pentru altul, nimeni nu mă ceruse de nevastă. Și de la Iosif Iuga încioace nici măcar de amantă. Mă gîndeam de multe ori dacă, liber fiind și fără copii, Iosif Iuga m-ar fi luat de nevastă. Eu nu-l întrebasesm, el nu-mi spusese, în timp, telefoanele lui zilnice, ca și inimioarele de 1 martie, aveau să-mi dovedească fidelitatea lui umană, îmi plăcea să nu mă-ndoiesc de el. Mi-era destul că imaginea mării mele iubiri pentru Gabriel se-ntunecase, mai ales de cînd lucram amîndoi la același spital și băgasem de seamă că fidelitatea conjugală nu era unul dintre principiile lui de viață. Ce e drept, n-avea legături de durată, ci «iubiri» de călăreț care-și adapă calul la un popas, prilej de-a mai ridica ăst timp și-un rînd de fuste, care abia așteptau să fie înfoiate. Trăgeau muierile la el ca muștele la miere.

Mergeam alături de Claude Comăneanu, dar eram atît de adîncită-n gînduri încît am tresărit cînd i-am auzit glasul. «Argentina, dacă te-aș lua de nevastă ți-aș strica dosarul. Ai mei fac tot ce pot în Spania ca să mă scoată de-aici, iar eu fac aici tot ce pot, în același scop. Ai vrea să pleci din Țară ?». «Nu. Am muncit atît de mult ca să-mi fac un rost aici și-apoi nu m-aș îndura de părinți». «Ai dreptate... Dacă ai face un copil, necăsătorit, tot ți-ai strica dosarul. Dacă, fără să fim căsătoriți, eu aș recunoaște copilul, tot rău ar fi. Cu mine ți-ai lega un pietroi de gît. Plus douăzeci de ani diferență».

M-am uitat la el cu o privire de geambaș. Era înalt, suplu, numai mușchi, cu părul perie, fără un fir alb, cu trăsături drepte, fără nimic feminin, făcut parcă pentru mări și pentru oceane sau pentru construcții vaste. Și prima dată, cînd îl văzusem în talcioc, purtînd o căciulă neagră tricotată, trasă pînă la sprîncene, mi se păruse un bărbat frumos. Nu știu dacă era frumos, dar nici unul dintre bărbații pe care-mi fusese dat să-i văd nu inspira mai multă idee de bărbăție decît Claude Comăneanu. S-a oprit, mi-a-ntors fața spre el și m-a privit țintă-n ochi. Am simțit în privirea lui cum se topește o undă de suflet, iar în toată făptura mea - cum se dezmoște ceva care stătuse-n adormire. Fără vorbe am ajuns la el acasă. A pus la pick-up un disc cu tangouri argentinieni. M-a invitat la dans.

Așa a pătruns în viața mea de femeie al doilea bărbat. Nu știu cum o fi pentru alte femei, dar pentru mine fiecare bărbat parcă ar fi fost primul. Cu fiecare am fost la fel de timidă și de uimită și față de fiecare am avut un sentiment de rușine. Din mintea mea de țarancă nu pieria ghidul că femeia trebuie să fie a unuia singur, luat cu cununie, la biserică. Bărbații m-au dezbrăcat, dar eu nu mi-aș fi scos hainele pentru nimic în lume în fața niciunuia.

Claude Comăneanu m-a rugat să stau la el. Pot spune că doi ani din viață am trăit marital cu

un bărbat. Nu știu dacă aş mai fi aflat pe lume un om mai îngăduitor și care să se ocupe mai mult de cariera mea. Datorită lui am ajuns asistentă universitară. Datorită lui și interesului pe care mi-l arăta profesorul în a cărui carte apărusem la lista de colaboratori. Avea nevoie de un om de nădejde care să-i muncească și pe-a cărui discreție să conteze. Claude Comăneanu găsea că defectul meu esențial era complexul de om sărac. Incapacitatea mea de-a mă gândi să-mi fac o bucurie care să coste bani. Cît am locuit împreună, pînă la plecarea lui, nu m-a lăsat să-mi plătesc întreținerea și chiria în Dionisie Lupu și nici să mă duc o dată pe săptămîină să fac curat acolo, îmi plătea el totul, iar Mița, care-i făcea lui menajul, o ferece și pe doamna Turcescu, făcîndu-i curățenie și-n camera proprie, ceea ce pe cînd eram eu Mărită nu se-ntîmpla.

Peste doi ani, Claude Comăneanu a reușit să plece oficial din Țară. Mie mi-a lăsat un lanț de aur, un ceas pandantiv și cu glisieră și un inel cu un smarald dreptunghiular, bijuterii ale mamă-sii. «Și fiindcă n-am uitat cît de drag îți este Andreescu, vasul cu flori, al tău să fie». Avea voie la șaptezeci de kilograme de bagaj. Nu și-a luat decît haine, lenjerie, perne, plapumă. Tot ce altceva și-ar fi dorit reprezenta obiect de patrimoniu. Camera lui rămînea plină de mobile stil, pereții acoperiți de tablouri și de ediții rare.

Nu știu care fusese prețul lui în Spania, dar l-am înțeles pe cel din România, ceea ce avea să mi se confirme cînd, după 1989, aveam să văd un gheridon din acea cameră și două tablouri de Petrașcu, într-o casă de capitaliști «revoluționari».

Douăzeci și unu de ani îi trebuiseră lui Claude Comăneanu ca să afle cui să «doneze» acel adevărat patrimoniu național, în schimbul Spaniei. Or fi fost și alte dedesubturi la mijloc, n-aveam să aflui decît în 2004, pre-supunînd că fostul «tovarăș Vasile» avea să-mi spună adevărul. Fusese în vreun serviciu comandat - și de unde -nici atît. Claude Comăneanu ansemnat fronda mea de țarancă săracă față de Partidul a cărui membră eram. Pactizarea mea cu dușmanul de clasă ! Am hotărît cu el să-mi telefoneze din Spania. Pentru cine trebuia să știe de legătura noastră n-avea să fie nici o surpriză. Iar secrete de Stat n-aveam să ne comunicăm. Dacă el o fi fost agentul vreunui serviciu, era un exemplar perfect. Nici în somn nu vorbea, iar confidențe nu făcea nimănui. M-a rugat să nu-l conduc la aeroport, unde nu l-a condus nimeni.

«Argentina, ai fost un episod frumos din viața mea și instructiv. Prin tine mi s-a mai deschis o fereastră asupra lumii. Am ieșit din poncifele mele de clasă, îmi pare rău că n-am reușit să avem un copil împreună». «Domnule Comăneanu, ați fost dascălul meu de frumusețe și de învățătură despre bucuriile vieții. Nu pretind că ați izbutit, dumneavoastră și familia doctorilor Zamfirescu, să faceți din mine o „doamnă”, cum se-nțelege-n lumea dumneavoastră, dar m-ați făcut să evaluez cum trebuie ce-am moștenit din lumea mea țărănească».

«Argentina, să știi că ești cea mai mare doamnă din viața mea de pînă acum».

După plecarea lui Claude Comăneanu, viața mi s-a părut parcă și mai pustie decît după

despărțirea de Iosif Iuga. Mă-nvățasem să m-aștepte un om cu masa pusă, cu obiecte frumoase pe ea și cu delicatese, ca și când mereu am fi avut ceva de sărbătorit. Mă-nvățasem să văd în ochii cuiva lumina unei bucurii când deschideam ușa casei.

Lumina asta avea să-mi lipsească cel mai mult. Din primul moment al legăturii noastre, i-am spus lui Claude Comăneanu că în fiecare seară primeam un telefon de la un prieten. I-am cerut voie să-i dau telefon aceluși prieten ca să nu fie-ngrijorat că nu mă găsește-n Dionisie Lupu. «Dă-i numărul de-aici și te poate suna ca și pîn-acum».

Și Iosif Iuga, deși a-nțeles despre ce era vorba, a continuat să-mi telefoneze. Am făcut parte din nevoia lui de fidelitate omenească; a continuat să-mi telefoneze, știind cât de primejdioase sînt hiaturile între suflete, cum uitarea și jena de-a mai relua o relație se-aștern ca un colb pietrificat.

În cei doi ani trăiți alături de Claude, în concediul meu mergeam amîndoi o săptămîină la mare, apoi eu luam drumul Brătesei, ca să fiu lîngă ai mei, ca să se bucure măcar de prezența mea dacă pe frate-meu îl vedeau doar din an în Paști. Maica nu mă-ntreba de ce nu mă mărit. Dar pe Taica într-o zi nu l-a mai răbdat inima și,-ntre două fumuri de „Plugară” adînc trase-n piept, a-nceput cu glas moale: «Taică, doctoriță te făcuși, ajunsăși bine, ce mai. Da' aba, taică, să te măriți nu te gîndești ?». «Taică, nu e destul să mă gîndesc eu. Trebuie să se mai gîndească și vreun creștin al lui Dumnezeu să mă ceară de nevastă. Eu nu pot să cer pe nimeni de bărbat și drept să-ți spun nici nu cunosc pe vreunul pe care l-aș cere». «Da' ne mai putem interesa și noi pe-acilea, că mai vin ingineri agronomi care n-or fi toți însurați, freun doctor pe la dispensar. Mai dăm și noi zvon în lume, că vremea trece, taică». «Vremea mi-a și trecut, Taică; toate fetele din sat de seama mea au copii de-i ia mîine-poimîine la armată». «Da' ele n-au învățat cartea de-a-i învățat-o tu». «Taică, eu cu pețitori nu mă mărit. Dacă mi-o fi scris să mă mărit, m-oi mărita. Dacă nu... N-a murit nimeni că nu s-a măritat».

După doi ani de viață zi cu zi cu Claude Comăneanu, când nu luasem nici o precauție anticoncepțională și-n care nici gînd de vreo sarcină, m-am luat de gînduri și m-am dus la un specialist în histerosalpingografii. Am avut și eu o dată-n viață idee de cam ce putea să-nsemne un chiuretaj. Introducerea substanței de contrast dă niște dureri de neînchipuit. Medicul s-a uitat la mine, care eram albă ca varul, a dat din cap a pagubă și mi-a spus, bătînd cu stiloul în clișeu: «Doamnă, copii nu puteți avea. Uterul vă e cît al unei fetițe de zece ani, iar trompele sînt răsucite, cum n-am văzut de cînd fac meseria asta. Și dac-ați tace o operație de-ndreptare a trompelor, la asemenea uter și la ovarele dumneavoastră chistice tot nu v-ar folosi, îmi pare rău că vă dau vești atît de proaste». «Medicii nu dau totdeauna vești bune. Vă mulțumesc, domnule doctor».

În holul policlinicii nu m-a răbdat sufletul. Am scos radiografia dintre hîrțile negre, m-am apropiat de-o fereastră și m-am uitat la ea. M-am trezit cu doctorul în spatele meu. «Dacă vă uitați, înțelegeți ceva ?». «Din păcate-nțeleg tot». «Nu mai spuneți!». «De la patologie

genitală nu mai văzusem histerosalpingografii; acum o văd pe-a mea. Mulțumesc încă o dată, domnule doctor». N-am mai rămas să-i spun că eram amîndoi moștenitorii lui Rontgen.

Singura cale de-a avea un copil era să-nfiez unul sau să găsesc un bărbat cu un copil și să i-l cresc. Un văduv sau un divorțat. Cea mai bine cotate anatomopatologă din clinică era doctorița Flonca Vărbănescu, scoasă de la catedră, fiind în momentul mătrășirii măritată cu un deținut politic, de care divorțase pentru a-și putea crește băiatul, copil înfiat de la azil. Un copil foarte reușit: și frumos și iubitor și respectuos cu mamă-sa adoptivă, copil care învățase excelent și care-acuma lucra la un institut de calcul. Doamna doctor Vărbănescu îl iubea pe Ionuț al ei ca pe ochii din cap. Stătusem de vorbă cu-această doctoriță de trei-patru ori, în chestiuni pur medicale: fie îi trimi-sesem eu pe cineva, fie-mi trimisese dînsa un bolnav.

În perspectiva de-a lua un copil de suflet, cine putea fi mai nimerit pentru a-mi da un sfat decît o femeie capabilă, inteligentă și mamă adoptivă ? M-am dus la ea cu inima cît un purice. Socoteam o mare-ndrăzneală să pun un om aproape necunoscut să-și dezvăluie o parte din suflet față de mine. Orice mi-ar fi spus, implica o spovedanie din partea dînzei. Am găsit-o, ca de obicei, cu o cafea alături și cu fruntea lipită de microscop. «Doamnă doctor, vă rog să mă iertați că vă-nterup din lucru. Vă rog să-mi acordați cîteva minute pentru ceva personal». Și-a ridicat ochii negri, plini de o blîndețe resemnată și m-a privit întrebător, făcîndu-mi semn să m-așez pe-un taburet de lîngă masa ei. «Doamnă doctor, iertați-mă că-ndrăznesc, dar v-aș ruga să ieșim în hol». «Ieșim în hol», mi-a spus dînsa cu un ton de ironie binevoitoare și s-a ridicat de pe scaun. Cînd ne-am văzut în hol, am început, cu un glas pierit, să-mi debitez rolul pe care-l repetasem de zeci de ori înainte. «Doamnă doctor, am aflat că fiul dumneavoastră este copil adoptiv. Fiindcă eu nu pot face copii, m-am gîndit să-nfiez și eu un copil. Măritată nu sînt. Vreau să am și eu un suflet apropiat, să nu treacă viața degeaba pe lîngă mine. Fiindcă ați crescut un copil străin, îndrăznesc să vă-ntreb ce mă sfătuiți: să-mi iau copil de suflet ?». «Nu». Răspunsul, fără pauză de gîndire - ceea ce-nsemna că era demult gîndit - a căzut ca o ghilotină. «Fată dragă, m-ar bate Dumnezeu dacă m-aș plînge de băiatul meu. Dar timpul, dac-ar fi reversibil, n-aș mai crește nici un copil. E o răspundere prea mare pe care ți-o asumi. E o poliță semnată-n alb. Eu am putut face copii. Dar fiindcă sora mea are o fiică autistă, n-am avut curaj să fac copii. Fostul meu bărbat a vrut neapărat să creștem un copil. Pentru că mi-ai făcut creditul de-a-mi cere sfatul, răspunsul meu rămîne nu». «Dar-să găsesc un bărbat cu copii sau cu copii ?». «Cît să iubești un bărbat ca să te-nhami la asemenea bolovani de cărat în spinare ? Timpul, dac-ar fi reversibil, eu nici asemenea posibilitate n-aș accepta-o. Înțeleg dorul dumi-tale de maternitate, înțeleg că ai vrea să te perpetuezi în ceva. Dac-ai fi putut avea copii, buni-răi, moșteneau neamul dumitale cu bune și cu mai puțin bune. Ziceai că te perpetuezi în alte ființe. Pe cînd așa... Vezi-ți de treabă și caută bucurii în altă parte, nu în detenție voluntară, îmi dau seama cît te-a lovit răspunsul meu. Dar la sinceritate - sinceritate». Am condus-o pe doamna doctor Vărbănescu pînă-n ușa

laboratorului. «Vă mulțumesc, doamnă doctor». «Fată dragă, învață să te iubești nițel și pe dumneata», și m-a bătut părintește pe umăr.

Dorința mea de-a avea un copil nu-nsemna că mă iubeam pe mine ? Mă uitam la cumnată-mea, așa puțin cât ne vedeam, și-mi dădeam seama că lumea se reducea strict la familia ei, și mai ales la copiii ei. Nu-nsemna, oare, să te iubești pe tine-n altă ipostază, iubindu-ți copiii ? Dovada medicală că nu puteam avea copii, în primul moment a-nsemnat o lovitură de trăsnet. M-am simțit amputată, inutilă. Apoi a urmat împăcarea cu soarta și liniștea. Așa-mi fusese mie orînduit: să n-am copii. Mă uitam cu multă atenție la mine: nici frumoasă, nici urîtă. Chiar aș fi vrut să am niște copii care să fi trecut prin toate complexele, ca mine ?

Și totuși, așa cum eram, avusesem și eu două clipe de «glorie» feminină: Iosif Iuga și Claude Comăneanu care

s-ar fi-ncumetat să aibă un copil cu mine. Sperînd probabil să moștenească fizicul lui. La această presupunere

zîmbeam destul de trist, amintindu-mi o vorbă de duh a lui Bernard Shaw, căruia o balerină îi spusese odată: «Domnule Shaw, ce copil am putea avea noi doi: cu mintea dumneavoastră și cu picioarele mele !». Iar Bernard Shaw i-ar fi răspuns: «Dar dacă ar ieși cu picioarele mele și cu mintea dumneavoastră ?». Mă uitam la finele și la finul meu. Toți - copiii rezultat al unei mari iubiri. Nici unul nu era la nivelul părinților lor, ca fizic în nici un caz. Îmi căutam tot felul de mîngîieri pentru a-mi îndulci condiția de femeie stearpă. Dacă m-aș fi născut vacă, mă duceau o dată-de două ori la taur, vedeau că era degeaba și stăpînii m-ar fi tăiat. Mă gîndeam în primul rînd la amărăciunea părinților moi: măritată - nu, copii - nu. Bine că fratele meu era în rîndul lumii, cu nevastă, cu doi copii.

Îmi rămînea cariera. Măcar aici să-mi fi dat măsura, îmi notam toate cazurile, îi făceam fiecăruia o descriere amănunțită. Aveam un fișier pus la punct, încercam să-i învăț pe studenți la seminarii tot ce mă-nvăța meseria de medic pus în fața vieții, care te scotea din abstracția cursurilor și-a amfiteatrelor. Profesorul Dima îmi cerea mereu colaborarea la cărțile pe care le scria, de fapt le coordona, asamblînd fragmentele compuse de noi, învățăceii. «Bun Dima că ne menționează și pe noi; că nu trece totul pe numele lui», mi-a spus un coleg, «colaborator» ca și mine al profesorului; așa cum îmi mai «șoptise» și altul, la prima colaborare. Profesorul îmi dădea să citesc tot ce scriau ceilalți colaboratori. Neinteresîndu-mă cine ce scrisese, cu atît cît știam eu, cînd ceva mi se părea sau chiar era în neregulă, făceam observațiile pe care le socoteam justificate. La-nceput mi-am închipuit că fiecare dintre noi, colaboratorii, citea toate materialele și-și dădea cu părerea asupra întregului. Asta pînă-n ziua cînd profesorul mi-a spus că-n privința citirii întregului material mă ruga să păstrez o discreție totală, mai ales că-i înapoiase unele capitole cu foarte multe observații care i-ar fi putut jigni pe «colegi». «Domnule profesor, în primul rînd eu nu știu cine ce-a scris; în al doilea rînd eu nu comentez cu nimeni nimic; în al treilea rînd. riscînd să lezez orice orgoliu

profesional, dacă observ niște inadvertențe sau de-a dreptul greșeli, nu pot să nu le semnalez, în binele cărții și-al celor care-au s-o consulte. Iar cei lezați se pot supăra pe dumneavoastră, fiindcă dumneavoastră coordonați lucrarea; deci, de la dumneavoastră vin observațiile».

Dat fiind că pe căile Partidului ajunsese Dima profesor, puțini ar fi-ndrăznit să se «lezeze». Dima - vorba lui Costi Gheorghiu - se număra printre doctorii «politicoși», adică «promovați» de Partid. Răspunsul meu n-a părut să-l facă foarte fericit. M-a chemat să discutăm fiecare dintre observațiile mele. Mai ales unul dintre materiale era împănate de ele. Din felul cum încerca să justifice fiecare minus al aceluia capitol - ceea ce pe mine nu m-a impresionat, continuând să fac pe proasta - mi-am dat seama că fusese scris de el. Într-o zi, un coleg, colaborator și el la o viitoare carte a profesorului, a venit să-mi ceară un sfat în rezolvarea unei probleme din capitolul la care scria. «De ce nu-l întrebi pe profesor, că doară dînsul coordonează lucrarea?» «Auzi, colega, nu mă considera tîmpit. Dacă ți-nchipui că eu - și n-oi fi singurul - n-am băgat de seama cine-i meșterește cărțile lu' dom' profesor, te-nșeli. De cînd ai apărut matale-n colectiv s-a schimbat vînzarea. Ia o carte „scrisă” de profesor înainte de-a apărea matale pe ecran și compar-o cu una de cînd te-ai angajat matale negresă pe plantații». Doamna Turcescu m-a anunțat că fiul ei avea de gînd să vină definitiv în București. Fiii doctorilor Turcescu de la Cluj - amîndoi studenți la Medicină - obținuseră burse în Franța, iar «copiii mei», cum își prezenta doamna Turcescu fiul și nora, la aproape șaiszeci de ani și ei, amîndoi bucureșteni și cu părinți bătrîni, voiau să fie cît mai aproape de aceștia spre a le fi de folos. «Așa că, draga mea, va trebui să-ți cauți ceva unde să te muți». Legal, doamna Turcescu și dacă ar fi vîndut casa nu mă putea da afară. Eu nu uitam însă că mă aflam în acea casă, în mod nesperat, datorită Laurei, nevasta lui Gabriel, văru-meu. Orice fel de contrariere din partea mea față de doamna Turcescu o punea într-o situație proastă pe Laura. Nu voiam în nici un caz să le-nveninez eu relațiile de familie. Din momentul cînd intrasem în serviciu, mă-nscrisesem la C.A.R., Casa de ajutor reciproc, existentă în fiecare instituție și care, contra unei dobînze minime, te putea credita, pe-un anumit termen, cu o sumă de șase ori mai mare decît depunerea ta la respectiva Casă. M-am sfătuit cu prietena mea Paula care, în fine, căpătase o cameră în casă cu lemne și cu closet în curte, la o familie de nemți pensionari, foști muncitori la o fabrică de mezeluri. Domnul și doamna Berg, Kurt și Hermine, aveau doi nepoți de la cei doi copii ai lor. Îl acceptau și pe Cornel al Paulei, la un loc cu nepoții lor. După cîteva luni de conviețuire cu «frații» lui, cum îi numea el pe nepoții Berg, Cornel o rupea bine pe nemțește. «Argentino, au început să se acorde credite pentru construcție de apartamente. Fă un C.A.R., împrumută-te de unde-oi ști și comandă-ți unul cu două camere. Acuma, repede cît nu e-nghesuială, pînă nu se dumirește lumea». Cîtă dreptate a avut Paula. Atunci ți se ofereau cinci locuri la alegere, fiindcă lumea încă era îndoită, neavînd românul niciodată încredere-n Stat. Apartamentul meu, cu două camere, una de

optsprezece, alta de paisprezece metri pătrați, cu parchet de stejar, cu faianță la baie și la bucătărie, în buricul Bucureștilor, aproape de Foișorul de foc, la etajul cinci, pe când eu aveam una mie cinci sute de lei salariu, costa 47.000 de lei, plătibili în 20 de ani. Dobînda, pînă la urmă, pînă la achitare, ajungea peste jumătate din prețul inițial. Interesul era ca avansul să fie cît mai mare. Eu am dat avansul minim. «Bancherul» meu, Claude Comăneanu era departe. La nimeni n-am vrut să mă-mprumut. Cu hainele de la doamna doctor Zamfirescu și cu-acelea de la Claude nu făceam comerț. Le purtam, iar unele, noi-nouțe, i le făceam cadou Paulei. Dar din dar... Deveneam, fără să vreau, proprietăreasă. Cu două rînduri de rate: la C.A.R. și la viitorul apartament. Părinților aveam să le pomenesc de «proprietatea» mea abia cînd aveam să pot locui într-însa și să-i aduc neapărat s-o vadă. Măcar cu-atît să-i mîngîi.

Ca să nu-i încurc planurile doamnei Turcescu, am dus din nou tratative locative cu tușa Lina și cu nenea Costel care, ca și-n 1951 cînd venisem în București, mă primeau cu brațele deschise în bucătăria lor. Ei locuiau aproape de gara Basarab, în casă cu lemne, cu closet în curte, numai al lor, încuiat cu lacăt. Apă-și trăsese în bucătărie de la cișmeaua din stradă, pe cheltuiala lor. Curtea era-ngustă însă lungă. Uitîndu-te dinspre poartă, căsuța lor - antreu, cameră, bucătărie și cămară - era pe dreapta. Pe stînga se afla o căsuță identică, în care locuia Toma, fiul tușei Lina și-al lui nenea Costel, cu Gherghina, nevastă-sa. Toma și Gherghina lucrau amîndoi la C.F.R., ca și fiul lor Mitei, mecanic de locomotivă, însurat, avînd rostul lui, cu doi băieți. Casele erau amîndouă proprietatea tușei Lina și-a lui nenea Costel. Lui de fapt i le lăsase moștenire o mătușă care n-avusese copii și pe care o-ngrijiseră, o-ngropaseră creștinește și-i făceau pomeniri și la douăzeci de ani după ce murise. «Ete, Adelino, fată, avem adăpost deasupra capului de pe urma ei - Dumnezeu s-o ierte ! - am unde crește o pasăre, un porc și e casa mea; vorba ăluia, nu mă-ntreabă nimenea de ce mi-e căciula».

Gherghina, de printr-un sat de lîngă București, «lungă, slabă și zăludă», cu o față cabalină, extrem de expresivă însă, avea și ea oarece slujbă la C.F.R. Ca mai toți muntenii fără carte, ea nu folosea decît singularul verbelor, dar verbele nu le-ncurca. Să-l fi păzit Dumnezeu pe unul să se certe cu ea, că-i făcea pomelnic de la Adam. Bună de gură - știind și laptele de l-a supt toată mahalaua - dar și bună de treabă. Casa-i era plină de macrameuri și de goblenuri lucrate de mîna ei, de bibelouri - pești de sticlă, balerine de porțelan și, de cînd apăruseră «chinezăriile», de tot felul de moșnegi, unul meditînd pe-un trunchi de copac, altul dînd cu undița, bucățele de lemn cu cîte un colț de stațiune, pe care scria «amintire de la Olănești, de la Govora etc.». Nici cu lupa n-ai fi găsit un fir de praf în casa Gherghinei.

Pe tușa Lina o supăra noră-sa că prea o avea cu neamurile ei. Nu era săptămînă să nu le vină careva pe cap -«ce e drept nu cu mîna goală, da' aduc o rață și stau de luni pînă duminică», își vărsa tușa Lina oful către mine. «De ce crezi tu, Adelino, fată, că mi-am încuiat eu

privata ?». La erai dle roșia tușă Lina, rufele se spălau într-o cădită de zinc în care, dacă te-azezai pe-un scăunel și-ți turnai apă se chema că făceai baie. Pînă a nu ajunge elevă la „Elena Cuza” și «cucoană»-n București, ne-mbăiasem în albie, iar privata ne era-n fundul curții, numărîndu-ne noi printre pușinii săteni care-aveam așa ceva; pentru majoritatea, nevoile naturale se făceau în natură, la dispariția materiei lor partici-pînd adesea cîinii. La tușă Lina și la nenea Costel, mă-ntorceam de unde plecasem. La Brăteasa, apă-n casă n-avusesem însă.

Pentru a suplini carențele din noul meu domiciliu, îmi făceam duș în fiecare zi la Spital. Dimineața mă spălam pe bucățele, la lavoarul din bucătărie și azvîrleam apa-n stradă, la canal. Toată săptămîină mîncam la Clinică, iar duminica -- acasă, cu tușă Lina și cu nenea Costel, împărțind frățește toate cheltuielile casei că «frate, frate, dar brînza e pe bani». Singura nemulțumire a tușei Lina în privința mea se trăgea din faptul că acceptam invitația noră-sii la o cafea și la o dulceață. «Tușă, ce motiv am eu s-o refuz ? Ce mi-a făcut mie Gherghina ? Mă pofteste-n casa ei, din toată inima, și eu să-i întorc spatele ? Pune-te și matale-n situația mea». «Ai și tu dreptate. Da' cred că ne foarfecă față de tine...». «Da de unde ! îmi povestește și ea de neamurile ei, de la ei din sat. Cum să vă foarfece tocmai față de mine ? Eu cu dumneavoastră sînt rudă nu cu ea». Rudă - un fel de «nepot babei de unchiaș» - adică tușă Lina din București era soră cu unchiul Ionel de la Craiova, ăl de-o ținea pe «tanti Mița», sora Maicăi.

Gherghina ghicea-n cărți, în bobii, în cafea. Numai cui și cînd avea chef. «Adelino, fată, pînă acu' a fost doi bărbați

în viața ta, unu-nsurat, altu' ne'nsurat. Îți dă semne amîndoi. O să mai fie bărbați în viața ta, da' cununie nu ți s-arată, nici copii. Tu să fii sănătoasă». Pe tușă Lina o mai supăra și că noru-sa-mi aducea tot neamul și tot satul «să-i pun la raze» și să-i duc din doctor în doctor. «Da' ce, fată, tu altă treabă n-ai decît de neamurile ei, arde-le-ar catranu' ! Dacă nu erai tu doctoriță, ce să făceau ?». «Tușă, nu vine nici unul de sănătos. Și doctorii ce treabă au ? Să vadă de oamenii bolnavi». «Nu să simte unu' să-ți aducă și ție o găină, o sticlă de ceva !». «Lasă, tușă, să fie înaintea sufletului». «Ce știi ei ce rate plătești tu, vai de sufletu' tău ! Acu' și Gelu ar putea să-ți dea și el niște bani, că la el de nu curge pică». «Nu i-am cerut. Nici nu știe că-mi fac și eu casă. Are și el doi copii, le mai dă și ălor bătrîni». «Lasă tu, Adelino, că nu și-ar lua de la gură ca să-ți dea și ție ! Ete la ăștia de merg cu tirurile pe-afară, c-o duc la fel ca Bim pașa, da' Gelu, om cu fontie !».

Așa am dus-o doi ani. Plecam dimineața, veneam seara, în nopțile de gardă lipseam o zi și jumătate de-acasă. Am trăit doi ani cum mai trăisem, cum trăia atîta lume și cum mai trăiește și-acum și cît timp încă, cine-știe ? Majoritatea omenirii și azi, în secolul XXI, trăiește, în cel mai fericit caz, în lipsă totală de confort dacă nu chiar în mizerie, despre care e un pleonasm să mai spui și «cruntă».

După doi ani m-am mutat în apartamentul meu. Mi-am cărat zestrea de la doctorii Zamfirescu, zestre care, acoperită cu țoale vechi, mă așteptase împărțită în cele două magazine din curtea din Basarab. Pentru noul C.A.R., necesar cumpărării unui aragaz și-a unui bufet de bucătărie, trebuia să recurg neapărat la cineva. Mi-a sărit în ajutor Costi Gheorghiu, cu asentimentul Monei. Ca dar de casă nouă am primit de la ei un set de oale și de crățiți de inox pe care le am și-acum, după aproape patruzeci de ani. Laura și Gabriel m-au înzestrat cu un serviciu de porțelan și cu pahare. În camera de zi aveam doar un covor de iută vechi, de la tușa Lina. Îl puneam ca să nu zgârii parchetul. Nu-mi venea să cred c-aveam apă de șaptezeci de grade, zi și noapte, că aveam cadă în care să mă-ntind în voie, în care să mă simt ca pe vremea copilăriei când învățam să-not în baltă la Brăteasa, cu câte-o tiugă la fiecare subțioară, lăsându-mă-n voia apei, ca o mîngîiere călîie -pe care făceam pluta. Mătușa Lina, foarte încîntată și importantă - fund invitată prima să-mi vadă casa - uitîndu-se la camera de zi goală, și-a pus mîna peste gură și-a cugetat: «Fată, acilea țî-ar trebui o recameră, știi de-aia de să lățește și să desface, și două fotolii, o măsuță». «Le-o veni și lor rîndul, tușă. Mai întîi să scap de datoriile pe care le am». Doi ani, cît locuisem în Basarab, mi-am ținut telefonul într-o cutie, continuînd să-i plătesc abonamentul, ca să nu-l pierd. Fiindcă fugise puiul cu ața: nu-i mai aveam pe Claude și nici pe domnul General, care, mi-l instalaseră, prin pile și bănuiesc eu că și prin șperțuri - specialitatea lui Claude, care știa cui, cît și cînd să dea; așa că, o dată pierdut abonamentul, mai căpătăm eu telefon prin anul 2000 ! în bloc -- pe care tot restul vieții aveam să-l numesc «al meu» - s-au instalat trei fire aeriene de telefon; prin urmare aveam și noi ștăbișorii noștri. Ștăbișori, fiindcă ștăbimea-ștăbime stătea în vile, în așa numitele cartiere rezidențiale. Centrala telefonică din bloc a-nceput să funcționeze la șapte luni după darea acestuia în folosință.

Cu voia tușei Lina și-a lui nenea Costel, cît am locuit la ei, am primit corespondența acasă. Ei nu s-au speriat nici că-mi scria familia Zamfirescu din Statele Unite, nici că-mi scria Claude Comăneanu din Spania, oameni cu capul pe umeri, care nu uitaseră de unde plecaseră și care, în scrisorile lor îmi transmiteau lucruri care să nu deranjeze regimul și nici să nu-i bage la bănuieli pe cei din «Organe», însărcinați cu citirea corespondenței. Cînd am avut telefonul instalat, am transmis numărul tuturor celor pe care i-am socotit interesați să mă cheme. Abia la primul lui telefon primit în apartamentul meu - al meu ! - i-am spus lui Claude despre isprava mea, despre realizarea mea materială. «Și-ai avut tu bani ?», m-a-ntrebat Claude cu mare dubiu-n ton. «M-am împrumutat la Stat - plătitibil în douăzeci de ani - și la C.A.R., și m-am descurcat». «Am înțeles, să trăiți. Și mobilă, perdele, covoare ?». «Au să vină cu timpul». La o lună de la această convorbire primesc într-o seară un telefon. «Alo ! doamna doctor Boboc ?». «La telefon». «Doamnă doctor, pot urca la dumneavoastră cinci minute ca să v-aduc un album de artă din partea lui Claude ?». Am simțit că-mi bate inima-n cerul gurii. Cred că am tăcut atît de mult încît domnul a-ntrebat: «Mai sînteți la telefon, doamnă doctor ?».

«Vă rog urcați», am răspuns eu cu un glas venit ca din altă galaxie. Prin ochișorul din ușa de la intrare am văzut un cap cărunt, un chip blonziu și pistriuat. O față ca de cincizeci și cincizeci de ani. L-am deschis, cu inima cât un purice. Dacă nu era din partea lui Claude și era de unde știam cu toții, ca să-mi întindă o cursă ? Am deschis larg ușa, spunînd: «Bună seara, poftiți». «Sărut mîinile, doamnă». Mi-a sărutat mîna fără să-mi spună nici un nume. «Doamnă, ca să n-aveți dubii asupra mea, Claude mi-a dat ca parolă de recunoaștere pentru dumneavoastră ceva bizar: „lanț cu glisieră”». M-am înseninat. L-am poftit în dormitor, pe unicul scaun din casă, în afara celor din bucătărie. «Ce face Claude ?». «Foarte bine. Bătrînii Comăneanu, altminteri verzi ca bradul, au o afacere prosperă în domeniul obiectelor de artă, pe care acum o conduce Claude. Vă-nchipuiți că e-n elementul lui. Li e dor de România și mai ales de dumneavoastră». Domnul mă privea atent, în intenția de-a descoperi de ce-i era lui Claude atîta dor de mine. «V-am adus un album. Vă rog să vă uitați la el». Am desfăcut cutia-n care era albumul El Prado. Sub copertă era o sumă de bani românești, pe care n-am știut s-o apreciez din ochi, fiindcă nu mai văzusem niciodată atîtea bancnote de-o sută la un loc. «Dar...». Domnul mi-a făcut semn cu degetul la gură. Eu nu l-am întrebat nimic despre el însuși, ci numai despre Claude. «Dacă doriți să cumpărați mobilă, covoare, perdele și mai știu-eu-ce, vă pot da cîteva numere de telefon de la familii care-și desfac și ele casa». Mi le-a scris, și-a luat rămas-bun și a plecat.

Cu banii de la Claude îmi puteam achita apartamentul. Dar nu era prudent. S-ar fi pus întrebarea cum de cineva care depusese minimum de avans, avînd și datorie la C.A.R., în doi ani, fără să fi cîștigat la loterie, strînsese atîta bănet. Trăiam asemenea timpuri că era mai bine, fără să te fi crezut buricul-pămîntului, să te porți de parcă ochii autorităților ar fi fost toți ațintiți asupra ta, mai mult chiar decît ochiul lui Dumnezeu. Nici să fi cumpărat mobilă cu bani-gheață nu era prudent, în privința folosirii banilor de la Claude nu mă puteam sfătui cu nimeni. Nu trebuia să-narci memoria nimănui cu amintiri care-i puteau aduce neazuri, la o adică - știam noi de care.

Am hotărît să folosesc numerele de telefon ale «ambasadorului» trimis de Claude. Mai întîi am măsurat fiecare perete al apartamentului - lungime-înălțime - apoi mi-am făcut o listă cu tot ce mi-ar fi trebuit. Am început să dau telefoane, spunînd ce doream și de ce dimensiuni. M-am dus «în petit» pe strada Spătarului. Apartamentul ocupa un etaj de bloc. Ceva cu totul deosebit. Cu nișe în peretele holului - mai mare decît tot apartamentul meu -cu obiecte valoroase de artă în ele, puse în evidență de-o lumină situată în partea superioară a fiecărei nișe. Din acel apartament de mare lux, chiar și pentru perioada interbelică, m-am înzestrat și cu lucruri pe care nu le aveam pe listă. Ca, de pildă, trei candelabre olandeze de alamă - un glob central din care porneau brațele formînd, prin îndoire, un dublu «u» - unul cu douăsprezece brațe, celelalte două cu șase, toate cu becuri lumînare. «îmi dați voie să mă uit la obiectele din nișe ?». «Sînteți invitata noastră», mi-a răspuns stăpînul casei, în care l-am recunoscut pe un fost conferențiar de la Urologie. Jaduri de-un metru-nălțime, cloazoneuri de

pe vremea cine-știe-cărei apuse dinastii chineze, bronzuri de Houdon, și, într-una dintre firide, un tablou cît o copertă obișnuită de carte. Un cap de bătrîn. Fără să mă uit după semnătură, amintindu-mi «cursurile» de istorie a artei pe care mi le ținuse Claude, însoțite de exemplificări din albume, am crezut că recunosc în bătrîn mîna lui Rembrandt. «Pe tablou cît cereți ? - evident, dacă-l vindeți». «Trei mii, știți, e un Rembrandt. E un chilipir».

Mi-am scos carnetul din geantă și cu pixul pe hîrtie am început să socotesc la ce să fi renunțat dintre obiectele

utile, ca să-mi fi cumpărat Rembrandtul. În acel moment m-am gîndit ce mîndru de mine ar fi fost Claude, văzîndu-mă cît eram de pornită să sacrific de dragul artei. Și ce întrebuintare dădeam pomenii pe care mi-o făcuse. De la pămînt pe jos și de la călindar bisericesc lipit pe părete - la Rembrandt ! «Ce calcule faceți ?». «Vreau să văd la ce să renunț dintre lucrurile pe care-am spus că le cumpăr, ca să-mi ajungă banii pentru tablou». «Dacă ți-l dau cu două mii, îl iei ?». «Îl iau. Dar pentru restul de lucruri v-aș rămîne datoră o mie cinci sute de lei». «Așa cum mata, duduie, ai încredere-n noi și ne lași frigiderul pînă-n momentul plecării, avem și noi încredere-n mata pentru cei o mie cinci sute de lei». «Dar eu nu vi-i pot da mai curînd de-o lună și jumătate», «în cazul în care noi plecăm mai devreme, îți las adresa și telefonul persoanei căreia să-i achiți». I-am dat domnului conferențiar toți banii cîți îi aveam la mine; am învelit cu grijă Rembrandtul în multe ziare și l-am vîrît ca pe-un ou moale în geanta mea de moașă comunală, iar seara, cu un camion special de cărat mobilă, mi-am luat lucrurile plătite parțial. Tușa Lina avea să fie dezamăgită că-n loc de «recameră» și de fotolii cu pluș înflorat îmi luasem canapea - extensibilă și asta - un colțar și două fotolii de piele verde ca frunza de nuc. În schimb, covoarele orientale autentice, asortate cu mobila din cele două camere, i-au plăcut: «Fată, cînd pui picioru' pe ele, parcă umbli pintr-o grădină cu flori. Și lămbile astea cu gogoloi la mijloc sînt frumoase și-ăștea».

Din banii de la Claude păstrasem cît s-achit C.A.R.-ul făcut de Costi pentru mine. Am pus iară creionul pe hîrtie: îi dădeam lui Costi rata așa cum stabilisem și domnului conferențiar Koller de trei ori cîte cinci sute, ca să nu rămîn

chiar pe sufletul vițelului -- cum se spunea la noi, la Brăteasa - adică nici cu ban de luminare. După ce mi-am așezat toate lucrurile în casă, în locurile dinainte stabilite, mi-am atîrnat pe peretele din fața divanului din dormitor cele două comori ale mele: florile lui Andreescu și moșneagul lui Rembrandt. Ca să le am în fața ochilor dimineața cînd îi deschideam și ca s-adorm seara cu ele sub pleoape. Oricui avea să vadă aceste două tablouri aveam să-i spun că-mi fuseseră lăsate de-un prieten care plecase din Țară. Și nici măcar n-aveam să mint. Nebănuite sînt căile Domnului. Cum aș fi putut să-mi închipui vreodată că norocul meu în viață avea să mi se tragă de la Shakespeare - fiindcă-i știusem anul morții - și de la scurteica Maicăi, cumpărată din talcioc. Așa-mi fusese dat să cunosc doi dintre cei mai importanți oameni din viața mea: pe domnul General și pe Claude Comăneanu. Sala de operații de la

Ortopedie mi-l aduse-n viață pe Iosif Iuga. Îi binecuvîntam pe toți trei. Și-aceeași sală îmi dăruise un prieten pe viață: Costi Gheorghiu.

Mi-am adus părinții să-mi vadă casa, poftindu-i în același timp pe tușa Lina, pe nenea Costel, pe Toma și pe Gherghina. Nu le venea să creadă că ceea ce vedeau adunaseră două mâini de femeie singură. Le-am spus că aveam încă mari datorii, dar lucrul făcut era bun-făcut. Iar oamenii care mă-mprumutaseră nu erau în nici o primejdie să rămînă în pagubă. «Și să nu răsufli tu cu nimic, Adelino, taică ?!». «Numai tușa Lina, nenea Costel, Toma și Gherghina au știut, dar i-am rugat să nu vă spună, ca să nu vă faceți griji». Tușa Lina s-a uitat ce s-a uitat la florile lui Andreescu și lăsîndu-și capul într-o parte, ca să le privească numai cu un ochi, ca păsările, a zis: «Fată, florile-ăștea zici c-acif le-ai rupt din grădină. Iar moșu-ăsta, un' tenorci, să uită dupe tine și parcă vrea să-ți spuie ceva». Și se tot uita la moș. «Mărie», i s-a adresat ea Maicăi, «ție nu ți să pare că samănă cu alde bîtu din partea taicăi ? că l-ai apucat și tu. De stătea lîngă Ciocîrlănoaia». Maica s-a uitat lung la «moș» și-a pus palma peste gură, l-a privit și ea din toate părțile. «Lină. chiar că un' te-ai duce, să uită dupe tine. Și să știi c-duce cu bîtu-tâu, numai că ăla avea o uitătură mai aspră».

Cînd am rămas numai cu Maica și cu Taica, el luîndu-și o „Plugară”, iasca și amnarul, vedeam că voia să-mi spună ceva dar nu știa cum să-nceapă. «Adelino, taică» - s-a hotărît el în sfîrșit - «te putem ajuta și noi cu cîte ceva. adunat de la Gelu. Ne-am făcut groapă zidită, că nimeni nu-și știe zilele, ne-am adunat tot ce ne trebuie de moarte, ca să n-aveți voi bătaie de cap cînd o fi; ne-am dat și sărindare; avem de toate și ne-am gîndit să-ți dăm și țîie». «Mie nu-mi dați nimic. Eu vă rog numai să mai lăsați norma de la Colectiv și să vă cruțați. Și dacă tot aveți niște bani, o rugați pe dada Leana a lui Tingire, de peste gard, să vă aibă grijă de dobitoace și de orătării și ne ducem toți trei să vedem și noi Țara. Luăm bilete-n circuit. Cu totul plătit dinainte. Să vedem și noi marea, munții, mînaștirile, nu doar Brăteasa, Craiova și Bucureștii. Două săptămîni». «Olele, Maică, să lipsîm noi atîta vreme de la casa noastră !». «Maică, nu ia nimeni casa din loc. Dacă tot aveți niște bani, bucurați-vă de ei, împreună cu mine. Mîine-poimîine fac și eu patruzeci de ani și afară de muncă ce mai știu pe lumea asta ?! De dumneavoastră ce să mai zic ?!».

Pietre de moară aș fi urnit mai ușor decît pe ei în circuitul făcut cu O.N.T.-ul. Aveam să văd și eu Țara o dată cu ei: Maica paisprezece zile nu și-a luat mina de la gură, iar Taica țîțîia de uimire; mai ales cînd, de sus de la Cazinoul din Vasile Roaită, au văzut întîia oară marea. Mie o clipă mi s-a oprit respirația. Mi s-a părut că redescopăr un paradis pierdut. Acele două săptămîni petrecute la 2 Mai cu Claude. După un timp Maica m-a-ntrebat: «Maică, marea asta are vreun capăt ?».

Așa mi-am văzut și eu Țara, împreună cu părinții mei. Mi-am dat seama că, dacă te ajută sănătatea și punga, nimic pe lume nu merită mai mult decît să călătorești. Călătoriile, amintirile adunate în fiecare loc pe care-l vezi sînt o avere pe care nu ți-o poate lua nimeni,

nu poate fi prădată, nici arsă, nici inundată. Atîta vreme cît ești în mințile tale o porți cu tine. Aici nu există faliment.

Ne-am văzut din nou la Brăteasa, unde le-am găsit pe toate bune și la locul lor. Dada Leana lu' Tingire își făcuse datoria de paznic cinstit. A fost foarte mulțumită de fusta și de puloverul pe care i le-adusesem drept amintire din călătoria noastră. Intr-o seară, cînd eram numai noi două sub dud, Maica mi-a spus: «Adelino, maică, Dumnezeu să-ți dea sănătate că m-ai făcut și pe mine să văd ce-am văzut. Muream și nu știam. Toate sînt... de nici nu știu ce să spui... da' ca mînăstirea Cozia parcă nu e nimic. Ce să fi știut eu care m-am suit în tren prima dată cînd am venit la nunta lu' frate-tău ? Ce să fi știut eu ?».

Cînd am îndeplinit condițiile de primariat m-am prezentat și - cu toate exigențele comisiei, la care din fericire, președinte era un adevărat specialist neprovenit de la «politicoși» - l-am luat și încă foarte bine.

Bucuria, mai bine spus mulțumirea de-a fi urmat calea firească a profesiei căreia - fără să fi fost idealul vieții mele - îmi închinam această viață, mi-a fost de scurtă durată. Primesc un telefon de la unchiul Costel că Taica este adus cu Salvarea la spitalul Filantropia la Craiova. Căzuse peste el în pădure un copac și-i rupsesse șira spinării. Mi-am luat îndrăzneala și l-am chemat acasă la telefon pe șeful secției, spunîndu-i despre ce era vorba și solicitîndu-i să mă-nvoiască să plec la părinți. Mi-am adunat cîteva lucruri, mi-am luat toți banii - puțini - cîți aveam în casă și-am pornit-o la gară. Am ajuns la miezul nopții-n Craiova. Noroc c-am găsit un taxi care m-a dus la spital. Portarul s-a uitat cu suspiciune la mine: «Ce cauți dumneata la miezul nopții la spital?». «Tatăl meu e accidentat și este internat aici. Am venit de la București acuma cu trenul și trebuie să-l văd». «Și dac-ai să-l vezi, mare procopseală. Așteaptă pînă dimineată. Noaptea să intră numai cu Salvarea». Mi-am scos din geantă legitimația de medic și i-am întins-o. «Păi de ce nu spuneți așa, doamna doctor, poftiți». L-am găsit pe Taica într-o rezervă, adormit, cu Maica alături, de veghe pe-un scaun. «Adelino, maică, nu mai poate mișca picioarele și i să umezește mereu pijamaua de i-au dat-o de-acilea, i să umezește în mijlocul spinării». Am înțeles că era fractură de coloană cu perforare de măduvă și cu pierdere de lichid cefalo-rahidian. «Maică, eu cred că nu mai scapă. El n-a vrut să vină la spital, da' ingineru' de era cu ei în pădure nu ne-a lăsat. A venit și el cu noi de l-am adus acilea». M-am uitat la Maica și nu i-am spus nici un cuvînt. Cînd a deschis a doua zi ochii, Taica a-ncercat să-mi zîmbească. «Adelino, taică, pîn-aci mi-a fost. Am fost bun, am fost rău cu voi, să mă iertați, da' duceți-mă să mor acasă. Rău îmi pare că nu-l mai văd o dată și pe Gelu».

Dis-de-dimineată m-am dus la telefoane-n Craiova ca să-i anunț pe socrii lui Gelu că Taica era pe moarte. «Gelu n-o să poată veni, fiindcă sînt plecați în vacanță în Maroc. N-am cum să dau de ei», mi-a răspuns soacra lui frate-meu. «Am crezut de datoria mea să-l anunț. Nu poate, nu vine. Oricum vă mulțumesc». Radiografiile și doctorii confirmau presupunerile mele. Ca

să-și arate solitudinea umană și spiritul de breaslă, colegii de la Craiova mi-au dat formol pentru-mbălsămare și Salvarea ca să ne ducă la Brâteasa. Taica a vrut să-l așezăm sub dud cu două căpăție sub cap «ca să mai văd și eu casa de-am ridicat-o pentru voi, taică. Ce e viața omului». Foame nu-i era. Cerea doar un pic de apă ca să-și umezească buzele. «Dacă nici dudă nu mai vreau, înseamnă că pîn-aici mi-a fost. Voi ați ajuns bine, taică, și tu și Gelu. S-aveți grijă de mă-ta, săraca, s-aveți grijă. N-a avut ea freo fericire mare cu mine, da' mai bine cu rău decât fără rău. S-aveți grijă de ea, taică».

Vecinele și neamurile ne-au muștrat pe Maica și pe mine că nu-l îmbrăcăm de moarte și-l lăsam în țoalele de la spital, ca neoamenii, că omu' trebuie să pășească în lumea ailaltă îmbrăcat cu ce are mai bun. A doua zi spre seară, după ce tot timpul dormitase, cu câte un moment de trezie «acilea sînteți, fa ?» și iar închidea ochii, a doua zi după ce l-am adus de la Craiova, a zis o dată încet c-abia am priceput «vin, vin», a oftat ușor și s-a stins.

L-am dus cu vecinii în casă și i-am rugat după ce aveau să-l scalde să mă lase singură cu el. «Cu el în pielea goală ?», s-a-nfiorat Maica. «Puneți-i izmenele și-atît». După ce l-am îmbălsămat i-am chemat să-l îmbrace.

Deși era o zi frumoasă de septembrie, l-am înmormântat cu căciula de astrahan brumăriu, cumpărată de mine cu ani înainte-n talcioc, pe care-o păstrase pentru ultima lui trecere pe pămînt. L-am slobozit în groapa zidită și cu pisanie, își făcuseră și cruce de marmoră, cu poză și cu numele lor scris cu litere aurii: «Vasile și Măria Boboc din Brăteasa». «Din partea copiilor Gelu și Adelina». Tot satul l-a petrecut, toate femeile l-au jelit și le trimiteau vorbă prin el celor morți din neamul lor. Numai Maica și cu mine stăteam ca două stane de piatră. Tot satul a venit la praznic. «Cică să ai copii ! Să dusă săracii', și fiu-său nu-l petrecu și pe el», șușoteau oamenii-ntre ei.

Pentru mine se-ncheia un capitol de viață și o mare tristețe mi se lăsa ca un zăbranic pe suflet. Și tristețe și indiferență. Nici cît prețuisem lumea n-o mai prețuiam. Parcă pășeam pe apă.

La puțină vreme după ce mi-am luat primariatul, s-a scos la concurs un post de lector. Au concurat cinci medici, între care m-am numărat și eu. Examenul l-a luat cine trebuia să-l ia: soția secretarului de Partid de la Drept, fiică de ilegalisti, taică-său luptător și-n Spania împotriva lui Franco. Unul dintre cei care-o susținuseră cu mare sîrg fusese profesorul Dima. Chiar promotorul proptelelor pe care candidata le avea oricum din plecare. Susținerea lui Dima fusese - vorba prietenei mele Paula - un fel de turnat seu în carne grasă, mai mult pentru a se pune pe sine în valoare și devotamentul lui partinic decât pentru candidata care beneficia din start de propte cît stîlpii de telegraf. Spre cin-

stea unora din comisie, fuseserăm susținuți, la egalitate, un coleg de la Filaret și cu mine și opuși câștigătoarei. Acei membri ai comisiei nu-și făcuseră iluzii asupra rezultatului final, dar voiseră să le arate «politicoșilor» că nu muriseră chiar toți profesioniștii cu obraz din

România.

La zece zile după moartea Taicăi, mă invită profesorul Dima la el în cabinet. Văzîndu-mă-n doliu, după ce mă-ntreabă cine-mi murise, îmi prezintă condoleanțe. «Draga mea, știu că treci printr-un moment greu. Totuși te-aș ruga să-ți arunci ochii, în chip de „cap limpede”, peste o carte pe care-am scris-o eu, împreună cu doctorița Suceveanu». «Domnule profesor, nu-mi arunc ochii peste nimic, în această carte n-aș avea nici măcar scuza de-a-mi băga nasul fiindcă-aș fi scris și eu ceva». S-a lăsat o lungă tăcere. Socotind că spusese ce-aveam de spus am dat să mă ridic de pe scaun. «Am impresia — a-nceput domnul profesor -că te-ai supărat în urma examenului de lector, și a mai venit și nenorocirea asta cu tatăl dumitale...». «Domnule profesor, nu mi-am făcut nici o clipă iluzia că am să ocup eu postul: mai întîi, că trei concurenți erau de mîna-ntîi, iar a patra - fiică de ilegalisti, luptători în Spania - în timp ce eu sînt o țărancă de la carnea plugului. M-am înscris și eu și ceilalți trei, toți de mîna-ntîi, nu ca să obținem postul; ne-am înscris ca să v-aducem aminte că existăm. Sănătate să fie !», și chiar m-am ridicat, am salutat și-am plecat.

Cui i-o fi povestit profesorul Dima conversația cu mine nu știu, dar la trei zile după, vine Gina la mine: «Doamna doctor, cică e făcut Dunăre Dima pe dumneavoastră. De ce vă puneți cu el ? îl știți cît e de ofticos !». «Gina, eu nu mă pun cu nimeni, dar fiecare om dacă n-are, ar trebui să aibă măcar un strop de demnitate. Știu de la destui că Dima e răzbunător, „ofticos”, cum zici dumneata. Vrea s-aducă pe altcineva-n locul meu, n-are decît. S-o mai găsi vreun post de radiolog în țara asta și pentru mine. Iar dacă nu -mă-ntorc soră la sala de operații, de unde-am plecat. Iar la sală am ajuns de la spălat pe jos și de la dus plosca. Nu mă sperie nici Dima nici altul ca el; mă sperie soarta. Și asta nu mi-o hotărăște Dima».

La ședințele de Partid, care-mi erau dragi ca un spin în ochi și unde se bătea apa-n piuă, doamna doctor Suceveanu, ajunsă între timp secretară de Partid pe clinică, se găsea datoare să mă-ntrebe totdeauna dacă n-aveam nimic de spus. La care eu dădeam negativ din cap. O singură dată am luat cuvîntul; cînd am cerut să fiu înlocuită din postul de asistentă de la Facultate, eu renunțînd la cariera universitară.

Bucuria că le lăsam încă un prilej de-a trage sfori le-a fost prea mare ca să mă mai și-ntrebe de ce renunțam. După ședință a venit la mine un coleg și m-a certat: «De ce-ai făcut asta ? Ca să rămîină numai de-alde Dima și de-alde Suceveanca-n Facultate ?». «Dragul meu coleg, cariera universitară nu mă pasionează, unu la mîină; doi la mîină - dacă mai scriu vreodată ceva, nu mai semnează nimeni munca mea. Eu fac o meserie ca să am ce mîînca. Onorurile și titlurile-mi sînt indiferente. Eu pe profesoara mea de română din liceu n-o dau pe toată Universitatea; și a fost pînă la pensie doar profesoară de liceu. Mi~ajunge cîtă scîrbă mi-e».

Dima nu mi-a mai cerut niciodată colaborarea și nici alți profesori, nevrînd să se pună rău cu el. Eu îmi vedeam de treaba mea, de pacienți, îmi făceam fișe, clișee după cazurile

interesante, mai puțin obișnuite și elocvente pentru ceea ce socoteam eu că trebuie semnalat și demonstrat. Cu greu, am început totuși să public în revistele de specialitate. Unul dintre articolele mele i s-a părut atât de interesant și de original Nataliei Scutașu, încât mi l-a tradus în rusă și l-a trimis, printr-o nepoată a ei, la Moscova. Puțin comunicativă de felul său, cu mine din când în când Natalia stătea de vorbă nu numai despre problemele profesionale.

Cu un zîmbet amar pe fața ei ca de piatră, îmi spusese despre nepoată-sa de la Moscova: «Eu am compătimit-o ca pe orice basarabean rămas sub stăpînire rusească. Aproape toată familia noastră a ajuns în Siberia. Ce crezi că-mi răspunde ea: „Milă să vă fie de voi, care trăiți într-o țară mică, dependentă mereu de cineva, nu de noi; noi trăim într-o țară puternică, în fața căreia nu mișcă nimeni"». «Natalia, fata asta e din altă generație decît noi și decît Tamara, sora ta. E dintre cei care se dau cu puterea. Dintre „internaționaliști". Nici măcar nu poți s-o mustri. Ea așa a-nvățat și nu-i mai pasă că e româncă. E cetățean sovietic. Noi, săracii, de cînd ne știm, umblăm cu săru' mîna pe la marile puteri». «Noi am fost o generație învățată să ne iubim Țara cum ne iubim părinții». Și-n ochii adormiți, ca de crocodil, ai Nataliei a trecut un fulger de tristețe.

Am hotărît amîndouă că era prudent să trimit articolul și recomandat, prin poștă - spre a nu mi se putea spune că lucram pe sub mînă - și prin nepoata ei, care avea să-l ducă la Moscova, direct la redacția unei reviste medicale. Clinica obținea, prin schimb, publicații dintr-o mulțime de țări. În acest fel aflam și noi ce se mai întîmpla în lume, ca și prin aleșii noștri care primeau burse în străinătatea apuseană, de unde unii se mai și-ntorceau. Peste o lună și jumătate de la expediere, într-una dintre revistele venite de la Moscova se afla și articolul meu, însoțit de comentariul elogios al unui specialist cu nume gruzin.

Relațiile cu vecinii noștri de la Răsărit se cam răciseră, mai ales după venirea lui Ceaușescu la putere. Nu se mai trimiteau la aspirantură-n U.R.S.S. cei mai buni absolvenți de Facultate și nici la studii crema originii sociale. Se uitase potopul de lacrimi vărsat la moartea lui Stalin. Se uitaseră gărzile făcute la portretul îndoliat al răposatului, gărzi compuse din membri marcanți de partid, îmbrăcați în negru, în instituțiile civile; și din ofițeri superiori, la militari, în uniformă de gală și cu banderolă neagră pe braț. Se uitaseră și lacrimile după Gheorghiu-Dej și gărzile de la catafalcul lui, în care se perindase crema Partidului. Mort să fii că are cine să te uite.

Nu s-a scăpat prilejul să fiu ironizată pentru acel articol publicat la Moscova. M-a luat peste picior un apropiat al doctoriței Suceveanu: «Văd că unii dintre noi publică la Moscova». Cuvintele au fost însoțite și de-un zîmbet pe măsură. «Unii publică la Paris, la Londra, la New York. Alții, mai modești - la Moscova, la Sofia. Care unde poate», l-am răspuns eu pe-un ton binevoitor, la care nu se-aștepta. «Sănătate să fie», am adăugat, ca o babă sfătoasă.

Ceea ce însă nimeni nu se-aștepta - eu mai puțin decît oricine - într-o revistă americană era citat și articolul meu la abordarea problemei în chestiune, ca prezentînd un punct de vedere

de luat în seamă. Un coleg s-a mirat sincer și fără intenție de ironie că americanii-i luau în serios pe ruși. «Colega, nu uita că americanii comentează niște publicații științifice, nu reviste ale K.G.B.-ului». Colegul meu a luat-o repede la picior, vrînd să dea impresia că nu-mi auzise replica. Mi-a ajuns la urechi - prin Gina, evident, că nici liceul nu-l făcusem -că pe la Medicină nici nu trecusem, că aveam un frate mare «secunst» și că eu eram probabil pe măsura fratelui meu. Mergînd pe acest drum, s-a ajuns - prm «bunăvoință» - să se ceară „Liceului Teoretic numărul I", fost „Elena Cuza", din Craiova, copie după foaia mea matricolă și după diploma de bacalaureat. Eram total pusă la-ndoială. M-am făcut că nu știu nimic și n-am căutat în nici un fel să limpezesc ceea ce se spunea despre mine. Că aș fi fost «securistă» era un lucru nedemonstrabil, fiindcă instituția incriminată nu-și purta colaboratorii cu ecuson. Dar că făcusem un liceu și că absolvisem Facultatea de Medicină se putea demonstra. Natalia Scutașu, locul întâi în anul nostru, îmi trimitea mereu pacienți, întrebată dacă-i fusesem într-adevăr colegă, Natalia Scutașu le-a răspuns cu tonul ei imperturbabil: «Și încă una dintre cele mai capabile». Calitatea de «securistă» nu-mi putea fi confirmată nici infirmată, «în schimb» mi se recunoșteau studiile ! Pentru a nu se putea spune că trăgeam cu urechea spre a transmite mai departe cele auzite, relațiile mele în clinică erau strict profesionale, conversațiile mele cu oricine rezumîndu-se la comentariul unui diagnostic, și numai cînd eram solicitată. Știam că bărbatul Ginei era ofițer. Căpătînd încredere-n mine, mi-a spus - «dar să rămîna între noi» - că de fapt bărbatu-său era ofițer de contra-informații. Ascultam lucruri pentru care bărbatu-său i-ar fi tăiat Ginei limba, dac-ar fi știut că ea mi le spunea. Mă gîndeam cîtă imprudență domnea și-n serviciile secrete. Bărbatului Ginei ar fi trebuit să i se taie limba. Fără s-o fac pe psiholoaga, mă gîndeam că oamenii care exercitau asemenea meserii simțeau probabil că se-năbușă de cîte aflau; și-n momentul cînd ajungeau ca o soluție suprasaturată, răsufiau față de cîte cineva apropiat. «Gina, eu te-ascult fiindcă-n fiecare dintre noi zace un demon al curiozității, dar te rog ca pe Dumnezeu să nu mai spui nimănui ce-mi spui mie». «Doamnă doctor, m-am lămurit că nu sînteți de unde zic ei, că altfel de mult eram luată la-ntrebări». Prin urmare, Gina mă supusese unui test. Foarte inteligent din partea ei. Poate că la mijloc era și bărbatu-său.

Oricum, ieșisem bine la văpsea. îmbrăcata chiar elegant puteam spune, cu țoale «de la pachet», dar niciodată de scos ochii, eram o ființă oarecare, ștearsă de la natură, dar și cu bună-știință, din voia proprie, îmi înghițeam replicile cînd mi-ar fi venit să-mproșc cu venin, ca șarpele. Mă gîndeam la cîte-or fi-nghițit de pe la vechili strămoșii mei și-mi temperam paraponul. Dac-aș fi dat cu sapa la colectiv sub ochii brigadierilor, aș fi avut mai multă libertate verbală ? Fiindcă pe cea spirituală nu mi-o putea lua nimeni. Majoritatea oamenilor trăia la limita supraviețuirii, neavînd timp nici măcar să se gîndească la sensul vieții, în cazul c-ar fi avut vreunul. Eu copii nu puteam avea. Ajunsesem într-o meserie din nevoia de-a cîștiga o pîine, fără să fiu nevoită să spun mereu ce n-aș fi gîndit, cum mi s-ar fi-ntîmplat dac-

aș fi ajuns profesoară de română, visul meu de elevă. Eram o persecutată a regimului ? Nu. Mă puteam socoti, în linii esențiale, o beneficiară a lui. Nu însă o privilegiată. Cele două tablouri de pe peretele meu - ceea ce nici nu-mi imaginasem vreodată c-aveam să am - îmi potoleau sufletul. Aveam o meserie în care puteam restitui societății tot ce investise în mine. Mi-era o milă nesfârșită de oameni.

Într-o zi vine o țărăncă de pe lîngă București cu soacră-sa la mine la cabinet. «Doamnă doctor, ce facem cu bătrîna că n-are trimitere de la dispensar ?», m-a-ntrebat Gina grijulie, pe bună-dreptate, fiindcă nici un control de nicăieri nu-mi ocolea tura și cabinetul. «Adu-o-nuntru, că n-a venit de sănătoasă». «Bătrîna» avea cincizeci de ani, dar îi dădeai pe puțin șaptezeci. Muncită, cu unghiile crăpate, cu o față de mucenică încadrată de barișul negru, încălțată-n gumari. «Măicuța, ce te supără ?». «Păi, maică,-mi vine întruna să oftez și mă doare-n capu' chieptului de-mi sar ochii, și nu-mi vine să bag nimic în gură». «De cînd ?». «Păi de la a doua prașilă». Mi-am pus stetoscopul la urechi: fibrilații și emfizem pulmonar. I-am făcut o radiografie. M-am uitat la clișeul încă ud. Urechea nu mă-nșelase. Inima nu avea doar tulburări de ritm, dar era simțitor mai mare decît normalul. «Măicuța, trebuie neapărat să te internezi în spital ca să fii îngrijită ca lumea». «Doamna doctor, maică, da' cin' să vadă de omu' meu și de orătării și de ale două capre de le-avem și noi ?». «Măicuța» - era cu zece ani mai bătrîna decît mine «măicuța» ! - «omul dumitale, nora, vecinii. S-o găsi careva». «Ei, maică. Fiecare cu-ale lui. De cînd sînt n-am fost în spital». «Vezi, măicuța, noi, eu, doamna asistentă» - și-am arătat-o pe Gina - «stăm zi de zi în spital, vedem numai oameni bolnavi și trăim și noi». «Nu poci, maică, să-mi las eu casa și să mă bag în spital». «Măicuța, dac-ai să mori, să știi că nu se-aruncă nici unu-n groapă după dumneata, și-au să trăiască și fără dumneata. De la spital te-ntorci acasă. De la groapă - nu. Eu nu te pot lăsa să pleci acasă, fiindc-ar însemna să nu-mi fac datoria de doctor». Cu chiu-cu vai, luînd-o de mîină, cu noră-sa alături, am dus-o pe capul Nataliei care, văzîndu-i radiografia și consultînd-o și ea, a internat-o imediat. Cum nu erau locuri, i-a adus o canapea și a-nghesuit-o într-un salon de șase paturi. Menirea mea pe lume era să fiu de folos unora ca «măicuța» cu prașilă a doua și să le fiu recunoscătoare celor care mă ajutaseră s-ajung imde-ajimesem. N-aveam cuvinte prin care să-mi arăt mulțumirea față de mine că-mi dusesem părinții să vadă Țara. Măcar atîta folos de suflet avusese și bietul Taica de pe urma banilor de la fiu-său.

Seara, pe lîngă orice altă lectură, citeam - a cîta oară ? - cîteva fraze din Călugărița mea portugheză. Era ca o scurtă-ntîlnire cu o prietenă care știa totul despre mine. Principiul meu de viață era cel de-a nu avea ce să-mi reproșez în nici o seară cînd îmi făceam bilanțul zilei. Seara era și momentul legăturii cu prietenii: zilnic vorbeam la telefon cu Paula, cu băiețelul ei, Cornel, cu Iosif Iuga. Cu domnul General, cu Claude Comăneanu, cu Mona Gheorghiu, cu Laura și cu Gabriel, cu tușa Lina și cu nenea Costel, cam o dată pe săptămîină.

Costi se mutase la noi la Clinică. Era făcut Dunăre pe mulți colegi care nu-i lăsau pe

secundari să opereze nici măcar un apendice. Toți tinerii veneau grămadă la el când era de gardă, ca să apuce să pună și ei mîna pe-un bisturiu. Eu lucram la parter, el -- la etajul întâi. Ne despărțeau douăzeci de trepte. Orice moment liber și-l petrecea la mine-n cabinet. Adoptase și el tactica mea: în secție - conversații profesionale și-atît. Nu-ntîrziaseră să ne iasă vorbe. Unii știau de legătura noastră veche, încă de pe vremea Spitalului Militar, când eu îl înșelasem cu nu se-știa-cine, dar îl înșelasem, iar el de supărare se-nsurase cu-o femeie divorțată, mai în vîrstă, care-i făcuse o fată. Reluîndu-ne legătura, îi aflaserăm și-un paravan: eu îi botezasem fetița. Fusese discret chestionat și de noul secretar de Partid, un ortoped ca și el, în legătură cu vorbele

despre «dumneata, colega, și doctorița Boboc, de la Radiologie». «Sîntem prieteni din 1951, de la sală, de la Spitalul Militar. Eram amîndoi oameni liberi. Și dacă ne-am fi iubit, n-am fi supărat pe nimeni. Iar acum, „indecența" noastră constă-n a sta de vorbă și-a bea o cafea împreună».

Fără nici o legătură cu ceea ce vorbisem înainte, într-o zi, plecînd împreună de la spital, Costi mi-a spus: «Argentina, mă gîndesc de multe ori la Lucia. Și știi că te gîndești și tu. Fiecare clasă din societate are un timp al ei, la fel și oamenii: unii sînt însă făcuți să cadă-n picioare-n toate timpurile, alții să supraviețuiască tuturor timpurilor, alții să fie zdrobiți, indiferent de regimul în care trăiesc. E un timp al fiecăruia, în general. Sînt oameni al căror timp nu e niciodată. Lucia făcea parte din categoria ultimă. Era prea sensibilă, mult prea vulnerabilă. Era un om permanent rănit în așteptările și-n buna lui credință. Oameni al căror timp nu e niciodată. Tu, eu, Laura ne-nscriem la-„ncrengătura" „supraviețuitori". Deși aparținem unor medii diferite. Cu mintea și cu originea ta, puteai să te-așezi astăzi în fruntea bucatelor. Dar nu te poți face că nu vezi ce e strîmb în jurul tău, deși, oficial, acum ar fi timpul tău. Principiile sînt principalii agenți antisociali, ele te aduc în contradicție cu orice societate. Am filosofat destul. Hai mai bine să mergem ca pe vremuri la cofetăria noastră și să rîncăm o mascotă. Nu știi cum regret vremea când lucram amîndoi sub ochii Generalului. Timpurile nu erau mai bune, dar noi eram mai tineri. Vorbesc despre mine». «Da ! Ca și când eu, la patruzeci de ani, aș fi „ca o floare, ca un crin, ca un fir de trandafir"». S-a dus tinerețea, Costi. Eu n-am înțeles nimic din tinerețe. Doar muncă, muncă și griji. Și parc-acum am liniște, când o știi pe Maica singură ? N-o pot face cu nici un chip să vină să stea cu mine». «E greu să-ți lași lumea și să te transplantezi, mai ales la o anumită vîrstă. Și mai ales pentru un țăran. Lumea lui e satul lui. Tata a plecat cu desaga-n spinare de la doisprezece ani din sat. A trecut de șaptezeci, dar gîndul îi e tot la copilăria lui de-acolo». «Mă gîndesc dacă o fi cineva pe lume fără nici o grijă, fără nici o apăsare». «Nu cred.» «De fapt, nici eu».

Domnul General cu doamna lui, vara ședeau la Călimănești, iarna - la București. I-am invitat pe-amîndoi să mă vadă și pe mine la casa mea. Atunci am cunoscut-o pe doamna General. O femeie frumoasă și la acea vîrstă, ajunsă căruntă din șatenă, cu ochi căprui care-n lumină pu-

ternică păreau aurii, blîndă, cu mult umor, nedezhpmdu-și privirea de bărbatul ei, ca la tinerețe, cînd din dragoste se luaseră. «Te admir, Argentina - îmi dai voie să-ți spun așa - pentru curajul pe care l-ai avut să te-aventurezi la atîtea datorii, ca să ai casa pe care o ai. Numai cu lucruri de calitate și de gust». «Doamnă, am fost ajutată substanțial bănește de cineva; altminteri să știți că mă găseați cu holul gol, doar cu un „covor” de iută pe jos, și ăla uzat. Primul meu noroc în viață mi-a venit de la domnul General, soțul dumneavoastră. Fără sprijinul dumnealui n-ajungeam doctoriță».

Mi-au povestit de vremea tinereții lor, dintre cele două războaie. Cum se petrecea atunci. Se cînta, se recita și se dansa, dar totul într-o atmosferă de veselie neforțată, atmosfera tonică și optimistă a tinereții, fără exagerări și cu

decentță. Totdeauna mi-a plăcut să stau de vorbă cu oameni mai în vîrstă decît mine, de la care să aflu despre viață și altceva decît ce văzusem și trăisem eu. Eu - care dansasem o singură dată, la acea petrecere de la Drept, unde-aveam să-mi cunosc viitoarea, pe atunci, cumnată și-aveam să mă leg de Iosif Iuga.

Ceva la doamna General nu mi-a plăcut. Culoarea gălbuie a feței, culoarea fildeșului, mai ales în jurul nasului. Am profitat de un moment cînd s-a dus la baie și i-am spus domnului General: «Domnule General, e ceva-n culoarea doamnei dumneavoastră, ceva-n neregulă. Iertați-mă că mă dau cu părerea, dar i-aș face o radiografie abdominală, niște probe de sînge». Domnul General s-a posomorit. «De-asta am venit mai devreme de la Călimănești. N-o doare absolut nimic, dar a slăbit cinci kile-ntr-o lună».

Ca să n-o lase nici o clipă singură, domnul General s-a internat cu dînsa la Spitalul Militar. Mergeam să-i văd în fiecare zi și mă străduiam să nu le lipsească nimic. Costi, cu mine sau singur, semna și el condica la domnul General și la doamna lui. Domnul General, în timp ce doamna stătea-n camera medicilor de vorbă cu-o nepoată, mi-a-ntins fără nici un cuvînt radiografia și analizele ei. Cancer de pancreas. «Pînă acum n-o doare». «Dacă evoluția e rapidă, să sperăm că n-o s-o doară». «Aș pleca la Călimănești, fiindcă dorința ei e să fie-ngropată cu familia mea și cu mine». «Și dacă la un moment dat are nevoie de mască de oxigen, de sondă, ce faceți la Călimănești ? Sondă-i puneți dumneavoastră, dar oxigen de unde ?». Partea cea mai cruntă a meseriei de doctor este cea de-a vorbi despre omul bolnav, cît de drag ți-ar fi, ca despre un obiect. «Mă gîndesc mai ales la morfină», a spus domnul General, cu privirea pierdută.

Doamna General, profesoară de Științe Naturale, și-a știut din primul moment diagnosticul. «Argentina, dumneata și Costi sînteți dovada vie a fidelității față de mentorul vostru. Cînd o să rămîină singur, vă rog să nu-l părăsiți. Mi se propune operația. Dumneata ce-ai face în locul meu ?». «Doamnă, chirurgia mizează pe șansa de-a rezolva cu bisturiul ceea ce altfel n-are nici o șansă ». «O suferință la care dacă n-ai noroc să mori pe masă nu faci decît să-i adaugi zile nenorocite. Am să mă operez numai ca să fie bărbatu-meu cu sufletu-mpăcat, c-am vrut

să-mi prelungesc viața».

Au tăiat-o și-au închis-o la loc. N-a murit pe masă, dar a intrat în comă, din care nu și-a mai revenit. Ultimele cuvinte adresate bărbatului ei, înainte de-a adormi pe masa de operație, au fost: «învață să trăiești fără mine». La două luni după vizita pe care mi-o făcuseră ca să mă vadă și pe mine așezată pentru cât aveam de trăit, doamna General s-a mutat de la noi.

«Egoismul, fuga de durere, groaza de despărțiri m-au făcut să vreau să mor eu înaintea ei. Îmi dau seama că dacă iubești pe cineva, înseamnă să-nduri să-i fii alături când pleacă. Cine ar fi stat lângă ea clipă de clipă ? Cui i-ar fi spus „Nu mă părăsi !”. Cui ? În ultimul an, când murea cineva cunoscut ea-mi spunea: „Cred că ai să fii cavaler și-ai să mă lași pe mine să plec prima"... Și-am fost cavaler».

După moartea soției lui, domnul General și-a adus un nepot în apartamentul din București și s-a mutat la Călimănești împreună cu sora lui și cu familia ei. Peste doi ani pleca și domnul General, asemeni tuturor celor iubiți de Dumnezeu. Pleca într-o clipă, în somn.

Cu el au început plecările definitive ale unor oameni apropiați mie. Domnul și doamna doctor Zamfirescu, binefăcători ai mei, care-mi scriau și cărora le scriam mereu, Nașul și Nașa. Nimeni însă nu mi-a lăsat golul din suflet pe care mi l-a lăsat domnul General. Chiar în seara premergătoare morții lui, am stat de vorbă la telefon. «Argentina, tu, Gheorghiu și luga sînteți printre puținii oameni care nu m-au dezamăgit și care nu m-au uitat». N-am să-l uit niciodată și nici vorba orientală pe care o cita adesea, când întîlnea ingratitudea față de el sau față de oricine: «Răul e scris pe aramă, binele - pe nisip». Măcar eu, Costi Gheorghiu și Iosif luga îi dovedisem că mai erau printre noi și oameni care scriau și binele pe aramă.

În 1966, prin intermediul lui Claude, am primit o invitație în Franța, de la niște francezi, rude ale lui. Cererea de pașaport în vederea vizitei în Franța mi-a fost respinsă. M-am adresat secretarului nostru de Partid, întrebîndu-l care era motivul respingerii. De fapt, ca să mă aflu-n treabă și mai ales ca s-aud glăsuind prin el Partidul. «Doctoriță ești, căsătorită nu ești. Nu prezinți, cum se spune, „garanții moral politice”, a spus dumnealui. Adică o poți întinde». «Spre deosebire de ultimele două doctorițe trimise la specializare acum o lună, care tot doctorițe sînt și tot nemăritate. Mulțumesc, m-am lămurit, dacă mai era nevoie», «încearcă excursii cu O.N.T.-ul, pe-aci prin Democrații». «Mulțumesc de sfat».

Frate-meu, venit în Țară la vreo două luni după încercarea mea nefructuoasă de-a vedea străinătățile, m-a certat că nu-i spuseseam, ca să intervină el pe lângă cineva. «Gelule, eu sînt un om de rînd. Țasta e tratamentul pentru omul de rînd, ășta mi se-aplică. Îți mulțumesc pentru buna ta intenție, dar nu-ți uza relațiile pentru mine. Așa cum am trăit pîn-acum fără să văd Parisul, pot trăi și de-acum înainte». Gelu a-nțeles că arătîndu-mă atît de «legalistă» și de «anti-intervenții», băteam șaua ca să priceapă iapa. Socrilor lui nu le scăpase loc unde lucra el în străinătate, împreună cu Liliana, loc în care să nu-și viziteze fiica, ginerele și nepoții. Adevărind vorba românească precum că «neamurile după muiere - unse cu miere, neamurile

după bărbat - unse cu... rahat».

«Am impresia că pe undeva ești supărată pe mine și-mi pare nespun de rău. Să știi că n-am uitat cum în studenția mea-ți rupeai de la gură ca să-mi dai și mie un ban de buzunar». Acel «pe undeva», devenit un tic de limbaj, avea darul să mă indispuină oricum, dar mai ales ieșit din gura lui frate-meu. «Gelule, nefiind eu legată la ochi, viața m-a-nvățat să nu mă mai supăr. Ci doar să observ. Văd prea multă nenorocire prin meseria pe care-o am, ca să-mi mai fac sînge rău din lucruri care țin de firea omului și de angrenajele societății în care trăim. La slujba ortodoxă de cununie spune preotul: „Și va lăsa bărbatul pe tatăl și pe mama sa și se va duce după femeia sa". De ce să-ți reproșez eu că ești bun creștin ortodox ?». Frate-meu și-a luat capul între mâini și a tăcut mult pînă să chitească un răspuns.

«Soru-meo, Liliana e foarte legată de părinții ei care, ce e drept, ne-au ajutat și ne ajută. Liliana e mamă bună, soție bună. O las să procedeze cum vrea ea în legătură cu părinții ei». A tăcut el, am tăcut și eu.

«Să nu crezi că nu-mi pare din suflet rău că n-am fost la-nmormîntarea Taicăi. Nu poți să știi cit de rău îmi pare». «Gelule, știu cît de rău i-a părut Maicăi. Lumea din Brăteasa nu știe de posturi în străinătate, nu știe că nu poți fi găsit fiind plecat în concediu, fără adresă fixă. Lumea a reținut doar un lucru: „Să dusă și Vasile-al Boboceștilor și fiu-său nu-l petrecu la groapă". Mortului puțin îi pasă cine-l petrece. „Petrecerea" asta e pentru cei vii. Totul este pentru cei vii. Totul e convenție socială». Iosif Iuga, eu, Costi Gheorghiu l-am petrecut pe domnul General, învomdu-ne de la slujbă, ca să-i aducem un ultim omagiu. Ne-am prezentat familiei domnului General nu numai din conveniență socială. Am vrut ca neamurile domnului General să știe ce a-nsemnat el pentru noi, ce fel de om a fost, dincolo de cei apropiați prin sînge. Iar dacă sufletul omului mai vede ceva după moarte, domnului General i-ar fi fost drag să ne știe în urma lui, pe ultimul drum pe care-l mai făcea pe pămînt.

Asta nu i-am mai spus-o lui frate-meu. Credeam în mîhnirea lui sinceră. Gelu era «un om al timpurilor noi», dar măcar nu era prost, nici fleaură-n meserie și, atît cît îl cunoșteam eu, nici canalie. Cît despre nevastă-sa, nu puteam spune că nu se număra printre femeile care saltă bărbatul. Faptul de-a fi ajuns amîndoi să lucreze-n străinătate ei i se datora. Relațiile prin care ajunseseră acolo ea le-avusese, nu frate-meu. Tot omul muncește pen-tru-o pîine: a unora e neagră și cu tărîțe, a altora - albă și pufoasă. Frate-meu, cumnată-meu, copiii lor se numărau printre privilegiații regimului. Faptul că eu n-ajunsesem o privilegiată ținuse numai de mine: de prea atenta mea privire asupra strîmbătăților regimului, asupra-ncurajării erai de exagerate a improvizațiilor și-a impostorilor. Făcusem ca Taica pe vremea interbelică, a partidelor zise «istorice»: decît să voteze pe vreunul, mai bine se ducea-n pădure, la adunat crăci sau la tăiat lemne, ca să nu-l mai găsească agenții electorali acasă. Intrasem în Partid - Dumnezeu să-l odihnească pe domnul General că el mă-mpmsese - ca să nu fiu trimisă pe un' și-a-nțarcat dracu' copiii, încît să-mi fi dat examenul de secundariat după cine știe cîți ani, pe

cel de specialist tot așa, de primariat nu mai vorbim.

«Membria» asta de Partid, dacă eu aș fi dat din coate și din clanță, m-ar fi propulsat sus de tot. Eu am tăcut țărănește și mi-am văzut strict de profesie. Am făcut un doctorat în Medicină, am scris cu mîna și cu capul meu o carte de radiologie, care a luat premiul Academiei Române, la secția științifică, pe 1980. Toți premiații își invitaseră la ceremonie rude, prieteni. Premiile s-au dat la unsprezece dimineața. N-am vrut să deranjez pe nimeni ca să-l vadă pe Președintele Academiei întinzîndu-mi un sul de carton, și-apoi strîngîndu-mi mîna. Bani în 1981, pentru premiile din 1980, nu s-au dat. Am plecat imediat din Aula Academiei. Am tras din tub diploma: ceva gen etichetă de mazăre conserve pe care scria: «Se conferă tov. dr. Argentina Boboc ...».

Tov. dr. Argentina Boboc și-a luat valiza lăsată-n paza cuiva din personalul Academiei și, cocoșată de laurii succesului, a luat drumul Gării de Nord, de unde pleca spre Brăteasa. Trecuseră atîția ani de cînd mersesem prima oară cu trenul, fără bilet, sub oblăduirea unchiului Ionel, cumnatul Maicăi. De cînd începusem să călătoresc legal, îmi luam din vreme bilet de la o Agenție de voiaj, dar grija de-a nu întîrzia, de a nu-mi găsi locul ocupat, mă umplea

de emoții de parc-aș fi plecat cu o navă cosmică. Așa se făcea că mă duceam ca țăranul la gară, cu mult înainte ca trenul să tragă pe linie. «Ca țăranul la gară». Dintr-o carte a unui reporter rus, Kolțov, care se aflase în Spania în timpul războiului civil din '36, am înțeles că și-n rusă există expresia «ca țăranul la gară», întreat de-un spaniol ce voia să-nsemne această expresie, Kolțov îi explicase că țăranul rus neavînd ceas, dacă urma să călătorească undeva cu un tren de zi, de cum se lumina era-n gară; dacă urma să ia un tren de noapte, cum se nsera se-nființa la gară. I-am zîmbit lui Kolțov, mujicilor lui și țăranilor de pretutindeni, cu mine-n frunte. Laptele de-l supsesem de la Maica avea să mă hrănească toată viața: puteam trăi o mie de ani la oraș, între intelectuali autentici și între unii doar atestați de diplome, nimic n-avea să-mi anihileze prudența, rezerva mea și teama de necunoscut care erau ale țăranului. N-aveam defel capacitatea de-a mă entuziasma, în orice măr, cît de frumos, mă temeam de-un vierme.

Doi ani am trăit, zi de zi, lîngă un domn în adevăratul înțeles al cuvîntului. Dar sufletul pe tavă nu mi l-am pus înaintea lui. Iar el - fie că așa-i era firea, fie că avea și alte motive - nu mi s-a dezvăluit niciodată cu totul. «Ești cea mai pudică femeie pe care-am cunoscut-o, fizic și psihic».

Subiectul lui principal era cultura; poate și gîndindu-se să mă protejeze, pentru orice eventualitate. Ce hram purta cu-adevărat n-aveam să știu niciodată. Aveam să aflu despre el o versiune în 2004.

Iosif Iuga era perfectul meu corespondent masculin. Mi-a vorbit despre copilăria lui, despre război. Niciodată despre nevasta și despre copiii lui, atîta timp cît a durat legătura noastră.

De cînd ea devenise doar telefonică, se mai deschisese. Mă considera o prietenă căreia-i vorbea de copii, de nevastă, de colegi, de munca lui.

Cum mergeam în tren spre Craiova, legănată de vagon și de amintiri, mă gîndeam că de fapt văzusem lumea doar în două dimensiuni, nu fără carne, ci cu porțiuni de suflet opace, care anihilau reliefurile cunoașterii mele. Nici despre tine însuși nu știi mare lucru atîta vreme cît nu te-ai aflat în situații-limită care, popular, se rezumă prin «banii ori viața».

Mă aflasem în două situații imprevizibile, oferite de Dumnezeu: la nouă ani, la cutremurul din 1940, apoi la cel din 1977. La nouă ani eram în Brăteasa. În '77 eram de gardă la Clinică, în momentul cînd a-nceput zguduitura, m-am proptit în diagonală, în cadrul ușii, cum învățasem în școală, mi-am făcut cruce și-am așteptat să treacă. În momentul cînd am văzut peretele din față bombîndu-se, am închis ochii. Cum s-a oprit zgîlțitura m-am dus în saloane la Ortopedie, să văd dacă nu li se-ntîmplase ceva bolnavilor și ca să-i liniștesc. M-am întors repede-n cabinet; din momentul cînd au început să sosească Salvările și camioanele militare cu oameni răniți, două zile n-am mai avut răgaz nici măcar să mă reped pîn-acasă. Vecinii mei de palier, văzînd că nu răspund nici la sonerie, nici la telefon, m-au căutat la Clinică. Blocul nostru nu suferise avarii majore. Se ținuse bine. Am închis ochii cînd am văzut zidul din față bombîndu-se: o manifestare a fricii de moarte. Viata în trei dimensiuni: cu carne pe ea. Dacă ar fi fost să mă descriu pe mine cuiva, ce i-aș fi spus ? O femeie nici frumoasă nici urîță, absolut oarecare, iar dincolo de

aprecierea aspectului exterior: un om conștiincios, cu milă de oameni, iar ca medic - • înzestrată cu simț clinic, decurgînd dintr-un remarcabil spirit de observație. Debutul în viață - cu un nume nu neapărat de stîrnit rîsul, dar oricum neasortat: Argentina Boboc.

Pe Maica am găsit-o piele și os și cu-o paloare spre gălbui, care mi-a amintit-o pe doamna General. Mi-am făcut cruce cu limba-n cerul gurii. De la cincizeci și cinci de ani, Maica se pensionase de la Colectiv, la insistențele lui Gelu și-ale mele. Îi dădeau și ei toamna ceva produse și niște bănuți pe lună. Învățată să dea cu sapa, i se părea că acum o ajunsese boieria. A fost cu neputință s-o conving să mergem la București să-i fac niște investigații amănunțite. Am reușit s-o duc la Craiova, la un fost coleg de Facultate. Eu o bănuiam, după descrierile ei, ori de un cancer în zona abdominală ori de ciroză. Avea ciroză uscată, mai rapidă ca evoluție decît cea cu lichid. Din tinerețe și pînă căzuse copacul peste el în pădure, Taica-i trăsese tare cu «duda»;

Maica, biata de ea, nu pusese-n viața ei gura pe băutură și făcuse ciroză ! Nu trebuia să uit că avusese malarie ani și ani, pînă să aflăm de chinină, cum avusesem toți. Am inteniat-o, cu mari rugăminți, la Craiova pentru niște perfuzii care cît de cît s-o mai întărească. «Maică, dacă acu' mi-o fi venit ceasu', la ce bun să mai pătimesc și pin spital ?».

Întoarse la Brăteasa, mi-a arătat toate actele, toate lucrurile de moarte, mi-a spus ce și cui să-mpart. M-a pus să scriu bilețele și să le prind cu bolduri pe fiecare obiect, ca să nu le-ncurc.

«Maică, știu că n-o să mai veniți să ședeți aici nici tu nici Gelu. Vmdeți. și-mpărțiți frățeste. Nu băgați oameni în casă fără acte că s-alege prafif de toate». «Hai, Maică, la București, ca să fiu și eu liniștită». «Nu merg, Adelmo, maică. Vreau să rămân cu ochii pe munca mea și-a lu' tat-tu, să mor în băătăura mea».

Doctorul de la dispensarul din comună trecea zilnic s-o vadă și zilnic vorbeam cu el la telefon, iar cu Maica o dată pe săptămână, ca să n-o sperii. Cum vorbeam de când plecasem de-acasă. La două săptămîni odată veneam sîmbăta în Brăteasa și duminică seara mă-ntorceam la București.

La un an de la diagnosticarea bolii, după trei zile de delir, și-a dat sufletul, tot sub dud ca și Taica, și tot în septembrie, cu Florei, al nu mai știu cîtelea, cu botul lipit de picioarele ei. Am scăldat-o, am îmbălsămat-o, am îmbrăcat-o. Gelu n-a putut veni la-nmormîntarea ei, aflîndu-se-n acea vreme la o reprezentanță a noastră din America de Sud. În toate bocetele, toate femeile o plîngeau pe Maica pentru meritele cîte le-avusese, dar una nu scăpa să nu amintească de lipsa feciorului la moartea ei. «Te dusăși, Mărie, din palat de casă. Te dusăși dupe Vasile. Și nu vă petrecu pe nici unu' fecioru' vostru».

În urma carului cu boi care-o ducea pe Maica la locul ei din deal, mergeam eu, neamurile apropiate și Florei. Lumea a vrut să-l gonească. Eu m-am opus și l-am luat lîngă mine. Am slobozit-o pe Maica în groapa zidită, peste sicriul Taicăi. Am încredințat-o pămîntului, iar noi, cei vii, ne-am întors acasă la praznic. Numai Florei s-a așezat pe mormîntul ei și-a rămas acolo pîn-a murit, îi duceam eu apă și mîncare de două ori pe zi. Nu se-atingea de nimic. A

murit după nouă zile. Eu l-aș fi așezat în mormînt cu părinții mei, dar aș fi stîrnit oprobiul întregului sat. Aș fi fost o păgîină. L-am îngropat noaptea la marginea cimitirului. M-am repezit la Craiova, am cumpărat un trandafir roșu și i l-am sădit pe mormînt. Nimeni n-o iubise mai mult pe Maica decît el. Florei fusese singura ființă care nu putuse trăi fără ea. Cred că simțise și că nimeni apropiat al Maicăi n-avea să mai stea-n casa ei. El simțise că se rupsesse firul unui neam.

Cu încuviințarea lui Gelu, am vîndut preotului din sat casa părintească, la trei luni după moartea Maicăi. Am convenit prin act adițional ca timp de șapte ani noul proprietar să-mi îngăduie să fac pomenirile Maicăi, în casa ei.

Diploma primită ca dovadă a premiului Academiei o-nrămasem într-o baghetă din lemn natur și i-o atîrnasem Maicăi pe-un perete ca să se mîndrească la lume cu ea. Am luat din casa părinților mei patru fotografii, singurele: Taica soldat, Taica și cu Maica, așa cum erau și pe crucea din cimitir, poza de la nunta lui Gelu, eu cu Gelu, pe la patru-cinci ani, în bîlci la Rojiște. Am luat și două cămăși bărbătești cu bentița din jurul gîtului cusută cu mărgele cît gămălia de ac, cu două fețe de masă de cînepă cu ajur și premiul meu de la Academie. Tot ce-a fost în gospodărie am dat de pomană la săraci, după ce mai întîi am împlinit dorința Maicăi și i-am dat fiecăruia obiectul cu hîrtiuță și cu bold pe care i-l destinase ea.

La cincizeci de ani încheiam cel mai important capitol din viață: timpul cât avusesem părinți. Puncte fixe ale existenței de neasemuit cu nimeni și cu nimic. Timpul celei mai puternice ancorări în viață: grija față de ei și teama de-a nu muri înaintea lor. Plecarea lor însemna eliberarea de-această imensă teamă. La moartea Maicăi m-am simțit ca picată într-o casă goală, pe care nu mă ducea mintea cum s-o umplu. Lumea era un loc pustiu, străin. Deodată mă simțeam înconjurată numai de străinătate. Aș fi vrut să mai trăiască Florei ca să am cui să-i vorbesc despre Ea. «Lina maicăi, Lină, s-a dus copilăria ta». «Maica mea, Maică, s-a dus viața mea».

Băieții Monei Gheorghiu, cu nevestele și cu părinții acestora, stătuseră numai doi ani în Israel, după ' care se mutaseră cu toții în California. La doi-trei ani odată, veneau în România să-și vadă părinții, prietenii, foștii colegi. Pe Costi-l iubeau de mici, când el și Radu, răposatul văr al Monei, le făceau toate gusturile. Smaranda, fiica lui Costi și a Monei, își cucerise frații care-și puseseră-n gând s-o americanizeze, după ce avea să-și termine liceul, ba mai bine, și Facultatea,-n România. Prin '70, Mona primise, în fine, după respingeri succesive, asentimentul autorităților române de-a-și vizita fiii în Statele Unite. Tot ce văzuse acolo o-ncântase: locuri, clădiri, muzee. De asemenea, modul în care era ușurată viața cuiva care trebuia să țină o casă, viața unei gospodine. O speriasse însă ritmul acelei vieți în care parcă toată lumea se antrena pentru o-ntrecere sportivă. Prea puținul timp pentru sufletul omului. Mona era o femeie cu mult rost la treabă. O minte organizată. Știa, cu toate greutățile unei gospodării, să-și facă și un timp liber pentru sufletul ei. Nu lucrase însă niciodată într-o instituție, undeva cu un program fix.

Și-n prima ei căsnicie, fără să-și fi iubit bărbatul, făcuse tot ce-i stătuse-n puteri ca să-l mulțumească, să-i facă o viață confortabilă și fără griji. Cu acel soț, din fire zgîrcit, ea avusese-n propria casă regimul unei menajere care trebuia să dea socoteală și pentru o ceapă. Costi îi aducea leafa și i-o puneă pe masă. Nu-și oprea pentru el nici douășcinci de bani. Cu creionul pe hîrtie, Mona socotea fiecare creițar. Lui Costi îi puneă de-o parte banii de benzină și de eventuale reparații la mașină, cât și ceva de buzunar: «Spargi undeva un geam și să n-ai asupra ta un chior măcar ?».

Căsnicia lor mergea bine, fiindcă nu încetaseră să se iubească și fiindcă amîndoi erau rezonabili și chiar în momentele de enervare - inerente în fiecare conviețuire -nu-și spuneau cuvinte pe care apoi să fi vrut să le fi-nghițit și a căror amintire să nu fi știut cum s-o șteargă, învățaseră că nu există chimicale care să șteargă urmele cuvintelor. Bănește o duceau modest. Costi își păstrase obiceiurile de la Spitalul Militar, de pe vremea când lucrasem noi acolo: nu se primeau bani de la bolnavi, nici de la familiile lor. încă. în Medicina militară se primea salariul de medic și cel de grad. Obișnuită cu o viață modestă, Mona se mulțumea cu salariul lui Costi, pe care-l drămuia ca un bijutier. Niciodată nu i-ar fi spus: «De ce nu faci și tu ca alți doctori ?».

Investise în copiii ei ceea ce socotise că avea să le folosească-n viață: îi dăduse la-not, îi învățase două limbi de circulație, engleza și franceza, îi iubea și oricînd și-ar fi dat viața pentru oricare dintre ei, însă nu-i răsfățase. Nu le lăsa greșelile nesancționate și nici nu le dădea ziua ceea ce-ar fi visat ei noaptea, regim la care, ce e drept, contribuise mult și mîna strînsă a tatălui lor. Îi învățase de mici că-n viață nu se trece fluierînd. Băieții pleaseră de lîngă ea în prima-primă tinerețe. Deși socrii lor îi duseseră-n cîrcă, plătindu-le studiile, nu le reproșaseră acest sacrificiu, fiindcă se convinseseră că fetele lor își luaseră niște oameni de nădejde, în stare să facă față unei concurente acerbe. Amîndoi băieții Monei urmaseră cariera tatălui lor: aveau fiecare, pe cont propriu, birou de avocatură și le mergea peste așteptări de bine. Fiice de doctori, nurorile Monei își urmaseră și ele părinții, ca profesie. De la fiecare fiu, Mona avea cîte doi nepoți. Și băieții și nurorile ei se-acomodaseră și, la orice i-ar fi nemulțumit acolo, în California, își aminteau de unde pleaseră, își spuneau că pe lume nimic nu e perfect, dar că-n imperfecțiune sînt grade, iar diferența dintre ele nu trebuie neglijată.

La cincizeci și opt de ani cîți avea cînd mersese-n America, Mona se simțise obosită de drum, tulburată de schimbarea fusului orar și la dus și la-ntors, încît nu se putea spune că vizita la băieții ei îi pnise. Și mai era ceva ce cu greu le mărturisise lui Costi și Argentinei: se simțise tot timpul de prisos în viața copiilor ei. Băieții pleaseră de lîngă ea abia ieșiți din adolescență, iar cu nurorile și cu părinții acestora, în România Mona se văzuse doar de cîteva ori. Anilor de maturizare, atît de importanți, cînd se formează cu adevărat un om, acelor ani ai copiilor ei, Mona nu le mai fusese martoră. «M-am simțit față de ei... nici nu știu cum să spun... Parcă aș fi citit un roman din care lipseau foi multe», în urma vizitei în California, pe care atît o dorise, Mona luase hotărîrea de-a nu mai repeta experiența și, oricît de dor i-ar fi fost de băieții ei, să se mulțumească să-i vadă numai cînd aveau să vină dînșii-n România.

Fire timidă și introvertită, Mona nu-și făcuse prietene la nici o vîrstă. Poate nici maică-sa n-o cunoscuse deajuns. La acest fel al ei de-a fi contribuiseră și lipsurile din adolescență și din vremea Facultății, cînd nu răspunsese unor invitații de tineret, fiindcă ea nu-și permitea să facă invitații; apoi viața ei de femeie căsătorită cu un bărbat care se vedea cu lume numai de dragul relațiilor, lume în care ea nu simțise căldură și sinceritate,- lume-n care nu-și apropiase nici un suflet. De primul ei soț, fiindu-i mereu teamă, se putea spune că duseseră împreună un trai de străini uniți doar de-un acoperiș comun și de obligația de-a crește doi copii.

Pe Costi îl iubea, îl simțea parte din trupul și din sufletul ei, dar și față de el evita să discute subiecte care l-ar fi putut întrista. Nici pe Smaranda nu voia s-o pună pe gînduri cu anume temeri ale ei. «Grijile și spaimile nu le-mpărtăși nimănui, fiindcă nu poți ști ce efect produci cu ele», așa o-nvățase pe Mona răposata ei mamă. Cu toată stăpînirea de sine, cu toată discreția ei, Mona simțea nevoia să-și descarce sufletul față de cineva. Argentina i se păruse o fire robustă, cu o judecată sănătoasă, și pe deasupra o ființă cu înțelegere pentru altul,

bună de confidentă.

Monei îi era frică să nu moară și să-și lase fără mamă fiica, făcută la patruzeci și cinci de ani, și-i era frică de-o bătrînețe rea. «Mona, s-au văzut mame de douăzeci de ani care și-au lăsat copilul orfan. S-au văzut femei tinere lovite de boli incurabile și de durată, povară, sărmanele, și pentru bărbat și pentru copii. Nu sînt reguli în viață, ci numai soartă. Nu-ți face griji care nu numai că nu folosesc nimănui ci doar te macină. Oricum, nu poți schimba soarta. Eu te admir că la patruzeci și cinci de ani ai mai făcut un copil, de dragul bărbatului pe care-l iubești. Admir pe oricine care, dorindu-și un copil, îl face la orice vîrstă și nu se gîndește că-l poate lăsa orfan, îi fericesc pe cei care au încredere-n soarta lor».

Eu cîtă-ncredere aveam în soarta mea ? Nu-mi făceam nici o socoteală pentru bătrînețe. Aveam să văd «la fața locului». După moartea Maicăi, nemaivînd să-mi petrec zilele de concediu lîngă ea, am hotărît să văd ce se putea vedea: «pe-aci prin democrații», cum fusesem sfătuită cu ani în urmă cînd mi se refuzase pașaportul pentru Franța. Așa am văzut, pînă-n 1989, toate «democrațiile», între ele numărîndu-se Rusia și China.

În 1989, Mona s-a-mbolnăvit. A-nceput să aibă dureri de oase, puse la-nceput pe seama osteoporozei. Asta i-au spus endocrinologii; însă, după știința specialistului care-i făcuse osteodensitometria, osteoporoza nu dădea dureri. Nu m-am sfiit să-i spun lui Costi ce diagnostic îi pusesem eu, iar el nu m-a contrazis. Doar a oftat. După un an de chinuri, sfîrșind sub morfină, Mona s-a stins, în brațele lui Costi, cu fiică-sa și cu mine alături. Cînd încă era lucidă mi i-a-ncredințat pe Costi și pe Smaranda: «Argentina, te rog să nu-i părăsești, îndrăznesc să te rog să-l iei pe Costi de

bărbat. Să știu că o să aibă grijă cineva de el». «Smaranda crezi că n-ar avea grijă de el ?». «Are viața ei, preocupările ei și nu e mămoasă din fire. Nu-mi seamănă mie și nici lui Costi. Parc-aș fi făcut-o cu primul meu bărbat, Dumnezeu să-l ierte !». «M-am gîndit că bătrînețea ne-a fost dată pentru ca despărțirea de viață să ne fie mai ușoară. Ca s-ajungem să ne dorim moartea, așa cum mi-o doresc eu, dar să nu mă spui». A fost ultima noastră convorbire. Cu toată durerea pe care le-o lăsase plecarea Monei din viața lor, pentru Costi și pentru Smaranda - odată trecut momentul plin de năucirea pentru care oricît ai crede că ești de pregătit, nu ești - a urmat liniștea și mîngîierea de-a n-o mai vedea suferind.

Prima ființă care m-a făcut să simt plecarea definitivă ca o crîncenă durere a fost cîinele nostru Florei. Florei al adolescenței mele. Durerea pentru ultimul Florei, s-a contopit cu durerea plecării definitive a Maicăi. Pentru mine, orice mi s-ar mai fi-ntîmplat sau are să mi se mai întîmple în trecerea mea pe pămînt, asemenea durere nu se mai poate repeta.

Am plîns-o pe Mona fiindcă am ținut la ea. A meritat-o din plin. Mă gîndeam la viața ei ștearsă și convențională pînă la mai mult de jumătate din anii cîți îi fuseseră hărăziți, dar și la aceia plini de lumină și de iubire petrecuți alături ce Costi. Costi care-i fusese bărbat, prieten, copil. Care-nsemnase adevărata ei jumătate, pe care atît de puțini oameni și-o află. El o mîngîiase

de toate eșecurile de pînă la viața lor în doi, o mîngîiase de ceea ce-mi încredințase mie, fiindcă mă știa tăcută ca un mormînt: «Argentina, trei copii am făcut, dar nu e nici unul pentru mine». «Adică ?». «Tu n-ai fost nicăieri într-un concediu cît ți-a trăit mama. Nici un copil de-al meu n-ar face așa ceva pentru mine. Eu îi simt rupti din mine, dar ei nu». «Sănătoși să fie, Mona. Lumea mai emancipată zice că oamenii nu fac pentru ei copii, ci oameni în lume. Eu sînt țărancă. Am rămas ca moșii, ca strămoșii mei. Copil pentru părinți». Mai rău și decît că o pierdusem pe Maica mă durea că n-avusese parte-n viață de-nțelegere-n casă, de bucurie. Cum o fi fost sufletu-n ea ca să ne spună nouă, copiilor ei, «duceți-vă, maică, și vă cîștigați pîinea la oraș, ca să nu mai dați cu sapa» ? Cum nu s-o fi gîndit la bătrînețe, la amărăciunile și la umilința acestei vîrste, mai ales cînd n-ai pe nimeni de-al tău alături ? Ba se gîndise și se prea gîndise, dar, cum viața ei fusese un fel de pușcărie, a vrut ca măcar noi să fugim din ea. Cred că nimeni pe lume nu s-a iubit mai puțin pe sine decît Maica. Nici Mona nu se iubise. Ghidul ei era numai cum să-i fie bine oricărei ființe pe care-o avea alături, fie și-un ceas.

În 1989, în decembrie, Costi, cu Smaranda și cu mine, stînd mai mult în spital pe lîngă Mona, care a murit pe 31 ianuarie 1990, aflam ce se-ntîmpla afară, de la radio, de la răniții aduși în spital, de la personalul care circula mai mult decît noi. Rareori ne aruncam și noi ochii la un televizor. Pot spune că în afară de executarea soților Ceaușescu, mare lucru n-am înțeles din ceea ce se petrecuse în Tara noastră, într-un moment de luciditate, auzind bubuit de tun, ca pe front, Mona, căreia îi făcusem un rezumat al situației, a șoptit: «Numai de-ar fi mai bine ce-are să urmeze !». Nu-i mai putem transmite niciunul părerea noastră. Un eveniment personal, cum era pentru Costi, pentru Smaranda și pentru mine boala Monei, a trecut pe planul doi ceea ce era evenimentul unui popor întreg.

Pe la-nceputul lui ianuarie '90 a murit un academician care fusese prieten cu familia lui Costi. Întors de la incinerare, Costi ne-a povestit că președintele Academiei venise la Crematoriu însoțit de Uslași. M-am rugat lui Dumnezeu să-i mai lungească Monei zilele ca s-o putem incinera în liniște. Era dorința ei să fie incinerată. «Argentina, sînt sigură că după ce mă duc eu, Smaranda pleacă-n Occident. Rămîi tu cu Costi, fără copii în urma voastră. Cenușa n-o mai deranjează nimeni și nu deranjează pe nimeni».

În februarie am stat de vorbă numai eu cu Smaranda. «Fată dragă, dacă ai de gînd să-ți iei valea, acum e momentul, cît am făcut și noi, românii, impresie. Dar asta n-o să țină cît lumea». «De plecat aș pleca, dar nu mă-ndur de tata». «Smaranda, ai să mai trăiești și după ce tatăl tău n-o să mai fie. Să nu regreti, vreodată, că n-ai plecat. Acuma, dacă nu-ți convine acolo, te poți întoarce oricînd aici», «îmi promiți că ai să ai grijă de tata ?». «I-am promis Monei că am să am grijă de tine și de el».

Răzbătătoare de felul ei - bună profesional, ce-i drept -înfiptă și cu știință de a-și face relații, Smaranda a reușit să obțină o bursă de specializare-n cardiologie, în Franța, iar după

expirarea bursei să fie angajată la un spital de Stat din Paris.

Costi continua să lucreze, ceea ce oricum îl obliga și la alte gânduri decît la cele negre legate de sfîrșitul Monei. Dar cînd se vedea singur acasă, picau pereții pe el. De asta venea zilnic la mine, ca la un punct fix de pe harta unei existențe căreia-i eram martor, la mai mult de jumătate.

Nici lui și nici mie nu ne trecea prin gînd să-mplînim rugămintea Monei, spusă fiecăruia dintre noi în parte: adică să ne căsătorim. De-altminteri și Smaranda aruncase o vorbă: «Ce-ar fi să te măriți cu tata ?». «Smaranda, puiule, mă cunosc cu tatăl tău din 1951. Am fost și-am rămas prieteni. Căsătoria noastră ar fi ceva cu totul formal. De ce ? Bine-ar fi să se mute cît mai aproape de mine. Vine bătrînețea și e bine ca la o nevoie oamenii să fie adunați, ca să se poată ajuta. Eu n-am avut niciodată mașină. N-o să m-apuc de șofat la cincizeci și opt de ani. Ca s-ajung la Costi, sînt dependentă de mijloacele de locomoție-n comun. Bine-ar fi să găsească o creștină-a lui Dumnezeu pe care s-o ia de nevastă de-adevăratelea. Dar, după dragostea dintre el și Mona, greu de crezut c-ar accepta altă femeie».

Eu din casa mea n-aveam nici un gînd să plec. Aveam cît îmi trebuia. Pensie aveam. Să mă fi măritat în «floarea tinereții», la aproape șaizeci de ani, ce rost mai avea ? Cu singurătatea eram prietenă. Dacă-aș mai fi fost vreodată măritată, poate mi s-ar fi părut firesc să mă mai mărit. Cei doi ani petrecuți marital alături de Claude Comăneanu -- în sensul coabitării -- nu-mi știrbiseră ideea de independență. Știam, și eu și Claude, că era vorba de-un episod din viața noastră și-atîta. Acuma, la bătrînețe, căsătoria mi se părea justificată de dorința de-a legitima niște eventuali copii ori de nevoia absolută, irepresibilă, de-o ființă anume. Se justifica deci, fie printr-un raționament - la rece, fie printr-un elan - la temperatura de fierbere a apei. Cînd o viață ai fost singur, începi să-ți socotești singurătatea ca pe cel mai fidel companion, chiar ca pe-un a/fer ego. Nu puteam să nu recunosc în mine domnișoara bătrînă care, cu toată modestia, nu era dispusă pentru nimeni să renunțe la tabieturile ei.

La patruzeci și doi de ani aș fi putut să mă mărit cu un foarte bun ortoped, vădov cu doi copii. Omul venise la mine și-mi propusese căsătoria ca pe cea mai cinstită asociere. Ne cunoșteam de pe la ședințe. Eu nu mă interesasem despre el, el însă încercase prin toți cunoscuții să afle cît mai mult despre mine. L-am refuzat blînd, invocînd o minciună necontrolabilă, care mă scutea de explicații mai ample: îi spusese că aveam o legătură la care nu eram în stare să renunț. M-a crezut-nu m-a crezut, am rămas în relații cordiale. Motivul real era acela că el nu-mi trezea nici un interes, nemaivorbînd de faptul că mie, domnișoară bătrînă, îmi lipsea disponibilitatea de-a semna polițe-n alb: de-a crește copii care nu erau ai mei. Polițe-n alb sînt și-ai tăi, dar măcar față de ei ești îndatorat și dincolo de mormînt, fiindcă nu le-ai cerut învoirea de-a-i aduce pe lume.

Nu-mi dădea inima brînci să-mi pun mintea la contribuție ca să fiu pe placul a trei oameni față de care nu eram cu nimic îndatorată. Le place-nu le place, femeile în aceeași situație cu

mine trebuie să accepte că există ceva care caracterizează domnișoara bătrână: o anumită lipsă de disponibilitate, pornită din faptul că n-ai născut un copil, că n-ai fost martora evoluției lui, că n-ai avut de-mpărțit viața zi de zi cu un bărbat. Eu, gata să-mi dau sufletul pentru părinții mei, nu găseam puterea de-a-mi sacrifica timpul și energia pentru alte ființe în afară de cele care aveau nevoie profesional de mine sau de care mă lega ceva.

Costi era cel mai bun prieten al meu. Nu puteam să uit că pe când lucram la sală, încadrată ca infirmieră, nu se

sfiise să se-afișeze cu mine și nu din intenția de-a șoca publicul spectator, ci fiindcă-mi dorea prietenia. Și el și Mona veniseră la-nmormântarea Maicăi, pentru a-mi arăta că nu eram singură pe lume. Pentru apropierea lui și-a mea și-n spațiu, s-a ivit o ocazie nesperată: pe palier cu mine se vindea un apartament identic cu al meu. Costi și Smaranda au vândut apartamentul moștenit de la Mona. Costi a cumpărat direct pe numele Smarandei apartamentul vecinilor mei, iar Smaranda a luat diferența de bani, pentru a-i da acout la o locuință în Paris.

Fiecare-n apartamentul nostru, Costi și cu mine ducem o viață de frați. Ne punem banii-mpreună, iar eu sînt administratorul «finanțelor noastre reunite». Din punct de vedere al totalei lipse de griji gospodărești, între viața dusă cu Mona și cea dusă alături de mine, pentru Costi nu este nici o deosebire. Mîncăm împreună, am grijă de curățenie în apartamentul lui cît lipsește el de-acasă, îl las să-și scrie cărțile, să citească în liniște, iar cînd simte nevoia de prezența mea, vîră yala-n broască și deschide ușa apartamentului meu, casa mea fiind și a lui, iar casa lui și a mea. Îl întreb ce-și dorește să fac de mîncare: «ce vrei tu», în asemenea condiții, trebuie să-mi muncesc mereu mintea ca să variez menu-ul. Nu este fel pe care să nu-l elogieze și din care să nu mai ceară măcar o lingură. Cu o mamă și cu-o primă nevastă care nu se omorîseră cu gătitul, pentru Costi faptul că Mona gătise cu mîna ei, iar eu de asemenea, a însemnat și înseamnă un adevărat răsfăț. Prezența mea în apartamentul de alături îi dă lui Costi liniște și siguranță. Eu îi țin loc de mamă și de soră. În octombrie 1989 m-am pensionat, din proprie inițiativă. Aș fi putut să mai lucrez ani buni, tînăra generație de medici neînghesuindu-se nici la Radiologie nici la Microbiologie, specialități în ale căror stagii se prezentau absolvenți foarte dotați, dar care fugeau de ambele ca dracul de tămîie, ele fiind «neproductive». Pensia, care în 1989 era cu totul onorabilă, după aceea s-a dovedit insuficientă.

Cît timp Costi lucra nu se punea problema să-nlocuiesc becurile de 100 de wați cu lămpile de carte sau cu luminări, nici să reduc porțiile de mîncare și nici să folosesc telefonul doar pentru urgențe. Avînd o garderobă, cu lucruri clasice nedemodabile, mă socoteam îmbrăcată pînă dincolo de moarte. Biblioteca mea nu conținea rarități ci ediții obișnuite, plus cărți de specialitate și dicționare de cultură generală. Pe lîngă cele două tablouri ale mele valoroase, ai căror autori îi comunicasem doar lui Costi, îmi cumpărasem de la Consignație pentru

camera de zi, un peisaj de Miitzner, pe nuanțe de liliachiu, de roz, de violet, care-mi amintea câmpurile cu levănțică ale lui Monet.

După cutremurul din 1977, în magazinele de bijuterii și-n consignații au fost interzise obiectele de aur și, odată cu această interdicție, a fost promulgată și o lege a Patrimoniului, privind obiectele de artă, cărțile rare: după ce prin '48-50 și ceva, din România plecau anticarii occidentali cu vagoane de valori patrimoniale ! Se pare că după cutremurul din '77, niște boieri moldoveni ar fi cutezat să sezizeze Consiliul de Stat cu privire la niște tablouri de Fragonard confiscate la naționalizare de la moșia lor, trecute în cataloage occidentale, și care nu apăruseră niciodată la Muzeul de Artă din București, de la fostul palat regal, și nici la vreun alt muzeu din Țară. Și nici după 1977 ! Se pare că dispariția acestor tablouri ar fi fost impulsul care să ducă la o lege a Patrimoniului, care obliga pe oricine posedă obiecte valoroase, unicate, să le declare, iar în caz că le-ar fi vîndut să anunțe cui le-nstrăinase.

«Legalistă» de felul meu, nevrînd să contravin cu nimic legilor Statului, un stat în care atîția pătimiseră fără să fi contravenit nici unei legi, m-am gîndit să-mi declar la patrimoniu cele trei comori: Andreescu, Miitzner, Rembrandt. Am simțit totuși nevoia unui sfat și anume al lui Costi. «Nu te sfătuiesc să declari nimic. Declararea asta, cu cît obiectele sînt mai valoroase cu-atît poate genera spargerii organizate fie de „organe”, fie de negustori de artă cu „limbi” în cadrul „organelor”. Cu acte, prin Consignație, ai cumpărat doar Mutznerul. Să admitem că vin «organele» peste tine. Spui: „n-am știut că Miitzner reprezintă o valoare patrimonială”. Iar celelalte două ți-au fost făcute cadou drept copii. Șezi blînd: afară de tine și de mine nu știe nimeni de cine sînt tablourile astea». .Și am șezut blînd.

În 1990, legea Patrimoniului a fost abrogată ca fiind o «lege comunistă». Probabil că tot comuniști or fi fost și italienii cînd au întors-o pe Sofia Loren de la graniță cu tablourile pe care voia să le treacă nițel în afara Italiei ! Cînd s-a reintrodus legea Patrimoniului, după ce fuseseră scoase din Țară cu toptanul obiecte de patrimoniu, Costi mi-a servit aceleași argumente ca și pînă-n '89, împotriva declarării celor trei tablouri. Prin 2001 i-am dat dreptate, cînd unei familii i s-au furat ziua-n amiaza mare, dintr-un perete de tablouri, doi Petrașcu și-un covor oriental de rugăciune. Deci, furt comandat.

Dacă vrem să ne-mbunătățim traiul, eu și Costi, putem vinde tablourile mele și pe-ale lui. La nevoie, Miitzner-ul și Rembrandt-ul le-aș vinde, numai cu o condiție: să rămîină în Țară; Andreescu mi-a fost dăruit și trebuie și eu să-l dăruiesc, așa cum trebuie să dăruiesc inelul cu smarald, lanțul cu ceas și cu glisieră care-au aparținut familiei lui Claude. Lanțul cu cele cincisprezece inimioare vreau să-l dăruiesc celei mai iubite nepoate a lui Iosif Iuga. Am să i-l dau lui. Îi las grija să afle momentul potrivit pentru un asemenea dar către nepoată.

În 1990, Claude a venit în Țară cu ajutoare și ca să le sugereze celor din partidele istorice să se coalizeze în vederea alegerilor care urmau să aibă loc în acel an. El a vorbit, el a auzit. L-am rugat să stea la mine: «în casa asta care este a ta» mai mult decît a mea. Se schimbăse

neașteptat de puțin și cel mai important pentru amîndoi: ne-am regăsit ca și cînd ne-am fi despărțit în ajun.

M-a-ntrebat dacă voiam să mă stabilesc în străinătate, garantîndu-mi și un post într-un sanatoriu al unui prieten de-al lui. «N-am vrut să plec niciodată din România. Acuma să plec ? Deși pensia-mi ajunge exact cît să nu mor de foame, tot nu mă-ndur să-mi las trecutul ca pe un copil al nimănui și să-ncep o viață-n altă parte».

«Dacă n-ar fi fost părinții mei, căroră să le-ndulcesc prin prezența mea ultimii ani de viață, crede-mă că nici eu n-aș fi plecat. Vreau să-mi revendic și eu casa pe care-o știi. Nu vreau s-o vînd, vreau să organizez în ea un cămin de bătrîni». «Ca să aibă niște „tovarăși" de la cine să ia șperțun pentru acceptat bătrîni în asemena cămin !». «Personalul l-aș alege eu». «Să-ți ajute Dumnezeu». Claude ne-a făcut să vedem Spania pe mine și pe Costi. Ne-a-ntrebat dacă aveam nevoie să ne-ajute cu bani în Țară. I-am spus că aveam ce vinde pentru a ne albi pîinea. Trăia singur la Madrid, într-o casă frumoasă, moștenire de la părinții lui. Tot ce moștenise și tot ce dobîndise avea să lase unei fundații cu scopuri umanitare, preocupată mai ales de copiii orfani, fundație condusă de-o familie de indieni din India, adepți ai unei vieți sobre, vecine cu sărăcia.

În fiecare seară mă chema la telefon după ce m-am întors din Spania. Vorbea adesea și cu Costi, înțelegîndu-se amîndoi perfect asupra problemelor majore privind mersul vieții individuale, sistemele sociale, mersul omenirii. La două zile după ultima noastră convorbire la telefon, avocatul lui ne-a anunțat că prietenul nostru Claude Comănea-nu a murit într-un accident de avion. Era anul 1994, ziua de 9 octombrie. I-am făcut o slujbă de pomenire la biserica Olari, cea mai apropiată de casa lui, care n-a mai ajuns cămin de bătrîni și care continuă să plutească-n același tăcut mister ca pe vremea cînd mai locuia Claude acolo.

Încă o ființă importantă din viața mea luase drumul acelei alte lumi în care eu nu-ncetez să cred, fiindu-mi un sprijin moral pentru viața pe care o cunoaștem și care mă mîhnește tot mai mult prin lipsa de originalitate a ceea ce se declară schimbare, care nu este altceva decît o veche tîrîtură fanată care-și aplică straturi de fard, vrînd să dea impresia de prospețime feciorelnică. Să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru mama pe care-am avut-o și pentru cei cîțiva oameni apropiați care nu m-au dezamăgit.

Sistemele sociale și evoluția lumii îmi sînt sursele unei perpetue mîhniri, a unei perpetue scîrbe. Istoria lumii este un pomelnic de fărădelegi și de abjecție, în toată mocirla asta răsar și niște insule de lumină: cîțiva oameni iară prihană, mult mai puțini decît geniile; și tot rătăcite în mocirlă - unele fapte grandioase. «Bucurîndu-mă» de la-nceputul vieții de umilința sărăciei, surprizele mi-au fost mult mai mici decît ale celor care și-au făcut iluzii de vreun fel. Nu cred în schimbări esențiale în viața societății, fiindcă nu cred în capacitatea de schimbare a oamenilor. Iisus a murit cu bună-știință pe cruce pentru a trezi fibra bună din om. Rămasă, din păcate, îngălată în aceeași lăcomie, în aceeași invidie și nepăsare ca și pînă la El.

Revoluția produsă de El se află-n cărți, nu în oameni. Când mă gândesc la suferințele Lui, simt un rău fizic, iar sufletul mi se face bucăți.

Îmi pare nespus de rău că bătrînețea nu mi-a adus seninătatea pe care o așteptam - singura mea iluzie într-o viață. M-a lăsat în lipsa de mirare de care m-am «bucurat» de când mă știu, mi-a adus o tristă indiferență față de lume și bucuria - dacă bucurie se poate numi - că sînt bătrînă și că n-am să mai asist la «spectacol» cît am asistat.

Laura, nevasta vărului meu Gabriel, a mers în calitate de profesor consultant la Neurochirurgie pînă la șaptezeci și nouă de ani. Cu trei luni înaintea morții, a avut un moment de pierdere a memoriei, un moment pe care ea, revenindu-și, l-a caracterizat ca pe-un vâl gros așternut peste creier. Primul semn al Alzheimer-ului, boală pe care singură și-a diagnosticat-o. «Sper să evolueze rapid», mi-a spus ea mie. Din acea zi a vălului peste creier, și-a angajat o fostă asistentă care să stea cu ea în permanență. «Te rog să mă ierți, Gabriel, pentru spectacolul pe care-am să ți-l ofer. Te mai rog să nu-i anunți pe copii decît în momentul cînd voi fi în urnă», în prima lună după declanșarea bolii, avea frecvente reveniri ale memoriei, în ultimele două, zîmbea, mînca, dar n-a mai scos nici un cuvînt. Se ducea singură la baie și

tot singură se spăla. Pe noptieră ținuse de totdeauna un curs de neurologie. Toate cele trei luni de boală, îl răsfoia, întîrziind asupra fiecărei pagini. Când cineva nu vorbește e greu să-ți dai seama care-i este starea mintală. Laura n-a dat spectacolul de care-atîta se temuse, în afară de drumul baie-dormitor nu făcea nici un pas. Își lua cursul de neurologie, se așeza-ntr-un fotoliu și nu-și lua ochii din el decît la mese și cînd fosta ei asistentă o așeza-n pat pentru noapte, în ultima clipă de viață, căreia întîmplător l-am fost martoră, și-a așezat cursul pe genunchi, a ridicat ochii zîmbind a surprindere, ca și cînd i-ar fi sosit un oaspete neașteptat, a-ntins o clipă mîinile ca și cînd ar fi vrut să-mbrățișeze pe cineva, apoi mîinile i-au căzut în poală iar ochii i-au rămas zîmbiton și deschiși asupra acelei imagini care-i fusese destinată numai ei.

Copiii Laurei și-ai lui Gabriel, Ileana și Laurențiu, finii mei, amîndoi medici, emigraseră în 1983 în Statele Unite, prin căsătorii pe care le aranjase o rudă a Laurei, căsătorii care, pînă la urmă, deveniseră adevărate, partenerii convenționali băgînd de seamă că vorba franțuzească «le hasard fait bien les choses» lor li se potrivise de minune. Ileana avea două fete, Laurențiu - doi băieți. Laura avusese bucuria să-și vadă copiii la casele și la rostul lor și să-și cunoască nepoții, ceea ce-i mai îndulcise amărăciunea de-a nu-i avea lîngă ea. «Mamă» - îi spusese Ileana - «nu vreau să stau cu mîna-ntinsă și cu buzunarul căscat ca să primesc plicurile de la pacienți. Vreau să fiu plătită ca lumea pentru munca mea și să nu jupoi pe nimeni ca să-mi asigur un nivel de trai cum se cuvine unui medic». Laura tăcuse și-nghițise. Ea nu primea nimic de la bolnavi, își jurase să nu primească, în schimb, Gabriel -- fără să condiționeze tratamentul după «atenția» oferită de pacientă -> nu refuza nici un plic. Laura se simțea ca

unul care nu primea el direct șperțurile. ci prin secretară: avea conștiința ipocriziei. Așa cum Gabriel nu-i ceruse niciodată Laurei să accepte plicurile de la pacienți, nici Laura nu-i ceruse lui să nu primească ce-i ofereau pacientele. Uneori mai mult decât plicurile. Laura-și dădea seama că bună-starea din casa lor n-ar fi putut fi asigurată numai din salarii.

Prietenia ei cu Argentina nu era simulată. O prețuia pe Argentina pentru simplitatea ei sănătoasă, dură, țărănească și pentru discreție, deși nu-i încredințase niciodată vreun secret. Dar băgase de seamă că verișoara ei prin alianță nu bîrfea și nici măcar nu colporta vorbele altora, în afara celor două mari iubiri ale ei, pentru răposatul ei soț și pentru Gabriel, Laura avea în comportamentul față de oameni un fel de geometrie, cu linii invariabile, în care se încadra principiul de-a nu face confidențe. Când Gabriel sărea peste cal în câte o relație extraconjugală, ea nici măcar o aluzie nu făcea la ceea ce se știa în târg și la moară, socotind că a-i fi atras atenția soțului ei asupra unui asemenea comportament ar fi echivalat în primul rînd cu-o indiscreție, apoi cu-o confidență. Hm !

Am analizat la persoana a treia relația mea cu Laura. M-am privit ca pe o străină, între mine și Laura a fost o prietenie măsurată. Numai la prima noastră întîlnire îmi vorbise despre ceva intim al ei: despre dragostea pentru primul ei soț și despre cea pentru Gabriel. Ca un fel de prezentare de personaj. Apoi ne-nscrisesem în geometria unei sincerități limitate. Paula, de pildă, n-avea secrete față de mine și nu se jenase deloc să mă-ntrebe despre relațiile mele cu domnul General, cu doctorul Costi Gheorghiu, cu doctorul Iuga și cu Claude Comăneanu. Din dorința de-a mă cunoaște și de-a-și confirma bănuielile și nicidecum pentru a duce vorba mai departe. Iar eu îi spuneam adevărul, ca la spovedanie.

M-am spovedit și m-am împărtășit de Paști și de Crăciun pînă la întîlnirea cu Iosif Iuga. După ce trecusem pragul fecioriei, m-am spovedit cinstit. Preotul m-a muștrătat că nu mă păstrasem virgină pentru căsătorie și, încă și mai rău, fiindcă păcătuisem cu un om însurat; drept care nu mi-a dat împărtășania, ceea ce m-a mîhnit pînă-n fundul sufletului. De-atunci nu m-am mai spovedit și nu m-am mai împărtășit niciodată. Simțeam nevoia să-mi descarc sufletul și cum știam că Paula era un judecător imparțial, mi-am golit sacul față de ea. M-a ascultat foarte serioasă apoi brusc a-nceput să rîdă. «Argentina, așa-ți trebuie dacă umbli pe la popi. Dacă tot crezi în Dumnezeu, ce nevoie ai de intermediari între tine și El ? Nu poți să-l mărturisești direct păcatele pe care crezi că le ai și să te căiești de ele-n fața Lui ?...». A tăcut o vreme care mi s-a părut o veșnicie. Apoi, pe un ton foarte serios, m-a-ntrebat: «După voi. care sînteți credincioși, ce rost are spovedania ? împărtășania simbolizează trupul și sîngele lui Cristos - asta mai pricep - dar spovedania ?». Mă gîndisem de copil la rostul acestei părți a ritualului creștin și-mi căutasem un răspuns pentru mintea și pentru sufletul meu. «Paula, ce-ți spun acum e părerea mea despre spovedanie. Eu o socotesc un exercițiu de umilință; umilința de-a te arăta gol în fața unui semen al tău: preotul. Un exercițiu care te pregătește pentru marea spovedanie: cea în fața lui Dumnezeu, căruia nu-l poți ascunde nimic». «Și-

atunci de ce să nu faci „exercițiul” ăsta de umilință direct față de Dumnezeu, dacă pîn' la uiTnă tot la El ajungi ?». «Biserica are anumite canoane. Dacă ești creștin practicant trebuie să le respecti». «Dacă simți nevoia să le respecti, respectă-le, dar cred că-ți dai seama că ele sînt inventate de oameni și că n-au nimic de-a face cu Dumnezeu. Nu e vorba aici de faptul că eu nu cred în Dumnezeu, e vorba de logică... Știu că maxima supremă a creștinismului este: „crede și nu cerceta”. Eu una nici nu cred, nici nu cercetez. Dar cum rămîne cu mîntuirea prin credință ?». «Remușcările sînt o răsplată grea a păcatelor. Spunea cineva că nimic nu e mai rău pe lume decît boala și căința. Remușcările rod sufletul ca o boală». «Vezi, Argentina, eu care nu cred în Dumnezeu, îmi feresc totuși sufletul de păcate. Mă tem de căință ca de boală. Cînd, fără să vreau, supăr un om, îmi vine să mă jupoi de vie. Dacă prin căință i se făgăduiește credinciosului creștin mîntuirea, de ce n-o poate dobîndi el de la Dumnezeu ? De ce trebuie să recurgă la un intermediar ?». «Ca exercițiu de umilință și de pregătire pentru întîlnirea supremă, cu Dumnezeu». «Adică repeți mereu un rol în vederea spectacolului final. Dacă Dumnezeu există, o să mă primească și pe mine și fără exercițiile astea». Cornel, fiul Paulei, crescut în familia Berg - nemți credincioși practicanți - se botezase catolic, nefiind de fel botezat pînă la paisprezece ani; și de dragul atmosferei din bisericile catolice învățase să cînte la orgă. Urmase o școală tehnică și era un bun electronist. Preocupat să-și cîștige cît mai repede un ban, și-a luat o slujbă, s-a-nsurat cu-o nemțoaică, neam cu «mama» Berg, și are o fată, pe nume Carmina, pe care eu am pregătit-o pentru Medicină. Meritul de-a fi reușit a treia, cu diferență de zece sutimi față de primul de pe listă, îi revine ei - «copil nemțesc» disciplinat, metodic - însă nu spun că nu sînt și eu mîndră pentru ce-am învățat-o. «Fără tine nu intra», pretinde Paula. «Intra, fiindcă e foarte bună». «Bună, bună, dar de unde bani de meditații ?». Un copil bun și cînd mai e și sărac, trebuie ajutat. Puteam să am o sută de Rembranzi pe pereți, nu unul, n-aveam să mă vindec niciodată de complexul omului sărac. Și dac-aș fi miliardară, înainte de-a mă uita la o marfă m-aș uita întîi la preț. Un bogătaș declara unui reporter că s-a simțit bogat cînd la restaurant nu s-a mai uitat la prețul felurilor din lista de bucate. Un precept al religiei creștine îți spune: «intră-n biserică mereu cu gîndul săracului». Eu am intrat în viață și-am să plec din ea cu gîndul ăsta. Mă gîndesc la viața mea: n-am crescut copil și de sădit am sădit doar un trandafir pe mormîntul ultimului Florei al familiei noastre. «Nu e om ăl de n-a crescut un copil și de n-a sădit un pom», zice o vorbă din bătrîni. Nu mi-a fost dat să aduc pe lume alte ființe. O investiție și pedagogică și umană am făcut în Carmina, fiica lui Cornel și-a Gertrudei, nepoata Paulei. Mărunțică, delicată și cu-ncheieturi line -- ca la caii de rasă -- Carmina e o ființă atrăgătoare și drăgălașă prin replica ei spontană și printr-un fel de liniște pe care-o iradiază oriunde s-ar afla. Nu este genul modern: adică nu-i pornesc picioarele din subsuoară și nici buricul nu și-l arată pe străzi. Este genul pe care eu îl numesc «taior clasic». Un gen care nu ține să se remarce, supraviețuind însă modelor: gen uman potolit, rezistent, conținînd pe minte

mai mult decît pe farmecele trupului. Dacă aş fi fost vreodată o frumoasă, poate aş fi regretat că nu m-am născut în vremea crăcilor lungi, a siluetelor «uni-sex» şi-a «buricelii». Modestă eu ca fizic, ţineam cu o fată de felul Carminei, care-avea atîta minte încît să nu sufere că n-o făcuse Dumnezeu manechin şi nici să le invidieze pe cele care intrau în concurenţă cu stîlpii de telegraf. Moştenise talia Paulei şi pe cea a părinţilor ei. rigoarea nemţească a maică-sii şi sponaneitatea lui Comei; el fiind rodul unei mari iubiri.

Pe cînd aveam cam cincizeci de ani, stăteam de vorbă cu o colegă, măritată, tară copii, despre bătrîneţea noastră, a celor fără urmaşi direcţi. Eu eram de părere atunci, cum sînt şi-acuma, la bătrîneţe, că neavînd copii trebuie să-ţi ataşezi nişte oameni mai tineri cărora să le laşi bruma cîtă ai agonisit-o ca să aibă cît de cît grijă de tine şi să n-ajungi la azil. În Occident, azilele sînt ca nişte sanatorii de lux. Costă, dar merită. Pînă s-ajungem noi, românii, la asemenea performanţei, salvarea individuală este singura soluţie. «Eu şi bărbatu-meu la asta nu ne gîndim. După noi -potopul !», mi-a spus colega mea. «Nenorocirea e cînd te-ajunge potopul înainte, nu după». Oricîte urîciuni ar avea societatea, totuşi rolul ei de într-ajutorare, imperfect cum o fi, trebuie luat în seamă. Nu se poate trăi singur pe lume. Soarta mi-a hărăzit să trăiesc de una singură, dar n-am fugit de oameni şi-am avut - zic eu - înţelepciunea să-i iau aşa cum sînt, deci să nu le pretind să fie perfecţi, nici în sinea lor şi nici în relaţiile cu mine.

Mă-ntreba de curînd Costi - citindu-mi a patra carte, asta fiind de patologie generală - dacă nu-mi pare rău c-am dat cu piciorul carierei universitare. «Te-ai supărat atunci, pe bună-dreptate, cînd i-a dat Dima „tovarăşei" Suceveanu

postul care ţi se cuvenea ţie. C'itindu-ţi cărţile, îmi pare rău pentru dascălul care s-a pierdut prin tine». «Costi, inie nu-mi pare rău. Oricît ar progresa Medicina, cărţile pe care le-ai scris rămîn măcar ca martor ai unei etape. Eu mai mult dccîl liniştea şi decît evitarea situaţiilor conflictuale n-am preţuit nimic mai mult în viaţă, iar cariera universitară presupunea tras de otgoane, relaţii duioase cu Partidul, nervi consumaţi», «în vremea noastră s-au afirmat şi oameni de valoare dar, ce e drept, s-au aşezat în fruntea bucatelor, în cel mai fericit caz şi nişte mediocrităţi». «Dacă te gîndeşti numai la comunism, îţi propun să muţi linia mai încoace, trage-o după 2000. Ce oferea Partidul „fidelilor" săi, azi se cumpără cu bani. Pentru candidaţii la viaţă, azi finanţele, firmele, afacerile, managementul încep să facă mare concurenţă Medicinei. Să sperăm că de-acum încolo s-or duce la Medicină unii chiar interesaţi, dacă nu pasionaţi de meserie. Singura speranţă rămîne deci concurenţa şi nu cinstea sistemelor sociale».

De multe ori, la tinereţe, multă lume-şi închipuie că se poate cumpăra totul cu bani. La bătrîneţe bagi de seamă -vorba cuiva - că tot ce se poate cumpăra e ieftin. Să-ţi poarte cineva de grijă la bătrîneţe nu e ca mersul la piaţă: dai banul - iei marfa. Unde să găseşti omul cinstit căruia să-i laşi ce ai şi care să-ţi poarte corect de grijă şi cu milă, chiar dacă-n

sinea lui, în mod firesc, îți așteaptă moartea ca pe-o mîntuire, mai ales cînd ești atins de boli care-ți iau picioarele ba, și mai rău, mințile, ori cînd ești cîrcotaș din fire și toate-ți put. Ca să-i judec pe alții, mă iau pe mine drept exemplu. Dacă în 1951, cînd am venit în București, într-o rochie de stambă și-ntr-o pereche de sandale cu tălpi de cauciuc de-mpuțeau mahalaua cînd le scoteam din picioare - săracă lipită pămîntului de cînd mă știam, dacă atunci mi-ar fi propus cineva să-mi lase o casă cu de toate ca să-i port de grijă m-aș fi-nvoit ? Categoric nu. Cum nu m-am învoit la patruzeci și doi de ani să mă mărit cu un bărbat cu doi copii, gata făcuți de-o biată femeie care murise. Copiii lui Gabriel și-ai Laurei, chiar și dac-ar mai fi fost în România, aveau o situație materială care-i scutea de dorința de-a avea grijă de-o babă ca s-o moștenească. Ar fi făcut-o poate din spirit creștinesc și din gîndul la propria bătrînețe. Smaranda, chiar nemămoasă cum o socotea maică-sa, ne poartă de grijă de la Paris lui taică-său și mie; dar «apa de departe nu stinge focul», vorba chinezilor. La o nevoie, tot singuri sîntem.

De nepoții mei de frate - Cosmin și Diana - am încercat să m-apropii, fără succes. Mai mult prin străinătate, lîngă părinții lor, abia de-i vedeam cîteva ore cînd veneau în România, în vremea cînd și-au făcut ei Facultatea nu li s-a mai dat voie nici diplomaților, nici altor funcționari români, lucrînd în străinătate, să-și ia copiii cu ei. Măsură care gîndea să descurajeze intenția acestora de-a uita să se-ntoarcă de pe alte meleaguri. Copiii, rămîinînd în România, reprezentau un gaj pentru înprospătarea memoriei în privința întoarcerii în Țară. I-am invitat în acea perioadă pe la mine pe nepoți, dar vedeam că stăteau ca pe ghimpî. Altă generație, alte preocupări și mai ales obișnuiți că familie însemnau numai părinții lor și bunicii dinspre mamă. O dată măcar nu m-au întrebat ce se-ntîmplase cu ceilalți bunici pe care-i văzuseră de cîteva ori în viață, în scurtele vizite pe care Gelu le mai făcuse la Brăteasa pe cînd cutreiera lumea. Părinții Lilianeii nu veniseră la-nmor-mînarea cuscrilor lor, părinții mei și-ai lui Gelu, deși-i anunțasem din timp la moartea fiecăruia. Nepoții, Diana și Cosmin locuiau la ei, frate-meu și cumnată-mea neîncercînd niciodată să obțină o locuință. Eu le telefonam în fiecare săptămînă socrilor lui Gelu, îi invitam pe la mine, dar aflau mereu pretexte să-și amine vizita, iar ei mă invitau numai la aniversările nepoților, aniversări la care participau numai tineri. Relațiile cu familia Lilianeii erau formale și numai prin stăruința mea de-a nu le rupe. Niciodată n-au făcut apel la mine măcar ca medic, măcar să-mi ceară un sfat. Aveau toți acces la „Elias”, își aveau doctorii lor. așa că nici pe partea Medicinii nu se producea nici o apropiere. De la telefon am aflat că și Diana și Cosmin se operaseră de apendicită; am aflat după ce se-ntorseseră acasă. Familia prin alianță a fratelui meu mi-aducea mereu aminte vorba din popor: «neamurile după muiere - unse cu miere; neamurile după bărbat - unse cu... ».

În decembrie 1989, frate-meu și cumnată-mea erau la post în străinătate. Copiii lor - tot în străinătate, și anume la Baltimore, ca să-și facă un masterat după ce, în România,

terminaseră o Facultate, cred că de Cibernetică, în orice caz, de ceva de ultimă oră, cu posibilități de plasare oriunde în lume. Din conversațiile telefonice cu părinții Liliane, înțelesesem că fuseseră amîndoi șefi de promoție: ambițioși și sîrguincioși ca și părinții lor. Gelu și Liliana s-au întors în România la sfîrșitul lui '90 și repede și-au deschis o firmă - o afacere, mă rog - care ar fi inclus și niște fabrici de mezeluri. Care a fost regimul lor în străinătate între decembrie '89 și data întoarcerii lor în Țară, istoria nu mai povestește. Eu m-am abținut să le pun orice fel de-ntrebare. Naivă, țărancă est-europeană, îi întrebasesem la prima lor întoarcere de la post, încă pe vremea lui Dej, ce lefuri aveau. Mi-aduc aminte că după o lungă tăcere, în care Gelu s-a uitat în ochii nevastă-sii ca spre a-i cere voie, mi-a răspuns Liliana: «Știi, n-avem voie să vorbim despre salarii». «Mă iertați, n-am știut, că nu vă-ntrebam. Mă iertați».

Cred că-n '90 trecuse o lună de cînd se-ntorseseră pînă să găsească timp să ne vedem. Mi-au făcut favoarea să-mi comunice că-și cumpăraseră două terenuri, unul la Snagov pe malul lacului, altul în Băneasa. În ambele locuri avînd intenția să-și construiască ceva. «Ceva» ăsta fiind și vag și sugestiv.

Liliana își păstrase dimensiunile de la tinerețe, își schimbase culoarea părului, fiindcă probabil începuse să-i albească, în locul negrului de la tinerețe, acum îl avea castaniu, o culoare frumoasă și care părea naturală. Nu-i mai atîrna bogat pe umeri, ci era tuns scurt: o coafură potrivită unei femei de șaiszeci de ani, care arăta cel mult de cincizeci, îmbrăcată cu gust, fără sclipiciuri și fără zorzoane, cu bijuterii potrivite orei cînd erau purtate, se vedea că Liliana știuse ce s-aleagă de pe unde umblase, în schimb, Gelu, din băiatul ca o nuia, cu o față nițel colțuroasă, inspirînd bărbăție, părea umflat cu țeava, gata să plesnească, îmbătrînise mitocănește. Cu burta peste curea. În timp ce nevastă-sa înțelesese, în lumea prin care se-nvîrtise, că bunăstarea, standardul ridicat de trai îi impunea și o formă fizică, frate-meu se purtase după pofta inimii: adică-și răzbunase toți anii de foame ai copilăriei, ai adolescenței, ai studenției. Și mîncase pe rupe.

La noi, la Brăteasa, grași erau numai Opnca lui Baros, rudăreasa, care făcuse douășcinci de copii - și-ai doi băieți ai ei, iar dintre români, ai lui Șoavă și-ai lui Ciobănescu. Să fii gras era supremul semn al buneii-stări la noi în sat. De cîte ori mi-aduc aminte de Opnca lui Baros îmi vine și să rid și să plîng. Din douășcinci de copii cîți a născut, între care de cinci ori gemeni, i-au trăit doi băieți și-o fată. O văd eu într-o zi - cred că eram în clasa a doua de liceu - și-i spun: «Dadă Oprică, am auzit că ți-au murit copiii făcuți acu' de curînd». «Da' slavă Domnului, dadă, că de un' le-aș fi dat să mănînce la atîtea guri?».

Și ne-ntoarcem la problema esențială a celei mai mari părți din omenire: mîncarea. M-am uitat cu părere de rău în '90 la Gelu, amintindu-mi-l pe cel care plecase prima oară la post în străinătate. M-am uitat cu părere de rău, dar cu-nțelegere. Pe lume sînt puține plăceri: să mănînci după pofta inimii, calitativ și cantitativ, e una dintre ele. Atît cît îl cunoșteam eu,

Gelu nu-și pusese Mu lăcomiei și-n semn de nepăsare față de standardele lumii în care trăise. Oricum, în Vest toți ne consideră niște troglodiți, apăi să aibă de ce.

În definitiv, Orson Welles era actor -- și ce actor ! - și puțin îi păsa că se-ngrășase. Marlon Brando, la fel. De ce nu s-ar fi-ngrășat și-un român care dăduse de belșugul occidental ?! «Soru-meo, ești singura care nu mi-a spus: „Aoleo, Gelule, ce te-ai îngrășat" !». «Gelule, ție de estetică se vede că nu-ți pasă. De-aci-ncolo nici nu te mai însori, nici actor de cinema nu te mai faci. Totul e să nu-ți dăuneze la sănătate. Acuma-ți vorbește doctorul, nu soru-ta».

Peste vreun an, când m-au chemat la inaugurarea celor două vile pe care și le construiseră, un exemplu de bun-gust și ca arhitectură și ca decorațiune interioară, Gelu m-a luat de-o parte și mi-a descris niște simptome pe care eu le-am diagnosticat drept prevestitoare de diabet. «Tu cunoști un doctor ca lumea, în care să ai încredere ?». «O cunosc pe colega mea Natalia Scutașu, cel mai bun internist, cel mai conștiincios medic din câți am întâlnit la viața mea». Anamneză făcută de Natalia Scutașu te lua de la naștere pînă-n momentul când i te prezentai ca pacient; așa cum trebuie să fie orice anamneză. Dacă i se părea Nataliei că ai fi putut uita ceva din biografia ta medicală, îți puneă întrebări și insista asupra unor puncte care altui medic i s-ar fi părut de neluat în seamă. Apoi te dezbrăca de tot și te consulta din tălpi pînă-n creștet. Chiar pentru generația mea, absolvenții din 1959, Natalia este un ornitorinc; față de noile generații de medici, pare venită din altă galaxie. Din păcate, în privința lui Gelu, bănuielile mele și ale Nataliei se confirmaseră prin probele de laborator: «un început de diabet pe care să-ncercăm să-l ținem în Mu prin alimentație și prin ceva medicamente. Aș vrea să nu deveniți dependent de insulina. Și vă rog să nu mai fumați, fiindcă riscați o arterită obliterantă. Vă trimit la un diabetolog, un coleg al Argentinei și-al meu, pentru dirijarea tratamentului. Să știți că e foarte dur cu pacienții, mai ales când sînt grași. Vă rog să nu vă speriați și să-i urmați prescripțiile cu sfințenie».

Gata oricînd să dea totul pe ton glumeț și optimist, și el și Liliana, ca omul încîntat de sine, căruia toate-i merg din plin și simte că lumea-i a lui, diagnosticul Nataliei Scutașu casație-n materie -- îi alungase lui frate-meu aerul biruitor, de ușoară zeflemea; parcă-l turtise și-l micșorase.

M-a invitat la o cofetărie: «Hai, soru-meo; tu mănînci o prăjitură și bei o cafea; eu beau o cafea tară zahăr». Cofetărioara de vizavi de Drept demult nu mai era. Am mers într-una pe colț, cam peste drum de Operă. Mascota de la cofetăria de-acum nu mai semăna cu mascotele tinereții mele, cum nu seamănă o girafă cu un crocodil. Am înghițit-o alternînd fiecare-mbucătură cu o gură de cafea -cafeaua fiind chiar bună. «Soru-meo, Adelino, Argentino, „diabetul ăsta incipient" pe care mi l-a vestit colega ta, e un prim semn din partea Alei cu coasa».

Gelu avea un aer trist care mi l-a adus aminte copil, cînd îi scăpase din mîină un smeu la care meșterise o săptămînă. Glasul suna dintr-odată grav. Era glasul studentului sărac căruia-i

dădeam eu un pol de buzunar din ce câștigam cu injecțiile. «Gelule, fratele meu, Doamna asta cu unealta agricolă, cum o numea domnul General, ne dă semne de când ne naștem. Semne discrete pe care pînă la o anumită vîrstă nu le băgăm în seamă. Bătrînețea e vîrsta renunțării și-a umilinței. Nu mai mergi cum mergeai, nu mai poți mîncă de toate și trebuie să accepți că fiecare zi-ți apropie funia de par». «Dac-am ajuns ca un porc de gras, am ajuns fiindcă mîncarea și băutura - bună și cu măsură, băutura -- mă despăgubeau de compromisurile vieții. Poate-ți închipui că de când am terminat Facultatea mi-au mers toate ca mărgelile pe ață !». «Nu-mi închipui nimic, Gelule. De când ai plecat prima oară-n străinătate și pînă astăzi - și se face curînd jumătate de secol - tot ce-am vorbit noi doi a fost convențional. Nici eu nu te-am întrebat pe tine ce făceai, nici tu pe mine ce tăceam. De când v-am întrebat odată cîndva ce salarii aveai și-am înțeles că vă era interzis să le divulgați, m-am lecut să vă mai întreb ceva. Asta e valabil și pentru ziua de azi. Ce vrei aia-mi spui». «Simt un fel de ostilitate în ce mi-ai spus acum». «Nu ostilitate, Gelule, ci faptul c-am priceput că relațiile noastre au devenit convenționale». «Chiar crezi c-am uitat bănuții pe care ți-i luai de la gură ca să mi-i dai mie cînd eram student ?». «Nu cred c-ai uitat. Cum nu cred c-ai uitat cum mîncam franzelă cu mămăligă pe marginea șanțului cînd mergea Taica la oraș. Nici cum ne duceam la Baltă, la Bîta - mam' marea dinspre Maica - și ea ne umplea traista cu pere pădurețe pe care le ținea-n secară pînă se-nmuiau și se topeau în gură. Nu cred c-ai uitat nimic, dar te-ai lăsat copleșit de viața-n care te-ai aruncat, de competiția unei astfel de vieți». «Bine zis competiție. Soru-meo, cum m-am menținut în posturile pe care le-am avut, numai eu știu. Cred că jumătate din ce-am câștigat am dat-o pe „atenții”, ca să merg mai departe, în lumea-n care m-am învîrtit eu nimic nu mergea fără „îmi dai - îți dau”». «Crezi că numai în lumea-n care te-ai învîrtit tu ? Dac-aș fi fost frumoasă și m-aș fi culcat cu cine trebuia - că origine sănătoasă aveam - eram azi profesor universitar, nu medic-primar pensionar. Natalia Scutașu, o capacitate în Medicină, fiindcă e urîță, abia de-ajunsese șefă de lucrări, pînă-n '89. Pe urmă s-au gîndit s-o numească șef de catedră, la cincizeci și șase de ani. Peste tot și oriunde e cu „îmi dai - îți dau”. Ce ? „democrația” asta merge altfel ? Ba mai dihai decît în comunism funcționează șperțul și relațiile. N-am văzut un miliardar de azi care să fi ieșit dintr-o pușcărie politică, ci tot vechii comuniști machiați în democrați», «înțeleg că mă incluzi și pe mine aici... și nu pot spune că n-ai dreptate. Aș vrea să știi că viața mea e mai grea și mai complicată acuma decît înainte». «Gelule, asta ai vrut, asta ai. Și măturătorul de stradă are griji. De ce n-ar avea și-un miliardar ?» «Ai spus „asta ai vrut, asta ai”. Soru-meo, sînt anumite angrenaje în care dac-ai intrat nu mai ieși decît cu picioarele-nainte». «Ca la mafie !». «Ca la mafie !». Și-am tăcut mult de parcă brusc ne luase Dumnezeu graiul. «Gelule, dacă vrei să fii pe picioarele tale, fizic vorbind, și-n mințile tale, pîn-o veni Doamna cu coasa, respectă cu sfințenie ce-o să-ți spună doctorul Vlad Alexandrescu, dia-betologul la care te trimite Natalia Scutașu. Diabetul nu e pneumonie, care se vindecă-n două săptămîni

cu antibiotice. E boală rea. Dă peste cap tot metabolismul, își face de cap, te termină repede și foarte urât. Ca de pildă, picioare amputate... Încît te rog ca pe Dumnezeu, în primul rînd menajează-te, evită stresul și emoțiile, că-n groapă nu iei miliardele cu tine. Iar pe-ai tăi i-ai asigurat pentru zece vieți». «Mi-e tare greu să mă-nvăț cu-o viață de pensionar, să fiu vioara a doua-n afacerile astea-n care sînt băgat», «îl ai pe fiu-tău care poate ține hățurile. Mulțumește-te să fii un fel de «profesor consultant», cum sînt marii noștri medici bătrîni pe la spitalele conduse de medici deștepți, care-și dau seama că oricît de bun ai fi, n-ai văzut pîn' la patruzeci de ani ce-a văzut un „consultant” pîn' la optzeci. Nu cred că fiu-tău te-ar da pe linie moartă». «Important e - după cum ne-nvață psihologii - să nu provoci experimente. Fiu-meu are o nevastă extrem de cheluitoare». «Fiindcă are de unde». «Și Liliana are de unde și totuși n-azvîrle cu banii pe fereastră». «Fiindcă Liliana a trecut și prin perioade cînd n-a avut ce azvîrli. Nu uita a cui fată e noru-ta. De cînd se știe, ce și-a visat noaptea a avut ziua». «Nu mă pot obișnui cu idea vieții de pensionar. Ție nu ți-e greu, la pensie ?». «Nu. Așa cum de la-nceputul vieții știi că mori, tot așa de la-nceputul unei profesii știi că vine momentul cînd îi pui punct. Aș fi putut să mai lucrez. Aș putea și azi, la vreo policlinică dintre cele cu plată, însă nu mai vreau. Am fost medic treizeci de ani, asistentă la sala de operații opt ani. E destul. Șase din ăștia opt ani lucram și la sală și mergeam și la Facultate, cu scutire parțială de frecvență. Dacă n-ar fi fost domnul General - Dumnezeu să-l odihnească ! - nu mai ajungeam eu doctoriță». «Cu oricine-am vorbit despre tine, dintre medici, mi-au spus că ești nu numai un radiolog excepțional, dar că ești și ca diagnosticiană lux a-ntîi. De ce te-ai făcut tu radiolog ?». «Fiindc-am vrut să am ceva liniște după opt ani de extenuare în care-am avut parte și de-un an de boierie: cît am fost internată la Spitalul T.B.C. Studentesc. A fost cel mai liniștit an din viața mea. Tuberculoza mi-a picat ca un dar de la Dumnezeu. Eram extenuată de-atîta muncă». «Ce știi copiii mei de-așa ceva !? Ce știi ei cum făceam, tu și cu mine, injecții la douășpe noaptea și la patru dimineața și cum căram eu lăzi de cartofi în Obor pentru un leu de cinema și pentru douășcinci de bani de tramvai ?!». «Mulțumește lui Dumnezeu că sînt întregi la trup și la minte, că au învățat serios carte, că nu beau, nu se droghează, că au familii, că nu i-ai scăpat din mîină și că și-au văzut și-și vād de treabă». «Diana putea să stea și-n România, că nu murea de foame. I-a trebuit America și bărbat japonez. Ca să umble mă-sa prin avioane de dorul ei». «Gelule, e moda exportului de creiere și de forță de muncă brută. Pleacă ai fără speranță și-ai speriați că la un moment dat și-ar putea pierde-n România standardul pe care-l au. Pleacă unii după o pîine, alții fiindcă n-au încredere în viitorul Țării ășteaia ale noastre». «Tu ai ' ? ». «Nu. La un pol se strîng bogații, la celălalt - o sărăcie din ce în ce mai cruntă. E de fapt o-ntoarcere-n epoca sclavagistă, cu deosebire de tehnică și cu aceea că azi nu mai ești vîndut de stăpîn ci-i cerșești privilegiul de a-ți vinde forța de muncă». «'Nu ți se pare că s-a-mbunătățit chiar nimic după Revoluție ? ». «Revoluție ?!». «Hai să numim așa ce s-a-ntîmplat în '89». «A ! dacă e pe numite - ca-n

Medicină: „diagnostic neprecizat” - atunci mai merge, altminteri n-o să umblăm acuma să ne prostim unul pe altul. Dacă și ce s-a-mbunătățit ? Există ziare - fiecare „independent” însă de cineva ! - jucînd fiecare după cum îi cîntă grupul de interese pe care-l reprezintă. Fiecare gazetă e montată ca o piesă de teatru. Ai dreptul de-a manifesta: tu strigi, tu auzi. Magazinele sînt pline. Unii cumpără din ele, alții se plimbă prin ele ca prin muzee. Ai dreptul să călătorești. Nu mai depinzi acum de Securitate, ci de Ambasadele cărora le ceri vize. Poți avea tot ce-ți poftești - bani să ai. Și mai presus de orice - afară de zile, poți cumpăra: conștiințe, Justiție, Poliție, tot, tot. În toate regimurile sînt privilegiați și oropsiți. „Revoluția” - pentru că așa ne-am hotărît să numim ce s-a-ntîmplat în '89 - nu prezintă nimic original. S-au mai schimbat personajele, unde s-au mai schimbat, îi mulțumesc lui Dumnezeu că sînt bătrînă, îi mulțumesc că n-am copii. Pot să-ți spun că pe lumea asta multe dezamăgiri am avut, de la comunism la oameni, dar cea mai mare dezamăgire tot urmările „Revoluției” mi-au provocat-o. Nu m-am așteptat la cine-știe-ce minuni după 1989, dar nici la ce e-acum !». «Poporul nostru, de cînd se știe, luptă să supraviețuiască. E aproape tot timpul - vorbind la prezentul istoric - în stare de calamitate. Excluzîndu-i pe ai privilegiați din orice regim. De cînd terminam porcul - cam pe la-nceputul lui martie - de cum îl terminam, pîn' la Paști nu mai gustam came. Și de la Paști la Sfîntă Mărie la fel. Mi-l aduc aminte pe Florei al nostru cum își îngropa și cum își legumea oasele de la găina de Sîntă Mărie; ziua Maicăi, săraca. Și cum apuca și ea gîtul, căpățîna, ghearele. Cum dosea pentru Florei cîte-un dumaticat de mămăligă. Și cînd aud astăzi ce viață fericită a dus țăranul pînă-n '44 ! Nu trebuie să-ți spun eu ție, soru-meo. În '44, tu aveai doișpe ani, eu - treișpe. Nu eram copii de țîță ca să nu ne mai aducem aminte. Apoi au venit comuniștii și ne-au omorît cu cotele, pîn-au înființat Colectivele de pe urma cărora săracul tot sărac a rămas, iar conducerea s-a umflat ca o căpușă care sugă pe găină grasă... Soru-meo, eu n-am nici un fel de remușcări pentru ce-am făcut în comunism: mi-am făcut bine mie și-alor mei, dar, jur că rău n-am făcut nimănui. Iar acuma, de cînd m-am ajuns, încerc să fac bine-n jurul meu. La Brăteasa, la nisipurile noastre, crește tutun de calitate. Am convins niște americani să facă acolo o bază de colectat tutun, de selectat și de alte operații; mă rog, o-ntreprindere care dă de mîncare unor oameni, în București ajut niște orfeline și niște azile de bătrîni. Dacă apare o lege ca lumea a sponsorizării, să știi că am să dau și mai mult. Nu vreau să fac pe sfîntul din călindare-n fata ta, însă vreau să nu-ți închipui numai rău despre mine. Vreau să rămînem frați nu numai pe hîrtie. Și dacă ai nevoie de bani sau de orice altceva, spune-mi. Și nu te uita că Liliana e-așa secretoasă de felul ei. Așa a fost crescută». «Gelule, și noi am fost crescuți de Maica „secretoși”. Ți-aduci aminte cum ne spunea: „Maică, nu povestești la nimini ce e-n casa voastră. Nu vă certați în lume”. Suferința ei a mai mare era că Taica nu se uita la ce-i spunea nu numai în casă. dar și față de străini. Parcă-l aud - Dumnezeu să-l ierte ! - „Nu vezi, fă, că ești proastă”. Și ea, săraca, lăsa capu-n pămînt și nu scotea o vorbă. Singura ei mulțumire a fost că ne-a văzut pe noi cu o pîine la

oraș. „Maică, să faceți ce-oți face, da' să nu mai dați cu sapa". Aș fi vrut să-ți vadă și ea vilele; să se bucure și ea de cât de bine-ai ajuns. Să vadă cum ne-am ridicat din cenușe-n piciorușe. A murit cu oful că nu sînt măritată și că n-am copii. Nu-mplineam standardele firești ale unei vieți. Fiecare cu soarta lui. Gelule, dreptul să ne judece pentru sufletul nostru numai Dumnezeu îl are. Lui nu-l poți ascunde nimic, încolo, ce știm noi unii despre alții ? Doar ce vedem și ce-auzim. Dar sufletul omului nu-l știm. îl bănuim doar. El poate fi un colț de puritate care s-aducă-a rai, dar și o cloacă de infern». «Poate că-n același suflet se află amîndouă colțurile astea. Important e care atîrnă mai mult în balanță». «Ai dreptate, Gelule. Firișorul ăsta de rai, care se află pitit în fiecare din noi, e cotropit ca de bălării, de invidie și mai ales de grija zilei de mîine și de intoleranță. Uită-te tu cîte prietenii de-o viață s-au stricat fiindcă unul votează cu Popescu, altul cu Ionescu. Iar ăștia care-și strică prietenia n-au nici măcar scuza c-ar face politică. Și-atunci s-a dus dracu' firicelul de rai!». «Vorbeai de invidie. Eu cred că invidia e o forță care mișcă mecanismul lumii. Ce nu sînt în stare oamenii să facă din invidie ?!». «M-am gîndit de multe ori la cele mai importante forțe din lume și-am ajuns să socotesc prostia cinstită, lăsată de la Dumnezeu, cea mai mare forță, iar imediat după ea, la egalitate-ntre ele, lipsa de informație și informația dirijată, echivalentă, de fapt, cu dezinformarea. Astea sînt forțele pe care se bazează marea finanța, care face din noi ce vrea». Repetam în fața lui Gelu concluziile mele despre societate. Fără să fiu eu vreun mare analist politic. La ele mă dusese o viață prin care nu trecusem legată la ochi. Frate-meu se uita pierdut prin peretele de geam al cofetăriei de parc-ar fi așteptat să-i apară pe-un ecran confirmarea sau infirmarea spuselor mele. Sau se gîndea, mult mai de crezut, la diabetul lui, la afacerile lui, la propria viață, «în lumea asta ale cărei mecanisme le-nțelegi atît de bine, tu cum te-ai descurcat și cum te descurci, Adelino ?», a sunat într-un tîrziu răspunsul lui Gelu față de părerile mele. «De la nouășpe ani pin' la cinzecișiopt, cînd m-am pensionat, am muncit fără preget. Am muncit cu oameni și pe oameni și n-am făcut economie de propria persoană, îndrăznesc să spun că mi-am făcut cu sfințenie datoria. Iar azi, nu apelează un om la mine pe care să nu-l iau de minăși să nu-l duc la doctorii pe care-i consider eu cei mai buni. Fiindcă m-am purtat în așa fel încît să las loc de „bună ziua" și față de oamenii pe care i-am agreat și care m-au agreat și față de ceilalți». «Bănește cum te descurci ?». «Dacă n-ar fi Costi, greu, foarte greu. Fata lui, singurul lui copil, e doctoriță la Paris. Deși taică-său nu-i cere nimic, ea-i trimite trei-patru sute de dolari pe lună. Costi a moștenit-o pe sora maică-sii: o casă cu lucruri unu' și unu', și o colecție de tablouri foarte valoroase. Smaranda, fata lui, i-a spus lui Costi să nu vîndă încă nici un tablou, îi dă ea semnalul cînd e cazul. Costi și cu mine avem buget comun, așa că nu duc lipsurile pe care le-aș duce dac-ar trebui să trăiesc din pensie, cu inflația asta care nu dă nici un semn să se oprească. De fapt, cred că totul e planificat». «Poți fi sigură».

Cred că replica asta Gelu n-ar fi-ndrăznit s-o rostească de față cu Liliana. De fapt. întreaga

noastră conversație n-ar fi putut avea loc în prezența ei. În acea cofetărie cu mascote fără gust dar cu o cafea bună l-am regăsit pe Gelu, fratele meu, de pe vremea când împușcam amîndoi francul. Cînd mergeam la repetiții la Ateneu și la teatre, ca să ne umplem sufletul de sunete și de imagini care ne luminau tinerețea de copii săraci și ne dădeau speranța unei vieți în care oricum n-aveam să mai dăm cu sapa.

Mă gîndeam la viața noastră: atîția ani ne-nstrăinasem. La viața noastră, dusă cum se duce tot ce e supus timpului. «Adelino, Argentino, sora mea, viața noastră s-a dus». Glasul lui Gelu suna blînd, constatativ, în timp ce-și punea mîna cu degetele ca niște caltaboși peste mîna mea subțire, ca de copil. Vorbele-astea le-am simțit ca un cuțit în inimă. Mi-a răsunit în amintire glasul Maicăi: «Lina maicăi, Lină, s-a dus copilăria ta». Și eu i-am răspuns, i-am răspuns sufletului ei acolo unde o fi: «Maica noastră, Maică, s-a dus viața copiilor tăi». Două șiruri de lacrimi îmi alunecau pe fața de masă a cofetăriei. Gelu mi-a-ntins batista lui albă, fină ca o spumă. «Soru-meo, timpul nu iartă pe nimeni», într-un tîrziu mi-am auzit glasul abia șoptit: «„De s-ar putea trăi măcar o zi cum crește iarba"; așa spune un autor rus pe care-l citesc acum». «Ce frumos spune rusul tău. Nouă, oamenilor, nu ne e dată liniștea ierbii».

Ce tînră eram cînd am ieșit la pensie ! Cinzecișiopt de ani mi se par acum, la șaptejdoi, floarea tinereții ! De la o anumită vîrstă - la bătrînețe, evident - un an contează de multe ori ca unul la copiii mici. Cîtă deosebire între un nou născut și-un copil de-un an. Unul e un ghemotoc de came, celălalt «o persoană» cu sentimente, cu simpatii și cu antipatii ca și animalele. Copiii mici și animalele nu pot fi păcăliți: nu trag la oameni răi. Pot spune că eu am păstrat acel simț ancestral care m-a avertizat din prima clipă asupra unui om. Așa cum, fără să fi făcut studii aprofundate de psihiatrie, simt anomalia dintr-o azvîrlitură de ochi, iar cînd personajul mai și deschide gura, i-am pus imediat diagnosticul, în privința oamenilor nu m-am păcălit, dar nici n-ani păcălit vreodată pe cineva. Am jucat cinstit cu oamenii și le-am fost recunoscătoare tuturor celor care la o nevoie mi-au întins o mîină de ajutor. Tușa Lina și nenea Costel au murit în brațele mele. «Adelmo, fată, ai ajuns doctoriță, umbli pintre oameni mari, cu carte, da' nu te-ai desfăcut de noi», mi-a spus tușa Lina cu două zile înainte de-a se prăpădi. «Tușă, cit ați făcut matale și cu nenea Costel pentru mine aș putea să uit vreodată ?». «Ce-am făcut, fată ? Că te-am ținut în bucătărie ?». «Bucătărie ați avut, bucătărie mi-ați dat. Dar mi-ați dat. Tușă, leul săracului e mai mare decît milionul bogatului. Să fie primit tot ce-ați făcut pentru mine». «Adelino, eu nu zic că Gherghina n-o să-mi fac pomenile, da' să fii și tu de față». «Lasă, tușă, că mai e pîn-atunci». «Nu mai e, tușă. Am eu semnele mele că nu mai e». Și semnele ei n-au înșelat-o. Toate pomenile i le-am făcut împreună cu Gherghina. Și pe-ale lui nenea Costel. Eu aduceam tot ce trebuia, doar pregătirile le făceam cu Gherghina. «Adelmo, fată, nici dacă erai făcută de ei și nu i-ai pomeni cum îi pomenești. De m-ar pomeni și pe mine fetele lu" fiu-meu așa». «Gherghine, cînd n-am avut acoperiș deasupra capului, oamenii aștia m-au primit în casa lor». «Las' că nu

te-au primit degeaba», le mai trîntea Gherghina o copită post-mortem socrilor ei, pe care nu-i avusese cine-știe-ce la inimă; reciproca fiind valabilă.

Bătrînețea este vîrstă durerilor de tot felul, care ți se plimbă-n trup ca argmtul-viu, vîrstă artrozelor, a artritelor, a osteoporozei și-a rememorărilor. Scrisorile Călugăriței mele portugheze îmi stau pe noptieră de la nouăsprezece ani. Cred că le știu pe dinafară și, totuși, în fiecare seară mai citesc o frază-două din ele: sînt leit-motivul vieții mele. De ele mă leagă iubirea mea disperată pentru vărul meu Gabriel. Amintirea asta nu mă mai face să mă simt ridicolă, ci-mi aduce-un zîmbet de milă față de mine, cea a vremilor de-atunci.

La un an de la moartea Laurei, Gabriel s-a-nsurat cu-o colegă a fiică-sii; diferența dintre ei fiind numai de douăzeci și cinci de ani ! Gabriel vine pe la noi în vizită, adică la mine și la Costi. La el nu ne invită, fiindcă nevrînd să-și pedepsească nevasta, o lasă-n voia ei; ceea ce-nseamnă,-n fiecare sîmbătă, o-ntîlnire cu dans. Ce să caute la asemenea petreceri cinetice Costi și cu mine, doi babalîci ?

Durerea cea mai mare din ultimii doi ani a fost moartea Paulei, cea mai bună prietenă a mea. Unul dintre oamenii cei mai cinstiți, mai inteligenți și mai spirituali și cei mai devotați din viața mea. O ființă care pornise de la același nivel cu mine dar care, avînd un copil de crescut și neavînd norocul unor oameni care s-o sprijine, cum am avut eu, fusese toată viața ei profesională soră pediatră. Dacă-ăș fi avut copii, pe mîna ei i-aș fi dat, ca pe mîna celui mai destoinic doctor. De-altminteri, medicii tineri, veneau în secret la ea și-o-ntrebau, în cazuri complicate: «Tanti Paula, dumneata ce părere ai ?» Și părerea Paulei se adeverea fără greș. Ca și Maica, Paula nu pusese-n viața ei picătură de băutură-n gură. Ca și Maica, murise de ciroză, conștientă însă pînă-n ultimul moment. La două ceasuri după ce-am văzut-o la clinică pentru ultima oară, m-a anunțat Cornel de moartea ei. Era pe data de treizeci decembrie. În noaptea de Anul Nou am stat cu Costi la masă, ne-am făcut că mîncăm, din paharul de șampanie am vărsat fiecare trei picături pe covor, n-am ciocnit și-am spus «Să dea Dumnezeu ca anul viitor să se sfîrșească altfel». La douăsprezece ne-au telefonat Smaranda și băieții Laurei ca să ne ureze și să ne sorcovească. De la patruzeci de ani am început să mă gîndesc cui să las moștenire ce-am agonisit într-o viață, cu ajutorul lui Claude, ajutor substanțial. La șaptezeci și doi de ani, gîndul ăsta devine obsesiv. De nepoții mei nu mă simt deloc apropiată. Cui să-i las ? Dianeii care e-n America, lui Cosmin care un telefon nu-mi dă și care la miliardele lui frate-meu și-ale lui, drept de mine-ar avea el grijă ? Pentru un apartament de două camere, cînd el cu nevastă-sa, cu doi copii ai lor, cu frate-meu și cu Liliana, cumnată-mea, locuiesc în douăzeci de camere, cu un pogon de curte care arată ca o grădină olandeză ? Cu niște ronduri și cu niște arabescuri de flori, ca un covor oriental, cu grădină de zarzavaturi aranjată ca pentru un concurs, toate după gustul unui tînăr arhitect peisagist, îngrijite zi de zi de un grădinar, inginer agronom, specialist în horticultura și-n legumicultura. La mesele din casa lor se vorbește mai tot timpul de întreprinderi, de bursa de

valori, de automobile, de plantele din grădina fiecăruia și de speciile noi achiziționate în ultima vreme, rar de câte un spectacol unde participanții se duc mai mult ca să fie văzuți decât ca să vadă ce se petrece pe scenă.

«Ați văzut spectacolul lui George Aldea ?», m-a-nvred-nicit cu-ntrebarea o cucoană voinică, proaspăt coafată, fardată din belșug, acoperită de bijuterii, îmbrăcată într-o rochie de voal, ultima modă, cu volane suprapuse, «întîmplător l-am văzut și nu m-a entuziasmat. Păcat de bieții actori să-i pui să se scâlîmbăie și să-ți bați joc de-un text clasic». «Doamnă, dar nu se mai poate juca astăzi ca la „Comedia Franceză”, cu actorii la rampă, ca și cînd ar recita». «Doamnă, eu. rămasă-n urmă cum sînt, îi cer unui regisor să nu vrea neapărat să arate că e mai deștept decât autorul și că-i face o favoare că-l pune-n scenă. Vreau să se respecte epoca în care se petrece textul piesei, textul, și vreau spectacole în care să nu se facă din teatru circ», «în felul ăsta, doamnă, nu mai apare nici o inovație-n spectacole, nu se face nici un progres». «Doamnă, am învățat într-o viață că nu e deloc obligatoriu ca tot ceea ce e nou să fie neapărat și mai bun decât ceea ce l-a precedat». «După dumneavoastră totul ar trebui să stea pe loc». «Nu pe loc, ci-n limitele bunului-gust, care ține de bunul-simț, și-n limitele respectului față de niște autori morți, care n-au cum să protesteze la elucubrațiile care se fac pe seama lor». «Dumneavoastră ce profesie aveți ?», și-a manifestat curiozitatea o tîină care părea fiica doamnei coafate și pline de bijuterii. «Sînt medic radiolog, la pensie». «Tocmai dumneavoastră dezaprobați inovațiile în artă. cînd ați lucrat într-un domeniu în care s-au făcut atîtea progrese ?». «Domnișoară, progresele tehnice din știință sînt una și respectul pentru artă e alta. Și fiindcă ați vorbit de Medicină, pot să vă spun că-n ciuda tuturor progreselor, a tuturor mijloacelor modeme de investigare, ceva extrem de prețios s-a pierdut în domeniu: simțul clinic. Azi, puțini medici mai pun mîna pe-un bolnav și mai sînt în stare, fără radiografii, dopleruri, laborator, rezonanță magnetică nucleară etcsetera, să-i pună un diagnostic». «Dar dacă astea toate există, ne putem dispensa de simțul clinic». «Asta credeți dumneavoastră, fiindcă nu vi s-a făcut rău într-o pădure, unde nu există mijloacele de investigare pomenite. Sau într-un avion cînd, dacă vi se face rău și e un medic printre pasageri, viața dumneavoastră atîrnă de diagnosticul lui». «Astea sînt cazuri extreme. Cu mijloacele moderne de investigare nu mi se pare că simțul clinic mai e atît de important». «Și-atunci cum vă explicați că la aceleași investigații interpretările sînt diferite și că avem medici buni și medici proști ? Am avut profesori care se uitau la om și-l diagnosticau». «Dumneavoastră ați putea pune-un diagnostic doar uitîndu-vă la un om ?». «Mi s-a-ntîmplat și nu o dată». «Să zicem că vă uitați la mine. Ce mi-ați spune ?». «V-aș trimite iute la niște probe hepatice și la unele renale». «Vorbiți serios ?». «Cît se poate de serios». «După ce semne m-ați „diagnosticat” așa ?». «După culoarea pielii din afara fondului de ten, pentru partea hepatică, și pentru partea renală, după retenția de lichid din pleoape».

După o săptămîină de la această sindrofie, îmi telefonează Natal ia Scutașu ca să-mi spună că

a venit la ea o tînă ră trimisă de frate-meu. Din păcate, i-a descoperit ficatul mărit, vezica plină de pietre, și un rinichi cu o malformație ureterală. Nu mi-a făcut nici o bucurie să aflu că simțul meu clinic nu s-a atrofiat odată cu anii.

Cui să-i las moștenire apartamentul ? Cui cele trei tablouri ale mele ? Singurii care se interesează de soarta mea și-a lui Costi sînt Cornel, Gertrud și Carmina. Pentru ei toți sînt Tantina, după cum îmi spunea Cornel pe vremea cînd era la cămin. Dacă-aș fi avut copii mi-ar fi plăcut să semene cu ei trei: să aibă delicatețea și blîndețea lui Cornel, preocupările lui intelectuale, setea lui de-a-nvăța, spiritul teutonic tranșant și de ordine al Gertrudei, conștiințiozitatea ei în tot ce face, îmbinarea trăsăturilor de caracter ale părinților, în cel mai armonios mod, în copilul admirabil care este Carmina.

Acum e o vreme cînd, prin casele de licitații, poți vinde la preturi bune obiecte-stil, bijuterii cu monturi vechi, tablouri și sculpturi de autori de la o anumită cotă-n sus. Se au în vedere oamenii cu bani, care investesc în valori omologate.

În afară de C I aude, cînd a fost în '90 în Țară, n-am arătat nici unui expert Rembrandtul meu. Claude m-a asigurat că e autentic. «Dacă vreodată-l evaluezi, numai la tine acasă, cu martori, și nu scapi tabloul din ochi nici o clipă», mi-a spus el. La etajul de deasupra mea se vinde un apartament de patru camere, de fapt două apartamente de cîte două camere pe care proprietarii le-au făcut să comunice între ele. I-aș da lui Gelu Rembrandtul dacă mi-ar cumpăra mie apartamentul ăsta. pe numele meu. În el i-aș aduce pe Cornel, cu Gertrud și cu fata lor, Carmina, iar ei .și-ar închiria apartamentul lor și pe cel moștenire de la Paula. Costi. «consultantul meu științific», îmi aprobă planul.

«Celule, aș vrea să fiu sigură că tabloul ăsta rămîne-n Țară. Tu ești primul pe listă. Nu-l vrei tu, încerc cu Statul, dar dat fiind ce s-a-ntîmplat cu Domnișoara Pogany, pe care proprietarii au oferit-o Statului cu un sfert din prețul de la care pornește o licitație Brîncuși în străinătate și Statul „n-a avut bani”, nu-mi pun mare nădejde-n Stat. Rămîn casele de licitație. Bine-nțeleș și l-ar expertiza un om serios. Gîndește-te». «Soru-meo, am să mă gîndesc».

Știam că viitorul ăsta popular o includea pe Liliana, fără a cărei părere Gelu nu-și cumpăra nici măcar o pereche de pantofi, într-o zi și la o oră fixate dinainte, Liliana, cu Gelu și cu un expert foarte cunoscut s-au înființat la mine-acasă pentru examinarea și pentru prețuirea Rembrandtului. Expertul, din spusele celor care avuseseră de-a face cu el, cînd era interesat să cumpere un obiect, oferea vînzătoru-lui un preț de nimic; iar cînd nu era interesat, spunea prețul real, ba uneori îl exagera pentru ca vînzătorul să nu reușească să-și plaseze obiectul și s-ajungă la expert și să i-l dea pe oricît numai să scape de el.

Urmărind privirea expertului, mi-am dat seama că Rembrandtul îi mai trecuse prin mîini și probabil că illo tempore oferise pe el conferențiarului de la urologie sub două mii de lei, de vreme ce conferențiarul, de la trei mii, cît ceruse inițial, mi l-a lăsat brusc la două mii. După o cercetare minuțioasă, în timpul căreia mi-a fost inima cît un purice, expertul a declarat

Rembrandtul autentic și ne-a comunicat prețul pe care-l puteam obține în Țară și pe cel din străinătate. Chiar față de prețul local lansat de expert, apartamentul de deasupra mea nu reprezenta mai nimic. Dar cum nu eram pusă pe pricopseală și mai ales de pe urma lui fratele meu, am încheiat târgul.

De când s-au mutat la mine-n bloc, tustrei copiii mei de suflet, Cornel, Gertrud și Carmina, cărora le-am făcut testament pe ambele apartamente, proprietatea mea, și le-am depus banii necesari în ziua de azi ca taxe de moștenire, parcă altfel îndur cortegiul de belele ale bătrîneții. Am avut curaj chiar să cer o viză pentru Statele Unite unde m-a invitat Corina, fosta mea colegă de cameră de la Spitalul T.B.C. Studentesc.

De ce mi-au refuzat americanii viza n-am priceput: pericol de-a rămîne acolo nu prezint la frageda-mi vîrstă, mutră de teroristă n-am. Cînd mi-a-ntins pașaportul, i-am spus funcționarei românce a Ambasadei: «Doamnă, în 1966, Securitatea română mi-a refuzat viza pentru Franța, sfătuindu-mă să mă duc „pe-aci prin democrațiile populare”. Dumneavoastră acum unde mă sfătuiți să mă duc ?». Doamna mi-a trîntit ghișeul în nas, neindicîndu-mi nici o adresă.

Ce mult s-au schimbat lucrurile ! Una e să nu te fi lăsat Securitatea să pleci în Occident, alta e să nu te lase Ambasada americană să-i vezi țara. Sănătate să fie ! La cît mă dor pe mine «osemintele», numai bună de mers în America nu sînt. Dar prea a insistat colega mea de T.B.C.; văduvă, singură, simte nevoia să aibă cu cine depăna amintiri. Oricum, aveam un sac plin de «actualități» despre fostul ei iubit, devenit miliardar și-n același timp vajnic protestatar împotriva regimului sub care s-a-mbogățit, precum și unul dintre directorii de conștiință ai intelectualității care se dorește elită. Colega mea de T.B.C. a fost dezolată de «succesul» meu față de autoritățile americane. Pentru mine, care-am învățat să nu mă mai mir, acest refuz n-a fost altceva decît o-ntoarcere-n timp. Mi-am rememorat anul 1966. Atunci îmi stăteau la dispoziție democrațiile populare. Azi îmi stă spațiul Shengen. Bani să am. Bani acuma aș avea, din generozitatea Smarandei, fiica lui Costi, fina mea. Sănătate nu mai am. Dacă vrei să vezi un loc - să-l vezi ca lumea, trebuie să-l bați cu piciorul. Așa ceva nu mai e de mine. Osteoporoză am, coxartroză bilaterală am, nici cu genunchii n-o duc strălucit, artrită la o gleznă am. Iar durerile, mai ales la schimbările meteorologice, mi se plimbă-n tot corpul, ca argintul-viu.

La optzeci de ani cîți are, Costi se ține foarte bine. În ochii lui albaștri, senini, surprind adesea o undă de tristețe, îl privesc atunci cu un zîmbet care e frate geamăn cu ceea ce exprimă ochii lui și-l bat camaraderește pe umăr, fără nici un cuvînt. Acum doi ani mi-a plesnit o venă la pulpa piciorului drept, în cinci minute, piciorul era butuc și nu-l mai puteam pune-n pămînt. L-am rugat pe Costi să mă sprijine pînă la baie, dar el, ca o bună infirmieră, s-a prezentat cu plosca. Mi-a făcut un semn la gură - adică, «fără proteste» - m-a ridicat cu grijă și m-a așezat în poziția pe care o cunoștea din lunile de zăcere ale Monei, cînd el, eu și Smaranda ne

transmiteam unul altuia ștafeta de infirmieră. Acel moment a fost cred cel mai penibil din viața mea, pentru ceea ce mi se-nîmpla și pentru amintirile pe care i le trezeam lui Costi. «Doamne, n-a fost destul de pedepsit cu Mona, de ce-l mai pedepsești și cu mine ?».

Colegul meu Ilie Panaitescu, flebolog, ajuns profesor, m-a internat într-o rezervă în care am stat o lună. Puteam să plec după o săptămînă acasă, dar l-am rugat pe Ilie, în lipsa lui Costi, să mă țină pînă aveam să mă pun pe picioare, tocmai pentru a-l scuti pe Costi de-a mai fi infirmieră. Costi se-nființa la spital la ora zece dimineața, cu mîncare tăcută de el, în colaborare cu Gertrud, și cu greu îl urneam spre casă pe la șapte seara. Mă săruta pe frunte și se uita rugător în ochii mei. Știam ce-mi spune: «Te rog nu muri, nu mă lăsa și tu singur». «Rar am văzut bărbat care să aibă atîta grijă de nevastă, ca soțu' dumneavoastră», mi-a spus o infirmieră. «Nu e soțul meu, e fratele meu de cruce». Răspunsul ăsta n-a lămurit-o cu nimic. «Ne cunoaștem de cînd eu aveam nouăsprezece ani și domnul pe care-l vezi în fiecare zi la mine avea douăzecișisapte. De-atunci sîntem ca frații și nimic altceva». Cît m-a crezut ea nu știu. De multe ori un adevăr simplu pare o minciună meșteșugită.

Lui Costi, ca de-altfel nouă tuturor, îi place să se știe ocrotit și să simtă afecțiunea cuiva și, poate, mai mult ca orice, să simtă atmosfera de familie, de casă-n care se gătește, în care se fac niște pregătiri de iarnă, în care curățenia de primăvară și cea de toamnă intră într-un ceremonial domestic. A tînjit după această atmosferă pe care n-a avut-o în casa părintească, dar pe care i-a oferit-o Mona și pe care o continui eu, cît pot mai bine.

Ziua, Costi stă la el în apartament: citește, ascultă muzică, scrie metodic, planificat, o carte de ortopedie. Mîncăm la mine-n bucătărie, iar serile stăm amîndoi pe canapea, cu picioarele ridicate pe cîte un taburet și ne uităm la televizor: la știri, la cîte un film pe care-l bănuim, din rezaimatul de prezentare, a nu fi chiar stupid. Din emisiunile de divertisment, oricîtă bunăvoință am avea, nu izbutim să vedem una măcar de la cap la coadă. Măcar de-ar fi parodii ! Parodia e lucru subțire. Carmina, la douăzeci și doi de ani ai ei, are exact gusturile noastre «demodate». Ea este elementul nostru de verificare. Părerile ei, care nu urmăresc să ne facă nouă inimă-bună, ci chiar astea sînt, ne-ncurajează cu privire la bunul-simț al unei părți a tineretului și ne fac să nu ne simțim niște bătrîni cîrcotași cărora totul le pute. Modele vin și trec. O să treacă și asta a buricelor la vedere și-a mmi-jupelor. În Renaștere a fost o vreme cînd, mai ales la teatru, femeile purtau rochii din care le ieșeau complet țîțele, celor care le-aveau frumoase — asta se-nțelege. Astăzi nu se mai ține seama de-a arăta numai ce e frumos. Astăzi se poartă «dezinhibarea». Arăți ce ai, nepăsîndu-ți că e frumos sau nu. Mini-jupele-ți oferă și picioare de sculptat, dar și burlane, stîlpi de telegraf, sau «ciocănele» de găină subnutrită. Moda vine și trece fără urme de neșters. De neșters este incultura, disprețul pentru gramatică, pentru istorie, pentru limbă, pentru dicționare; este pauperizarea intelectuală, în generația lui Costi și a mea au fost medici care-n doi ani și-au dat liceul, apoi au trecut prin Medicină ca rața prin apă, ceea ce nu i-a-mpiedicat s-ajungă

profesori. Azi se-ajunge, ca și-atunci, greu, dar se-ajunge, prin muncă cinstită, sigur însă și repede prin pile și prin politică. Ce mi-e dracu' ce mi-e tat-su. Mă gândesc de multe ori la anii petrecuți în slujba oamenilor. Anii petrecuți la sală alături de domnul General mi se par ai devotamentului maxim față de meserie. Niciodată nu m-am simțit mai utilă oamenilor decât atunci. E greu să-i explici cui n-a luat-o de la ploscă și de la mățăhuzul de șters pe jos, câtă importanță au infirmierele și personalul mediu într-un spital. Cît din procesul operator și post-operator le revine acestor oameni mărunți a căror părere n-ar trebui ignorată de medici. Un inspector școlar îmi spunea că elementul său esențial în aprecierea unui profesor era părerea elevilor despre acel profesor, îndrăznesc să spun că și despre medici, informații de luat în seamă poți obține de la infirmiere, nemaivorbind de personalul mediu. N-am căutat conflicte cu luminarea nici în viața mea profesională, nici în viața privată. Mi-e urît chiar și să asist la situații conflictuale.

Și totuși, radiolog precum am fost, renunțând la cariera universitară tocmai pentru a dispărea de pe piața concurenței, spunînd bolnavilor ce vedeam la Rontgen și mai apoi și la ecograf și scriind cinstit buletinele, am «reușit» totuși să intru în conflict cu unii medici, tocmai fiindcă spusesem adevărul. Și ca radiolog te poți înșela și de la eroarea ta de apreciere să urmeze un șir de erori. Un bun coleg, și profesional și ca om, a scris pe un buletin de coloană vertebrală «suspect de morbul lui Pott». Ortopedul - ăsta chiar excepțional - un an a ținut pacientul imobilizat și cu tratament anti-tuberculos, pe nici unul neducîndu-l mintea, un an, la cancer de coloană, ceea ce avea pacientul. De multe ori, boli diferite, au debut asemănător. Eșecuri există în toate ramurile Medicinii. Cele mai multe și flagrante sînt în chirurgie și mai multe, dar nespectaculoase, în Medicina internă, în viața mea nu mi-am bîrfit colegii, dar nici nu m-am sfiit să-i spun bolnavului adevărul, riscînd să-mi ridic în cap indiferent pe cine. Vine într-o zi un tînăr, cu osteotomie la ambele femure, vine să-i fac o radiografie de bazin. Mi l-a trimis Natalia Scutașu. «Doamnă doctor», zice tînărul, «după operația de la femurul stîng merg mai prost decât înainte. Fac de nouă luni recuperare și degeaba. Profesorul care m-a operat spune că nu știe de ce nu se face calus la femurul ăsta. Dumneavoastră ce părere aveți ?». «Băiete, cum să se facă amărîtul ăla de calus dacă ți-a pus cuiul pe linia de fracturare ?! Singura soluție este să te opereze din nou». «De fapt, mi-a spus că e nevoie de timpul doi». Am dat din cap a pagubă. Tînărul s-a dus la alt medic decât la profesorul care-l operase. Rezultatul a fost că-n loc de o operație a cărei necesitate era și-aceea sub semnul întrebării, dată fiind radiografia ante-operatorie - s-a ales cu trei operații la același femur. Din profesorul care, fără Rontgen probabil și fără endoscop îl operase pe băiat, ca pe front, mi-am făcut un «prieten» pe viață. Niciodată nu m-am simțit mai stînjenită decât în clipa cînd am descoperit eroarea unui coleg. Nu există cunoștință sau vecin care să-și facă o radiografie și să nu vină să mi-o arate și astăzi. Nici ochiul, nici mintea, nici sistemul de conexiuni nu mi s-au tocit. La fel se-ntîmplă și cu Costi. Casele noastre sînt un fel de cabinete fără plată, nemaivorbind de

«tineretul», de vîrsta noastră, nedeplasabil. Am făcut meseria pe care am făcut-o ca să fim de folos oamenilor. Cît ne-or ține puterile - atîtea cîte ne-au mai rămas - ne-om îndeplini menirea. Costi și-a dorit copii. Mona, pentru a-ntrupa într-o ființă dragostea lor, a adus-o pe lume pe Smaranda. Au avut noroc. E-ntreagă la trup și la minte, e răzbătătoare, tenace, o neuroloagă apreciată de francezii între care lucrează. Nu dorește nici să se mărite nici să aibă copii, ceea ce, ca pe orice părinte de modă veche, adică ținînd la datina din străbuni, pe Costi îl mîhnește. Cînd am fost ultima oară la Paris, Smaranda ne-a dus la un cămin de bătrîni, de mare lux. «Fiți liniștiți în privința mea. În cel mai rău caz am s-ajung aici, dacă n-am să găsesc și eu la bătrînețe - pre-supunînd c-o apuc - un Cornel, o Gertrud și o Carmină».

Cosmin, nepotu-meu de frate, are doi copii. Fata este isteată și pusă pe treabă. Nu socotește că avînd miliardele lui taică-său se poate dispensa de banul cîștigat prin munca ei. Pasionată de calculatoare, urmează o secție de specialitate a Politehnicii și e prima din an. Băiatul, isteț și el dar pus pe un fel de-a-și trăi total viața - așa cum înțelege acest «total» o parte a tinerei generații, un nou mod de «vivere periculosamente» - a terminat o Facultate de studii economice, se face că face și el ceva pe la firmele lui taică-său, manifestînd interes doar pentru baruri, discoteci, motociclete și autoturisme de mare viteză - ca o provocare a soartei banale - și, în momentul de față, pentru o domnișoară manechin, lucrînd deci în «modelling», mare specialistă-n tocat bani. Pe-acest strănepot al meu, cînd l-am văzut cu o vreme-n urmă, i-am spus Liliane, între patru ochi: «Liliana, fiți atenți: nepotul vostru se droghează. Am socotit de datoria mea să-ți spun».

Peste o lună apărea în ziare numele strănepotului meu, alături de alte nume sonore din lumea banului, fiind cu toții implicați într-o rețea de droguri scumpe, în calitate și de consumatori și de traficanți. Pentru prima oară de cînd ne cunoaștem, cumnată-mea, Liliana a venit să-mi ceară un sfat. «Adelino, ce crezi că trebuie să facem cu băiatul ăsta ?». «Să-l dezintoxicați cum oți ști. În Occident sînt clinici specializate. Există și aici medici care se ocupă cu dezintoxicarea. Operația asta, cu cît e mai repede făcută cu atît mai bine, ca la orice boală. Drogurile, ca și beția, sînt efectul lipsei de voință sau al unei voințe și al unei imaginații viciate. Important e să vrea și el să se lase. Fiindcă o dezintoxicare nu e ca pojarul, adică te-ai dezintoxicat o dată și nu te mai apuci iar de droguri sau de băutură», m-am erijat eu în pedagog-antidrog ! Aspectul juridic al trezii n-avea rost să fie discutat. La banii lor, frate-meu și fiu-său știau ei unde să ungă osia ca să scoată odrasla basma curată. «Adelino, poți afla un doctor de-aici, unul bun, care să se ocupe cu așa ceva ? Pentru moment băiatul are interdicție de-a părăsi România», «încerc să aflu printr-un coleg neurolog, prin altul psihiatru și prin „ghidul meu universal", Natalia Scutașu». «Cînd mă gîndesc ce bani a cheltuit Cosmin cu meditațiile cu băiatul ăsta, ca să-l bage-n Facultate...», mi-a spus Liliana. Țăsta era corolarul investițiilor făcute-n acest copil !

Pe vremea cînd am intrat eu în Facultate, meditații luau elevii slabi, amenințați de repetenție

sau de corigente, în Facultăți se intra pe ce-nvățați în liceu... Dacă ar fi fost să mai fim și «meditați», frate-meu, eu și alții ca noi, nu mai intram la universități cît îi hăul. Azi, «meditațiile», la fel cu șperțul, sînt «instituție națională». Medic «antidrog» am găsit și sper din toată inima să reușească, mai întîi să-i bage mintile-n cap strănepotului meu. În privința aspectului juridic, nu m-am înșelat. Afacerea - dat fiind impricinații -pare moartă și-ngropată. Păcat că banii nu pot cumpăra nici simțul realității, nici bun-simț, nici voință, nici echilibru...

Pe vremea copilăriei și-a adolescenței mele, cînd îți intra un om în casă - la noi, la țară - îi puneai pe masă ce ți se găsea, fiecare după puteri, și o ceașcă de țuică sau o ulcică de vin. Mult ne-a mîhnit viața săracul Taica, nouă copiilor și mai ales Maicăi, cu «duda» lui, la care n-avea măsură. Bea pînă abia-l mai purtau picioarele pînă la pat, pe care se trîntea de-a curmezișul. Noi cu Maica, icnind de efort, toți trei niște slăbături, cu greu îl așezam în așa fel ca să mai încăpem și noi, și să nu dormim pe jos. Copilăria mi-a adus o groază-n suflet față de lipsa de măsură, pe care-o socotesc una dintre cele mai rele trăsături ale unui om și-ale unei societăți. Lipsa de măsură în administrarea propriei persoane, lipsa de măsură la nivelul colectiv, fiindcă, începînd cu urletele și cu vandalismul de pe stadioane și terminînd cu cultul personalității, viciul e același: lipsa de măsură.

În toată Brăteasa copilăriei mele, dacă erau patru-cinci bețivi. Din cîte-aud, cînd merg la mormîntul părinților mei și la mormîntul lui Florei, pe care demult am înlocuit trandafirul cu un tei - ca să nu-i tulbure nimeni somnul prietenului cel mai credincios al mamei mele - cînd mă duc la Brăteasa, cum spuneam, aflu că și unele femei bat acuma drumul cîrciumii și beau vodcă și rom la cot cu bărbații, în timp ce le stă-n pivniță butoiul cu vin. Vodca a intrat în obiceiul românului odată cu venirea rușilor; urmare a laltei ! Înainte, la oraș - dacă nu erai anume poftit la masă -

dimineața și după-amiaza, într-o vizită, erai tratat cu dulceață și cu o cafeluță. Folosesc diminutivul, gîndindu-mă la cantitatea de cafea care nu cred că depășea cincizeci de mililitri, spre deosebire de cafeaua de azi, pe care majoritatea cafegiilor o beau cu ceașca de ceai. Astăzi, rare sînt casele în care mai ești tratat cu dulceață și cu o cafea de mărimea de pe vremuri. Tînăra generație dacă-i intri-n casă te-ntreabă: «ce bei ?». De obicei se bea tărie. Berea e destinată sezonului cald.

În cei doi ani petrecuți alături de Claude, cred că n-a rămas băutură din care să nu gust și din care să nu beau cam o treime din cît bea Claude, om măsurat în toate: vorbă, comportament, mîncare, băutură. Mentorii intelectuali ai vieții mele au fost doamna Despina și Claude. «Cel mai mult apreciez la tine pudoarea și discreția», îmi spunea el. Odată nu i-am pus vreo întrebare în legătură cu viața lui, cu familia lui, cu statutul lui social, întrebările mele erau numai despre artă. Voiam să aflu cît mai mult de la el, știind de la-nceput că n-aveam să-mbătrînim împreună. Din casa lui și din ceea ce-am învățat de la el am ajuns să aflu ce mi-aș fi dorit cu adevărat în viață: mi-aș fi dorit să studiez istoria artei, să trăiesc într-un muzeu, în

biblioteci.

Dar nu uit să-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru cât mi-a dăruit. Din studenție n-am mai dat cu sapa și de la pământ pe jos am ajuns «doamna doctor», în buricul Bucureștilor, într-un apartament civilizată, cu parchet de stejar, cu gresie, cu faianță, cu o bibliotecă de clasici, cu mers la concerte, la teatre, la expoziții.

Cînd lucram și mă-ntorceam acasă amărită de-a fi descoperit la Rontgen boli necruțătoare sau mîhnită de oameni, mă dezbrăcăm la iuțeală și luam la răsfoit un album de artă. Și dintr-odată mă ducea gîndul că-n haosul de neînțeleș al vieții, în lipsa ei de logică și de finalitate, arta reprezenta o justificare a ceea ce se cheamă creatură dotată cu judecată și cu certitudinea morții, îmbogățirea minții și-ndulcirea sufletului, învelirea lui în milă ca-ntr-un aluat, sînt valori adevărate ale unei vieți. Munca, obligatorie pentru «trestia gînditoare», ar trebui să te conducă la ele. Să nu fie doar mijlocul care să-ți asigure existența fizică. Mă gîndesc la grosul lumii, la cei care muncesc pentru o pîine. «Argentina, tu nu poți depăși sindromul sărăciei», îmi spunea Claude, fără pic de ironie, ci ca pe constatarea unui om de știință care observă un subiect. Cred că lui frate-meu i-a trecut boala asta, socotind nu numai după casă, după haine, dar mai ales după mesele pe care le dă. Sigur că din obligație și pentru a-și etala «standingul», dragă Doamne. I-o părea rău după atîta bănet cheltuit ca să-mbuibă niște-mbuibăți ? Dacă-i pare rău, înseamnă că sindromul sărăciei îl mai bîntuie măcar cu pusee, din cînd în cînd, ca și-un sindrom depresiv, pe care dacă l-ai cunoscut o dată, îți dă toată viața semne că nu te-a uitat. E o tristețe firească, legată de condiția de ființă rațională, tristețea omului care - oricît de bine i-ar merge -nu poate-nchide ochii la nedreptățile vieții: unele venite de la Dumnezeu, altele de la oameni. Și animalele sînt bîntu-ite de acest fel de tristețe, pe care o observi la cele de la casa omului, omul transmitîndu-le, prin nu-se-știe-ce unde, toate amărăciunile lui legate fie de trup, fie de suflet. Cînd tristețea asta nu te mai părăsește, cînd nu mai vezi nici o rațiune vieții și cînd tristețea se transformă într-o stare de panică, psihiatrîi o numesc sindrom anxios-depresiv. Sindromul sărăciei s-ar traduce prin grija obsesivă a zilei de mîine, grijă cu totul justificată de lipsa banilor și de faptul de-a nu mînce niciodată pe sature. Unii, «ajungîndu-se», nu mai păstrează nici urmă a acestui sindrom, alții-l poartă cu ei toată viața; unii, «ajunși» - sub forma unei zgîrcenii patologice - alții, ca pe amintirea unui vis obsesiv.

Eu una nu pot uita anii cînd mîncam pe sponci, cînd așteptam vara ca să-mi umplu burta cu miez de lubenită, cum o așteptau și cîinii din sat ca să se sature cu porumbul fraged și lăptos de pe cîmp. Deși n-am să mă vindec niciodată - nici n-aș mai avea cînd - de sindromul sărăciei, nu mi-am făcut din ban stăpîn. Pe vremea «glaciațiunii» de pînă-n '89, riscînd să rămîn și fără bani de pîine, totuși mă-ncălzeam cu un calorifer electric. Raționamentul meu era simplu: orice boală e mai scumpă decît electricitatea. M-am cîrpit cum am putut, dar n-am stat în frig. Eu eram una singură, nu tu cățel, nu tu purcel. Alții, care trebuiau s-aleagă

între pâine și căldură, oricît ar fi tremurat de frig, «alegeau» totuși pâinea.

Azi, lumea se debranzează de la căldură fiindcă n-are bani s-o plătească. Mai ales pensionarii și familiile cu mulți copii. Și lară-mi spun: ce mi-e dracu', ce mi-e tat-su; adică, timpul unora nu e niciodată. Prin timpul fiecăruia înțeleg acea perioadă a vieții unui om cînd s-a simțit la largul lui. Majoritatea oamenilor n-au parte de-așa ceva. Cînd spun ei «pe timpul meu», se gîndesc la tinerețe și la nimic altceva, tinerețea fiind în sine o avere, grevată însă pentru mulți de datorii, chiar de ipoteci.

Timpul meu cînd a fost ? De marea mea iubire n-am avut parte. Pînă la cincizeci de ani, cînd am pierdut-o și pe Maica, pot spune că viața mi-a fost ipotecată de grija părinților. Viața mea de femeie stă sub semnul a trei inele:

unul - de la Iosif Iuga, unul - de la Claude Comăneanu, unul - de la Costi Gheorghiu. Iosif și Claude au deșteptat în mine voluptatea, amîndoi fiind tăcuți pentru dragoste totală. Mi-au alinat trupul de dorul lui Gabriel. Sufletul mi l-a vindecat Laura, prin superioritatea ei față de același Gabriel.

Costi, fără să ne fi iubit altfel decît ca oameni, s-a dovedit a fi omul vieții mele. De la nouăsprezece ani ai mei și de la douăzeci și șapte ai lui nu ne-am despărțit niciodată. Legătura cu Iosif și cealaltă nu m-au îndepărtat de el. Locul lui a făcut parte mereu dintr-o constelație fixă. Firea lui molcomă, judecata lui nepărtinitoare, grija fraternă pe care mi-a arătat-o de la-nceput au fost pentru mine ca un refugiu, ca un port în care-mi găseam oricînd un loc unde să-mi arunc ancora.

Dacă n-ar fi cortegiul de umilitoare neputințe ale bătrîneții, mai ales din partea mea, aș putea spune că timpul meu e acum. Fără complexe tinereții - am glesne groase, n-am aia, n-am ailaltă - fără suspiciunile ei în relațiile cu un bărbat; cu o situație materială bună - datorată lui Costi, prin Smaranda - acum ar fi timpul meu. Al unei liniști în care nu mai aștepți decît inevitabila plecare. Egoismul m-ar face să vreau să plec înaintea lui Costi. Iubirea pentru el mă face să vreau să-i fiu alături pînă-n ultima lui clipă. Nu-i pot uita privirea plină de ruga de a nu-l părăsi pe care mi-o-implînta-n ochi pe cînd am fost internată-n spital, privire care pentru mine era un cuțit în inimă.

Timpul meu ? Cel mai liniștit an din viața mea a fost cel pe care mi l-a dăruit tuberculoza. Era un an de odihnă, după o muncă istovitoare. A fost singura perioadă din viața mea cînd am avut prilejul să văd ce-nseamnă să n-ai grija

zilei de mîine. Să fii servit și să nu trebuiască să faci nimic în schimb. O vreme am suferit că nu eram măritată, apoi că n-aveam și nici că nu puteam avea copii. Mai ales pentru dezamăgirea părinților mei de-a mă vedea fată bătrînă, oricît de doctoriță ajunsese eu. La douăzeci și unu de ani, noroc c-a apărut Iosif Iuga în viața mea searbădă, începeam să fiu alarmată nu numai că rămîn domnișoară bătrînă, dar și fată bătrînă.

De trei ani Iosif, nu se mai încumetă să vină la București. Acum are optzecișisapte de ani.

Locuiește în apropiere de Cluj împreună cu unul dintre fiii lui, medic, și cu familia acestuia. Nevasta i-a murit de-acum șapte ani. Vorbim zilnic la telefon. «Cînd n-am să-ți mai telefonez să știi că am murit». Ne-a rugat insistent pe mine și pe Costi să mergem pe la el. Am luat avionul de Cluj și ne-am dus.

La aeroport ne-a așteptat fiul lui Iosif, un bărbat înalt, brun, leit maică-sa, după cît mi-o aminteam eu. Nu l-am găsit pe Iosif prea mult schimbat față de ultima oară cînd ne vizitase. «Bine-ați venit, dragilor. Să ne mai vedem cît mai umblăm pe păcătosul ăsta de pămînt, „că la anu' cine știe cine-o mai culege vie"». La gîtul nepoatei celei mari a lui Iosif am văzut lanțul meu cu cele cincisprezece inimioare de aur. Îl rugasem pe Iosif să-l dăruiască nepoatei lui celei mai dragi. M-am uitat la gîtul fetei, m-am uitat în ochii lui Iosif a mulțumire. Părul îi albise complet, culoarea ochilor pălise. Făcîndu-se că vrea să-mi arate casa, am rămas singuri într-o cameră. S-a așezat pe un fotoliu, iar mie mi-a făcut semn să m-așez pe cel de vizavi. Ne separa o măsuță joasă. A-ntins mîinile pe tăblie așteptîndu-le pe-ale mele. Mi le-a mîngîiat și-a aplecat fruntea peste ele, apoi mi le-a sărutat, ca o adiere. «Am vrut să te mai văd o dată. La

vîrsta mea ce să mai aștept ?». «Dar la a mea ?!». «Unde-aș mai avea eu șaptezecișidoi de ani...»; și m-a privit vrînd să mi-i aduc aminte pe-ai lui. «Nu i-am uitat, Iosife». «Dară eu... Cînd ea s-a mutat de la noi, au plecat din mine iugăre de viață. Pentru sufletul meu neștiut ai rămas doar tu. Am vrut să te mai văd. Să-mi închipui cum ar fi fost să fi-mbătrînit împreună». «N-am fi avut cum, fără durerea altora». «Ea a fost dragostea limpede a vieții mele, ca apa de izvor. Tu ai fost patima, păcatul meu. Păcatul - față de ea și față de tine». «Față de mine - nu». «„Și la anu' cine știe cine-o mai culege vie"». Am simțit în clipa aceea că-l vedeam pentru ultima oară pe Iosif luga. Nici un semn de ramoliment, nici măcar o marcată scădere fizică nu-i prevedeau sfîrșitul. Presimțirile sînt însă cei mai mari diag-nosticieni. Pe el îl bătea un gînd pe care mi l-a transmis și mie. La o lună de la vizita noastră, Iosif nu ne-a mai telefonat. A doua zi am telefonat eu. Mi-a răspuns fiu-său. «Doamnă doctor, tata a murit azi-noapte-n somn. M-a rugat de-acum trei luni să vă rog să nu veniți la-nmor-mîntare». «Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească !», am izbutit să spun într-un tîrziu.

Munse-n somn ca și domnul General, îi iubise Dumnezeu. «Doamne, fie-ți milă și de noi! Cînd vrei să ne iei, nu ne chinui».

Natalia Scutașu n-a fost niciodată căsătorită și nu i se cunoaște nici o legătură cu nimeni. Bărbații trec foarte greu peste urîțenia unei femei, spre deosebire de ele, care nu o dată iubesc cu pasiune bărbați mai urîți și decît dracul.

Natalia cred că n-a-ndepărtat bărbații atît prin urîțenie, cît prin lipsa ei aparentă de reacție în fața oricărei situații. Numai în ochii crocodililor am mai văzut somnolența și nemișcarea din ochii Nataliei. Intr-o față cărnosă, continuată cu un gît ca de taur, așezat pe niște umeri de atlet sub care urma un bust cu sini mici, dar scurt și lat, pe măsura umerilor, apoi bazinul

generos, cu un fund teșit și lăsat, continuat de picioare scurte, groase și otova. Totdeauna chipul Nataliei mi s-a părut înrudit cu-al lui Budha, atît cît îl văzusem prin albumele de artă. Ceva enigmatic, asiatic se degaja din făptura ei. M-au apropiat de Natalia complexele mele de fată mai mult urîță decît frumoasă.

Legătura mea cu Iosif Iuga - acest nesperat succes al meu feminin - mi-a făcut-o și mai dragă și i-am dorit din suflet să aibă și ea parte măcar o dată-n viață de-un bărbat care s-o privească nu numai ca intelect, ci și ca pe-o femeie. Dacă așa ceva i s-o fi-ntîmplat - ceea ce eu am sperat -nimeni n-avea să afle niciodată din gura Nataliei și nici dintr-a eventualului partener care, dacă și-ar fi aplecat fie și-o clipă ochii asupra ei, denota o anumită calitate. Să fi fost și ea îndrăgostită vreodată și de cine ? Era prea mîndră ca să facă destăinuiri. Nu știu dacă în afară de mine mai povestise cuiva calvarul prin care trecuse familia ei în 1944 la refugiul din Basarabia. Maică-sa rămăsese șocată tot restul vieții. Cînd tuna și fulgera, maică-sa-și punea o pernă-n cap și tremura ca varga, sărmana. «Cînd am ajuns la Iași, toată lumea era-n haine de vară, numai noi în paltoane, ca niște sinistrați... Bine că Mama a murit înainte de '89. Dacă ar fi auzit ce-am auzit noi, s-ar fi aruncat pe fereastră... Nu ne-a primit nimeni cu bucurie. Nici măcar surorile Mamei de la Iași. „Dacă rămîneați în Basarabia

ce vi se putea-ntîmpla ?", ne-au întrebat ele. Ni s-ar „fi-ntîmplat" Siberia sau Uralii, tata fiind preot».

Și la noi, la Brăteasa, erau refugiați basarabeni. Pe un preot și familia lui atît i-a hăituit poliția, la ordinul comandamentului rusesc, încît nu s-a lăsat pînă nu i-a trecut Prutul. Prin învățătoarea mea am aflat că familia preotului Chisea ajunsese-n Urali. Lena, fata preotului, îi scrisese o carte poștală învățătoarei: «Ne-am găsit slujbă-n Urali; plecăm curînd». Acuma mă mir că acea carte poștală a ajuns la Brăteasa. În comunism, neglijența autorităților a fost norocul oamenilor. Nu degeaba un sociolog german dintre cele două războaie mondiale numise comunismul: «un regim al crimei temperat de neglijență». Neglijența și corupția puteau fi considerate copiii buni ai regimului. Bine că acest regim nu i-a avut protagoniști pe nemți !

Natalia se-mbracă de totdeauna în culori șterse, de parc-ar vrea să se piardă-n mediul ambiant. Pentru ea n-a existat niciodată moda, ci numai ceea ce putea masca mai bine defectele unui trup căruia Dumnezeu nu-i dăduse frumusețe. Trăia pentru sănătatea oamenilor și, după ce-i murise și mama, pentru a-i fi de folos Tamarei, soră-sa, blondă, suplă, toată o grație și-o finețe, de care însă nu se ținuse norocul nici cît pulberea de cîine. Se măritase destul de tîrziu cu un endocrinolog, divorțat de fiica unui general, mare mahăr pe vremea lui Dej. Se-nsurase cu Tamara din mare amor; avuseseră după zece luni o fetiță. Apoi, domnul doctor își făcuse rost de o bursă-n America, prezentînd garanții «moral-sociale»: membru de Partid, nevastă, copil, părinți, cum scria la carte, îndată ce s-a văzut cu sacii-n căruță, adică trecut Oceanul și bursier, i-a scris Tamarei o scrisoare duioasă, prin care-i «îngăduia» să divorțeze, fiindcă el n-avea de gînd să se mai întoarcă-n România. Pentru a-și

salva postul, Tamara a divorțat într-o lună, cum se divorța pe-atunci de cei fugiți din Țară. Domnul doctor româno-american nici prin gând n-a avut vreodată să-și cheme-n America nevasta și fata, pentru «întregirea familiei». Pentru fiica Tamarei, pînă la șaisprezece ani nu trecea o lună tară o criză de astm. Să-ți vezi copilul vînat, sufocîndu-se, cu spasme, dependent de sprayuri anti-astmatice pe care să le poarte permanent la el și să trăiești cu spaima că asemenea criză poate să apară cînd copilul e singur, duce la nebunie. Doar calmul Nata-liei a ținut-o-n viață pe Tamara, în viață și-n toate mințile, calmul și faptul de-a-i fi fost mereu alături, ca o mamă și ca o bunică a fetei.

O dată, cu toată discreția ei, Natalia mi-a spus: «Dacă n-aș crede-n destin, de mult mi-aș fi luat cîmpii». Mîndră, Tamara a refuzat să-i facă proces de urmărire fostului soț și să-i ceară pensie alimentară pentru fată. Au trecut patruzeci și șase de ani de-atunci, și domnul doctor nu i-a trimis fiicei lui nici măcar o ciocolată. Fiica Tamarei, Elena, este o specialistă de mîna-ntîi în calculatoare, profesoară la Politehnică. Știe engleză, franceză, spaniolă, rusă. E divorțată, cu doi copii; fiică-sa are o voce de mezzosoprană remarcabilă, cîntă pe marile scene ale lumii, băiatul a luat premii internaționale de vioară, și cutreieră și el tot Globul, amîndoi foști studenți ai Academiei de Muzică din București. Pentru toate umilințele, Tamara a avut o singură mîngîiere: s-a bucurat de cariera fiică-sii și de succesele nepoților. A apucat să se bucure. De-un an i s-a declanșat un Alzheimer. Natalia nu știe cum să se-mpartă-ntre clinică și Tamara, căreia a izbutit să-i găsească, pentru zece ore pe zi, o doamnă care s-o supravegheze. Cînd acea doamnă are și ea treburi ce nu suferă amîinare, o-nlocuiesc eu sau Gertrud. «După ce-o văd plecată pe Tamara la cele veșnice, poate se-ndură Dumnezeu și de mine». Natalia s-a uitat fix în ochii mei cu privirea ei adormită în care am văzut o licărire, ca la o trezire bruscă din somn. «Spunea cineva, Călinescu dacă nu mă-nșel, că orice om bătrîn și normal e firesc să-și dorească moartea».

Cîtă durere trebuie să se fi adunat în sufletul ei, ca să-și descarce astfel sufletul. Oamenii dragi, fără să vrea, îți înfig pumnale-n inimă. Eu doresc să mor ? Sînt cu doi ani mai în vîrstă decît Natalia. Cînd m-apucă durerile de sciatic și nici doi pași nu pot face fără baston, și-aceia cu cîte chinuri, îmi doresc moartea. Cînd mă lasă durerile m-agăț iară de viață. «Natalia, ce perioadă a vieții tale ți-a fost mai dragă, adică timpul tău care-a fost ?». «Să nu crezi că nu m-am gîndit la acest timp al nostru - al fiecăruia. Singurul meu timp a fost copilăria, pînă la școală. Aveam acasă cîini, pisici, iepuri, păsări. Vorbeam cu făpturii e-astea și le spuneam povești. Cînd am ajuns la școală și-auzeam șușotindu-se-n jurul meu „Doamne, urîță mai e”, mi s-a dus bucuria, în rest, viața mea e cea pe care-o știi. Cu satisfacții profesionale, cu muncă pe brînci, cu Tamara, cu fata și cu nepoții ei. Odată cu Tamara mi-am încheiat menirea pe pămînt. Nu mi-e frică să trec pragul dincolo, încerc să-mi scot din minte posibilitatea unui Alzheimer sau a unei alte nenorociri. Dacă-aș avea un atac cerebral, te rog ca pe Dumnezeu, cum mi-am rugat și nepoata, să nu fiu resuscitată. O sondă ca să nu-mi

plesnească bășica și-atît. Nu perfuzii, nu zemuri de prelungit agonia». Am aprobat din cap.

Aceeași rugămintele le-am adresat-o și eu lui Cornel, Gertrudei și Carminei pentru mine și pentru Costi, dacă el mi-ar supraviețui și i s-ar întâmpla asemenea nenorocire. Nimeni nu mă poate convinge de «umanitatea» procedeelelor de-a ține-n viață cadavre, conform devizei «noi luptăm pentru viață». N-am acceptat niciodată «principii» fără acoperirea logică a realității. Și acest «noi luptăm pentru viață» al unor reanimatori, cînd semnele morții sînt evidente, se nasc în nesfirșitul șir de ipocrizii sociale. Ca bietului om condamnat să nu-i scape nici un element al umilirii. Noroc că nu mai știe. Dar parcă poți ști ce știe ? Cîte nu le știm și ele există.

«Argentina, pierderea locului tău, pierderea a ceea ce este Țara ta, înseamnă o fractură care doare la orice nor de pe cer. După ce-am plecat din Basarabia, viața parcă n-a mai fost normală, cel puțin pentru mine. Deși aveam numai zece ani cînd am trecut Prutul, nu m-am mai simțit nicăieri „acasă”; parcă ceva anormal a pătruns în viața mea». «Natalia, și țăranul ajuns orășean, oricît s-ar adapta, se simte străin, în adîncul fibrei lui. Nici în doisprezece ani de liceu la Craiova, internă fiind, n-am ajuns să mă consider craioveancă. Nici în cinzeșitrei de ani trăiți în București n-am ajuns să mă simt bucureșteancă. Azi, dacă mă-ntreabă cineva de unde sînt, răspund fără șovăire: „din Brăteasa, județul Dolj ...”. Tu ești fiică de intelectuali: tată preot, cu doctorat la Strasbourg, mamă profesoară de matematică. Tu n-ai trecut prin trauma omului care-și schimbă clasa, care-și schimbă condiția socială. Și dac-aș trăi-n palate, amintirea pămîntului pe jos nu mi s-ar șterge. Se miră orășenii că țărani transplantați rămîn tot țărani. Maica, mama mea, nu era din Brăteasa. De la șaisprezece ani, de cînd s-a măritat, și pînă la șaiszecișiopt, cînd a murit, după o viață de om trăită-n Brăteasa, lumea-i spunea tot „băltăreanca”, după satul ei de baștină - sau cum îi zicea o vecină, „mai pe radical” - „provenită”. Și eu mă simt „provenită” și-n București și-n viață». «Măcar tu nu ți-ai pierdut Țara». «Natalia, ne pierdem Țara-n fiecare zi, prin abandonarea tradițiilor, prin ridiculizarea trecutului, prin desconsiderarea a tot ce-am prețuit noi: respectul pentru ce ne-au lăsat strămoșii, pentru familie, pentru cei care s-au străduit să lumineze mintea și sufletul acestui popor». «Trăim o epocă a nihilismului mental, manifestat mai ales prin disprețul a tot ce este național. Și-acest mod de-a gândi și de-a se manifesta - nu numai viața mea personală chi, năuită - mă face s-aștept sfîrșitul ca pe-o mîntuire». «Trăim într-o lume care cu sîrg - în dușmănie - vrea să dărîme trecutul și cu bune și cu lucruri rele; bune, rele, să le dărîme oricum, fără să-ți arate ce vrea să pună-n loc». «Ba da, Argentina. Un nihilism mintal - o piftie în care să crească orice fel de germenii, fără alegere, și mai ales germenii uniformizării, și-ai lipsei de criterii, înlocuirea moralei cu profitul, a profesionalismului cu amatorismul protejat. Mă uit la noile generații de la Medicină. Printre tinerii ăștia sînt și unii pasionați, dar majoritatea face totul în dorul lelii». «Parcă numai la Medicină ! Uită-te cum scriu ziarele, deschide la-ntîmplare televizorul... Profesoara mea de română, doamna Despina Mateescu,

ne corecta fiecare greșală de exprimare, fiecare greșală de ținută și nu obosea să ne spună: „fetelor, vreau să se vadă că ați trecut prin liceu”. Dacă ai ști, Natalia, cum făceam exerciții de mers, ca să nu mai calc, pășind ca pe tarla, și nu fiindcă-ăș fi vrut vreodată să-mi ascund țărânia, ci fiindcă voiam să se vadă că-am făcut liceul». Mi s-a părut că văd un zîmbet pe fața Nataliei. «Așa cum am tăcut eu eforturi ca să scap de accentul basarabenesc. Citeam toate lecțiile cu glas tare, ca să nu mai înmoi consoanele, ca să scap de ritmul frazei împrumutat, din 1812 pînă-n 1940, din rusă. Părinții mei erau moldoveni, veniți cu slujba-n Basarabia. Au fost tare mirați că intelectuali români vorbeau în casă rusește. Făcuseră toți școală rusească, iar autoritățile nu proveneau din rîndul românilor. Și era „șic” să vorbești limba ocupantului ! Pînă la urmă au învățat și părinții mei rusește, ca să fie-n rînd cu lumea bună ! M-am simțit atît de umilită cînd, venită-n București, rîdeau colegile de accentul meu. Tu ai făcut exerciții de mers ca la oraș, eu de pierdut accentul meu provincial». «Natalia, deși amîndouă am ajuns ce-am ajuns, nu ăsta ne-ar fi fost locul în viață». Cînd am spus cuvintele-astea știam că în ele se afla un adevăr pe care însă n-ăș fi fost în stare să-l traduc.

La mormîntul părinților mei mă simțeam stingheră, a nimănui, rămasă ca-ntr-un pustiu; fiindcă nu-mi găseam răspuns la o-ntrebare capitală: care-ar fi fost adevăratul meu loc în viață ? Mi-nchipuiam o altă epocă în care-ăș fi vrut să trăiesc ? Învățasem prea bine la Istorie ca să fi vrut, om sărac fiind, să fi trăit cîndva-n trecut, în viitor nici atît. Viitorul mi se pare ambiguu, fără nici un simț al sacralului și-al ceremonialului, timp al unei libertăți nelimitate a trupului și-a detronării spiritului. O epocă a unor roboți perfecționați în micro-domenii. Generației mele nu-i aparține acest viitor al tehnicizării mintale. Nu regret trecutul, n-am nostalgia lui, dar n-am nici un regret că n-am să mai apuc un viitor al unei și mai mari bogății la un pol și al și mai multor muritori de foame la celălalt. Se pierde dorința spiritualității și-a spiritualizării. Deși nu medicina a fost idealul vieții mele, de fiecare pacient m-am apropiat ca de-o fîrîmă din spiritualitatea și din întruparea universului. M-am apropiat cu pietate, ca de-o parte a dumnezeiului. De totdeauna am avut respect și față de firul de iarbă, iar vivisecțiile m-au îngrozit. Costi a diagnosticat scurt mentalitatea unora ca Natalia, ca el, ca mine: «Argentina, înțelege că noi sîntem niște ornitorinci. Niște supraviețuitori ai unei specii dispărute».

Tamara uneori mă recunoaște. «Ce faci, Argentina ? Cum e afară ? În casă e cald și bine». Profit, o-mbrac și ne plimbăm nițel printre blocuri, mai stăm pe-o bancă și-ncerc să evocăm amintiri comune, de pe vremea cînd eu eram ofticoasă, iar ea doctoriță la Spitalul T.B.C. Studentesc. Zîmbește pierdut, fără să spună nici un cuvînt. Și deodată mă-ntreabă cît e ceasul. «Doamnă, să mergem că-ncepe contravizita». Și se-agită ca omul temător să nu-ntîrzie la obligațiile lui.

Alteori îmi spune: «Să nu uităm să-i spunem Tatei să stropească pomii ca să nu facă omizi. Ar fi păcat de ei, mai ales de piersici. Ce-ar fi să mergem nițel să stăm la umbra piersicului mare

?». Și o duc în balcon lângă un leandru. «Ce flori frumoase face. Roz. Am avut o rochie de culoarea asta în clasa a patra primară. Mi-a cumpărat Mama tobr-al-co de rochie, fiindcă-am luat premiu și mi-a cusut-o tanti Nadia din colțul străzii noastre. Nimeni nu făcea blinii mai bune ca tanti Nadia». «Ce-s alea blinii, Tamara ?». «Ceva, ceva, ceva-n care se-nfășoară tot felul de umpluturi, buuuune...». «Un fel de clătite, nu ?». «Nu sînt clătite. Sînt dintr-o cocă mai consistentă. O s-o rog pe tanti Nadia să ne facă măcar două-trei, ca să vedeți și dumneavoastră cum sînt». «S-o trimitem pe Natalia să ni le aducă». «Cine e Natalia ?». «Sora ta». «Eu n-am soră».

Vrînd să urmăresc traseul cumplit al Alzheimerului îi relatez Nataliei tot ce-mi povestește Tarrvara, ca să verific dacă vorbele ei corespund realității. Rochia roz a existat și tanti Nadia a existat și făcea într-adevăr niște blinii de-ți lingeai degetele după ele. Existase și livada cu pomi, și piersicul mare. Din straturile vechi de memorie apar amintiri intacte. Natalia apare și dispare din această memorie aproape anihilată, fiindcă ea aparține și straturilor noi, iar eu de-aseenea. În cadrul unei singure fraze sînt cînd «Argentina», cînd «doamnă». Și deodată, ea, care n-are și n-a avut niciodată o soră, i se adresează acesteia pe tonul cel mai firesc: «Natalia, ți-aduci aminte rochia de mătase naturală a Mamei, pe fond gri-argintiu cu trandafiri grenă, rochia pe care-a purtat-o la cununia mătușii Tincuța, la Iași ? Ți-aduci aminte cum mă-mbrăcam eu cu ea și-mi puneam pantofi cu tocuri cînd nu era Mama acasă ? Și cum mă rujam ?». «Da, Tamara, mi-aduc aminte și cum valsai prin casă și cum spuneai că te pregăteai în felul ăsta pentru viitoarele baluri». Și Tamara se uită deodată mirată la Natalia. «De unde știți dumneavoastră, doamnă doctor, lucrurile astea ? Cine vi le-a povestit ?». Și rămîne dusă pe gînduri. Se uită la Natalia, se uită la mine. Îmi pune amical o mîină pe braț și-mi spune: «Ce părere ați avea dac-am mîncă o-nghetată ?».

Pe Elena, pe fiică-sa, n-o mai recunoaște. O tratează cu multă blîndețe, chiar cu afecțiune, vorbindu-i cu «duduie»

și cu «mata». Boala nu i-a alterat caracterul: Tamara a rămas ființa delicată, blîndă, surîzătoare, de pe vremea cînd era sănătoasă. Adevărat să fie că esența omului rămîne aceeași chiar și-n boala asta cumplită ? Să semene oare cu pușcăria care-i înrăiește pe răi și-i face mai omenoși, mai înțelegători, mai toleranți pe cei buni ?

Memoria Tamarei a ajuns ca niște piese de puzzle răsturnate alandala. I-am arătat niște radiografii pulmonare. «Ce să fac eu cu astea ?». «Să te uiți atent la ele și să le pui un diagnostic». «Eu ?». «Da, fiindcă ești ftizi-olog !». «Da ?! Păi atunci să mă uit». Și s-a uitat și le-a citit cu precizie. Natalia, cu mine și cu Elena, ne-am privit uimite, ne-am crucit.

De cîteva zile, Tamara mănîncă numai supe reci. Refuză orice altceva, își strînge niște nimicuri într-o sacoșă, iar le scoate, iar le pune. «Trebuie să-mi fac un pic de bagaj că nu pot pleca la drum cu mîina goală». A treia zi de la aceste pregătiri, stătea-n pat, răzimată de-o pernă și bea un ceai rece. A pus cana alături pe noptieră, s-a lăsat pe pernă, a-nchis ochii, i-a

mai deschis o dată, a zîmbit și i-a-nchis pentru somnul de veci. Cînd ne-am dat seama că trecuse dincolo, Natalia s-a-nchinat și-a zis încet: «Doamne, mulțumescu-Ți Ție, că te-ai îndurat de ea !». Eu i-am spus în gînd: «Și de tine !», și m-am rugat Lui să-i lumineze calea celei plecate. Încă un om despre care de-acum înainte voi conjuga verbele la trecut.

Nepotul lui frate-meu, cel cu drogurile, dezintoxicat pe cît se pare, s-a-nsurat cu-o domnișoară manechin, alta decît cea implicată cu el în «consum și trafic de droguri pentru vipuri», «dezimplicată» și-aceea ca și el. Mireasa - corp superb, figură blondă frumușică și comună, dar de om sănătos și care mai ales știe ce vrea. Frate-meu a ținut să mi-o prezinte. «Soru-meo, cunoaște-ți strănepoata, care a făcut Medicina ca și tine». «Cînd ai terminat, Margareta ?». «Anul -ăsta, la Iași. Ca să cîștig un ban am făcut și pe manechinul, fiindcă părinții mei sînt oameni modești, iar noi sîntem patru fete». «Și de-acum încolo ce ai de gînd să faci ?». «Nu vreau să renunț la Medicină. Dar acuma aș vrea să-ncerc și ceva cu moda. Un butic, ceva, pentru care să desenez eu modelele, pe care să mi le lucreze sora mamei», «îmi pare bine pentru mata că nu vrei s-aban-donezi Medicina. Și la ce specialitate te-ai gîndit ?». «La anestezie - reanimare. Sînt foarte iute din fire», «înseamnă că știi carte, fiindcă asta nu e specialitate simplă». «Să știți că știu. Și știu ce vreau. Despre dumneavoastră am aflat din cărțile pe care le-ați publicat ce fel de medic sînteți». «Am fost». «Ați fost și sînteți... Mă mărit cu Șerban nu numai fiindcă e bogat, dar mi-am pus în gînd să fac om din el». «Să-ți ajute Dumnezeu». M-am uitat adînc în ochii ei și i-am strîns mîna.

Mi-a plăcut sinceritatea ei. Nu s-a prefăcut pierdută de amor, nemaștiind pe ce pămînt calcă, își făcuse un plan de care n-avea să se lase pînă ce nu-l vedea realizat, pînă ce n-avea să vadă alb în căpisterie, cum se spune la noi, la Brăteasa. Mi-a plăcut că-și invitase la nuntă bunica după tată, țărancă, legată la cap cu basma și-n ilic, bunicul - în cămașă cadrilată și-n ilic. Strănepoata mea prin alianță m-a privit și ea drept în ochi și m-a măsurat din creștet pînă-n tălpi. «Mătușă - îmi dați voie să vă spun așa - din toată nunta asta sînteți cel mai discret și mai cu gust îmbrăcată și-aveți cele mai frumoase bijuterii». Mi-am dus mîna la lanțul cu glisieră și cu ceas, bijuterii vechi de-aproape două sute de ani, la inelul cu smarald de la Claude, la inelele de la Iosif și de la Costi. «Fata mea, așa cum mă vezi, am pornit de la pămînt pe jos și de la dus plosca-n spital. Am mare-ncredere în omul pornit de jos, care știe ce vrea... Acuma du-te la ceilalți invitați».

Costi și cu mine am stat de vorbă toată noaptea cu părinții și cu bunicii Margaretei. Bunicii, oameni în jurul vîrstei de șaptezeci de ani, munciți și uzați, se plîngeau de cit de grea le era viața la țară. Cît îi speculau proprietarii de tractoare - care se-«mproprietănseseră» în '90 cu ele de la Gospodărie - ce pensii mici aveau, colectivști cum fuseseră, cum n-aveau plug, n-aveau grapă. «O ducem greu, maică, o ducem greu», ni s-a adresat în general bunica Margaretei. «Vite nu, car nu, abia de ne-am rostuit de-un amărît de plug. Arăm cu vacile vecinilor. Ne-a dat pămînt, da' nu ce-am avut». «Acuma-i zice „pe zone de fertilitate"», a intervenit tatăl

Margaretei. «Cînd am intrat la Colectivă, am intrat cu car, cu boi, cu plug, cu grapă, cu trior de vînturat. Nu ni le mai dă nimeni înapoi», a oftat bunicul. «Eu sînt tehnician de sonde, petrolist adică. Pînă-n '89 am mai lucrat în Iran, de-am mai prins ceva cheag. Altfel nu știu cum ne descurcam cu patru fete și să le mai dai și-ălor bătrîni cîte ceva», a intervenit tatăl Margaretei. Și tatăl și mama strănepoatei mele prin alianță aveau fasonul «andimanșat», care mi i-a amintit pe Taica și pe Maica la nunta lui Gelu. De la o poștă se vede omul care și-a pus Țoalele bune pe care nu le poartă-n mod obișnuit. Socrii mici erau îmbrăcați corect, ca pentru o nuntă din mediul lor, nu ca pentru miliardari. Numai cele trei surori ale miresei purtau rochii mini, din care arătau toate niște picioare superbe și se-ncadrau perfect între invitații mirelui, toți copii de bani gata. Luxul orbitor al marelui restaurant unde se desfășura nunta, invitații în costume de la mari case de modă occidentale mi-au apropiat și mai mult familia miresei, care nu știa cum să se țină mai strînsă și mai la distanță de restul nuntașilor. Cînd mirele și mireasa, făcînd turul invitaților spre a ciocni cu fiecare, au ajuns la masa unde ne aflam eu, Costi și socrii-mici cu neamurile lor, apropiindu-mi paharul de-al strănepotului meu, am spus: «Să vă dea Dumnezeu sănătate, viață lungă împreună și-nțelegere ! Șerbane, te felicit pentru familia în care-ai intrat și te rog să fii demn de oamenii ăștia !». Miresei i-a pierit graiul. «Mulțumesc, tanti, și-am să-ncerc să fiu la-năl-țime», a izbutit strănepotu-meu să zică, după ce și-a revenit din uimire. Soacrei-mici i-au dat lacrimile. S-a apropiat sfios de mine, m-a sărutat pe-un obraz și mi-a șoptit: «Vă mulțumesc și n-am să uit vorbele-astea cît oi trăi». «Să mai fie și-un lup mîncat de-o oaie», am gîndit cu satisfacție, cînd am stat de vorbă cu mireasa și mai ales cînd i-am cunoscut familia. Să mai ia și-o fată săracă, dintr-un mediu modest, un miliardar. Și să-i ajute Dumnezeu să facă om din el. Din tonul Margaretei, cînd îmi comunicase intenția de-a face om din bărbatu-său, am înțeles că știa de tărășenia cu drogurile. Cum să nu fi știut cînd scriseseră toate ziarele despre acest «eveniment monden» ?! Stînd strîmb și judecînd drept, «afacerea» o făcuse Șerban, strănepotu-meu, și nu Margareta. El trebuia adus pe calea cea dreaptă, nu ea. Și calea asta, cînd e de luptat împotriva unei toxicomanii, nu e plătită nici cu bilioane. Dacă o abandonase pe domnișoara parteneră de droguri, care deborda de senzualitate -- genul «vino peste mine» înseamnă că Șerban aspira totuși către o ființă mai puțin frapantă, însă bine înfiptă-n viață, care inspira gîndul de «lucru solid, făcut în casă».

Dacă pe cele două domnișoare din viața lui Șerban le-aș fi asemuit unor feluri de mîncare, prima însemna un fel sofisticat, de restaurant cu pretenții, fel de obicei fad, însă exorbitant ca preț; a doua - Margareta, mireasa - o mîncare sățioasă, gospodărească, făcută la casă de om. Cumnata-mea și frate-meu treceau mereu pe la masa noastră, ca să le-arate cuscrilor că nu se țineau cu nasul pe sus față de ei. Cumnată-mea purta o rochie superbă, de-o culoare greu de definit, ceea ce, pe cînd eram eu elevă, aflasem că se numea «gorge-de-pigeon», culoare ce-și schimba mereu nuanțele: grenă, prună-vineție, bordo, violet, verde-nchis. Ceva

ce-ți lua ochii. Exact ca la porumbei când își rotesc gușa. Rochia cumnată-mii și costumul lui Gelu - negru cu dungi subțiri, albe - mi-au adus aminte de vremea liceului.

Nouă, internelor, nu ne scăpa nici o nuntă fastuoasă. Pe vremea copilăriei și-a adolescenței mele, nunțile se făceau numai duminica. Doar țiganii făceau nuntă și joia. Cununiile din lumea mare a Craiovei, adevărate spectacole, se oficiau la biserica Sfântu Dumitru - catedrala Olteniei - și la biserica Madona Dudu. Pînă-n 1947, noi, internele, nu scăpăm nici o nuntă cu ștaif, prilej de comentarii pînă la viitorul spectacol gratuit. Rochiile de mireasă aveau trenă pe care-o țineau de obicei doi copii, băiat și fetiță. După '47, lumea se ferea să contravină ateismului comunist, încît s-a terminat și cu parada modei care ne bucura ochii la fiecare căsătorie de la cele două mari biserici ale orașului. Veniseră naționalizările, exproprierile, datul afară al oamenilor din case, încît și cine-ar mai fi avut din ce să-și permită o nuntă la mare nivel și ținea la cununia cu preot, o făcea în casă, între neamuri și-ntre intimi. Pe-atunci, nunțile nu se făceau la restaurant. Lumea cu dare de mîină avea case-n care să-ncapă invitații, iar pe masa de nuntă - cum aflam de la colegele din oraș - se lăfaiau, pe olănduri brodate, argintărie, cristaluri, veselă din porțelanuri de preț. Azi și cine stă-n palate, ca fratele meu și ca fiu-său, fac nunta la restaurant.

Pe masa centrală, destinată mirilor și nașilor, peste un atlas roșu era fronsat pe mijloc un atlas alb, cu vase de flori - ikebane pitice de mare frumusețe. Sub farfuriile mari ca de tort se afla o farfurie de inox. Tacîmurile erau și ele de inox, paharele de sticlă. Șervețelele de pînză, în formă de turnuleț. Muzica-ți dădea amețeli. Numai dacă vorbești la ureche mai poți conversa cu cineva. Astăzi, în afara celor care-ascultă muzică simfonică, toți ceilalți nu socotesc că aia care nu-ți face găuri în timpane ar fi muzică. Trăim o epocă a ostentației. L-am rugat pe-un chelner să dea muzica mai încet. «A, știți, asta e pentru dans». Ca să stau de vorbă cu părinții și cu bunicii Margaretei simțeam că răgușesc și că mă doare-n gît. Mîncarea era pe alese: fiecare ce-și dorea. Sistemul numit «bufet suedez». Majoritatea «finețurilor» - fade. Gustoase tot felurile noastre «mitocănești»: sarmale cu varză, sarmale-n foi de viță, frigărui și, ca delicatose, după care să te lingi pe degete,

«somon fume». Mirilor le stătea bine-mpreună. El - brun, suplu, cu o figură care mi-l amintea pe Gabriel al dragostei mele, ea - blondă, ca un vrej subțire, dar frumos învelită-n carne, cu figură de om sănătos, făceau o pereche care-ți bucura ochii. După valsul miresei a-nceput tineretul să se zbînțuie, care perechi, care de capul lui, într-un ritm că ți se oprea respirația numai că te uitai la ei. Printre tineri, o cucoană de talie mijlocie, tunsă scurt, îmbrăcată-ntr-o rochie neagră cu niște șerpuiuri aurii, în ciorapi și-n pantofi negri, fără nici o bijuterie, dansa cu grație și cu un simț al ritmului cum nu mai văzusem. Avea un mod de-a-și depărta cîte un picior în aer care te năucea. Nu eram eu aia umblată pe la petreceri, dar așa cum am învățat să deosebesc o piatră veritabilă de-un stras și-o blană adevărată de una sintetică, așa am deosebit-o de restul nuntașilor și pe cucoana asta, cu mutrișoară hîtră. Cînd a trecut pe lîngă

mine i-am spus: «Doamnă, sînteți balerină ?». «Am făcut șase ani de balet»; și s-a apropiat de urechea mea. «După șase ani, tata m-a retras ca să nu mă fac curvă». Am început să rîd. «Și ce v-ați făcut ?». «Arhitectă». «Doamnă, mare pierdere pentru balet, în viața mea n-am văzut pe cineva care să danseze ca dumneavoastră».

Tineretul feminin era tot minijupat, băieții-n blezere. Cucoanele, toate-n toalete scumpe, acoperite de bijuterii, unele - tradiționaliste, coafate-n așa fel ca să se vadă, altele mai moderne - coafate gen mai neglijent, adică mai puțin titirit, genul «natural». Bărbații din generația mea și-a lui frate-meu, ca și din cea a nepotului meu, mai toți cu burta peste curea. Și unii tineri dădeau semne de burtică. Se spune că acei care-au mîncat prost în copilărie și-n adolescență nu se-ngrașă. Nunta strănepotului meu contrazicea această teorie. Am presupus că majoritatea nuntașilor lucraseră-n Comerțul exterior și-n alte ministere, lansîndu-se după '89 în afaceri, în comunism, prin ministere nu lucrau fii de boieri sau de mari industriași, ci de-ai cu origine sănătoasă, ca mine, ca Gelu, ca Liliana, cumnată-mea. Potrivit teoriei ăsteia nutriționiste, nuntașii ăștia ar fi trebuit să fie ca trestiile. Frate-meu are o burtă de parcă stă să nască, iar la față e umflat de zici că are oreion.

Frate-meu trecea și el să ne-ntrebe cum ne simțeam, dacă ne doream ceva. «Gelule, știi ce mi-aș dori eu: hora miresei. Dacă nu jignești onorata asistență și dacă restaurantul ăsta de cincisprezece stele are-așa ceva...». Gelu mi-a zîmbit și cu tristețe, și cu-nțeles, a plecat numaidecît și a șușotit cu tînărul responsabil cu muzica pe casete. Și deodată s-a auzit hora miresei. «Sus, toată lumea la hora miresei», le-am spus neamurilor Margaretei făcîndu-le semn cu mîna să se ridice. Mireasa a văzut mișcarea grupului nostru, ăștia mai populari, l-a luat de mîna pe Șerban și ne-am prins în horă. Repede-a venit lîngă mine arhitecta-balerină care juca mai ceva decît fetele de la mine de la Brăteasa.

Mi-am adus aminte «întrunirea tovărășească» de la Drept, din urmă cu cincizeci și doi de ani, și de «bătuta ardelenească», pe care-o poruncise Iosif Iuga. I-am zîmbit lui Iosif în amintire și mi-a venit să plîng. Abandonîndu-și pentru un moment fasonul de nouă castă și amintindu-și originile, mai toți bărbații s-au prins în horă. Gîndul meu era la «bătuta» din trecut. Profitînd de-un moment de neatenție a lui Costi, care-și găsisse la horă un fost coleg, am ieșit în holul hotelului-restaurant ca să fiu singură cu gîndurile mele. Frate-meu a venit după mine: «Adelina, de ce te-ai

întristat ?». Am oftat. «Gelule, amintirile». «Multe dor, mai ales la vîrsta noastră». «Gelule, iartă-mă că te-nterup, mă iertați, doamnă, dar am vrut să-ți amintesc de consiliul de administrație de marți». «Bărbiile, să te prezint sorâ-mii, că doamna asta e soru-mea. Domnul Barbu Ivanovici. fostul meu coleg de agenție de la Buenos Aires, actual partener de afaceri, și sora mea, doctorița Adelina sau, dacă vrei, Argentina Boboc».

În fața mea se afla un bărbat spătos, fără să fie gras, cu o figură pe care nu se citea nimic și cu niște ochi adormiți, în care la un moment dat a trecut un fulger. Ochii ăștia adormiți care

știau s-arunce săgeți îi mai văzusem cândva. În momentele când te concentrezi la maximum, când o amintire care nu te-a mai vizitat ani de zile îți năvălește-n creier, în momentele de panică, de uimire faci gesturi pe care le credeai uitate, eliminate din comportamentul tău. Faci gesturi ancestrale. Când m-am uitat în ochii acestui Barbu Ivanovici mi-am dus mâna la gură ca orice țărancă uimită.

«Dar noi ne cunoaștem, Gelule». «Nu mai spune... Atunci vă las să depănați amintiri împreună». L-o fi fulgerat și pe frate-meu amintirea serii de la Drept, peste care trecuseră mai bine de cincizeci de ani. «Tovarășe Vasile și „fără dragă”, vă mai amintiți de mine ?». «Da, tovarășă Boboc Argentina», mi-a răspuns fără nici o ezitare, privin-du-mă țintă-n ochi cu ochii lui care nu mai aveau nimic adormit. «Pe vremea când ne-am cunoscut, tatăl meu era la Canal, pentru cocoșei. Așa am ajuns acolo unde știi». «Și de-acolo mai departe, pînă-n ziua de azi». «Ai perfectă dreptate. Am vrut doar să-ți lămuresc „personajul”». «Dac-ai ști cîte nopți n-am adormit din cauza dumitale...». «Am și eu un merit: am fost un bărbat care ți-a luat somnul». Tonul lui n-avea nimic ironic, ci mai degrabă de mare tristețe. «Le-ai spus doctorilor unde locuiai că erau urmăriți ?». «Nu puteam să nu mă port cinstit cu niște oameni care mi-au făcut atîta bine». «Și-au făcut și lor foarte mult bine... Aveau relații foarte sus în ierarhia noastră. Asta am aflat-o mult mai tîrziu și din întâmplare. Și eu și dumneata eram niște naivi. Dac-ar mai fi trăit, nu ți-aș fi spus». «Și-acum, de ce-mi strici sufletul ? Once-ar fi făcut, eu numai bine-am avut de pe urma lor». «E frumos din partea dumitale că reții despre oameni doar binele pe care ți l-au făcut. Recunoștința e-atît de rară». «Vreau să te rog să-mi răspunzi la o-ntrebare. Dacă vrei și dacă poți». «S-auzim». «M-ai întrebat la ultima noastră-ntrevedere dacă n-aș fi fost amatoare să mă mărit cu cineva care urma să plece la un post în străinătate. Erau vorbe-n vînt sau era ceva serios ?». «Era foarte serios. Eu eram pretendentul». «Aveai nevoie de cineva cu origine sănătoasă. Că frumoasă nu eram, în schimb săracă-lipită pămîntului !». «Nu erai frumoasă, în schimb erai săracă ! Dar erai om de caracter. M-a-ndemnat spre dumneata exact cîntea dumitale față de doctorii Zamfirescu, parcă așa-i chema, nu ?». «Și-ai găsit altă fată cu origine sănătoasă și poate mult mai arătoasă decît mine». «Dacă te uiți drept la masa cu luminări bleu, cucoana cu bluză neagră cu paiete e nevastă-mea. Ne-am văzut de trei ori și-a patra, la cununie-n Piața Amzei. Pe vremea aia, să pleci de-aici era ca plecatul de la pușcărie. Cred că afară de dumneata nimeni n-ar fi dat cu piciorul unei asemenea ocazii». «Sînt convinsă. Dac-ați ajuns la vîrsta-asta-mpreună înseamnă că vă-nțelegeți și că fiecare-ați nimerit-o bine». «S-a-ntîmplat. Avem doi băieți,amîndoi în Canada, însurați, cu copii. Cu neveste românce». «Am trăit fiecare cum am putut», am spus eu într-un tîrziu. «Cum am putut, nu neapărat cum am fi și vrut. Poate că dumneata ai trăit cum ai vrut mai mult decît mine». «Ce știi dumneata despre mine ?». «Tot ce se poate ști, în afara sufletului. Tot ce s-a petrecut cu dumneata la vedere». «Serios ? Nu-mi vine să cred !». «Fără să fi fost îndrăgostit de dumneata, mi-ai stîrnit curiozitatea și ți-am

urmărit viața prin oameni care ți-au fost colegi, superiori, subalterni». «Ce-mbucurător să aflu că atîția oameni te-au turnat». «Nu turnau - de fapt n-aveau ce - informau ! Despre cei trei bărbați importanți din viața dumitale pot să-ți spun doar lucruri bune. Iosif Iuga a făcut frontul din prima pînă-n ultima zi de război. A avut un frate legionar despre care, de la Rebeliune, din 1941, n-a mai știut nimeni nimic. Iuga s-a oferit voluntar pentru front din anul șase de Facultate. Un medic excepțional și-un om fără pată, afară doar... Despre Claude Comăneanu, noi am lansat în lumea bună din București fitilul că era agent. L-am lăsat să-și facă negoțul de artă cu particulari și cu ambasadele, tocmai pentru a-ntări ideea că era omul nostru, îl țineam aici ca gaj, fiindcă taică-său, amiralul, a fost agent al Intelligence Serv/ce-ului și ne făcea și nouă servicii contra libertății lui fiu-său. Deștept cum era, Claude Comăneanu a priceput jocul nostru și și-a interpretat perfect rolul. Doctorul Costi Gheorghiu e curat ca lacrima». «Domnule Ivanovici, ești mulțumit de viața dumitale ?». «Nu. E o viață-n care nici în somn n-am fost liber. Dacă-aș fi avut stofă de rezistent, nu intram în Securitate; eram dat afară din Facultate, ajungeam muncitor și, probabil, într-un tîrziu, tehnician pe undeva. Am ales calea cu altfel de spini. Te uiți dubitativ la mine. Crezi că-mi era ușor să fac pe obtuzul și pe mitocanul cu dumneata, fată deșteaptă ? Să stau tot timpul cu urechea ciulită și să raportez atît cit să nu trimit oamenii la ocnă ? Nu știu cit ai urît dumneata regimul comunist, dar beneficiar al lui cum am fost, l-am urît din suflet. Singurele foloase importante din tot ce-am făcut în viața asta, abia acum le trag». «De pe urma relațiilor din vremea comunismului». «Exact». «Și oamenii ăștia din Occident nu știu ce hram ați purtat ?». «Ba bine că nu ! Crezi că pe ei îi interesează altceva decît banii ? Crezi că la ei, acolo, afaceriștii cîntă-n corul vreunei biserici ?! Nu există nici un serviciu, nici o-ntreprindere fără omologi de-ai noștri». «Regimul de-acum îți place ?». «Îl urăsc la fel ca și pe cel trecut. Doar că acum poți să furi în voie și-n deplină liniște. Totul e să furi mult. Poate nu mă crezi, dar eu nu fur; nu fiindcă aș fi cinstea-ntruchipată, dar o dată-n viață vreau să dorm și eu liniștit... Mă crezi ?». «Cred pe oricme-mi spune că vrea să doarmă liniștit. Eu, care cred în Dumnezeu, m-am rugat toată viața de pace, de liniște și de sănătate». «După al doilea război mondial, măcar război n-am avut în România. Liniște, fiecare știe cîta a avut — sănătate de-aseme-nea». «Domnule Ivanovici, ai mai vrea să iei viața de la-nceput ?». «Ferească Dumnezeu !». «Nu neapărat viața dumitale, ci o altă viață ?». «Categoric, nu. Nu mi-e frică de moarte. Am fost foarte aproape de ea de cîteva ori. Mi-e frică de reîncarnare». «Și dacă ar fi să reiei propria viață în condițiile-n care s-a petrecut, ai alege alt drum ?». «Dat fiind că alegerea ar fi limitată, cum a fost, mă tem că aș alege tot ce-am ales. N-am stofă de rezistent ! Iar de martir - nici atît. Cît despre fericire... Dar dumneata ce-ai face dacă-ar fi să reiei aceeași viață ?». «Ca și pentru dumneata, alegerea mea a fost și-ar fi limitată. Realitatea sărăciei și-a foamei m-ar trimite tot la Medicină și nu la visurile mele de Istorie, de Istorie a artei». «Astea ți le-a inoculat Claude Comăneanu ?». «Eram inoculată gata încă din liceu. Claude Comăneanu mi-a mărit regretul

pentru visurile mele abandonate. Ca și dumneata, n-aș mai vrea să-mi retrăiesc viața și nici alta nu mi-aș dori. Din asta am să plec fără păreri de rău, dar și tară muștrări de cuget. Poate suna patetic și desuet, dar sînt împăcată că mi-am făcut datoria: am restituit tot ce s-a investit în mine». «Ferice de dumneata, Boboc Argentina ! Ferice !». «Există oare om despre care să poți spune „ferice de el” cît timp e-n viață ?... Dumneata, care ești miliardar și poți avea ziua ce visezi noaptea, ești fericit ?». «Nu». «Și-atunci la ce-ți folosesc miliardele, afară de sentimentul puterii și-al independenței pe care cred eu că le dau ?». «Sentimentul puterii ? Mai treacă-meargă. Dar al independenței ?! Tocmai din lipsă de independență am ajuns la miliardele-astea». A apăsat pe «din lipsă de independență» și s-a uitat fix în ochii mei. «Înțeleg că sînt angrenaje din care nu se poate ieși». «Sînt angrenaje în care nu poți să nu intri».

Tăceam amîndoi, cu privirea pierdută asupra nuntașilor din restaurant. Mă uitam la tinerii care se zbîntuiau și veselia și antrenul lor cinetic mi s-au părut factice. Și i-am și văzut bătrîni, văpsindu-și părul ca și mine, ca să mai păcălească băbia și moșnegăreala, făcînd eforturi să-și îndrepte cocoașa, oftînd ca să-și regleze respirația, strîngînd din dinți de dureri migratoare, uitîndu-se la viață înapoi. «Te-ai întristat, Boboc Argentina !». «M-am întristat „tovarășe Vasile și fără dragă”. Din convorbirea noastră am înțeles o dată mai mult că lumea e-o mașină de tocat vieți, pe unele mărunț, pe altele-n felii mai mari. Dacă și-un miliardar se simte liber doar cînd moare...». «Dumneata ești un om inteligent. Nu e nevoie să-ți desenez angrenajele în care ești obligat să intri. Mă rog, unii dintre noi. Vreau să-ți cer iertare pentru nopțile nedormite-n tinerețe din cauza mea. Pentru otrava pe care ți-am turnat-o-n suflet. Am vrut să mă-nșor cu dumneata ca să mă răscumpăr». «Îți mulțumesc pentru buna dumitale intenție».

Mi-a sărutat mîna, mi-a oferit brațul și ne-am întors în restaurant.

După nunta strănepotului meu, care s-a terminat la cinci dimineața, am zăcut două zile. Petrecăreață n-am fost eu niciodată. Ca studentă, cu slujbă și provincială, n-am făcut parte din nici un grup anume. Cîteodată mergeam și eu cu unii colegi la cofetăria numită a Operei și mîncam o mascotă, plătind nemțește, în șase ani de Facultate, o dată nu m-a invitat cineva acasă, cum nu mă invitase nici în opt ani de liceu. Orice-nțîlnire cu oameni tineri te-ntoarce cu gîndul la propria tinerețe.

Cu tot fastul, cu toate toaletele care cred că totalizau miliarde, nemaivorbind de bijuterii, cu toată despuierea și cu toată dezinhibarea tineretului, nunta strănepotului meu mi s-a părut gălăgioasă - muzica, prin excesul de decibeli, contribuind esențial la această impresie - mi s-a părut gălăgioasă, nu veselă. Iar între miri n-am observat nici o privire prin care să-și transmită un mister, o sete nesățioasă a unuia de celălalt. După doi ani de conviețuire, păreau să-și spună «hai s-o facem și pe-asta».

Mi-am adus aminte nunțile de la Brăteasa, din copilăria mea, cînd căsătoria tinerilor era de

obicei rezultatul înțelegerii părinților cu privire la zestre. Și-apoi, strănepo-tu-meu de ce se drogase, considerînd acțiunea la trecut ? Ce rotiță nu funcționa cum trebuie în sufletul lui ? Drogaților, «massele largi» le pun rapid diagnostic și fără pic de dubiu: aurolacii miros punga cu lac de foame și de sărăcie; bogații se droghează de prea mult bine. Primii e drept că mai uită de foame cînd îi amețesc eterii din pungă. Dar ceilalți ? Actori cu sute de milioane de dolari în bănci, locuind în palate ? Ce fantome ale untului și-ale deznădejdiei li se-arată, ce se detrachează-n sufletul și-n trupul lor ca să caute paradisuri artificiale ? Lumea are urîciuni care pot strica orice mașinărie sufletească mai slabă, așa cum aceleași urîciuni, ale aceleiași lumi, pe alții îi îndîrjesc să lupte. Altminteri, cum ar fi ieșit întregi la minte oameni trecuți prin pușcării, prin chinuri inimaginabile ? Sufletul lumii e bolnav și, după cum se vede, nici bogăția nu-i este leac. Ea poate fi doar portiță de scăpare în toate-mprejurările.

Mă bucur că sînt bătrînă. Singura mea legătură, obligație pe lume este Costi. Nu las în urmă copii, de-a căror lipsă am plîns la tinerețe fiindcă lipsa asta-mi îndurera părinții. Frumoasă n-am fost ca să regret c-am privat omenirea de cine-știe-ce splendori ce-ar fi ieșit din mine ! Cornel, Gertrud și Carmina sînt copiii mei de suflet. Cînd văd cu cîtă sîrguință-nvață Carmina, cum vine la noi, la Costi și la mine, ca să nu-i rămînă ceva nelămurit, îmi crește inima. Asemenea tineri, «nespecifici» pentru epoca superficialității în care trăim, există totuși. Poate că într-o bună zi au să-ncline balanța lumii în partea lor. Noi, Costi și cu mine, n-o să mai apucăm acea zi a biruinței spiritului și-a conștiinței, la care nu vreau în sinea mea să nu mai sper. Noi doi ce sîntem ? Doi trecători prin lume. Și noi, acolo.

«Argentina, am eu impresia sau nunta strănepotului tău, să nu zic vorbă mare, nu te-a indispus, dar nici nu te-a-nveselit ?». «Ție ți-a plăcut nunta asta ?». «În general nu-mi place să mă aflu-n lume multă, iar muzica de spart timpanele-mi dă amețeli și parcă-mi creează o stare de anxietate ca să nu zic de panică». «Am înțeles. Totul mi s-a părut ostentativ, prea mult. Bine c-am stat la masă cu familia miresei. Cînd ne-am așezat lîngă ei, păreau timorați și speriați ca țăranul care urcă prima oară-n avion. Cînd mă uitam în restaurant la toaletele și la bijuteriile cucoanelor mi-am adus aminte ce ne povestea doamna doctor Vărbănescu, de la anatomo-patologie, despre damele de lux dintre cele două războaie mondiale: emblema lor se compunea din briliante solitare pe degete și-n urechi, haină de vulpi-argintii și vilă la șosea». «Azi, miliardăresele au trecut la vizon, iar cele mai umblate prin lume chiar la chinchilla. Argentina, bogații au avut totdeauna dorința etalării, a lucrului de pomină. Citește memoriile Marucăi Cantacuzino și-ai să vezi ce-a făcut socru-său, Nababul, la nunta ei cu fiul lui cel mare. Și ăștia se trăgeau din împărații Bizanțului, nu erau „îmbogățiți de revoluție"». «Și împărații Bizanțului din cine se trăgeau, mă rog ? Că n-or fi fost nobili și-n Epoca de Piatră ?». «Atunci erau nobili „de bîță" și de „bolovani". De cînd se știe, lumea e la fel. Ce bucurie pe bogat cînd se-ntîlnește cu alt bogat decît să-l epateze cu averea lui sau măcar să-l egaleze ?». «Cît de repede-au uitat toți de comunism, cînd nu știau cum s-ascundă ce-aveau». «La fel

cum cei aduși în sapă de lemn de comunism au învățat să trăiască-n sărăcie, ca și săracii-săraci de când se știau pe lume. Omul e adaptabil ca microbii și ca virușii, iar memoria lui este ca lichidul care ia forma vasului în care-l torni». «Tot ce nu-i convine intră la capitolul „somnolență"». «Argentina, în fiecare dintre noi există o cantitate de revoltă. Placiditatea totală e patologie curată. La unii, revolta țîșnește când îi contrariezi, când le sînt interesele-n joc. Alții, adevărații revoltați, sînt cei care nu suportă nedreptatea și absurditatea, chiar dacă ele nu-i ating. Ei sînt cei mai predispuși fanatismului, ideii de schimbare a omenirii. După o viață închinată unui ideal, sfîrșesc în depresii profunde sau își pun capăt zilelor, treziți brusc la realitatea umanității în care de multe ori propagandiștii dreptății sînt doar niște ariviști și niște confor-miști... Noi doi, n-am fost și noi revoltați ? Dar ne-am înghițit revolta, știind că n-aveam să doborîm noi comunismul. Curajul nostru a fost numai pe linie profesională. Nu ne-am sfiit să semnalăm greșala de diagnostic sau de terapie, indiferent cine-ar fi făcut-o. Și nu pot spune că-n felul ăsta ne-am umplut de prieteni. Singura noastră formă de curaj a fost cinstea profesională, în rest, am tăcut ca peștele-n baltă. Când ai renunțat la cariera universitară, mi s-a părut o bravadă din partea ta. După, am înțeles că-ți ofereai liniște cîta-ți sta-n putere». «Costi, n-am fost eroi, n-am ieșit cu-o rogojină aprinsă-n cap și să strigăm „jos comunismul !". Am fost doi blînzi membri de Partid, neavînd curajul să nu ne-nscriem în el, fiindcă-n joc ne era cariera. Dacă nu mă făceam „membră", împinsă de domnul General, nu mai rămîneam eu în București, Lupu, Brukner să fi fost. Colegi eminenți au stat cu anii la țară pe la dispensare». «Și tu ai fost o studentă foarte bună; ai terminat cu diplomă de merit». «Da. Dar din 1954 nu s-a mai rămas în București cu diploma de merit. Prin urmare, tot originea sănătoasă și „Partidul să trăiască" m-au făcut să rămîn în București». «Și nu crezi că meritai ?». «Fără modestie: meritam. Dar nu pot să nu recunosc și soarta care m-a favorizat.» «Acum, locul Partidului l-au luat banii și s-au înmulțit partidele, deci și favoritismele». «Costi, în afara tehnicii, care face progrese uriașe, omenirea ca mentalitate și ca procedee rămîne aceeași». «Păi, dacă e făcută din oameni !».

Am rîs amîndoi.

«Argentina, pentru noi mult a fost puțin a rămas. Mai ales pentru mine». «Nu se știe niciodată». «Să ne bucurăm că sîntem pe picioarele noastre și-n mințile noastre. Să mai facem cîte o plimbare pe vreme frumoasă, pe străzi cu trecut. Să mai mergem la un spectacol. Să ne vedem cu puținii prieteni care ne-au rămas. Cît mai putem, să mai mergem pe la Smaranda, fiindcă știi cît ne-așteaptă. „Tată și Așa, voi faceți parte din viața mea profundă. Când veniți voi, mă simt în România"... Să ne bucurăm că-i avem alături pe Cornel, pe Gertrud și pe Carmina. Să nu ne mai întristăm de spectacolul plin de pete al lumii. Să ne luminăm sufletul cît putem, în fiecare clipă. Nu să ne rupem de lume, dar să nu ne mai doară lumea, Argentina. Să mai ajutăm colegi în suferință, care nu mai au ce vinde și la care nu se mai gîndește nimeni». «Să ne pregătim sufletele pentru marea călătorie, Costi. Spun unii că duci

cu tine de-aici exact vibrațiile armonioase sau tulburi pe care le emiți în momentul plecării». «Presupuneri». «Costi, eu toată viața am încercat să nu fiu nedreaptă cu semenii, să nu-mi umplu sufletul de păcate, cum zicea Maica». «Argentina, pe lumea asta nimic nu prețuiește mai mult decât sufletul neapăsător de poveri și decât liniștea. Pe Lucia am s-o simt ca pe cea mai adâncă remușcare, pînă-n ultima clipă. Dragostea pentru Mona a fost raiul și iadul meu. Iar plecarea Smarandei - o măciucă-n moalele capului». «Costi, știi bine că voia să plece. Dacă te-ai fi opus - rămînea. Dar nu ți-ar fi iertat-o niciodată. Fiecare-și urmează destinul». «Cînd te-am văzut prima dată-n sală, dîndu-i domnului General instrumentele, nici prin minte nu mi-a trecut ce rol aveai să joci în viața mea». «Ți-aduci aminte ce mi-ai spus cînd am stat de vorbă prima oară ?». «Mi-aduc aminte că ți-am spus o obrăznicie». «Plecaseră toată lumea din sală. Eu număram pansamentele de absorbție, fiindcă tot timpul cît am lucrat la sală eram obsedată să nu rămînă vreunul în plagă. Am simțit că mă privește cineva. Am dat de doi ochi albaștri ai locotenentului Gheorghiu, mîna a doua la operația care se terminase. „S-a-ntîmplat ceva, domnule doctor ?”, te-am întrebat eu cu inima cît un purice. Și tu m-ai măsurat de sus pînă jos, într-un fel în care nu se mai uitase nimeni la mine și mi-ai spus pe-un ton de ușoară ironie: „Nu s-a-ntîmplat nimic, dar poate că așa vrea să se-ntîmple”. Și iar m-ai măsurat din cap pînă-n picioare și-ai continuat: „Dacă n-ai costa așa de scump... Eu, un biet locotenent, nu pot intra-n competiție”». «Doamne, ce măgar am putut să fiu !». «O clipă mi-a venit să-ți trag două palme bine simțite, dar tot eu mi-am zis că mai bine s-o dau pe glumă și ți-am răspuns..... «Știu ce mi-ai răspuns, asta n-am uitat: „Domnule locotenent, atunci nu ne rămîne decît s-așteptăm să-naintați în grad”. Și-am rîs amîndoi». «Doamne, ce măgar am putut să fiu ! Și tu ce-ai crezut despre mine ?». «Am crezut că erai cam fustangiu pînă...». «Pînă ?». «Pînă la moartea Luciei. Moartea ei ne-a apropiat, sărmana ! De-atunci te-am văzut cu alți ochi. Mi-ai părut un suflet chinuit». «Eram. Dacă-ai ști cît bine mi-ai făcut, Argentina, în toți anii de cînd ne cunoaștem. Sînt atît de puțini oameni care te ascultă cu adevărat și nu se simt îndreptățiți s-azvîrle-n tine cu piatra». «„Cel fără de păcat s-arunce primul piatra”. Costi, atunci în sala de operații, cînd ai zis „dacă n-ai costa așa de scump”, ai crezut ce spuneai sau ai vrut să-mi faci plăcere și să mă crești în propriii ochi, văzîndu-mă stîngace și neatrăgătoare ? Spune drept, că nu mă supăr». «Eram convins că te țineai cu domnul General, jur !». «Dragul de el. Făcea tot ce putea ca să-mi crească acțiunile și-ncrederea-n mine. Mă trimitea cu brațe de flori acasă, încît și doctorul Zamfirescu se uita cu-nțeles la nevastă-sa cînd mă vedea atît de pavoazată». «Pe lumea asta contează două lucruri, mai mult decît orice: părerea pe care o ai tu despre tine, pe care, n-ai să crezi, dar reușești să le-o transmiți și altora; iar dacă ești persoană publică, imaginea care ți se face». «De complexe de inferioritate m-a vindecat Iosif, Dumnezeu să-l odihnească ! Abia după asta m-a băgat în seamă și Claude». «Mona a murit liniștită fiindcă știa că n-aveai să mă părăsești. Nu mă lăsa de izbeliște. M-a-ntrebat odată cum de nu m-am însurat cu tine, iar

cînd era bolnavă m-a rugat să te iau de nevastă după moartea ei». «Și pe mine m-a-ntrebat odată Claude cum de nu m-am măritat cu tine și i-am spus că iubeai cu pasiune altă femeie». «Claude n-a vrut să te ia cu el în Spania ?». «De la-nceputul legăturii noastre i-am spus că eu nu plec din Țară». «Și nu regreti că n-ai plecat ?». «Nu. Prefer să-mi petrec bătrî-netea lîngă tine, prietenul meu de-o viață, în Țara mea, bună-rea, dar lăsată moștenire de părinți. Singura moștenire». «Argentina, prietenia noastră a trecut de-acum trei ani de nunta de aur. Și n-am sărbătont-o, iar pentru cea de platină nu mai avem timp».

Mi-am pus capul pe umărul lui Costi și mi-am adus aminte toată viața mea. Ce sîntem altceva decît trecători prin lume ?! M-am simțit împăcată, mi-am simțit sufletul ușor, cuprins de acele vibrații despre care spun unii că te-ar duce-n rai. «Doamne, fie-Ți milă de noi și cînd vrei să ne iei, ia-ne pe-amîndoi deodată !», m-am rugat eu Lui.

«Costi, ce vrei să gătesc mîine ?». «Ce vrei tu». «Și dacă eu nu vreau nimic ?». «Atunci mergem la restaurant». «Văd că te dai mare !». «Pentru ce să facem economii ?». «Dacă n-am avea tablourile de la mătușă-ta și nu ne-ar milostivi Smaranda, abia ne-am duce zilele, pe cînd așa ne boierim». «Foarte bine facem. Cine nu e sărac, dar trăiește ca săracul, degeaba are ce are».

M-am și văzut cu cîrdul de copii la Brăteasa, bucuroși că era vară și că ne puteam umple burta cu miez dulce de lubeniță. Și pe Florei alergînd cu alți cîini după știuleți de porumb lăptos. Mă gîndeam la mine cea de-acum, la frate-meu, ajuns miliardar, la partenerul lui de afaceri, fostul «tovarăș Vasile și fără dragă», acel «tovarăș» care mi-a băgat frica-n oase, frica și de umbra mea. În lume, numai vîrstele omului se schimbă, restul se fardează. «Costi, să fac un ceai ?». «Pînă să faci ceaiul nu vrei să pun eu ceva muzică ?». «Ba da. Pune Vivaldi, Anotimpurile». «Unul anume sau pe toate ?». «Toate».

Pe aragaz, apa din ibric îngîină încet Primăvara. Cît mai e vreme frumoasă, înarmată cu bastonul și cu anti-infla-matoare, aș vrea să fac un pelerinaj: la Brăteasa, la părinți; la Călimănești, la domnul General; la Cluj, la Iosif. La Bellu merg mereu: la nași, la Mona, la Tamara. Mă uit la mîna mea stingă. Pe inelar am cele două inele, ușor bombate, ca verighetele clasice: unul de la Costi, unul de la Iosif. În interiorul unuia scrie o dată, într-al celuilalt o literă. Cînd o fi să fie, am s-o rog pe Carmina să i-l trimită pe cel de la Iosif, nepoatei căreia i-a dăruit el lanțul cu inimioare. Pe cel de la Costi i-l las Smarandei. Darurile de la Claude îi rămîn Carminei. Dacă strănepoții mei, Șerban și Margareta, fac un copil, le dau florile lui Andreescu.

Apa clocotește. Vivaldi a ajuns la Vară. Pînă o să ne bem noi ceaiul pe-ndelete ajungem la lamă.

- Costi, vrei ceai de caise, de căpșuni, de smeură, de care ?

- De care vrei tu. Cît încă e vremea frumoasă m-am gîndit să facem un «circuit» pe la ai noștri: pe la General, pe la Iuga, pe la Brăteasa.

- Bine te-ai gândit.

- Doamne, ce minune e Toamna asta ! și Costi-mi face semn spre casetofon.

- Doamne, eu oi fi avut noroc în viață ? Noroc am avut, fericire - nu.

Ne terminăm ceaiul în plină lamă. Ca și când am fi într-o sală de concert, așteptăm nemișcați sfârșitul Anotimpurilor. Caseta a tăcut. Tăcem și noi mai departe.

- Argentina, tu ce Anotimp îți alegi ?

ssrmi de

- Costi nu-l mai alegem noi, ne-alege el: al nostru acum este Iama.

Costi oftează și prin ochii lui albaștri trece o undă mohorâtă. Nu trebuia să-i spun ce l-am spus, eu, tinerica de șaptejdoi de ani !

- Costi, hai spune totuși ce ai vrea să gătesc mâine ?

- Poate un sote de morcovi cu zahăr ars, cum numai tu știi să-l faci.

- S-a-nțeleș, să trăiți !

Mă uit pe fereastră la frunzele pe care toamna le eliberează din copaci și la stolul de vrăbii din teiul rotat, în rînd cu balconul. Ele în ce Anotimp s-or afla ? Timpul lor oare când o fi ? Poate mereu, poate niciodată.